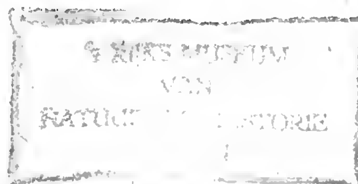

DE ALGEMEENE
EN BYZONDERE
NATUURLYKE HISTORIE.

NEGENTIENDE DEEL.

DE ALGEMEENE
EN BYZONDERE
NATUURLYKE HISTORIE.
BYVOEGSELS TOT DE HISTORIE DER VIERVOETIGE DIEREN.

DOOR WYLEN

DEN HEERE GRAAF DE BUFFON,
Intendant van 's Konings tuin en kabinet, Lid van de Fransche Akademie, Lid van de Koninglijke Akademie den Weetenschappen te Parijs, van de Koninglijke Maatschappijen te Londen en te Edenburg, van de Koninglijke Akademie te Berlijn, van de Keizerlijke Akademie te St. Petersburg enz. enz.

NEGENTIENDE DEEL.

TE AMSTERDAM BIJ
JOHANNES ALLART,
MDCCCI.

I N H O U D

V A N D I T D E E L.

* 3

Andere vierhandige Dieren.

Bijvoegzels tot het artijkel van de Makis.

Van den Muil-ezel.

Bijvoegzel tot de Hiſtorie van den Hond.

Muil-ezel-honden.

Nieuw Bijvoegzel tot het Artijkel der Vledermuizen.

Door wijlen den Grave DE BUFFON.

Vertaald door

J. D. PASTEUR,

Secretaris van de Tweede Kamer van het

Vertegenwoordigend Lighaam der

Bataafsche Republiek.

VOOR-

VOORBERICHT.

Door den Graaf DE LA CEPEDE, *Opzigter over 's Konings Kabinet, en Lid van de Academieën en Letterkundige Maatſchappijen van Dijon, Lyons, Toulouſe, Bordeaux, Agen, Metz, Heſſen-Homburg, Heſſe-Casſel, Munchen, Stokholm enz. enz.*

Naardien men in het algemeen ſterk verlangde den laatſten arbeid van wijlen den Graave DE BUFFON, welken eene langduurige en pijnlijke ziekte in het voorleden jaar (1788) aan de weetenſchappen en de letteren ontrukt heeft, hebben de Graave DE BUFFON, zijn zoon, en de Ridder DE BUFFON, zijn broeder en de uitvoerer van zijnen uiterſten wil, mij de handſchriften, die zij onder de papieren van dien grooten Natuurkundige gevonden hebben, wel willen ter hand ſtellen, en de zorg van den druk dier werken te beſtieren, wel willen toevertrouwen, aan dengeenen, dien hij zelfs den taak had opgedraagen van dezelve te vervolgen. Ik heb gemeend best aan die keuze te zullen beantwoorden, en de oogmerken, die zij mij opgegeeven hebben, best te zullen vervullen door die handſchriften in het licht te geeven zoodanig als zij mij zijn ter hand geſteld. Wijlen de Heer DE BUFFON heeft dikwijls met mij geſprooken over het ontwerp dat hij had om hun nog meer waerde te geeven, en daaruit weet ik dat hij voorneemens was 'er enige veranderingen in te maaken: hij wilde in het bijzonder verſcheiden beſchrijvingen, die hij enige jaaren te vooren gemaakt had, bekorten, en met die levendige kleuren verfraaien, die hij met zoo veel konst wist te gebruiken, dezelve met algemeener aanmerkingen vermengen, de betrekkingen van de verſchillende deelen van zijn werk in groote tafereelen vertoonen, die als zoo veele ſchitterende voorwerpen, een nieuw licht en eene grooter warmte over het geheel zouden verſpreid hebben, maar het vernuft van dien grooten ſchrijver zou alleen de laatſte hand aan zijne werken hebben kunnen leggen. Dit deel zal dan beſtaan uit de artijkelen, door den Heer DE BUFFON nagelaaten, zoo als zij waren toen hij dezelve gong verbeteren; ik heb alleenlijk gemeend dat men niet ongaerne in dit voorbericht de aanwijzing zoude zien van de veranderingen van belang, die hij voorneemens was 'er in te brengen, en de naamen van de ſchrijveren, bij welke men uitgebreide bijzonderheden over de dieren, welker hiſtorie hij volledig wilde maaken, zal vinden: ik heb gemeend dat die aanmerkingen eene hulde waren, die ik aan zijne nagedagtenis verſchuldigd was, zoo wel als aan de vriendſchap, die hij mij altijd heeft bewezen.

Voor het overige zal men in dit deel twee en tagtig plaaten vinden, die

van zeer veel waarde zijn, zoo door de naauwkeurigheid en fraaiheid van tekening, als door de zeldzaamheid van de meeste dieren, die zij verbeelden. (*a*).

Artijkel van de Orangs-outangs.

De Aap, welken men heeft opgegeeven als misschien eene verscheidenheid zijnde, door welke de soort van den Pongo of grooten Orang-outang den Mandrill naderde, is de Choras, welkers beschrijving men bladz. 15 zal vinden. Wij moeten ook aanmerken dat het wijfjen, welkers natuurlijke hebbelijkheden de Heer DE BUFFON naar den Heer VOSMAER opgeeft, hetzelfde is als dat, van welk hij naar den Heer ALLAMAND de beschrijving en de historie geeft.

Artijkel van den Pithecus.

De naauwkeurigste vergelijking tusschen de verschillende Pitheci, van de kusten van Barbarye aangebragt, en den Aap, door den Heer DAUBENTON onder den naam van *Magot* in het XIV Deel bladz. 77 zoo wel beschreven, heeft bewezen dat zij tot dezelfde soort behooren, en dat zij slechts kleine verschillen vertoonen, die van de sexen koomen, of die verdwijnen, als zij ouder worden; maar een van onze medebroederen, de Heer DESFONTAINES, geleerd Onderwijzer in 's Konings tuin, heeft ons bevestigd dat 'er in Afrika, gelijk verscheiden reizigers gezegd hebben, eene soort van staertloozen aap is, welken hij den naam van *Magot* of *Inuus* gelaaten heeft, in de waarneemingen, door den Heer DE BUFFON gebruikt, die indedaad die van den Magot zeer nabij koomt, en die egter van denzelven verschilt in enige uitwendige kenmerken, gelijk ook in huishouding. Het is op het laatste dier dat men den naam van *Simia-Inuus*, die door verscheiden Natuurkundigen den Magot of Pithecus gegeeven is, kan toepassen, en het is op hetzelfde dier dat men ook het grootste gedeelte moet toepassen van hetgeen de Heer DE BUFFON gezegd heeft van de hebbelijkheden van den Aap, zedert langen tijd in Europa onder den naam van *Magot* bekend, en met welken de dieren, *Pitheci* genaamd, maar eene en dezelfde soort uitmaaken. Voor het overige had de Heer DE BUFFON zeer korten tijd voor zijnen dood dit gevoelen omhelsd.

Artijkel van den Lowando.

De Baviaan, dien de Heer DE BUFFON gemeend had tot de soort van den *Lowando* te moeten brengen, is volstrekt dezelfde met den *Baviaan met den Honden-snoel*, van welken hij in het voorgaand artijkel spreekt naar verscheiden Natuurkundigen, en welken de Heer LINNEUS *Simia hamadrias* genoemd heeft.

(*a*) Van welke enige reeds in de voorige deelen van deeze uitgave te vinden zijn, en dus alhier enige minder. VERTAALER.

Artijkel van de Guenon met den langen neus.

Cochinchineezen, die in 's Konings kabinet gekoomen zijn, hebben dit dier herkend, dat men aldaar opgezet bewaart: zij hebben ons gezegd dat het in hun land zeer gemeen is, daar men het *khî dôc*, dat is *groote Aap* noemt; het wordt indedaad zeer groot en zeer dik; het loopt met talrijke troepen, en leeft alleen van vrugten; zijn aart is egter bijna wild, en, als men het aanvalt, verdedigt het zig met veel kracht en moed. De Heer DAUBENTON is voorneemens eene verhandeling over dit aanmerkenswaerdig dier uittegeeven.

Artijkel van den Macaque met den korten staert.

Deeze Aap heeft zeer veel overeenkomst met dien, van welken de Heer GMELIN gesprooken heeft naar den Heer SCOPOLI, en die den naam draagt van *Simia cynosuros*. (LINN. *Systh. nat. Leips* 1788.)

Artijkel van de gekroonde Guenon.

Het schijnt dat men deeze Guenon moet beschouwen als eene verscheidenheid van het *Kuifjen* of de *Aigrette* (*Simia aygula* GMELIN *loc. cit.*)

Artijkel van den Wit-neus.

Deze Aap is de *Simia petaurista* van GMELIN *loc. cit.*

Artijkel van de Guenon met den uitsteekenden witten neus.

Deeze soort heeft de Heer GMELIN den naam van *Simia nictitans* gegeeven (*loc. cit.*)

Artijkel van den Alouatte.

De Plaat, waaronder *le Hurleur*, de *Huiler*, staat, vertoont een huilenden Sapajou, van welken de Heer DE BUFFON geene beschrijving heeft nagelaaten en die zeer veel overeenkomst met den Alouatte schijnt te hebben.

Artijkel van den kleinen graauwen Maki.

Deeze Maki, gelijk ook die, van welken de Heer DE BUFFON in het volgend artijkel de beschrijving geeft, zijn van de soort van Maki, door den Heer GMELIN *Lemur laniger* genoemd.

Artijkel van den Loris van Bengale.

Men vindt in het aangehaalde werk van den Heer GMELIN de naamen van verscheiden schrijvers, welke den Loris hebben doen kennen; die geleerde vervolger van LINNEUS heeft hem den naam van *Lemur tardigra-*

dus laaten behouden, en de Heer DE BUFFON heeft hem met zeer veel grond beschouwd als behoorende tot de soort van Loris, van welken hij reeds gehandeld had.

Artijkel van den Bizaam.

De Heer SCHREBER heeft van dit dier gesprooken, III D. bl. 425, en heeft het laaten afbeelden Pl. CXV; GMELIN heeft het *Viverra tigrina* genoemd, *vol. I. p.* 91.

Artijkel van den gestreepten Indiaanschen Buntsing.

Het is met alle reden dat de Heer DE BUFFON gemeend heeft dit gestreept dier van het geslacht der Katten te moeten scheiden, dat egter niet tot het geslacht der Buntsings behoort, maar van hetzelve gescheiden is door het maakzel gelijk ook door de plaatsing van zijne tanden, en welk de Heer GMELIN onder de *Viverræ* geplaatst heeft, onder den naam van *Viverra fasciata*, GMELIN v. I. p. 92.

Artijkel van den grooten Eekhoorn van de kust van Malabar.

Deeze Eekhoorn, die veel overeenkomst heeft met den Eekhoorn van Madagaskar, van welken de Heer DE BUFFON in het volgend artijkel gehandeld heeft, is dezelfde, welken de Heer GMELIN den zeer grooten Eekhoorn (*Sciurus maximus*) genoemd heeft, en van welken de Heer SCHREBER de afbeelding heeft gegeeven IV Deel, Pl. CCXVII b.

Artijkel van de Guerlinguets.

De twee Eekhoornen van Gujana, van welke gesprooken wordt in de noot van pag. 152 van het I Deel van GMELIN, zijn de groote en de kleine Guerlinguet.

Artijkel van den Aye-Aye.

De Heer GMELIN heeft hem *Eekhoorn van Madagaskar* genoemd, ter oorzaake van zijn maakzel, dat hem de Eekhoornen doet naderen, schoon zijne hebbelijkheden hem 'er van verwijderen, gelijk die bekwaame Natuurkundige zeer wel heeft waargenoomen; maar men moet hem niet verwarren met den Eekhoorn van Madagaskar, van welken de Heer DE BUFFON de afbeelding onder dien naam gegeeven heeft, en die een geheel ander dier is, zoo in gedaante als in huishouding.

Artijkel van den Phalanger.

Dit viervoetig dier, van welk VALENTYN gesprooken heeft *Oud en Nieuw Oost Ind.* III D. bl. 272. PALLAS *Miscell. Zoologic.* p. 59. ERXLEBEN *Mammal.* p. 79. SCHREBER *Zaugth.* III Th. p. 550. tab. 152,

en PENNANT *Quadrup.* p. 209, n. 148. is door GMELIN *Didelphis orientalis* genoemd, en, om zijn maakzel, in hetzelfde geslacht met den Sarigue, den Marmosa, den Cayopolin enz. geplaatst. De Heer DE BUFFON schijnt van een ander gevoelen te zijn, daar hij verzeekert dat de Phalanger niet van hetzelfde geslacht is als diezelfde Sarigue, Cayopolin en Marmosa; maar wij moeten herinneren dat de Heer DE BUFFON in deeze noot, gelijk op verscheiden andere plaatsen van zijn werk, door geslacht, en somtijds door klasse alleen verstaat eene soort van natuurlijk gezin, op een groot gedeelte der uitwendige kenmerken der dieren en te gelijk op de groote gelijkenis van hunne hebbelijkheden gegrond, al vertoonden de verschillende soorten van dat gezin geen gelijk maakzel in de lighaams-deelen, welker gelijkenis of verschil de schrijvers van de verschillende rangschikkingen gebruiken om de soorten bij elkanderen te plaatsen of van elkaêr te scheiden

Artijkel van den grooten Vledermuis het Lans-yzer.

Deeze soort heeft vier snijtanden in de onder-kaak zonder 'er in de boven-kaak te hebben. Het gebrek aan staert onderscheidt haar van den Vledermuis het Hoef-yzer, met welken zij groote overeenkomst heeft, en het getal van deszelfs tanden scheidt hem van den Vledermuis Spitsmuis, die in elk kaakbeen vier snijtanden heeft.

Artijkel van den Vledermuis van Gujana.

Het getal van zijne snijtanden, gelijk ook het maakzel zijner ooren belet dat men hem verwarre met de Vledermuizen, die reeds door de Natuurkundigen beschreven zijn, en van welke geen, gelijk hij, de bovenkaak zonder snijtanden heeft, en de onderkaak slechts met twee snijtanden of scherp-snijdende tanden gewapend. Egter heeft hij zeer veel overeenkomst met dien, welken de Heer GMELIN in zijn werk onder den naam van *Vespertilio lepturus* bedoeld heeft, schoon deeze vier snijtanden in het onderst kaakbeen heeft, en, dat hen nog nader bij elkaêr doet koomen, is dat de twee snijtanden, die in de onderkaak van den Vledermuis, van welken wij hier spreeken, staan, zeer klein en in twee verdeeld zijn, zoodanig dat men gemaklijk kan gelooven dat hij 'er vier in dit zelfde kaakbeen heeft.

Artijkel van het Stekel-varken van Malacca.

De Heer GMELIN heeft dat dier *Histrix macroura* genoemd; daar is reeds van hetzelve gewag gemaakt, bij BRISSON *Quadrup*, p. 131, bij SEBA I D. Pl. LII, fig. 1. en bij BONTIUS *Jav.* 54.

Artijkel van den Coendou met den langen staert.

Dit is hetzelfde dier, dat de Heer BRISSON *groot Amerikaansch Stekel-varken* genoemd heeft *Quadrup.* 131, van hetwelk BARRERE gesproo-

ken heeft in zijne *Hist. nat. de la France Equinoxiale* p. 153, van hetwelk MARCGRAAF gewag heeft gemaakt en de afbeelding gegeeven heeft *Hist. Nat. du Brésil*, *Amst.* 1648, *p.* 233 en dat de Heer GMELIN met reden heeft aangezien als eene verscheidenheid van den gewoonen Coendou *histrix prehensilis*, p. 119.

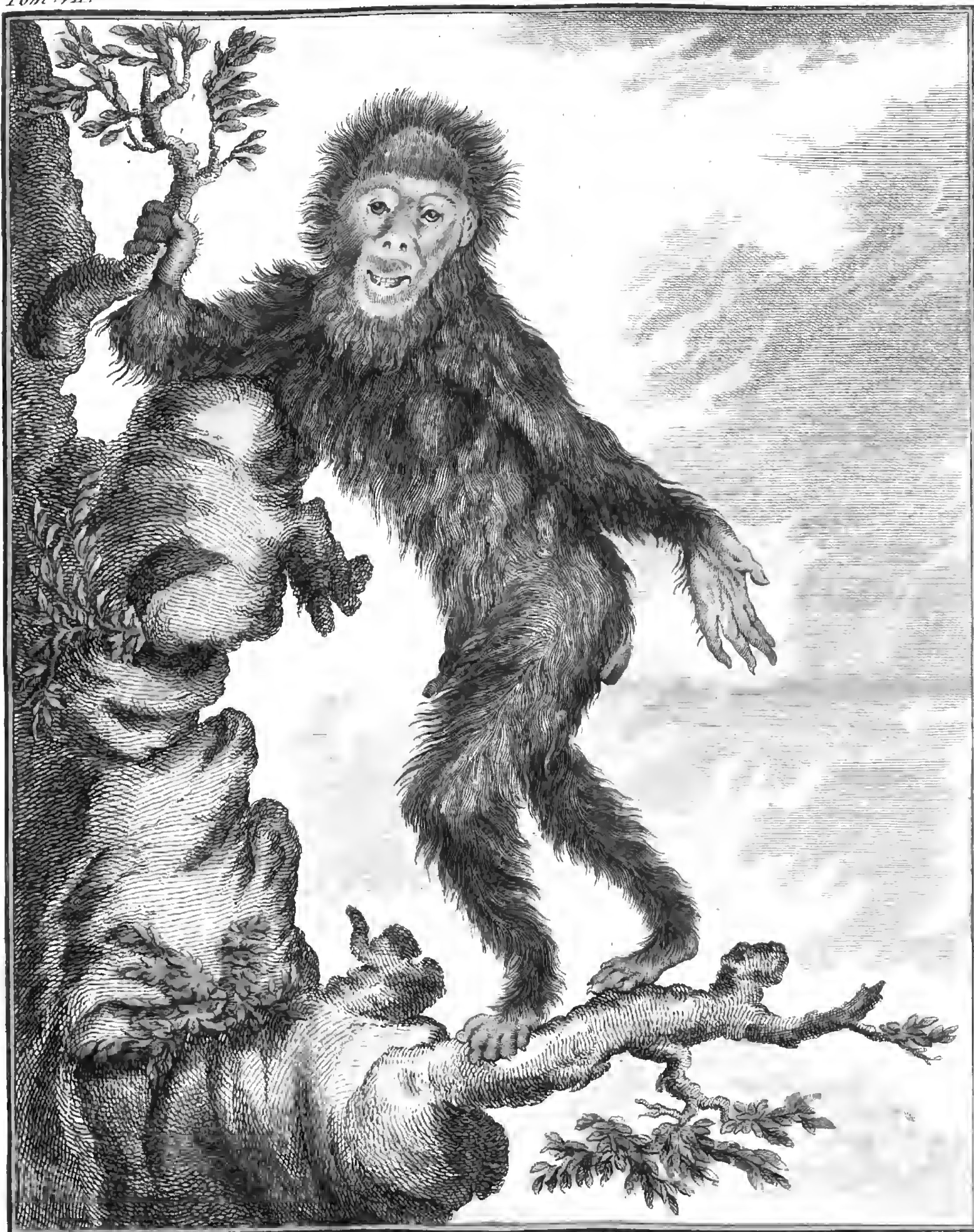
Artijkel van den Klip-das, of het Marmeldier van de Kaap de Goede Hoop.

Het is de *Hyrax Capensis* van GMELIN. De Heer Graaf DE MELLIN, door den Heer DE BUFFON aangehaald, heeft 'er de beschrijving, de afbeelding en de historie van gegeeven, in de verhandelingen van de natuur onderzoekende vrienden van Berlyn.

Artijkel van het Wild Zwijn van Kaap Vert.

Behalven het Wild Zwijn van Kaap Vert (*Sus Africanus* van PENNANT en GMELIN) van het Afrikaansch of Ethiopisch Wild Zwijn (*sus Ethiopicus* van PALLAS, PENNANT, GMELIN enz. van den Babiroussa en het Guineesch Varken (*sus porcus*) vindt men in Afrika en bijzonderlijk op het Eiland Madagaskar een Wild Zwijn, van welk men de soort nog maar weinig kent. Wij hebben 'er niet van gezien dan den ontvleeschten kop, die in 's Konings Kabinet is, en van welken de Heer DAUBENTON in het XV Deel bladz. 225 de beschrijving gegeeven heeft. Die kop gelijkt meer naar dien van het Siamsch Varken dan naar den kop van het Europisch Wild Zwijn, hij verschilt 'er egter van door de kromte van den jukbeens boog, die zeer verre uitsteekt, gelijk ook door eene beenachtige en vrij verheven verlenging, waaruit de verdikking van de tand-kassen, in welke de slagtanden van de boven-kaak gekast zijn, eindigt; die verlenging, welke dat Wild Zwijn naar het Ethiopisch Wild Zwijn doet gelijken, eindigt ook in knobbeltjens, gelijk ook de randen van het neusbeen bij die verlenging, ook zijn de kiezen van het onderst kaakbeen slechts vijf in getal, in plaats dat zij, bij het gemeen Wild Zwijn zeven of ten minsten zes in getal zijn. Als men het dier, welk die kop toebehoort, beter zal kennen, zal men kunnen besissen of dat Wild Zwijn van Madagaskar moete beschouwd worden als eene verscheidenheid van het gemeen Wild Zwijn, of als eene soort, welke van dat Europisch Wild Zwijn onderscheiden is.

NB. Dat boven de Plaaten in dit Deel Tom. VII. staat, daar van is de rede dat dit Deel in het Fransch genoemd is geweest Tom. VII. van het Supplement van de Natuurlijke Historie der Dieren; in onze Hollandsche Druk het XIX. Deel. Men heeft gemeend dat dit alleen hier bij te verwittigen voldoende was voor de Hollandsche uitgave van dit Deel.

Hulk Sculp.

L'ORANG-OUTANG.

DE ALGEMEENE EN BIJZONDERE NATUURLIJKE HISTORIE.

BIJVOEGZEL TOT DE NATUURLIJKE HISTORIE VAN DE ORANGS-OUTANGS.

(*XIV. Deel*, *bladz.* 24.)

Wij hebben gezegd dat de Orangs-Outangs in twee soorten konden onderscheiden worden; dat Indiaansch woord, dat *wild mensch* betekent, is indedaad een geslacht-woord, en wij hebben gezien dat 'er waarlijk, en voor het minst, twee wel onderscheiden soorten van deeze dieren bestaan; de eerste, aan welke wij, volgens BATTEL, den naam van *Pongo* gegeeven hebben, en die veel grooter is dan de tweede soort, welke wij, volgens denzelfden reiziger, *Jocko* hebben genoemd. Naardien het meer dan twintig jaaren geleden is dat ik de natuurlijke historie van deeze Aapen geschreven heb, was ik toen zoo wel niet onderrigt als ik nu ben, en ik

was toen in twijfel of de twee foorten, van welke ik zoo even fprak, indedaad door andere kenmerken dan de grootte van elkanderen verfchilden. De aap, dien ik leevenden gezien had, en welken ik den naam van *Jocko* had gemeend te moeten geeven, omdat hij flechts twee en eenen halven voeten hoog was, was een jonge *Pongo*, die maar twee jaaren oud was, en die tot de grootte van meer dan vijf voeten zou opgegroeid zijn, en alzoo deeze zeer jonge aap alle de kenmerken vertoonde, die door de reizigers aan den grooten Orang-Outang of Pongo wierden toegefchreven, had ik gemeend hem flechts te moeten aanzien voor eene verfcheidenheid, hetgeen mij deed denken dat het wel konde wezen dat 'er maar eene enkele foort van Orang-Outang ware; doch zedert eenen Orang-Outang uit Oost-Indie ontvangen hebbende, die zeer veel van den Pongo verfchilde, en bij welken wij alle de kenmerken, die de reizigers den Jocko geeven, herkend hebben, kunnen wij verzeekeren dat die twee benaamingen van Pongo en Jocko twee wezenlijk onderfcheiden foorten toebehooren, die, behalven de grootte, nog andere kenmerken hebben, die haar van elkanderen onderfcheiden.

De voornaamfte kenmerken, waardoor deeze twee foorten van elkanderen verfchillen, zijn de grootte, het verfchil van kleur en digtheid van hair, en het ontbreeken van den nagel aan den grooten teen van de voeten of agterfle handen, welke de Jocko altoos ontbreekt, en die men altijd bij den Pongo vindt. Zoo is het ook met hunne natuurlijke hebbelijkheden. De Pongo gaat altoos overeind op zijne twee agterfte pooten, daar de Jocko deezen ftand maar zelden aanneemt, en vooral als hij op de boomen wil klimmen. Al wat ik dan van den Orang-Outang, dien ik leevenden gezien heb, en dien ik voor een Jocko hield, gezegd heb, moet integendeel aan den Pongo worden toegefchreven, en koomt indedaad overeen met alles wat de nieuwfle reizigers over de natuurlijke hebbelijkheden van dien grooten Orang-Outang hebben waargenoomen. Ik moet zelfs aanmerken dat de afbeelding van dien jongen Pongo, op Pl. I. van het XIV. Deel naar het leven is getekend, maar dat de tekenaar haar in enige deelen overdreven heeft, en het is waarfchijnlijk dat onderfcheid tusfchen die afbeelding en die, welke BONTIUS gegeeven heeft, dat heeft kunnen doen denken dat zij hetzelfde dier niet verbeeldden. Het is egter zeeker dat de figuur van BONTIUS die van den grooten Orang-Outang, of volwasfen Pongo is, en dat die, welke ik geleverd heb, hetzelfde dier of den jongen Pongo verbeeldt; de figuur van BONTIUS is misfchien ook wat te veel gelijkende naar een' mensch.* TULPIUS heeft eene nog onvolkoomener afbeelding van den Pongo gegeeven. Het is ook datzelfde dier, dat BOSMAN *Smitten* genoemd heeft, dat verfcheiden reizigers *Barris*, andere *Dril* en enige andere *Quimpezé* genoemd hebben, waarop wij egter moeten aanmerken dat de meeste van die laatfte naamen onverfchillig en op den grooten en op den kleinen Orang-Outang zijn toegepast. Het is van dien grooten Orang-Outang, dat men de gevegten tegens de Negers, de fchaaking en fchending der Negerinnen en de andere daaden van kragt en geweld, door de reizigers verhaald, moet verftaan.

Maar wij moeten bij al hetgeen wij in het XIV. Deel van denzelven gezegd hebben, nu ook de waarneemingen der natuurkundigen en reizigers, die op onderscheidene tijden omtrent dien Pongo of grooten Orang-Outang in het licht, of tot onze kennis gekoomen zijn, voegen. De Heer Ridder D'OBSONVILLE heeft ons wel willen mededeelen hetgeen hij van dat dier heeft waargenoomen, dat hij met zoo veel schranderheid als naauwkeurigheid heeft beschreven. „ Het is, zegt hij, van den Orang-Outang, die „ vijf voeten hoog is dat hier gesprooken wordt: dit dier schijnt tegens„ woordig nergens te bestaan dan in enige streeken van Afrika, en de groo„ te eilanden ten Oosten van Indie. Volgens verscheiden onderrigtingen, „ die ik ontvangen heb, meen ik te kunnen zeggen dat men 'er geene meer „ ziet in het schier-eiland aan deeze zijde van den Ganges, en dat hij zelfs „ zeer zeldzaam geworden is in de landen, daar hij nog voortteelt: zou hij „ door de wilde dieren uitgeroeid, of zou hij, door vermenging, onder an„ dere dieren-soorten ingelijfd zijn?

„ Een deezer dieren, dat ik gelegenheid gehad heb te zien twee maanden „ na dat het gevangen was, had agt voeten en agt of tien duimen hoogte; „ in zijne oogen scheen eene geelachtige tint te heerschen, die voor het „ overige klein en zwart waren. Schoon iets wilds hebbende, kondigden „ zij eer ongerustheid, verlegenheid en verdriet dan woestheid aan. Zijn „ mond was zeer groot, de neus-beenderen zeer weinig vooruitsteekende, „ en de wangen-beenderen zeer hoog uitpuilende.... Zijn aangezigt was „ gerimpeld; de grond van zijn vel was bruin wit, zijn hoofdhair, enige „ duimen lang, was bruinachtig, even als het hair van het overige des lig„ haams, dat op den rug dikker was dan op den buik; zijn baard was dun, „ zijne borst breed, de billen tamelijk vleeschig, de dijen ruig, de beenen „ krom; de duimen van de voeten, schoon wat minder van de andere vin„ geren verwijderd dan die der andere Aapen, stonden 'er egter verre genoeg „ van af om hem zeer veel gemaklijkheid toetebrengen, hetzij om te klau„ teren, hetzij om te vatten.....

„ Ik heb deezen Satyr niet dan hurkenden of staanden gezien; maar, „ schoon hij gewoonlijk regt op gong, behielp hij zig, naar men mij zeide, „ in den staat van vrijheid, met handen en voeten, als hij moest loopen of „ eene sloot wilde overspringen; misschien is het zelfs de oefening van dat „ vermogen dat toebrengt om in die soort de wat bovenmaatige lengte der „ armen te onderhouden; want het einde van de vingeren van zijne handen „ reikte tot aan de knieën. Zijne teeldeelen waren vrij wel geëvenredigd; „ zijne roede was, in den slappen staat, omtrent zes duimen lang en had „ het voorkoomen van die van eenen besnedenen.

„ Wijfjens heb ik niet gezien, maar men zegt dat zij de borsten een wei„ nig plat hebben; haare teeldeelen, als die der vrouwen gevormd, zijn „ ook aan eene maandelijkse ontlasting onderhevig: men vermoedt dat de „ tijd van haare dragt omtrent zeven maanden zij .... zij teelen niet voort in „ den staat van slavernij....

„ Het mannetjen, van hetwelk ik zoo even gesprooken heb, gaf somtijds
„ eene soort van sterke en langduurige zugt, of liet een dof geluid hooren;
„ maar het was als men het verontrustede of mishandelde, zoo dat deeze
„ geluiden slechts onverduldigheid, verveeling en droefheid uitdrukken.
„ Volgens het zeggen der Indiaanen zwerven deeze dieren door de bos-
„ schen en op de bergen, die moeijelijk te beklimmen zijn, en leeven 'er in
„ kleine maatschappijen.
„ De Orangs-Outangs zijn zeer wild; maar het schijnt dat zij niet zeer
„ boos zijn, en dat zij vrij schielijk gewennen te verstaan dat men hun be-
„ veelt.... Hun aart kan zig niet aan de slavernij gewennen; zij behouden,
„ gevangen zijnde, altijd eene zekere verveeling en diepe droefgeestigheid,
„ die, tot eene soort van teering of verval van kragten overgaande, weldra
„ hun leven moet eindigen. De lieden uit dat land hebben deeze aanmer-
„ king gemaakt, en zij wierd mij bevestigd door al hetgeen ik meende te
„ bespeuren in het gezigt en de houding van het dier, waarvan ik gesproo-
„ ken heb."

De Hoogleeraar ALLAMAND, dien ik reeds zoo dikwijls gelegenheid gehad heb met lof te noemen, heeft bij hetgeen ik van de Orangs-Outangs gezegd heb, uitmuntende aanmerkingen en nieuwe feiten gevoegd:

(*Ziet deeze Aanmerkingen van den Hoogleeraar* ALLAMAND *in het XIV. Deel, bladz* 39. *en volgg.*)

Wij meenen hier te moeten bijvoegen hetgeen de Hoogleeraar ALLAMAND zegt van eenen grooten aap uit Afrika, die wel eene verscheidenheid zoude kunnen zijn van den Pongo of grooten Orang-Outang; waardoor die soort den Mandrill nabij zoude koomen.

(*Deeze beschrijving vindt men in het XIV. Deel, bladz.* 40. *en volgg.*)

Ziet daar alle de feiten, die wij hebben kunnen verzamelen met opzigt tot den Pongo of grooten Orang-Outang; daar blijft ons nu nog over te spreeken van den Jocko of kleinen Orang-Outang. Wij geeven 'er hier de afbeelding van, en wij hebben het vel in 's konings kabinet; het is door dat vel dat wij ons overtuigd hebben dat de voornaamste kenmerken, door welke hij van den Pongo verschilt, zijn het gebrek, of om beter te spreeken, het ontbreeken van den nagel aan den grooten teen van de agterste voeten, de hoeveelheid en de rosachtige kleur van hair, waarmede hij bedekt is, en de grootte, die omtrent de helft minder is dan die van den Pongo of grooten Orang-Outang De Heer ALLAMAND heeft dit dier leevend gezien en heeft 'er eene zeer goede beschrijving van gegeeven; hij heeft 'er ook eene afbeelding van gegeeven in het XIV. Deel van de Hollandsche Uitgave mijner Natuurlijke Historie.

(Het tweede Bijvoegzel, in het XIV. Deel, bladz. 47. en volgg. te vinden, wordt alhier door den Heer DE BUFFON *ingelascht.)*

Alle deeze waarneemingen van den Heer ALLAMAND zijn merkwaerdig; ik twijfel, zoo wel als hij, niet of de naam *Orang-Outang* is een geflacht-naam, die verfcheiden foorten bevat, gelijk den Pongo en den Jocko, en misfchien de Aap, waarvan hij fpreekt, van welken hij den kop en den voet gezien heeft, en misfchien ook die, welke den overgang van den Pongo tot den Mandril zoude kunnen uitmaaken. De Heer VOSMAER heeft, enige jaaren geleden, eenen Orang-Outang van de kleine foort ontvangen, die waarfchijnlijk flechts een Jocko is; hij heeft 'er een verhaal van gegeeven, dat enige feiten bevat, van welke wij alhier een uittrekzel zullen mededeelen.

„ Den negen en twintigften Juny 1776. (zegt hij) gaf men mij kennis „ van de behouden aankomst van deezen Orang-Outang.... Hij was van „ de vrouwlijke fexe. Met alle mogelijke oplettendheid hebben wij de ge- „ woone véranderinge in dit voorwerp niet kunnen ontdekken, noch dat zij, „ gelijk andere Aap-foorten, het eeten terzijde bij de keel kon verbergen. „ Zij was van eene onbegrijplijke goedaartigheid, nimmer heeft men haar „ enige blijk van kwaadaartigheid zien geeven, men kon haar veilig de hand „ in den mond fteeken. In haar uiterlijk aanzien had zij iets droevigs.... „ Zij beminde het gezelfchap van menfchen, zonder onderfcheid der kunne „ te maaken, alleen gaf zij de natuurlijke voorkeur aan die haar dagelijks „ oppasten en goed deeden, en toonde alleen aan deeze meerder bewijzen „ van vriendfchap. Somwijlen als deeze henen ging, gooide zij zig, aan „ de ketting liggende, als uitgelaaten op den grond, fchreeuwde jammer- „ lijk, en fcheurde alle bij zig hebbende doeken aan ftukken, als zij alleen „ was. Haar oppasfer fomtijds de gewoonte hebbende bij haar op den „ grond te gaan zitten, nam zij enige reizen enig hooi, daar zij op fliep, „ fchikte dat naast haar, en gaf alle blijken van verlangen door hem aan te „ zien, dat hij nevens haar zoude zitten.....

„ Haare gewoone wijze van gaan was op alle vier voeten, gelijk andere „ Aapen, doch zij kon ook regt overeinde op de achtervoeten gaan. Een „ goeden ftok hebbende, ftond zij dikwijls, daarop leunende, zeer lang op „ de achtervoeten; doch zettede de voeten nooit, gelijk de mensch, plat „ neêr, maar buitenwaarts omgebogen, zoo dat zij op de buiten zij kanten „ der achtervoeten ftond, de vingers naar binnen getrokken, 't welk eene „ gefchiktheid aanwees tot het beklimmen der boomen. Zij lag vast aan „ eene foort van lederen halsband, om den hals vastgemaakt met een hang- „ flotjen en redelijk lange ijzere ketting, en was dus op een zolder onder „ een zeer hoog dak gehuisvest. Eens op eenen morgen bij haar koomen- „ de, vonden wij haar los gebrooken, zig dien halsband over het hoofd „ gehaald hebbende, zij klom met eene verwonderenswaardige vaardigheid „ tegen de fchuinfche balken en latten van het dak, en vier menfchen had-

„ den meer dan een uur werks, om haar weêr, en den halsband over het „ hoofd te krijgen. Bij deeze gelegenheid . . . bespeurden wij eene meer „ dan gewoone kragt in derzelver spieren; men kreeg haar met zeer veele „ moeite op den rug op den grond, twee sterke menschen hadden werk met „ de voeten, een derde met het hoofd vasttehouden, en de vierde met den „ halsband weêr over het hoofd te brengen en naauwer te sluiten. Bij dit „ los zijn had zij onder andere eene gekurkte fles, waarin enige Malaga „ wijn was, geöpend, leeg gedronken, en weder op dezelfde plaats neder„ gezet.

„ Zij at genoegzaam alles wat men haar aanbood. Haar gewoone spijs „ was brood, wortelen, inzonderheid geele peen, alle vruchten, vooral „ aardbesiën; maar bijzonder was zij gesteld op het *Aromatique*, als pie„ tercelie-wortel, of pietercelie. Zij at ook gekookt of gebraaden vleesch „ en visch: zij was, gelijk anders de aap-soorten zijn, geen liefhebster „ van insekten te eeten.... Ik gaf haar eene leevende musch.... Zij proef„ de van het vleesch, maar smeet hem ten eersten weg. In de diergaarde „ en reeds zeer ziek zijnde, heb ik haar eens, zeer weinig, raauw vleesch „ zien eeten, doch met geen blijk van smaak. Een raauw ei aan haar gee„ vende, beet zij 'er een gat in, en zoog het met veel smaak uit.... Ge„ braaden vleesch en visch at zij zeer smaaklijk. Men had haar geleerd met „ een lepel en vork te eeten; gaf men haar aardbezien op een bord, dan „ was het aartig te zien hoe zij dezelve, een voor een, met de vork in den „ mond stak, terwijl zij het bord of schoteltjen in de andere hand vast hield. „ Haar gewoone drank was water, doch zeer graag dronk zij allerleij wijn „ en bijzonder Malaga; gaf men haar een flesch, zij trok 'er de kurk met „ de hand af, en dronk 'er zeer wel uit, gelijk mede uit een bier-glas, „ en, gedaan hebbende, veegde zij, even gelijk een mensch, de lippen „ af, het zij enkeld met de hand of met een doek. Gaf men haar, gegee„ ten hebbende, een pennetje, zij ploos 'er zig de tanden mede uit, even „ gelijk een mensch. Zeer behendig haalde zij brood of andere dingen uit „ de zakken. Men heeft mij verzeekerd dat zij op het schip veel los liep, „ en onder en met het volk speelde, en als het volk het gewoon rantsoen „ bij den kok haalde, zij ook zulks voor haar ging haalen.

„ Met het vallen van den avond ging zij slaapen..... Zij sliep niet graag „ in haar hok, uit vrees, naar het mij toescheen, daarin opgesloten te zul„ len worden. Zig ter rust willende begeeven, schikte zij het hooi, daar „ zij gewoonlijk op zat, schudde het op, en bragt meer hooi bijeen, daar „ zij met het hoofd op lag, legde zig meest op de zijde neder, en dekte „ zig met een kleed, want zij was zeer koulijk, warm en wel toe; somwij„ len hebben wij haar iets zien doen, 't geen ons, vooral de eerste maal „ dat wij het zagen, ten allerhoogsten verwonderde. Haare rustplaats dus „ naar gewoonte gemaakt hebbende, nam zij eenen bij zig hebbende linnen „ doek, spreidde die op den grond regelmaatig en glad uit, toen nam zij „ enig hooi, en legde dat in het midden van den doek, trok de vier punten

„ van den doek 'er over, en bij een, nam het voorzigtig op, bragt het op „ haar bed, ging 'er met het hoofd op liggen, het dekkleed over haar lijf „ trekkende..... Mij eens het flotje van haar ketting met een fleuteltje „ met veel oplettenheid ziende openen en naderhand weêr fluiten, zogt zij „ een klein dun ftukjen bij zig leggend hout, ftak het in het flotje, draaide „ het om en weder om, en zag of het flotjen open ging..... Eens eenen „ grooten fpijker ter lengte van vijf duimen, op eene onbegrijplijke wijze, „ uit een der zijkanten van haar hok gehaald hebbende, probeerde zij met „ dien fpijker, een kram, waaraan haare ketting vast was, uit de vloer te „ trekken, dien fpijker juist daartoe even eens als eenen hefboom gebrui- „ kende.

„ Men gaf haar eens een zeer jong katjen, zij berook het overal .... maar „ het krabde haar op den arm, waarop zij het wegfmeet, en het niet meer „ wilde aanraaken.

„ Haar water op den grond gemaakt hebbende, waar zij zat, nam zij „ fomtijds een doek, en veegde het zeer fchoon op..... Enige Heeren ge- „ laarst bij haar koomende, nam zij fomwijlen een bij haar liggend asch- „ bezemtjen en veegde de laarzen zeer fchoon af: zeer handig maakte zij „ de gespen der fchoenen van de bij haar koomende Heeren los, zoo goed „ als een knegt zulks doen konde. Alle knoopen in touw als anders, hoe „ vast en hoeveel ook gelegd, maakte zij zeer behendig met de vingers, of „ als die te vast waren, met de tanden los..... Een glas of bakjen in de „ eene hand, en een ftok in de andere hand hebbende, had men veele „ moeite om haar zulks afteneemen, gedurig zulks ontwijkende, en met „ den ftok flaande, om 't zelve te behouden.

„ Zij maakte nooit eenig geluid, dan alleen zijnde, in die omftandigheid „ zweemde het begin naar dat van eenen jongen tjenkenden hond, daarna „ was het zeer grof en fchor, 't welk ik nergens beter bij weet te vergelij- „ ken dan bij dat van eene groote zaag, die hout zaagt. Zij bezat eene „ meer dan gewoone kragt, gelijk reeds gezegd is, doch deeze was inzon- „ derheid zigtbaar in de voorvoeten of handen, die zij, gelijk andere Aap- „ foorten, tot alles gebruikt, daar mede groote zwaartens opligtende en „ weg fchuivende.

„ Haar afgang beftond, gezond zijnde, in lange ronde ftukken..... Haa- „ re hoogte, recht op ftaande gemeeten, was twee en een halve Rhijn- „ landfche voeten; de buik was, vooral als zij zat, zeer zwaar en dik uit- „ gezet. De tepels der borften .... waren klein en digt bij de oxels. De „ navel was zeer menschlijk.

„ De voorvoeten of armen waren van de oxels tot het einde der middelfte „ vingers drie en twintig duimen. De hand op zigzelve tot het einde des „ middelften vingers zeven duimen. De middelfte vinger drie en een halven „ duim lang. De eerfte wat korter, de derde iets langer, de vierde of pink „ veel korter, doch de duim is nog veel korter. Alle de vingers zijn drie- „ ledig, de duim is maar tweeledig, zij zijn alle met een zwarten ronden „ nagel voorzien.

„ De beenen waren van de heup tot den grond twintig duimen, doch het „ dijebeen ſcheen mij in evenredigheid veel korter dan het ſcheenbeen. De „ voorvoeten, vlak op den grond ſtaande, waren van achter van den hiel tot „ het einde van den middelſten vinger of teen, agt duim. De teenen der „ voeten zijn korter dan de vingers der voorvoeten; de middelſte ik ook „ iets langer dan de andere, doch hier is de duim-teen veel korter dan die „ der hand of voorvoeten. De teenen zijn ook genageld, doch de duim- „ teen, welke maar tweeledig is, is volſtrekt in vier mij bekende voorwer- „ pen van deeze Aſiatiſche ſoort ongenageld.....

„ De binnenſte zijde der voor- en agtervoeten is geheel kaal en zonder „ haair, met een redelijk zagt vaal zwart vel bekleed; doch na den dood en „ in haare ziekte was dit vel reeds veel witter geworden. De vingers der „ voor- en achtervoeten waren insgelijks zonder hair.

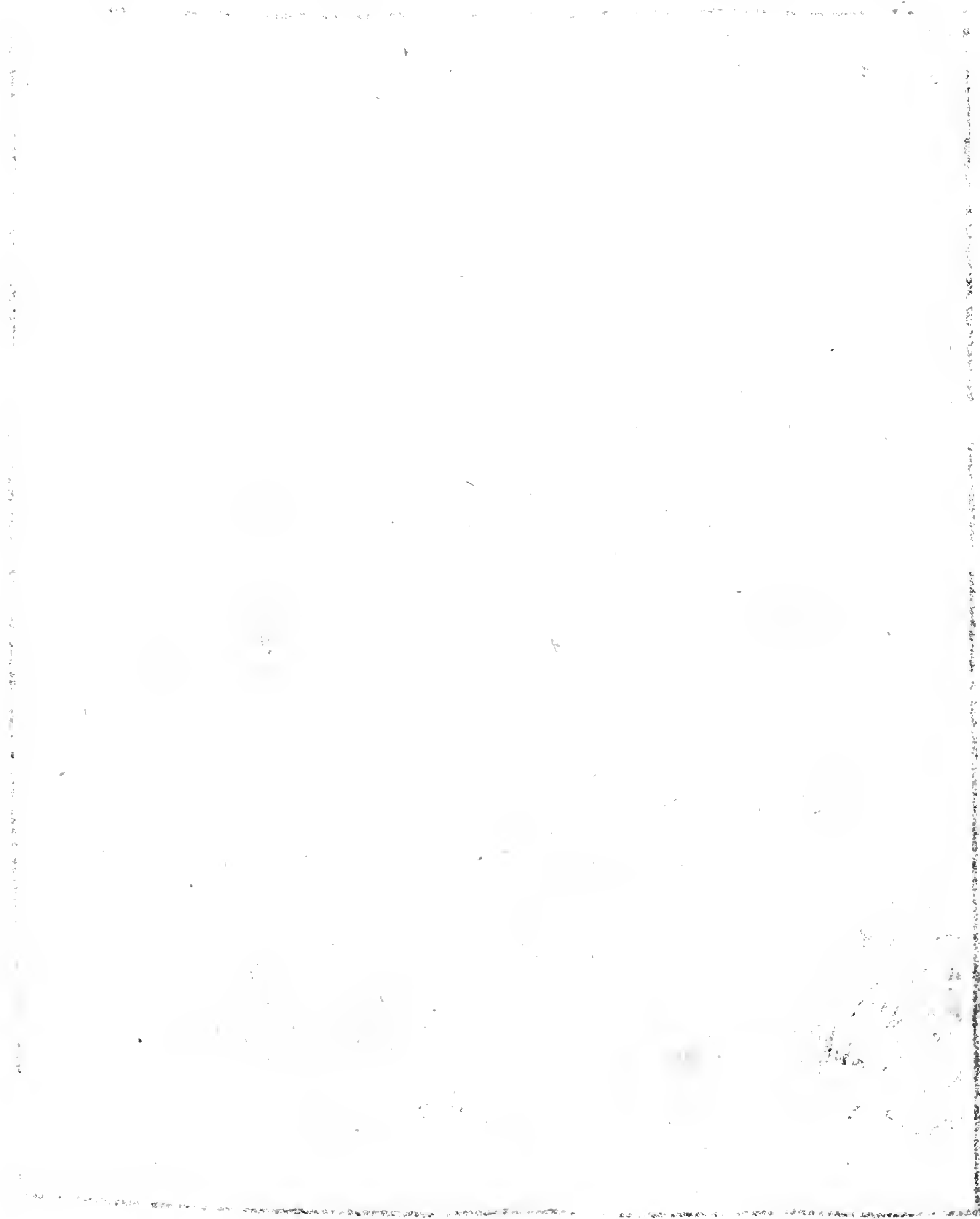
„ De billen waren niet kaal, noch vereeld .... men kon geene billen „ noch kuiten beſpeuren, gelijk mede geen het minſte bewijs van ſtaert.

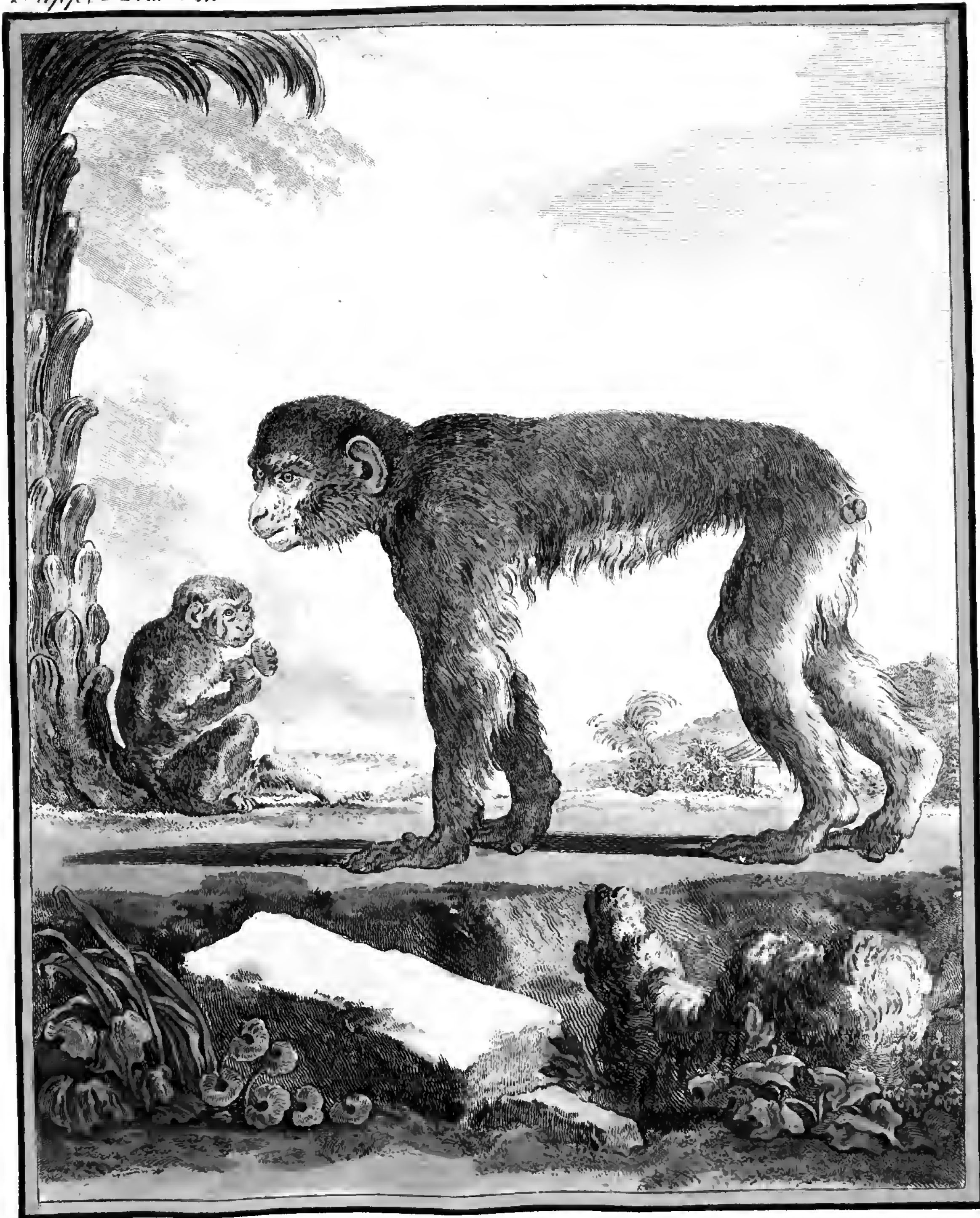
„ Het hoofd is van vooren geheel met een kaal muisvaalkleurig vel be- „ dekt. De bek of mond ſteekt, hoewel niet zoo veel als bij de Baviaan- „ ſoorten, wat vooruit, doch zij kon die tegelijk zeer veel vooruit ſteeken „ en intrekken. De mond of bek is .... zeer wijd. Rondom de oogen, „ de lippen en kin was het vel wat vleeschkleuriger. De oogen zijn „ blaauwachtig bruin, in het midden zwart. De oogleden hebben, zoo „ wel onder als boven, kleine uitſteekende hairtjes. Boven de oogen is „ enig hair, doch men kan het niet wel wenkbraauwen noemen. De neus „ is zeer plat ingedrukt en breed naar onderen. De voortanden in het bo- „ venst kaakebeen zijn vier in getal, daarop volgt aan weêrszijde eene opene „ plaats, en daarop aan elke zijde een hoektand, die langer is, en daarop „ aan iedere zijde drie kiezen, waarvan de achterſte de grootſte is. In het „ onder-kaakebeen heerscht dezelfde orde. De tanden zijn zeer mensch- „ lijk, en gaven door hunne grootte en breedheid eenen volgroeiden levens- „ ſtaat te kennen. Binnen in den boven-bek of het verhemelte, is de koleur „ zwart, onder de tong integendeel vleeschkleurig, het tandvleesch rondom „ de tanden en kiezen van het onder-kaakebeen is mede zwart. De tong is „ lang, van vooren rond, glad en zagt. De ooren zijn kaal en zeer mensch- „ lijk, doch kleender dan die bij andere verbeeld worden.

„ Bij haare aankomst had zij geen hair dan bruinkleurig op het achter- „ lijf, op de armen, dijen en beenen..... Bij den aannaderenden winter „ kreeg dat dier veel meer hair.... De rug, borst en alle verdere deelen „ van het dier waren nu veel ſterker met dergelijk licht kastanjekleurig hair „ begroeid..... De langſte hairen op den rug bevond ik drie duimen lang „ te zijn (*a*)."

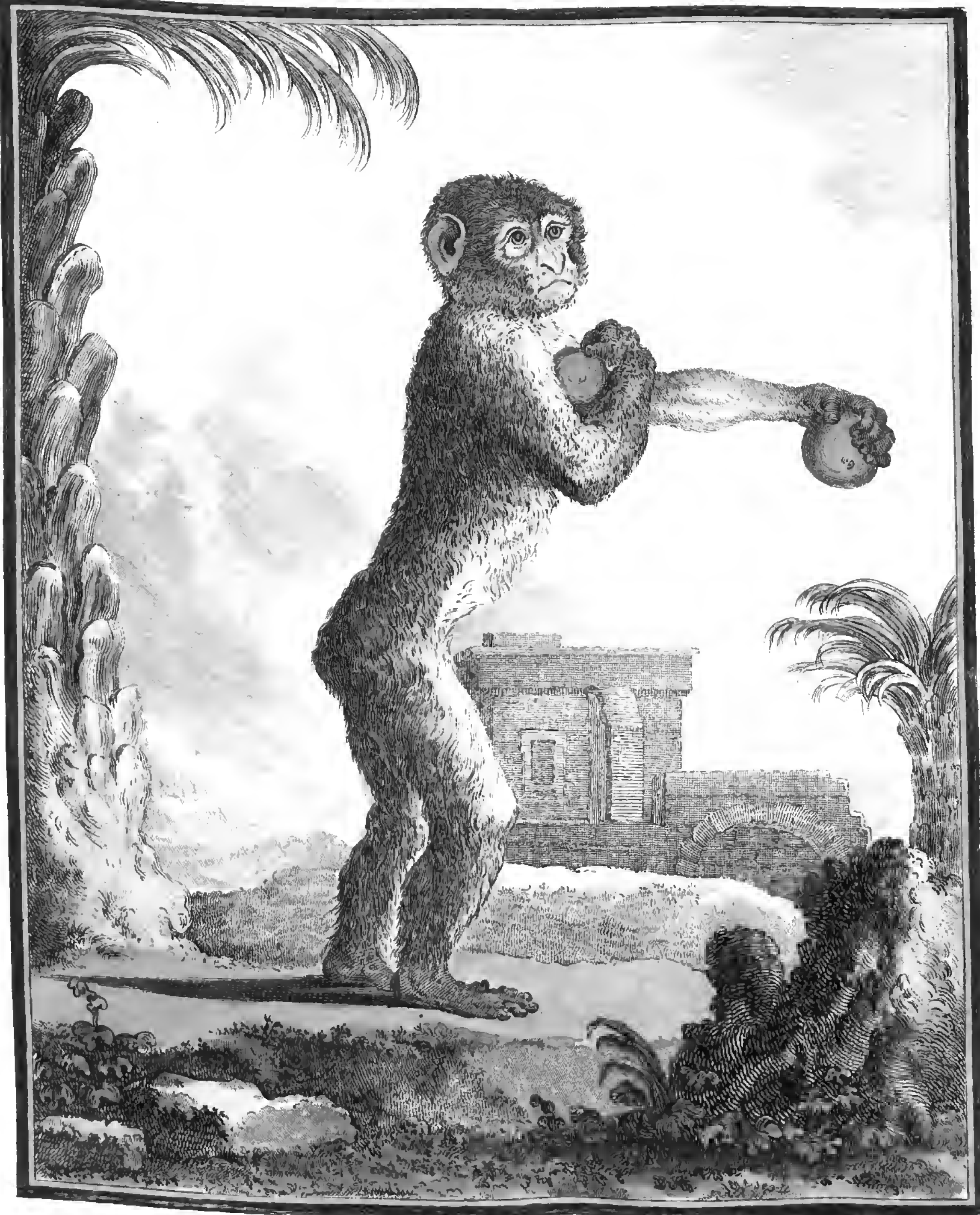
(*a*) *Beſchrijving van de zoo zeldzaame als zonderlinge Aap-ſoort, genaamd Orang-Outang van het Eiland Borneo, enz.* door A. VOSMAER, Amſt. 1778.

BIJ-

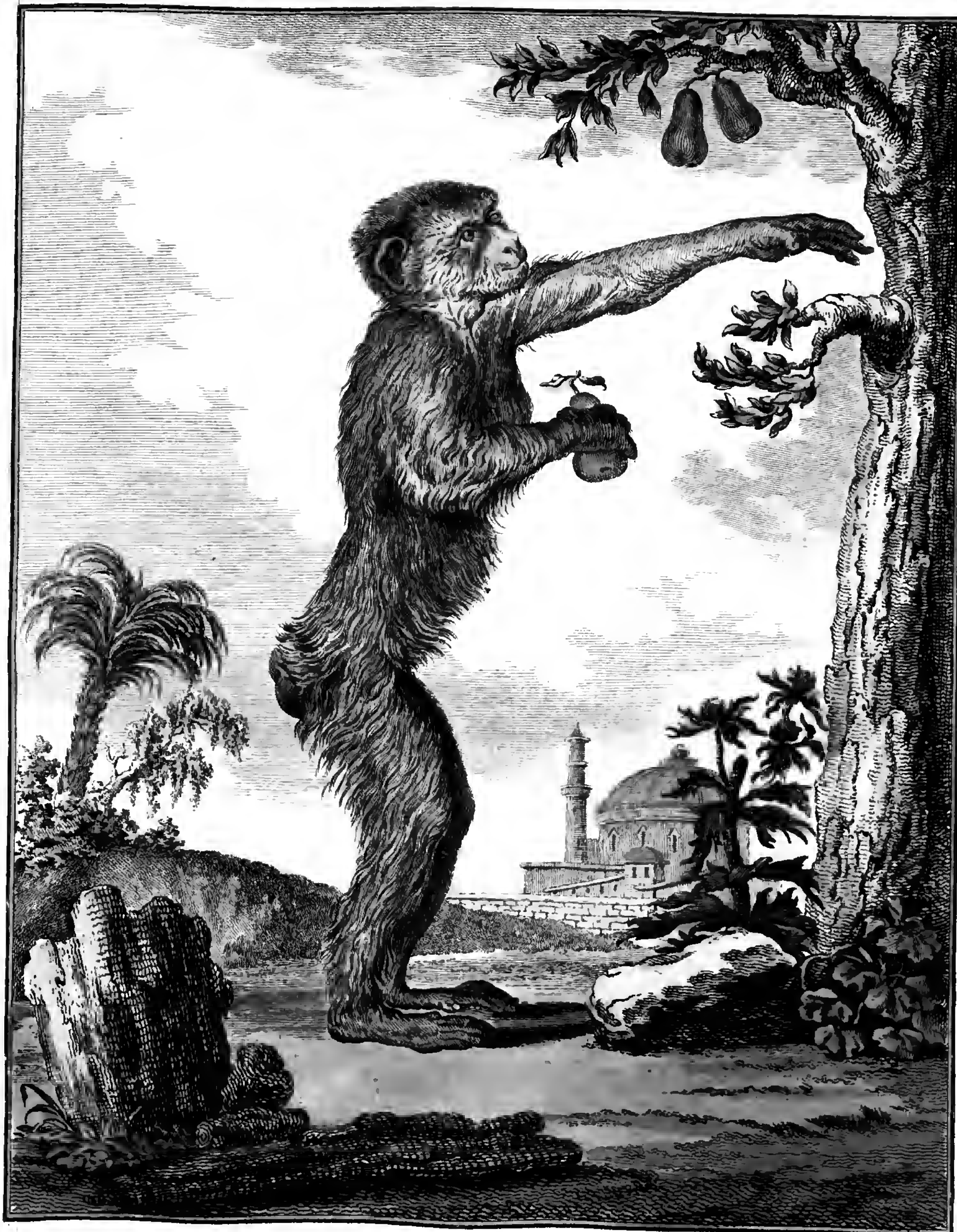

LE PITHEQUE

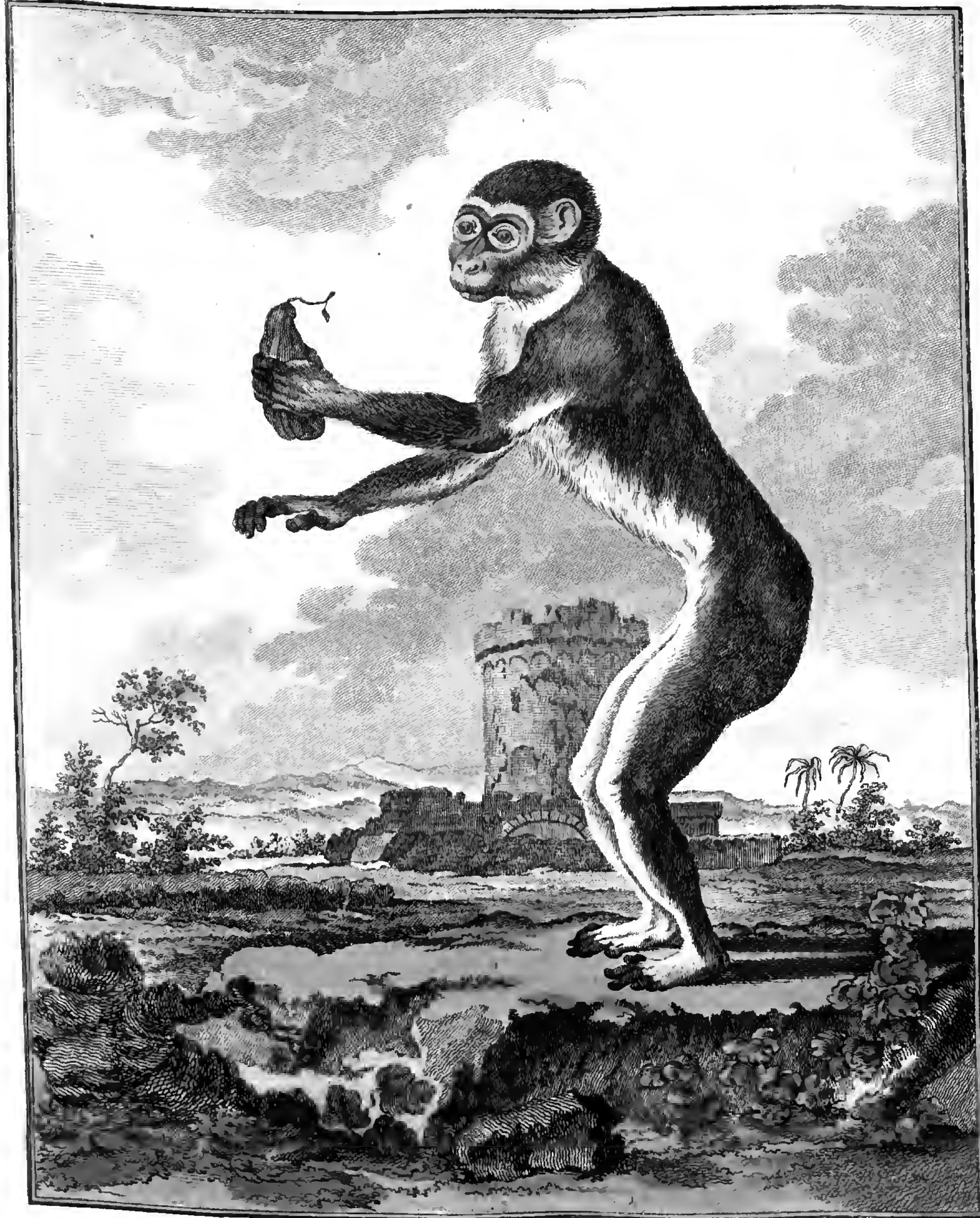

LE PITHEQUE VU DEBOUT.

Hulk direx.

LE PITHÈQUE FEMELLE.

Hulk Sculp.

LE PITHEQUE.

BIJVOEGZEL TOT DE HISTORIE VAN DEN PITHECUS.

(*XIV. Deel*, *bladz.* 59.)

Wij hebben, volgens ARISTOTELES, dit dier aangeduid door alle de kenmerken, die het van de andere Aapen zonder ſtaert onderſcheiden; en ſchoon wij het niet gezien hadden, twijfelden wij egter niet aan deszelfs beſtaan, dat verſcheiden Natuurkundigen als onzeeker beſchouwden. Zedert dien tijd heeft de Heer DESFONTAINES, geleerd Natuurkundige, en leeraar in 's Konings tuin, in het Rijk van Algiers eenen Aap gevonden, dien hij herkend heeft voor den Pithecus, van welken ik geſprooken heb; hij heeft hem in Barbarije verſcheiden maanden lang gehouden, en, bij zijne terugkomst in Frankrijk, heeft hij zoo goed geweest van mij denzelven te ſchenken, zoo dat ik het genoegen gehad heb alle zijne kenmerken en natuurlijke hebbelijkheden waarteneemen zedert meer dan een jaar, dat ik hem leevenden onder mijne oogen gehad heb. Ik heb hem in twee geſtalten van beweeging laaten afteekenen, namelijk overeind op zijne agterſte pooten, en op vier pooten, op welke hij ook nog zittende verbeeld is, eene houding, die hij aanneemt, als hij in rust is. Eerst zal ik de waarneemingen van den Heer DESFONTAINES over den aart en de huishouding van dat dier mededeelen.

„ De Pitheci, zegt deeze geleerde Natuurkenner, worden in de bos- „ ſchen van Bougie, Cole en Stora in het oude Numidie, thans de Provin- „ tie van Conſtantyn in het Rijk van Algiers gevonden; zij bewoonen bij- „ zonderlijk die landen, en ik heb niet hooren zeggen dat men 'er op an- „ dere plaatſen van Barbarije gevonden hadde. Zij woonen bij troepen in „ de wouden van den Atlas, die nabij de zee zijn, en te Stora zijn zij zoo „ gemeen, dat de boomen in den omtrek 'er ſomtijds vol van zijn. Zij voe- „ den zig met pijn-appelen, met zoete eikelen, met Indiaanſche vijgen, „ meloenen, water-meloenen en groenten, die zij uit de tuinen der Ara- „ bieren haalen, welke moeite deeze ook doen om 'er die ſchadelijke dieren „ uit te houden. Terwijl zij hunne dieſtallen bedrijven, gaan twee of drie „ hunner op de toppen der boomen en op de hoogſte rotſen zitten, om wagt „ te houden, en, zoo dra zij iemand gewaar worden of enig gerugt hooren, „ waarſchuuwen zij de andere door eene ſchreeuw, en aanſtonds gaat de „ gantſche troep op de vlugt, medeneemende hetgeen zij hebben kunnen „ krijgen.

„ De Pithecus heeft weinig meer dan twee voeten hoogte, als hij regt
„ overeind ſtaat; hij kan enigen tijd regtop gaan, maar hij kan zig met moei-
„ te in dien ſtand houden, die hem niet natuurlijk eigen is. Zijn aangezigt is
„ bijna kaal, wat langwerpig en gerimpeld, dat hem altijd een oud voorkoo-
„ men geeft. Hij heeft agt en twintig tanden; de hondstanden zijn kort en
„ omtrent gelijk die van den mensch. Zijne wangen-zakken zijn niet wijd;
„ zijne oogen zijn rond, rosachtig en zeer levendig; de billen zijn eeltach-
„ tig, en in de plaats van de ſtaert is een klein aanhangzel van vel, vijf of
„ zes lijnen lang. De nagels zijn plat als van den mensch, en hij bedient
„ zig van zijne handen en voeten met ongemeene behendigheid, om de din-
„ gen, die binnen zijn bereik zijn, te vatten; ik heb 'er gezien, die hunnê
„ banden zeer gemaklijk los maakten. De kleur van den Pithecus verſchilt
„ van vaal tot graauw: bij alle, die ik waargenoomen heb, was een gedeel-
„ te van de borst en den buik met eene groote zwartachtige vlek bedekt;
„ de roede is dun en nederhangende bij het mannetjen: de ballen zijn
„ klein.

„ Schoon deeze dieren zeer geil zijn en dikwijls in den tammen ſtaat kop-
„ pelen, gelijk ik gelegenheid gehad heb om waarteneemen, is 'er egter
„ geen voorbeeld dat zij in dien ſtaat van ſlavernij voortgeteeld hebben,
„ zelfs niet in Barbarije, daar men 'er veele in de huizen der Franken houdt.
„ Als zij paaren, beklimt het mannetjen het wijfjen, dat op vier pooten
„ ſtaat; hij ſteunt met zijne agterſte voeten op haare beenen, en hij wekt
„ haar tot wellust op door haar met de handen in de zijden te kittelen: zij
„ is eene ligte maandelijkſe ontlasting onderworpen, en ik heb beſpeurd
„ dat haare teel-deelen alsdan merklijk in grootte toenamen.

„ In den wilden ſtaat brengt zij gemeenlijk maar een jong voort; ſchier
„ zoo dra het geboren is, klimt het op den rug van de moeder, ſlaat zijne
„ armen naauw om haaren hals, en zij brengt het dus van de eene plaats naar
„ de andere; dikwijls hecht het zig aan haare borſten en houdt 'er zig zeer
„ ſterk aan vast.

„ De aap, met welken de Pithecus de meeste overeenkomst van alle heeft,
„ is de Magot, van welken hij egter door zulke in het oog loopende ken-
„ merken verſchilt, dat hij wel eene onderſcheiden ſoort ſchijnt uittemaa-
„ ken. De Magot is grooter, zijne ballen zijn zeer groot; die van den Pi-
„ thecus zijn daarentegens zeer klein. De bovenſte hondstanden van den
„ Magot zijn langwerpig als de haak-tanden van den hond; die van den Pi-
„ thecus zijn kort en ten naastenbij als die van den mensch. De Pithecus
„ is zagter van aart en gezelliger dan de Magot: deeze behoudt altijd in
„ den huislijken ſtaat eenen boozen en zelfs wilden aart: de Pithecus wordt
„ daarentegens gemaklijk tam en gemeenzaam. Als hij van jongs af aan op-
„ gevoed is, bijt hij zelden, hoe zeer men hem moge mishandelen. Hij is
„ vreesachtig van aart en weet met eene verwonderlijke ſcherpzinnigheid
„ degeene te onderſcheiden, die hem kwaad willen doen. Hij onthoudt
„ eene ſlegte behandeling, en, als men hem die dikwerf heeft aangedaan

„ is 'er tijd en aanhoudende gedienstigheid nodig om hem dezelve te doen „ vergeeten. Hij herkent daarentegens degeene, die hem goed doen; hij „ liefkoost hen, roept hen, en vleit hen door geschreeuw en zeer duidlij- „ ke gebaerden; zelfs geeft hij hun blijken van verkleefdheid en getrouw- „ heid; hij volgt hen als een hond, zonder hen ooit te verlaaten. De „ schrik tekent zig op het gelaat van den Pithecus; dikwijls heb ik die die- „ ren merklijk van kleur zien veranderen, als zij van schrik bevangen wier- „ den. Zij kondigen hunne blijdschap, hunne vrees, hun verlangen, hun „ verdriet zelf door verschillend en ligt te onderscheiden geluid aan. Zij zijn „ zeer morsfig en laaten hunne vuiligheid loopen overal daar zij zig bevin- „ den; zij hebben vermaak in kwaad te doen en breeken alles wat hun on- „ der de handen koomt aan stukken, zonder dat men hen dit konne verlee- „ ren, welke straf men hun ook aandoe. De Arabiers eeten het vleesch „ van den Pithecus en zij beschouwen het als een goed geregt."

Bij deeze aanmerkingen van den Heer DESFONTAINES zal ik ook nog de waarneemingen voegen, welke ik zelf gedaan heb over de natuurlijke en zelfs over de verkregen hebbelijkheden van dien Aap, dien ik zedert meer dan een jaar in huis heb; het is een mannetjen, maar dat geene blijkbaare drift voor de vrouwen schijnt te hebben, gelijk de andere Aapen. Zijne gewoonlijke gestalte van beweeging is op vier pooten te loopen, en het is nooit dan geduurende enige minuuten dat hij somtijds overeind op twee pooten loopt, het lijf wat voor over en de knieën wat gebogen. Over het algemeen waggelt hij, als hij gaat; hij is zeer levendig en bijna nooit in rust; zijn grootst vermaak is te springen, te klauteren en aan alles, dat binnen zijn bereik is, te gaan hangen. Hij schijnt zig te verveelen, als hij alleen is, want dan laat hij een klaagend geluid hooren; hij houdt veel van gezelschap, en als hij vrolijk is, laat hij zulks blijken door veele buitelingen en kleine sprongen; voor het overige is hij zeer zagt van aart en gelijkt daarin de Orangs-Outangs; ondanks zijne groote levendigheid bijt hij egter zelden en nooit sterk.

Deeze Pithecus, van welken wij hier de afbeelding geeven, had, in de maand April 1787, twee voeten en vijf duimen hoogte, als hij regt overeind op zijne pooten stond. (*a*) Hij was bijna twee jaaren oud, hij was in tien maanden bijna zes duimen gegroeid en was in dienzelfden tijd naar evenredigheid zwaarer en dikker van lijf geworden; zijn hair was bruiner geworden, vooral aan den wortel. Van alle de dieren van dat geslacht gelijkt de

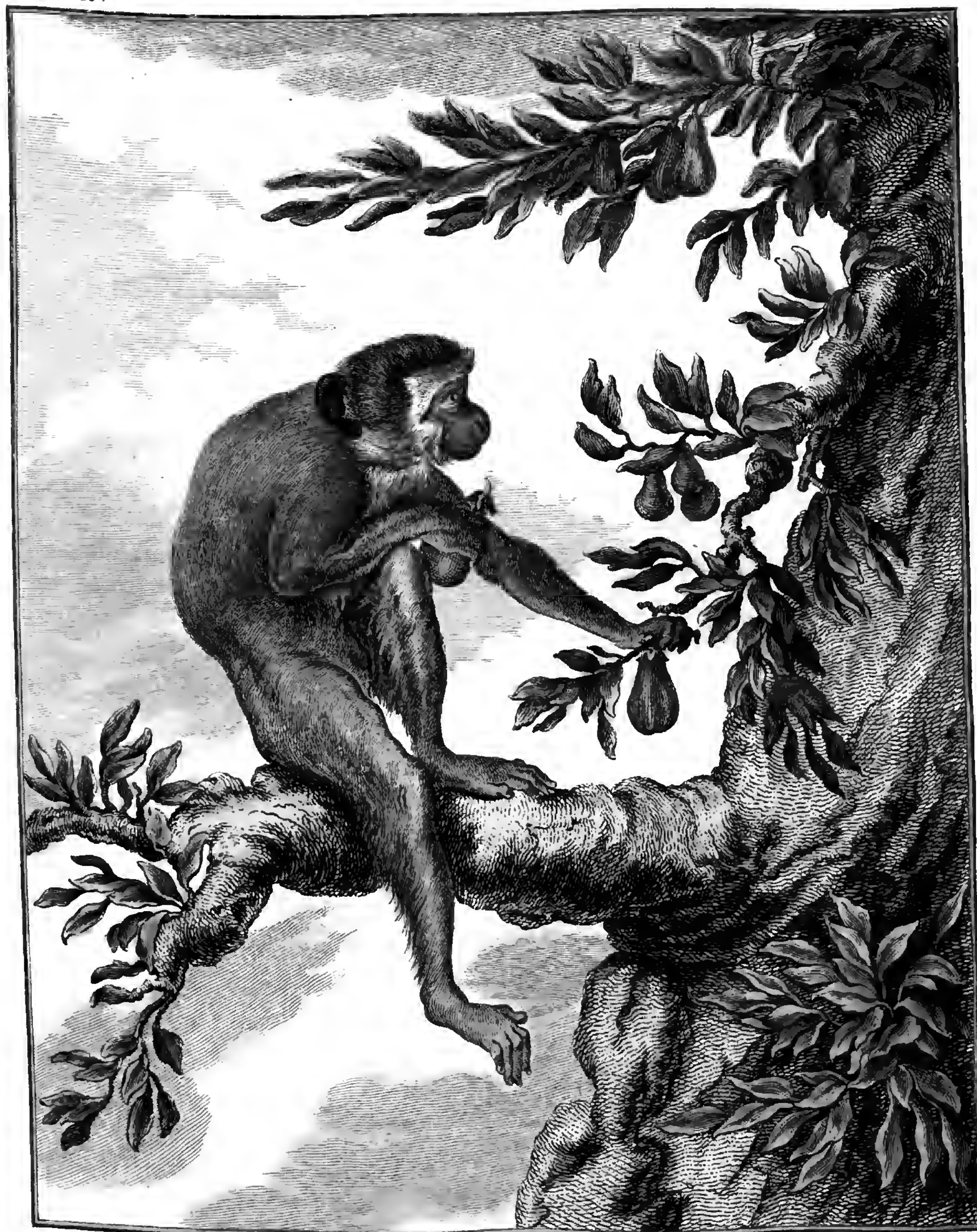
(*a*) *Voornaamste afmeetingen van den Pithecus.*	*vt.*	*d.*	*l.*
Lengte van het geheel lighaam van het eind van den smoel tot den aars gemeeten.	1	9	0
Lengte van den kop van het eind van den smoel tot de inplanting in het agterhoofd.	0	6	6
Omtrek van den smoel, boven de neusgaten gemeeten.	0	5	0
Afstand tusschen het eind van den smoel en den voorsten hoek van het oog.	0	2	1

Patas met den witten band het meest naar hem in maakzel van den kop, die op de kruin een weinig langwerpig en plat is; het voorhoofd is vrij kort en met hair bedekt, dat bijna zoo lang is als dat op den kop; zijne oogen ſtaan ingezonken, en de regenboog is roodachtig geel; het voorhoofd-been boven de oogputten is vooruitſteekende, en men ziet rondom dat deel geen hair, in de gedaante van wenkbraauwen; hij heeft hairtjens aan de oogleden; zijn neus is plat en maakt een gootjen tusſchen de twee neusgaten, die ſchuinsch ſtaan en naar binnen gebogen zijn: het geheel aangezigt is bleek vleeschkleurig met zwartachtig hair, dat zeer dun gezaaid is, maar menigvuldiger om den mond, en op de kin, onder welke menigvuldig hair van eene vuil witte kleur eene ſoort van kleinen baard vormen. Hij heeft dertig tanden en twee ledige tand-kasſen, uit welke twee andere waren uitgevallen: het oor is groot, rond en van onderen breed, dun, zonder zoom en bijna zonder hair; het heeft drie en twintig lijnen lengte en vijftien lijnen breedte daar het breedst is. Alle de hairen zijn zwartachtig, zoo aan hunnen wortel als aan de punten, en goud-geel in het midden, hetgeen op het gezigt eene algemeene kleur van geelachtig bruin op den kop en op het geheel bovenſte van het lijf en de leden vertoont. De buik en het binnenſte gedeelte van de dijen en beenen zijn vuil wit, en het hair is aldaar korter en minder digt; het grootst gedeelte van het vel van dat binnenſte gedeelte en van den buik is fraai blaauw van kleur; het vel van het binnenſte der handen en voeten is zagt, bruinachtig en zonder hair; de nagels zijn afgerond en bijna zwart; het aanhangzel van vel, dat in plaats van den ſtaert is, is ſlap en heeft niet meer dan zes lijnen lengte.

DE KLEINE CYNOCEPHALUS.

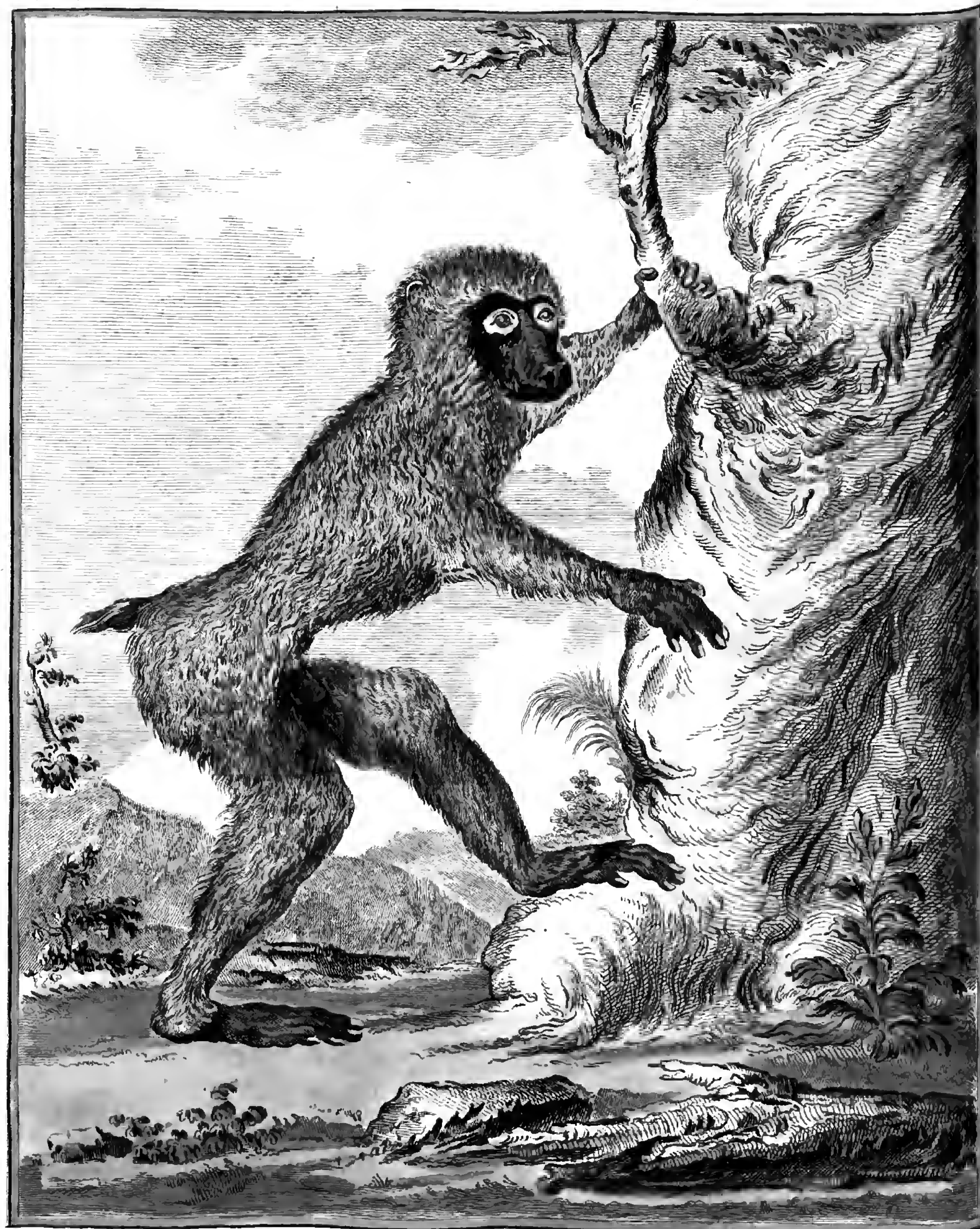
Ik heb in het XIV Deel, bladz. 74 gezegd dat de Aap, dien wij *Magot* genoemd hebben, de Cynocephalus der Ouden was, en ik meen dat mijn gevoelen wel gegrond is; maar daar zijn twee ſoorten van Cynocephali, de eene grooter, die indedaad de Magot is, en de andere kleiner, welke wij

Lengte van het oog van den eenen hoek tot den anderen.	0	0	8
Omtrek agter de voorſte pooten gemeeten.	1	1	0
Omtrek voor de agterſte pooten gemeeten.	0	11	6
Lengte van den voor-arm van den elleboog tot de geleding der hand.	0	5	4
Omtrek van de geleding der hand.	0	3	5
Lengte van de geleding der hand tot het einde van de nagelen.	0	4	1
Lengte van het been van het agterſte van de knie tot den hiel.	0	5	8
Lengte van den hiel tot aan het eind der nagelen.	0	5	10

Hulk direx.

LE PETIT CYNOCÉPHALE.

Hulk direx.

LE BABOUIN *des bois*.

hier vertoonen naar eene tekening, die mij door wijlen den Heer COLLINSON is toegezonden. Deeze kleine Cynocephalus is zonder ſtaert, en het koomt ons voor dat dier door geenen Natuurkundige zij opgegeeven, uitgezonderd door PROSPER ALPINUS, die zig in de volgende woorden uitdrukt: ,, Ik geef hier (zegt hij) Pl. XX. fig. 1. de afbeelding ,, van eenen kleinen Cynocephalus, zonder ſtaert; hij laat zig gemaklij- ,, ker tam maaken en is ook verſtandiger en vrolijker dan de andere Cyno- ,, cephali." Als men die afbeelding, door PROSPER ALPINUS gegeeven, met die, welke wij hier leveren, vergelijkt, zal men niet wel kunnen twijfelen of het is hetzelfde dier. Wij zouden het de *kleine Magot* hebben kunnen noemen, maar wij hebben hem liever *kleine Cynocephalus* geheten, omdat hij van den Magot verſchilt daarin dat hij geene kaale billen heeft, en bedekt is met ros hair, zagter dan dat van den Magot; en het is door het kenmerk van geene kaale billen te hebben, gelijk ook door de dikte en uitſteeking van den ſmoel dat hij ook van den Pithecus verſchilt, met welken men hem zoude kunnen verwarren. Ik heb gezegd dat deeze laatſte ſoort (de Magot) in Spanje in het gebergte van Gibraltar gevonden wierd. De Heer COLLINSON, die hier aan twijffelde, heeft geſchreven om 'er naar te verneemen. De Heer KAREL FREDERIK, bevelhebber op Gibraltar, heeft hem geantwoord dat deeze aapen zig indedaad ophouden op die zijde van het gebergte, welke naar de zee is, dat zij 'er talrijk zijn, en dat geloofwaerdige perſoonen hem getuigd hebben dat zij 'er vermenigvuldigen. (*a*) Het is egter de eenigſte plaats in Europa daar Aapen in den natuurlijken ſtaat gevonden worden.

DE BOSCH-BAVIAAN.

De Heer PENNANT heeft deeze ſoort bekend gemaakt, die te Londen in de verzameling van den Heer LEVER (*b*) bewaard wierd. (*c*) Deeze Baviaan heeft eenen zeer langwerpigen ſmoel, naar dien van eenen hond gelijkende; zijn aangezigt is bedekt met een zwart wat blinkend vel; de voeten en handen zijn effen en zwart gelijk het aangezigt, maar de nagels zijn wit: het hair van deezen Baviaan is zeer lang en aangenaam met zwart en bruin gemengeld. Die, welken de Heer PENNANT beſchrijft,

(*a*) Brief van wijlen den Heer COLLINSON aan den Heer DE BUFFON, geſchreven uit Londen, den 9. February 1764.
(*b*) Thans het Kabinet van den Heer PARKINSON. VERTAALER.
(*c*) PENNANT, *Hiſt. of Quadrupeds*, *Vol. I. p.* 176.

was maar drie voeten hoog; de staert was maar drie duimen lang en hij was van boven zeer ruig. Dit dier wordt in Guinea gevonden, daar de Engelschen het *Bosch-mensch* genoemd hebben.

Wij meenen hier gewag te moeten maaken van drie andere Baviaanen, die waarschijnlijk slechts verscheidenheden van den Bosch-Baviaan zijn, en welke de Heer PENNANT insgelijks in dezelfde verzameling gezien heeft.

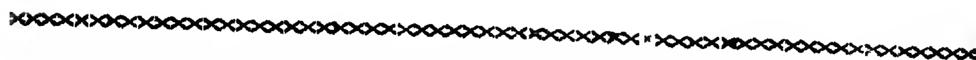
De eerste dier drie Baviaanen, welken de Heer PENNANT den *geelen Baviaan* genoemd heeft, had het aangezigt zwart, den smoel langwerpig, en lang bruin hair boven de oogen; de ooren waren in het hair verborgen, welks kleur op het geheele lijf geel met zwart gemengd was.

Hij was twee voeten hoog; hij verschilde van den Bosch-Baviaan alleen in grootte, en omdat hij de handen ruig van hair had.

De tweede van die drie Baviaanen had het aangezigt donker bruin; zijn hair was bleek bruin op de borst, donker aschgraauw op het lijf en de pooten, en met geel gemengd op den kop. De Heer PENNANT heeft hem *aschgraauwen Baviaan* genoemd.

De derde had het aangezigt blaauwachtig, lang hair boven de oogen en een bosjen hair agter elk oor. Het hair op de borst was aschgraauw, met zwart en geelachtig gemengd; hij had drie voeten hoogte.

Men ziet dat de kenmerken van die drie Baviaanen die van den Bosch-Baviaan zoo nabij koomen, dat men hen enkel als verscheidenheden van eene en dezelfde soort moet beschouwen.

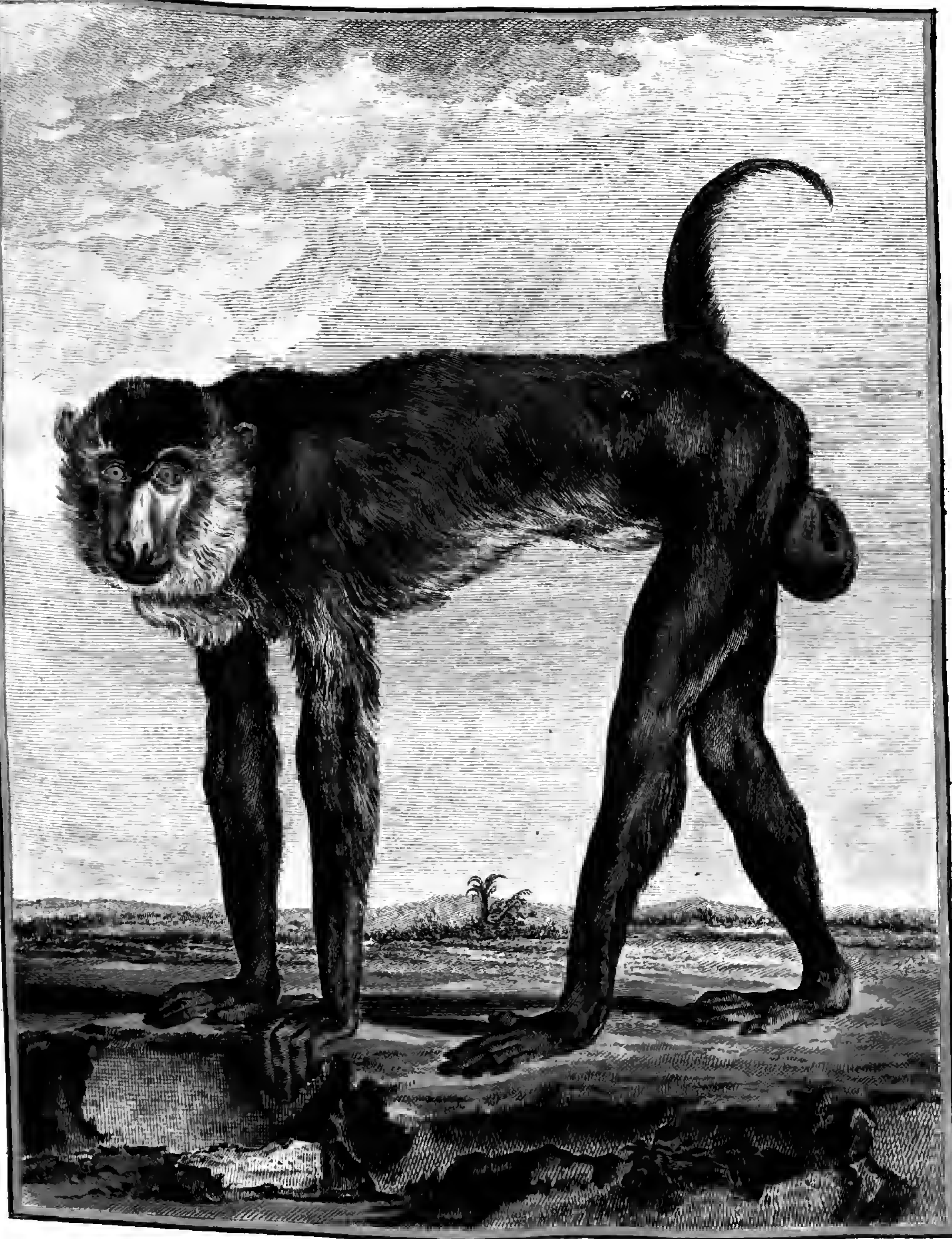

DE BAVIAAN MET LANGE POOTEN. (*a*)

Deeze Baviaan is hooger op zijne pooten dan alle andere Baviaanen, en zelfs dan alle andere Guenons of Meerkatten; hij heeft het aangezigt vleeschkleurig, het voorhoofd zwart en uitsteekende in de gedaante van een wrong, het hair bruin met groenachtig geel vermengd op den kop, den rug, de armen en dijen, witachtig op de borst en den buik, zeer lang en zeer digt op den hals, dat zijnen hals zeer dik doet schijnen. De eeltachtigheden op de billen zijn breed en rood; hij heeft den staert zeer kort, zeer opgewipt en bijna geheel zonder hair, vooral aan het onderst gedeelte.

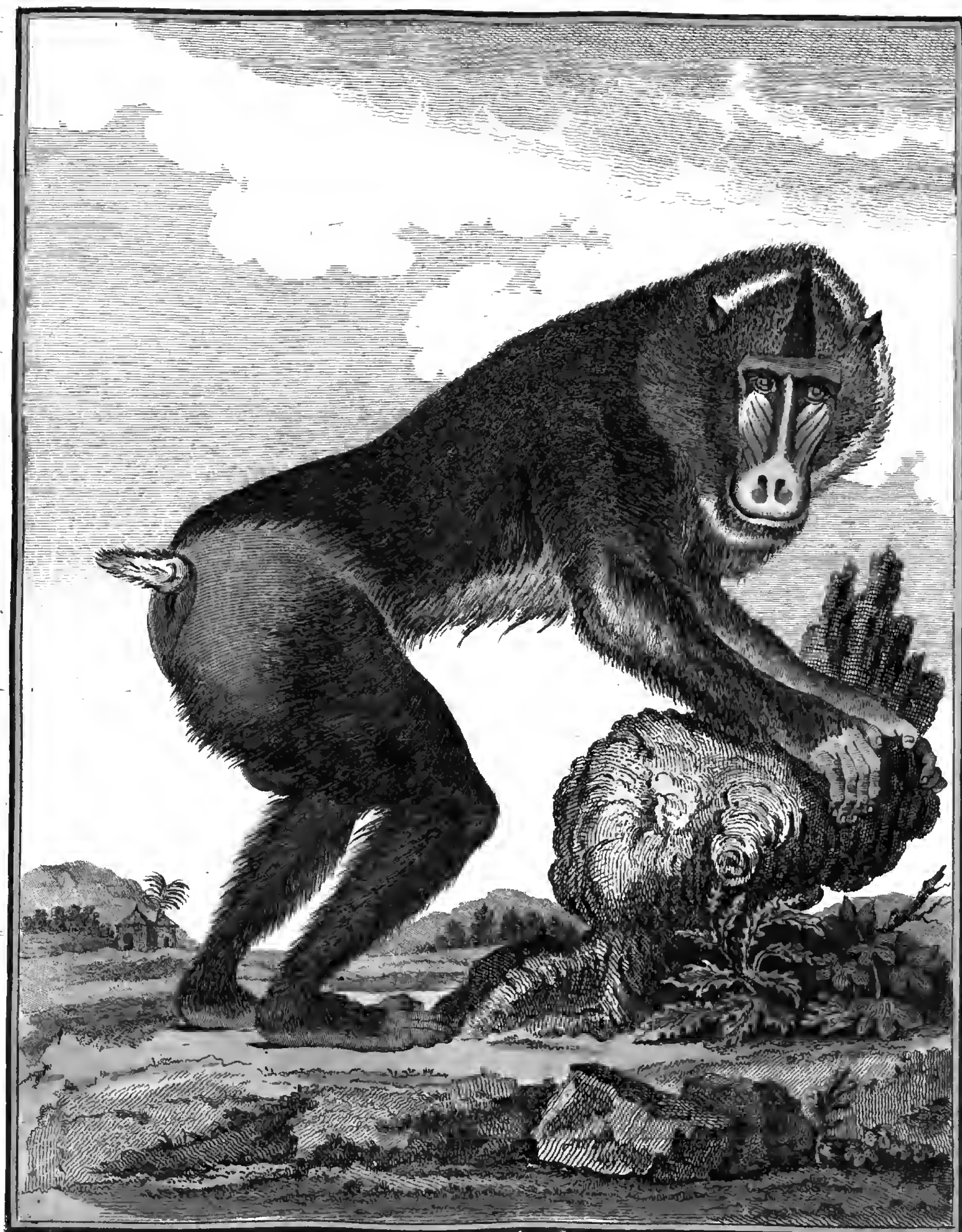
Deeze Baviaan houdt gemeenlijk zijne duimen en groote teenen verwijderd, zoo dat zij eenen regten hoek met de andere vingeren vormen. De

(*a*) *Simia platypygos.* SCHREBER, Zaugthieren, I. D. Pl. V.
Brown Baboon. PENNANT, Hist. of Quadr., V. I. p. 177. Pl. XX. fig. 2.

Hulk direx.

LE BABOUIN *à longue, jambes* .

Hulk Sculp.

LE CHORAS MANDRILE, *a Nez Rouge*.

groote teen is enigzints met den naasten vinger vereenigd door een vlies; de nagels van de duimen zijn rond en plat; die van de andere vingeren zijn bolrond en ſmaller.

Hij voedt zig, gelijk de andere Baviaanen, met vrugten, met tabaks-bladeren, met oranjen, met inſekten, en voornamelijk met torren, mieren en vliegen, welke hij met zeer groote behendigheid in de vlugt vangt. Als men hem haver geeft, vult hij 'er zijne wangen-zakken mede, uit welke hij de korrels een voor een haalt, om die te pellen. Hij drinkt gaerne brandewijn, wijn, en bier, zelfs tot dronken wordens toe. De Heer HERRMANN, geleerd onderwijzer in de Natuurlijke Hiſtorie te Straatsburg, heeft een mannetjen en een wijfjen van deeze ſoort leevende gezien; zij verſchilden niet anders van malkanderen dan in de lengte van den ſtaert, die vier duimen bij het mannetjen en een duim bij het wijfjen lang was.

Dat wijfjen was zeer mak; zij liet zig ongeſtoord aanraaken, en ſcheen behagen te ſcheppen in geliefkoosd te worden: zij hield veel van kinderen, maar ſcheen de vrouwen te haaten.

Wij geeven hier de afbeelding van een dier, dat bijna volkoomen naar dat, van hetwelk wij ſpreeken, gelijkt, en dat 'er niet van verſchilt dan door den ſtaert, die veel langer is. De gegraveerde en afgezette plaat van dat dier is ons toegezonden door wijlen den Heer EDWARDS, en, alzoo die Natuurkundige ons geene opheldering omtrent dit dier gegeeven heeft, moeten wij den leezer waarſchuuwen dat de tekenaar, welken de Heer EDWARDS gebruikt heeft, zig bedrogen heeft, en dat het dier, dat hij afgebeeld heeft, den ſtaert zoo kort had als de Baviaan met lange pooten en volſtrekt van dezelfde ſoort was met deezen.

DE CHORAS. (a)

Deezen grooten en dikken Baviaan, welken men in de zuidlijke deelen van Oost-Indie, naar het zeggen van enige reizigers, bijzonderlijk op het eiland Ceylon vindt, kan men van de andere Baviaanen onderſcheiden door eene bos haair, die als eene kuif boven den kop uitſteekt, en door de kleur

(a) *De Choras.* SCHREBER, Zaugthieren, p. 92.
Papire. GESSNER, Quadrup. 560.
Simia Mormon. ALSTRÖMER, Act. Holm. 1766., V. 27. p. 138.
Grand Babouin 76. PENNANT, Hiſt. des Quadr., Vol. I., p. 173.
Montegar, *Philoſ. Transact.*, N. 290.
BRADLEY, *Natur.* 117. Tab. XV. fig. 1.
Tufted Ape. PENNANT, Vol. I., p. 174., Pl. XVI.

van zijn vel op den neus, die eenen band van zeer helder rood vormt, en op het midden van zijn aangezigt, welks wangen paarsch zijn.

De Heer PENNANT heeft 'er in het jaar 1779 eenen leevenden gezien, die vijf voeten hoog was. De ooren van deezen Baviaan zijn klein en kaal; zijn ſmoel is zeer lang en zijn neus ſchijnt aan de punt afgeknot te zijn, hetgeen denzelven naar den ſchrobber van het zwijn doet gelijken. Die ſchrobber, gelijk ook het geheel bovenſte deel, dat den neus vormt, is zeer helder rood van kleur: de wangen zijn, gelijk bij den Mandril, helder paarsch en zeer gerimpeld; de opening van den bek is zeer klein.

Zijne kuif beſtaat uit zwartachtig zeer lang hair; de kop, de armen en beenen zijn bekleed met kort hair, welks kleur met geel en zwartachtig gemengd is; de ſchouders zijn met zeer lang bruin hair bedekt; het hair op de borst is ook zeer lang; de handen en voeten zijn zwart en de nagels plat; de ſtaert, die met digt en vrij kort hair bezet is, heeft niet meer dan vier duimen lengte; de billen zijn kaal en van eene zeer levendige purperen kleur, die zig tot op het agterſte van de dijen uitſtrekt.

Wij geeven hier de afbeelding van eenen Baviaan van deeze ſoort, drie jaaren oud, dien wij leevenden gezien hebben en hebben laaten aftekenen; hij was drie voeten en eenen duim hoog; zijn meester had hem twee jaaren te vooren te Marſeille gekogt, en toen was hij niet grooter dan een kleine Sapajou. Hij was zeer aanmerkenswaerdig door de kleuren van het aangezigt en de teeldeelen; hij had den neus, de neusgaten en de opperlip van een helder ſcharlaken rood; hij had ook een klein vlakjen van hetzelfde rood onder de oogleden. De oogen waren van zwart omringd, en boven dezelve was dik hair van dezelfde kleur; de ooren waren puntig en bruin van kleur; hij droeg onder de kin eenen vlokkerigen baard, geel wit van kleur, ten naasten bij gelijk die van den Mandril. Het hair naast de wangen was vuil wit en geelachtig, maar lang en digt; dat hair, dat regt op ſtond, gong leggen en verminderde in lengte naar de kruin van het hoofd en de witte vlakken boven de ooren waren van zeer kort hair. Het middenſte van het hoofd was met kort hair bezet, dat, naar de kruin van het hoofd in eene punt eindigende, eene kuif vormde, en zig uitbreidde in de gedaante van maanen, die op de ruggeſtreng zig vereenigden met eene zwarte ſtreep, die tot aan den ſtaert voortliep. Het hair van het lijf was van eene groenachtige bruine kleur, met zwart gemengd, dat van de zijden een weinig leikleurig, en het was op den buik van eene vuil witte, een weinig geele, kleur. Het hair was onder den buik langer dan op den rug. De ſchede van de roede en de eeltachtigheden op de billen waren ſcharlaken rood, zoo helder als dat op de neusgaten, terwijl de balzak donker paarsch was, gelijk ook het vel van het binnenſte der dijen. Die Choras had, als hij op vier pooten liep, dezelfde houding als de Baviaan; het voor-ſtel was merklijk hooger dan het agter-ſtel, alzoo de voorſte pooten langer waren.

Men heeft opgemerkt dat dit dier zig voedde met vrugten, citroenen, haver en nooten, die het met zijne tanden kraakte en met de doppen door-

ſlik-

LE LOWANDO *Singe de* MOCO.

ſlikte; hij ſtak die in zijne wangen-zakken, die 'er tot agt toe konden bevatten, zonder zeer vol te ſchijnen. Hij at gekookt vleesch en weigerde raauw; hij was gezet op gegiste drank, als wijn en brandewijn. Men heeft ook waargenoomen dat deeze Baviaan minder vlug, ernſtiger en minder morsſig was dan de meeste andere Aapen. SCHREBER zegt dat men in het jaar 1764 in Duitschland eenen van die groote Baviaanen liet kijken, die zorgvuldig zijn hok ſchoon maakte, 'er zijne uitwerpzelen uit ſmeet, en die zig zelfs dikwijls het aangezigt en de handen met zijn ſpog waschte. (*a*) Alle de Natuurkundigen, welke dien Baviaan gezien hebben, zeggen eenpaarig dat hij zeer vuurig in de drift tot paaren is, zelfs voor de vrouwen.

De Choras, welken de Heer PENNANT in Engeland gezien heeft, was zeer ſterk, want hij vergelijkt zijn geſchreeuw bij het brullen van eenen Leeuw. Nooit hield hij zig op zijne agterſte pooten dan wanneer hij 'er door zijn' meester toe gedwongen wierd; hij gong dikwijls op zijne billen zitten, met het lijf voor over en de armen op den buik hangende. Voor het overige is dat dier, dat wij *Choras* genoemd hebben, de *Papio* van GESSNER, want de afbeelding, welke die Natuurkundige van hetzelve gegeeven heeft, is zeer overeenkomſtig met die, welke de Heer PENNANT heeft laaten tekenen naar het leevend dier, en men heeft haar als gebrekkig aangezien, alleen omdat men dezelve t'huis bragt op onzen Baviaan (XIV. Deel, bladz. 89, Pl. XIII.) van welken hij voornamelijk verſchilt door de rimpels en de roode kleur van het aangezigt, gelijk ook door het bosjen hair, dat hij op zijnen kop draagt.

DE BAVIAAN MET DEN HONDEN-SMOEL. (*b*)

Deeze Baviaan heeft den ſmoel zeer langwerpig, zeer dik en naar dien van eenen hond, dat hem zijnen naam heeft doen verkrijgen. Zijn aangezigt is bedekt met rood vel, zeer dun met hairtjens bezet, die meest zeer kort zijn; het eind van den ſmoel is paarsch, de oogen zijn klein. De hair-

(*a*) ALSTROMER op de aangehaalde plaats.

(*b*) *Dog-faced Baboon.* PENNANT, Hiſt. Nat. des Quadr. p. 179, Pl. XXI.
Le Tartarin, BELON *portraits* 102.
Simia Ægyptiaca, caudâ elongatâ clunibus tuberoſis nudis, HASSELQUIST *iter* 189.
Simia amadryas S. caudula cinerea, auribus comoſis, unguibus acutiusculis, natibus calvis. LINN *Syst.*
Cercopithecus Cynocephalus, parte anteriore corporis longis pilis obſita, naſo violaceo nudo. Le Magot ou le Tartarin. BRISSON, Quadrup. 152. EDW. *fig. ined.*

ijens aan de bovenste oogleden zijn lang, zwart en digt; maar die van de onderste oogleden zijn zeer dun gezaaid. De ooren zijn puntig en in het hair verborgen; de kop is rondom het aangezigt bedekt met digt hair, van eene graauwe kleur, min of meer met geelachtig groen vermengd, naar agteren gerigt, veel langer boven elk oor en aldaar eene digte kuif vormende. De snijtanden zijn zeer groot, vooral de twee middenste van de bovenkaak; die van de onder-kaak staan schuinsch naar vooren: de hondstanden zijn zeer lang; de bovenste zijn anderhalven duim lang en steeken vooruit op de onderlip. Het lijf is dik en met digt hair bedekt, van dezelfde kleur als dat van den kop, en zeer lang voor en midden op het lijf. Het hair op den buik is witachtig; de eeltachtigheden op de billen zijn groot, uitsteekende en rosachtig; de staert is ruig, dunner aan het eind dan aan het begin, bijna zoo lang als het lijf en gemeenlijk opgewipt. Dit kenmerk zou genoeg zijn om den Baviaan met den honden-smoel van den Baviaan te onderscheiden, welke laatste den staert zeer kort heeft, maar met welken de eerste egter eene zeer groote overeenkomst heeft, zoo in maakzel als in hebbelijkheden.

De Baviaan met den honden-smoel heeft de armen en beenen zeer dik en met digt hair bedekt. De handen en voeten zijn zwartachtig en bijna kaal; alle de nagelen zijn rond en plat.

De Heer EDWARDS had zoodanigen Baviaan ontvangen, die bijna vijf voeten hoog was, en die in Arabie gevangen was. Deeze Baviaanen verzamelen zig aldaar bij honderden, hetgeen de eigenaars van koffij-plantagieën noodzaakt om aanhoudend op hunne hoede te zijn tegens de rooverijen van deeze dieren. Die, welken EDWARDS leevenden gezien heeft, was fier, ontembaar en zoo sterk, dat hij gemaklijk eenen sterk gespierden kaerel op den grond zoude gesmeten hebben. Zijne neiging tot de vrouwen toonde zig op eene zeer hevige en duidlijke wijze. Iemand, die hem gong zien, en een jong meisjen bij zig had, omhelsde haar in het gezigt van dien Baviaan, om zijne jaloezij optewekken, waarop het dier woedend wierd, eenen tinnen pot, die binnen zijn bereik stond, greep, en dien met zulk eene kracht zijnen gewaanden medevrijer naar den kop smeet, dat hij hem eene aanmerklijke wonde in het hoofd toebragt. (*a*)

Voor het overige wordt deeze soort niet alleen in Arabie gevonden, maar ook in Abyssinie, in Guinea, en over het algemeen in geheel het binnenste van Afrika tot aan de Kaap de Goede Hoop; zij zijn 'er ook in groot aantal.

De Graauwe Baviaan. SCHREBER, T. X.
Cynocephalus. GESSNER, Quadrup. p. 859.
JONSTON, Quadrup. tab. LIX. fig. 3, naar GESSNER.
Gemaskerde Aap van Guinea. RIDINGER, Aapen tab. III, Marmot met eenen leeuwen-kop. *Id.* tab. VIII.

(*a*) Dewijl deeze bijzonderheid ook in den brief van EDWARDS in de beschrijving van de volgende soort voorkoomt, schijnt het mij toe dat hier eene kleine onnaauwkeurigheid plaats hebbe en dit geval bij de volgende Aap behoore. VERTAALER.

Zij hebben dezelfde huishouding als de Baviaanen en vereenigen zig, even als deeze, om met elkanderen, de tuinen te gaan plunderen. Zij voeden zig gemeenlijk met vrugten; zij houden ook veel van insekten en bijzonderlijk van mieren; maar zij eeten geen vleesch, tenzij het gekookt is.

Ondanks hunne groote sterkte, kan men hen gemaklijk temmen, als zij jong zijn, en enige reizigers hebben gezegd dat men 'er zig aan de Kaap de Goede Hoop somtijds van bediendt als van wagt-honden. Zij voegen 'er bij dat zij, als men hen slaat, zugten, kermen en traanen storten.

BIJVOEGZEL TOT DE HISTORIE VAN DEN LOWANDO.

(*XIV. Deel*, *bladz.* 110.)

Wij geeven hier eene figuur, die gevolgd is naar eene afgezette plaat, die mij uit Engeland is toegezonden door wijlen den Heer EDWARDS onder den naam van *Aap van Moco*, omdat hij van Moco in de Persische Golf gekoomen was. „ Deeze mannetjens Aap, (schreef mij de Heer „ EDWARDS) dien ik leevenden heb afgetekend, was zoo geil als verstand„ lijk..... Terwijl ik hem aftekende, kwam een jong man en eene jonge „ vrouw hem zien: hij scheen zeer sterk te verlangen bij de vrouw te koo„ men; hij trok haar sterk aan haare rokken, en tragtede haar op zig te „ doen vallen; maar toen de jongman hem wegjoeg, grijnsde hij hem toe, „ en smeet hem, om zig te wreeken, met alle magt eenen grooten tinnen „ pot, dien hij bij de hand vond, naar het hoofd; hij was egter niet groo„ ter dan een kind van tien jaaren."

De soort, tot welke deeze Aap van Moco ons toeschijnt te behooren, is die van den Lowando, van welke wij gesprooken hebben in het XIV. Deel, bladz. 110. Ik heb gezegd, dat schoon de Ouänderou en de Lowando ons toescheenen van eene en dezelfde soort te zijn, wij hun egter de naamen lieten behouden, die zij in hun geboorte-land draagen, omdat zij ten minsten twee onderscheiden en standhoudende rasſen vormen. De Ouänderou heeft het lijf met bruin en zwart hair bedekt, met eene groote paruik en eenen grooten witten baard: de Lowando daarentegens heeft het lijf bedekt met witachtig hair, en het hoofd-hair en den baard zwart. Aan deeze laatste kenmerken ziet men dat men het dier, van hetwelk wij hier eene afbeel-

ding geeven, eerder tot den Lowando dan tot den Ouänderou kan t'huisbrengen, want de andere kenmerken, zoo als de lengte van den ſtaert, het maakzel van het lijf en der ledenmaaten, zijn deeze twee ſoorten gemeen, dat is te zeggen dezelfde in den Ouänderou en den Lowando.

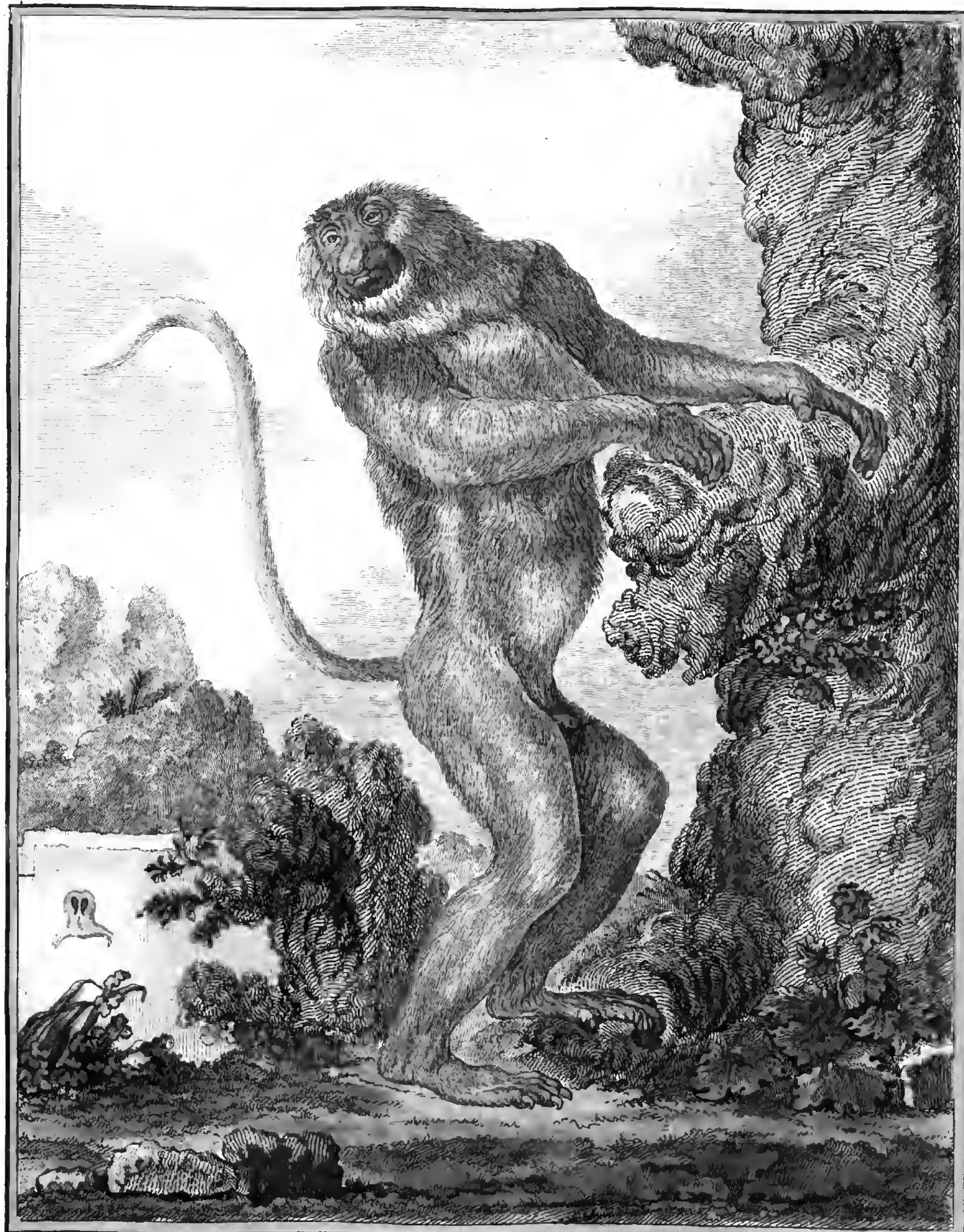
Voor het overige heeft deeze Lowando kaale billen, het aangezigt kaal en vleeschkleurig tot omlaag, daar het zwart is, even gelijk de neus; daar is hair boven de oogen in de gedaante van wenkbraauwen. De kop is bedekt met lang graauwachtig hair, dat menigvuldig is en digt bij een ſtaat, dat hem als eene groote paruik vormt, van welke de randen wit zijn en rondom het aangezigt ſtaan. De handen en voeten zijn zwart, de nagelen wat lang en hol, de ſtaert is middenmaatig lang en ruig; de dijen en beenen zijn met bruin rosachtig hair bedekt. Het lijf en de armen tot aan de geleding der hand zijn met lang vuil wit hair bedekt, en het bovenſte van den rug heeft bruin hair, dat hem als een mantel vormt, die hem tot op de lendenen nederhangt. Deeze beſchrijving, die ſlechts naar de afgezette plaat gemaakt is, kan niet zeer naauwkeurig zijn, en ik geef haar niet dan bij gebrek van naauwkeuriger waarneemingen: misſchien zal de Heer EDWARDS, die mij deeze plaat drie jaaren voor zijnen dood gezonden heeft, in zijne papieren eene volledige beſchrijving van dat dier, hetwelk hij leevend afgetekend heeft, nagelaaten hebben.

BIJVOEGZEL TOT DE HISTORIE VAN DEN OUANDEROU.

(*XIV. Deel*, *bladz.* 110.)

De Heer MARCELLUS BLES heeft mij geſchreven dat de inwooners van Ceylon zekere witte aapen met eenen langen baard *Oswanderou* of *Vanderou* noemen; hij voegt 'er bij dat hij vier van dezelve te ſcheep gedaan had om die met zig naar Holland te neemen, maar dat zij alle op reis geſtorven waren, ſchoon de andere aapen, uit hetzelfde land en op denzelfden tijd medegebragt de vermoeienisſen van de reis doorgeſtaan hadden; dus ſchijnt de Ouanderou de tederſte ſoort van aapen van Ceylon te zijn. De Heer MARCELLUS BLES voegt 'er bij dat hij op Ceylon in zijn huis eenen kleinen Ouanderou gehad heeft, die drie dagen oud was, en dat hij naar evenredigheid zoo groot eenen baard had als de oude, hetgeen bewijst dat zij met dien baard geboren worden.

Wij zijn onderrigt geworden dat de Ouanderou en de Lowando zeer be-

Halz direx.

LE NASIQUE. *debout*.

Hulk direx.

LE NASIQUE, *debout vue par le dos.*

hendig zijn, dat zij bezwaarlijk te temmen zijn, en dat zij gemeenlijk in gevangenſchap niet lang leeven. In hun geboorte-land zijn de grootſte, als zij overeind ſtaan, omtrent drie en eenen halven voeten hoog.

DE GUENON MET DEN LANGEN NEUS.

Deeze Guenon, Meerkat, of lang-ſtaertige Aap is ons uit Oost-Indie toegezonden en was bij geen eenen natuurkundigen bekend, ſchoon zij zeer aanmerkenswaerdig is door eenen in het oog loopenden trek, welken geene andere ſoort van Guenon, ja zelfs geen ander dier heeft; die trek is een groote vooruitſteekende neus, in maakzel vrij veel naar dien van den mensch gelijkende, maar nog langer, dunner aan het eind, en op welkers midden eene groeve is, die hem in twee kwabben ſchijnt te verdeelen. De neusgaten ſtaan horizontaal als die van den mensch; derzelver openingen zijn wijd, en het middenſchot, waardoor zij zijn vaneen geſcheiden, is dun; en, alzoo de neus zeer lang vooruitſteekt, zijn de neusgaten van de lippen verwijderd, naardien zij aan het eind van den neus ſtaan. Het geheel aangezigt is van hair ontbloot gelijk de neus. Het vel is bruin met blaauw en roodachtig vermengd. De kop is rond, op de kruin en overal van agteren bedekt met vrij kort digt hair, kastanjebruin van kleur. De ooren, die in het hair verborgen zijn, zijn kaal, dun, groot, zwartachtig van kleur, en rond van gedaante met eene vrij merklijke uitranding aan den rand. Het voorhoofd is kort, de oogen zijn vrij groot en vrij verre van malkanderen verwijderd; hij heeft geene wenkbraauwen, noch hairtjens aan het onderst ooglid, maar het bovenst ooglid heeft vrij lange hairtjens. De mond is groot en met ſterke hondstanden bezet, en met vier ſnijdtanden in elk kaakbeen, gelijk die van den mensch. Het lijf is dik, en met kastanjebruin hair bedekt, min of meer donker op den rug en op de zijden, oranjekleurig op de borst en vaal met graauw gemengd op den buik, de dijen en de armen, zoo van binnen als van buiten.

Daar is onder de kin, om den hals en op de ſchouderen veel langer hair dan op het lijf, dat eene ſoort van manteltjen vormt, welks kleur bij die van het kaal vel van het aangezigt afſteekt. Deeze Guenon heeft, even als de andere, eeltachtigheden op de billen; haar ſtaert is zeer lang, en, zoo van boven als van onderen, met vrij kort vaal hair bezet; haare handen en voeten, die van binnen kaal zijn, zijn van buiten met kort en vaal met graauw gemengd hair bezet. Zij heeft vijf vingeren, zoo aan de handen als aan de voeten, met zwarte nagelen; de nagels van de duimen zijn plat en de andere zijn bolrond. Ziet hier de voornaamſte maaten van die, welke in

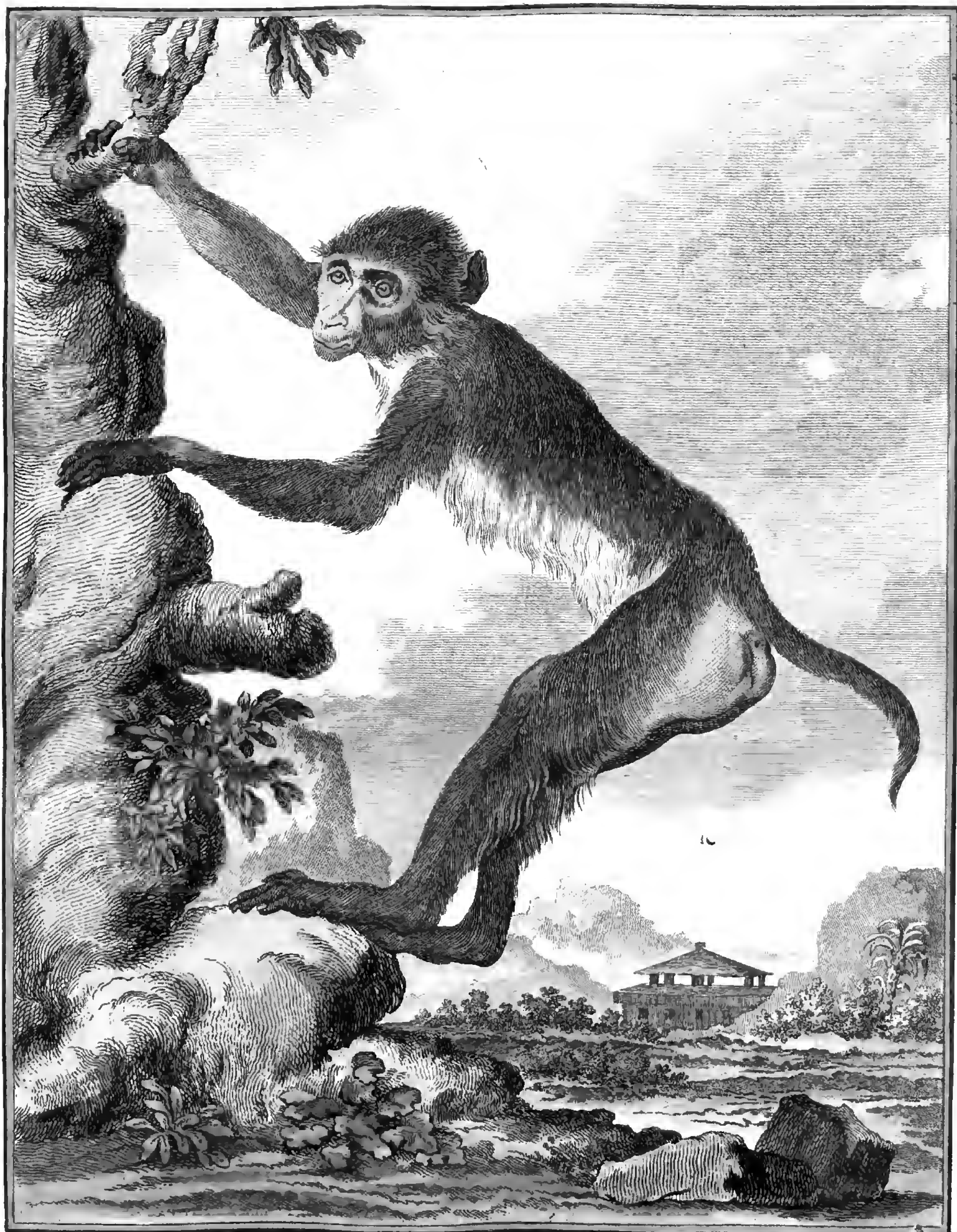
's Konings kabinet is; het was een mannetjen, maar zijne teeldeelen waren te zeer vergaan om dezelve te kunnen beschrijven.

	voet.	duim.	lijn.
Lengte van het lijf van den smoel tot den aars . . .	1	11	9
Lengte van het eind van den smoel tot het agterhoofd. .	0	5	3
Afstand van de punt van den smoel tot den voorsten hoek van het oog	0	2	9
Afstand van den agtersten hoek van het oog tot het oor .	0	2	0
Lengte van den staert	2	1	9
Lengte van den voor-arm	0	5	6
Lengte van den elleboog tot de geleding der hand . .	0	8	10
Lengte van de geleding der hand tot het eind der vingeren .	0	6	5
Lengte van het been van de knie tot den hiel	0	10	2
Lengte van den hiel tot het eind der vingeren	0	8	3
Lengte van de nagelen der teenen	0	0	7
Lengte van de nagelen der vingeren	0	0	6

DE MACAQUE MET DEN KORTEN STAERT.

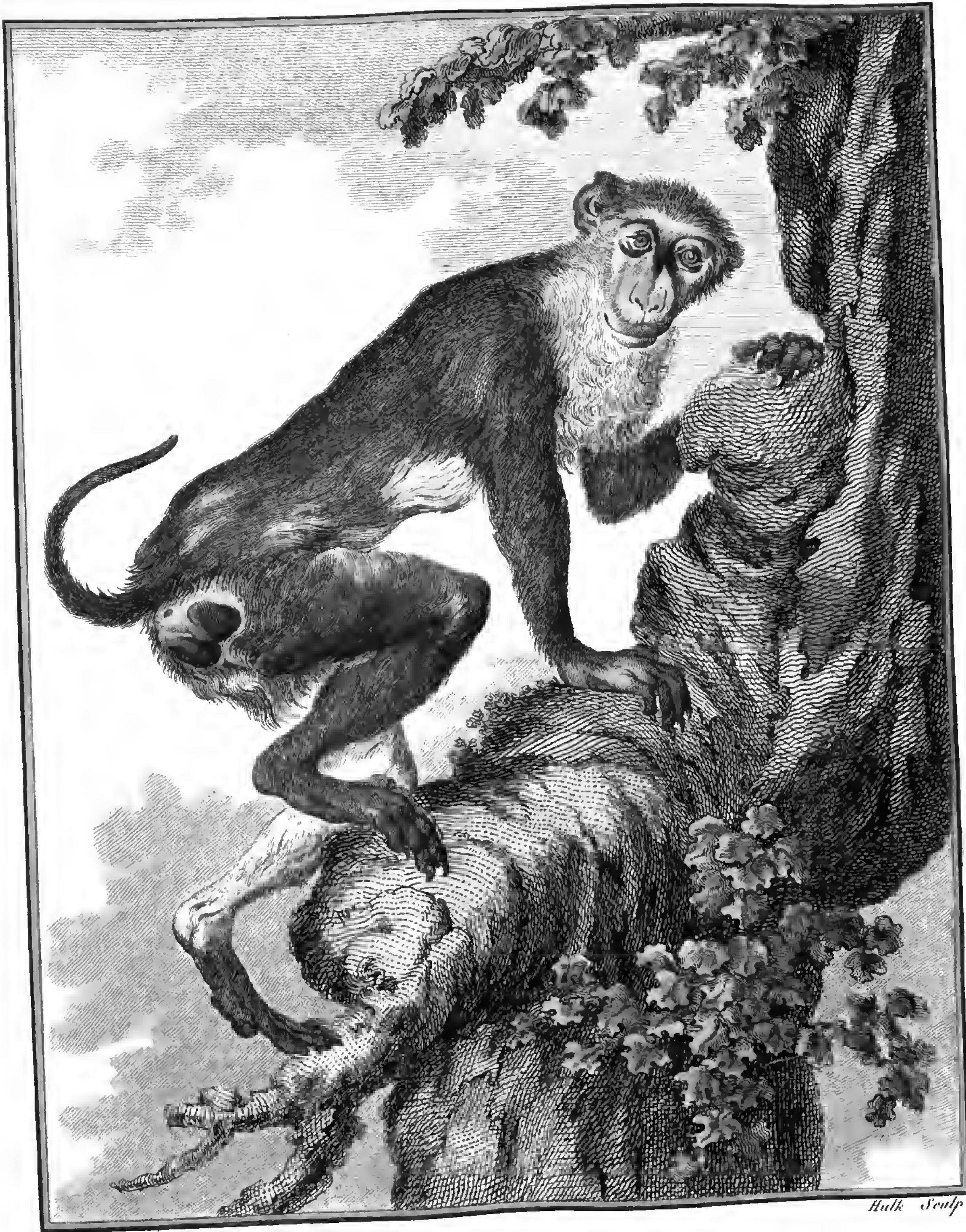
Wij geeven deezen naam aan dit dier, uit gebrek van een' eigen naam, en omdat het ons voorkoomt wat nader bij de Macaque te koomen dan bij de andere Guenons; het verschilt 'er egter van door een groot aantal, en zelfs gewigtige, kenmerken; het heeft het aangezigt smaller en spitser, den staert veel korter, de billen kaal en zoo rood als bloed, gelijk ook alle de deelen om de teeldeelen. Het heeft niets van den Macaque dan den staert, die zeer dik is aan zijn begin, daar het vel diepe rimpels vormt, hetgeen hem doet verschillen van den Maimon of Aap met den varkens-staert, met welken hij egter eene groote overeenkomst heeft door het kenmerk van den korten staert; en alzoo deeze Macaque en de Aap met den varkens-staert beiden den staert veel korter hebben dan de andere Guenons, kan men dezelve aanzien als te dien opzigte den overgang maakende tusschen het geslacht der Baviaanen, die korte staerten, en dat der Guenons, die zeer lange staerten hebben.

Het geheel onderste van het lighaam van deezen Macaque, die een wijfjen was, is van de lendenen af bedekt met groote rimpels, welke op die deelen ongelijkheden vormen, en tot aan den wortel van den staert. Hij heeft wangen-zakken en eeltachtigheden op de billen, die zeer hoog rood van kleur zijn, even als het binnenste van de dijen, het onderste van den buik, de aars en de teeldeelen; maar men zou kunnen denken dat het dier deeze fraaie roode kleur niet heeft dan wanneer het leeft en gezond is; want het wierd ziek, en toen verdween zij geheel en al, en na deszelfs dood (den zeven-

Hulk Sculp.

LE MACAQUE *à queue courte* 2.

LE PATAS *à queue courte* 2.

den Februarij 1778 voorgevallen) was 'er geen spoor meer van overig. Het was zoo mak als een hondjen; het ontvong alle mannen wel, maar het weigerde de liefkoozingen der vrouwen, en, als het los was, greep het naar haare rokken.

Deeze wijfjens Macaque had slechts vijftien duimen lengte; zijn neus was plat, met eene holligheid boven aan denzelven, die veroorzaakt wierd door het oversteeken van het voorhoofds-been. De regenboog van het oog was geelachtig, het oor rond en vleeschkleurig van binnen, daar het kaal was. Aan het agterste gedeelte van elk oor bespeurde men eene kleine uitranding, in gedaante en plaatsing verschillende van die, welke men aan de ooren van den Macaque van ons XIV. Deel vindt. Het aangezigt en het benedenste van de onderkaak en den hals waren kaal. Het bovenste van den kop en het lijf was geel-groenachtig, met wat graauw gemengd; het onderste van den buik wit, met eene geelachtige tint. De buiten-zijden van de armen en beenen waren aschgraauw, met geel gemengd, en de binnen-zijden helder aschgraauw. De handen en voeten waren zwartachtig bruin van onderen en van boven met aschgraauw hair bedekt. De nagel van den duim was plat en de andere als een gootjen gekromd. De staert was, zoo wel als de beenen, met aschgraauw hair, met geel gemengd, bedekt; hij eindigde eensklaps in eene punt; het eind was zwart, en deszelfs lengte was in het geheel zeven duimen twee lijnen. Het vel van deezen Macaque is in het kabinet van den Koning.

DE PATAS MET DEN KORTEN STAERT.

Wij hebben in het XIV. Deel, Pl. XXV en XXVI de afbeeldingen van twee Patas gegeeven, den eenen met eenen zwarten, en den anderen met eenen witten band; wij geeven nu hier de afbeelding van eenen anderen Patas met eenen witten band, maar die eenen veel korter staert heeft dan de voorige. Naerdien hij ondertusschen van den Patas met den witten band door geen ander kenmerk dan dat schijnt te verschillen, kunnen wij niet beslissen of het eene bijzondere soort dan enkel eene verscheidenheid in de soort zij; ziet hier de beschrijving, welke wij 'er van gemaakt hebben naar eenen, wiens wel bereid vel in 's Konings kabinet is. De staert heeft slechts negen duimen lengte, in plaats dat die der twee andere Patas veertien duimen lang zijn. De middellijn van den staert was tien of elf lijnen aan den wortel, en slechts twee lijnen aan het eind, zoo dat wij verzeekerd zijn dat het dier 'er geen stuk heeft afgebeten. De lengte van het geheele dier van de punt van den smoel tot den wortel van den staert was

een voet, vijf duimen en tien lijnen, hetgeen zoo veel als mogelijk is gelijkt naar dezelfde afmeetingen van het lijf van de andere Patas, die een' voet en zes duimen lang zijn. Deeze heeft den kop volkoomen gelijk aan dien van de andere, en hij heeft eenen band van wit hair boven de oogen, maar het wit is vuiler dan dat van den Patas, op Pl. XXVI verbeeld. Het lijf is op den rug bedekt met aschgraauw hair, dat aan het eind wat vaal getint is. Op den kop en omtrent de lendenen heerscht vaal, met wat olijfkleur gemengd. De buik, het onderste van de maag en de borst, de zijde van den hals, het binnenste van de dijen en beenen is vaal met enige graauwe tinten gemengd; de handen en voeten zijn met aschgraauw hair, met bruinachtig gemengd, bedekt. Het hair van den rug heeft een' duim tien lijnen lengte; de voorste pooten zijn met aschgraauw hair bedekt, met eene bruine tint vermengd, die vermeerdert en donkerer wordt naar de handen. In al het overige is ons deeze Aap voorgekoomen volkoomen gelijk te zijn aan de twee Patas van Pl. XXV en XXVI.

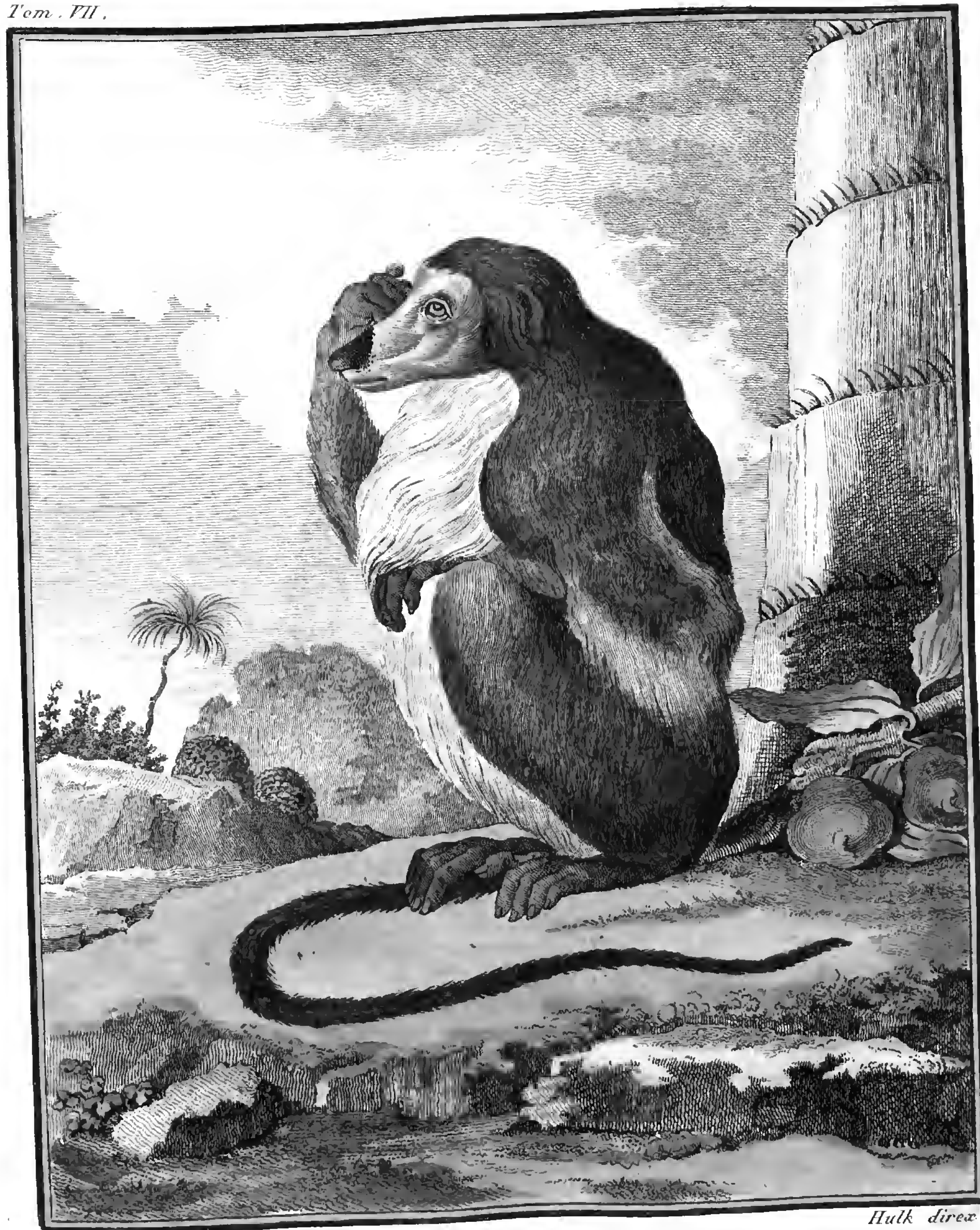
DE GUENON MET DEN LANGWERPIGEN SMOEL. (a)

Deeze Guenon heeft indedaad den smoel zeer lang, zeer dun, en met een kaal roodachtig vel bedekt. Haar hair is zeer lang op het geheele lijf, maar vooral op de schouderen, de borst en den kop; de kleur is ijzergraauw, met zwart gemengd, uitgezonderd op de borst en den buik, daar zij helder aschgraauw is; de staert is zeer lang. Dit dier is twee voeten hoog, als het gezeten is; het is zeer mak van aart. De Heer PENNANT, die het heeft leeren kennen, wist niet uit welk land het geboortig ware; maar hij geloofde dat het uit Afrika ware aangebragt.

Deeze soort gelijkt veel in maakzel naar die, van welke wij gesprooken hebben onder den naam van *Baviaan met den honden-smoel*, bladz. 17; maar behalven haare hebbelijkheden, die veel makker zijn dan die van den Baviaan, verschilt zij van dezelve door de kleur van haar hair, en vooral door de lengte van haaren staert.

(a) PENNANT, *Hist. of Quadrup.* Vol. I, Pl. XXIII.

DE

Hulk direx.

GUENON À MUSEAU ALLONGÉ.

DE GEKROONDE GUENON.

Wij geeven hier de afbeelding van eene Guenon, welker ſoort ons toeſchijnt die van den Malbrouk zeer nabij te koomen, en nog meer die van de Chineeſche muts, van welke wij in hetzelfde artijkel XIV. Deel, bladz. 543 geſprooken, en van welke wij op Pl. XXIX en XXX de afbeelding gegeeven hebben. Deeze Guenon was op de kermis van St. Germain in 1774; haare meesters noemden haar de *Gekroonde Aap*, om de opſtaande kuif op haaren kop; die kuif vormde eene ſoort van kroon, die, ſchoon van agteren afgebrooken, vrij regelmaatig ſcheen, als men haar van vooren bekeek. Dit dier was een mannetjen, en een wijfjen van dezelfde ſoort, dat wij ook gelegenheid gehad hebben te zien, had ook opſtaand hair op haaren kop, maar korter dan dat van het mannetjen, hetwelk bewijst dat, zoo het geene nieuwe ſoort zij, het ten minſten eene ſtandhoudende verſcheidenheid is. Dat hair, dat twee of derdehalven duim lang is, is bruin aan den wortel en van eene goud-geele kleur tot aan de punt; de hairtjens ſtaan op met eene punt naar het midden van het voorhoofd en loopen aan de zijden op naar de kruin van het hoofd, daar zij zig vereenigen met het hair, dat den hals bedekt. Het hair is korter in het midden van de kroon, en maakt als eene holligheid in het midden, en als men de hairtjens met de hand nederdrukt, ſchijnen zij in de rondte uit den omtrek van eene kaale plaats te koomen.

Het aangezigt is ſlechts twee en twintig lijnen lang van de punt van de kuif tuſſchen de oogen tot het eind van den ſnoel; het is kaal en met min of meer diepe rimpelen gegroefd; de onder-lip is zwartachtig en het eind der kaaken is met kleine dun gezaaide zwarte hairtjens bezet; de neus is groot en plat als bij den Malbrouk en de Chineeſche muts. De oogen zijn groot, de oogleden gewelfd, en de regenboog van het oog is kaneelkleurig met groenachtig gemengd. De zijden van het hoofd zijn dun bedekt met bruine en graauwachtige hairtjens, met enige geelachtige hairtjens doorzaaid. De ooren zijn kaal, en roodachtig bruin van kleur; zij zijn omlaag gerond en hebben aan het ander eind eene punt. Het hair van het lijf is muskus-bruin, gemengd met tinten van donker geel, welke op het buitenſte van de armen heerſchen, met ligte graauwe tinten van binnen op dezelve. Het hair van het lijf en de armen gelijkt, over het algemeen, in kleur, naar dat van de kroon op den kop; de dijen en beenen zijn donkerer geel en met bruin vermengd; het onderſte van het lijf en het binnenſte van de armen en beenen zijn wit naar het graauwe trekkende. De handen en voeten zijn bedekt met zwartachtig bruin vel, met kleine, gladde en zwarte hairtjens op het bovenſte gedeelte. De nagels zijn in de gedaante van gootjens, en ſteeken

niet buiten de toppen der vingeren uit. Deeze Guenon had een klein ſtuk van haaren ſtaert afgebeten, die anders dertien of veertien duimen lang moest zijn, als hij in zijn geheel ware. Deeze ſtaert is bezet met bruin hair en dient het dier niet om zig 'er aan optehangen; als het denzelven in de hoogte draagt, ſlingert hij heen en weder. Deeze Guenon had wangenzakken en eeltachtigheden op de billen; deeze eeltachtigheden waren vleeschkleurig, zoo dat zij door deeze twee laatſte kenmerken, even als door haar lang hair, de ſoort van Guenon, die wij de *Chineeſche Muts* genoemd hebben, zoo nabij ſchijnt te koomen, dat men zoude kunnen zeggen dat zij 'er ſlechts eene verſcheidenheid van is. Daar is geen zeer aanmerklijk onderſcheid tusſchen beiden dan in de plaatſing van het hair op de kruin van het hoofd; als men dezelve met de hand nederdrukt, blijven zij plat, zonder eene ſoort van muts te vormen, gelijk men bij de Chineeſche Muts ziet.

	voet.	duim.	lijn.
Lengte van het lijf in eene regte lijn gemeeten . . .	0	11	0
Lengte van het lijf in eene oppervlakkige lijn gemeeten .	1	3	0
Lengte van het hoofd	0	3	3
Afſtand van de bovenkaak tot de oogen	0	1	3
Breedte der oogen	0	1	6
Afſtand van de oogen van elkanderen	0	0	4
Breedte van de neus-gaten	0	0	5
Lengte van het oor	0	1	5
Breedte van het oor	0	1	1
Hoogte van het voor-ſtel	0	7	8
Hoogte van het agter-ſtel	0	8	0
Lengte van den elleboog to de geleding der hand . .	0	3	11
Lengte van de geleding van de hand tot het eind der nagelen	0	2	5
Lengte van de waade tot den hiel	0	4	8
Lengte van de grootſte nagelen	0	0	2
Breedte van de hand	0	0	10
Lengte van de hand	0	2	3
Lengte van den hiel tot het eind van den langſten vinger .	0	3	9
Lengte van den voet	0	3	11
Breedte van den voet	0	1	0
Lengte van den ſtaert	1	2	0
Dikte van den ſtaert aan het begin van den ſtomp . .	0	0	9

De Guenon, welke de Heer PENNANT beſchreven heeft onder den naam van *Bonneted Monkey* ſchijnt ons toe ſlechts eene verſcheidenheid van deeze gekroonde Guenon te wezen.

Hulk direx.

LA GUENON À CAMAIL.

DE GEMANTELDE GUENON. (*a*)

De kruin van den kop, de omtrek van het aangezigt, de hals, de schouders en de borst van deeze Guenon zijn bedekt met lang, digt, vlottend hair van eene geele kleur met zwart gemengd, dat haar eene soort van manteltjen vormt. Zij heeft drie voeten hoogte, als zij overeind op haare agterste pooten staat, gelijk in de afbeelding; zij heeft het aangezigt zwart; het lijf, de armen en beenen zijn met zeer kort hair bedekt, dat blinkend en fraai zwart is, hetgeen de kleur van den staert doet uitkoomen, die sneeuw-wit is, en die in een wit kwastjen eindigt. Alle de ledenmaaten van dit dier zijn zeer dun; het heeft slechts vier vingeren aan de handen als de Coaita, van welken het egter door een groot aantal kenmerken verschilt en vooral door zijne wangen-zakken en zijnen staert, die geen slinger-staert is; ook behoort het niet onder de Sapajous, die alle in de Nieuwe Waereld t'huis behooren, maar onder de Guenons, die alleen in de Oude Waereld gevonden worden.

Zij woont ook indedaad in de bosschen van Sierra Leona en Guinea, daar de Negers haar den naam van *Koning der Aapen* geeven, waarschijnlijk om de schoonheid van haare kleur, en om haar manteltjen, dat eene soort van konings hulzel vertoont; zij waardeeren haar bont zeer hoog, maaken 'er zig versierzelen van, en gebruiken het ook tot verschillende andere einden.

Wij zullen hier nog eene andere nieuwe soort van Guenon aantekenen, welke de Heer PENNANT beschreven heeft. (*b*) Zij is uit hetzelfde land aangebragt als de gemantelde Guenon en gelijkt naar dezelve in dunheid van den staert, en vooral daarin, dat zij vijf lange vingeren aan de agterste pooten heeft, en maar vier aan de voorste. Haar hair is zwart boven op den kop en op de pooten, donker bruin op den rug, en zeer ligt bruin op de wangen, het onderste van het lijf, en de binnen-zijden van de armen en beenen. Zij schijnt ons toe eene verscheidenheid te zijn in de soort van de gemantelde Guenon.

(*a*) *Full-bottom.* PENNANT, Hist. Nat. des Quadrup. Vol. I, p. 197, Pl. XXIV.
(*b*) *Bay-monkey.* PENNANT, Hist. Nat. des Quadrup. Vol. I, p. 198.

DE WIT-NEUS. (*a*)

Wij meenen hier een artijkel te moeten plaatsen, getrokken uit de bijvoegzelen van den Heer ALLAMAND: het bevat de beschrijving van eene Guenon, door de Hollanders de *Wit-neus* genaamd, welke ik meende dat van dezelfde soort ware als de Moustac, maar die indedaad van eene verschillende soort is.

Ziet dat artijkel in deeze Uitgave reeds ingelascht XIV. Deel, bladz. 182, Pl. XII.

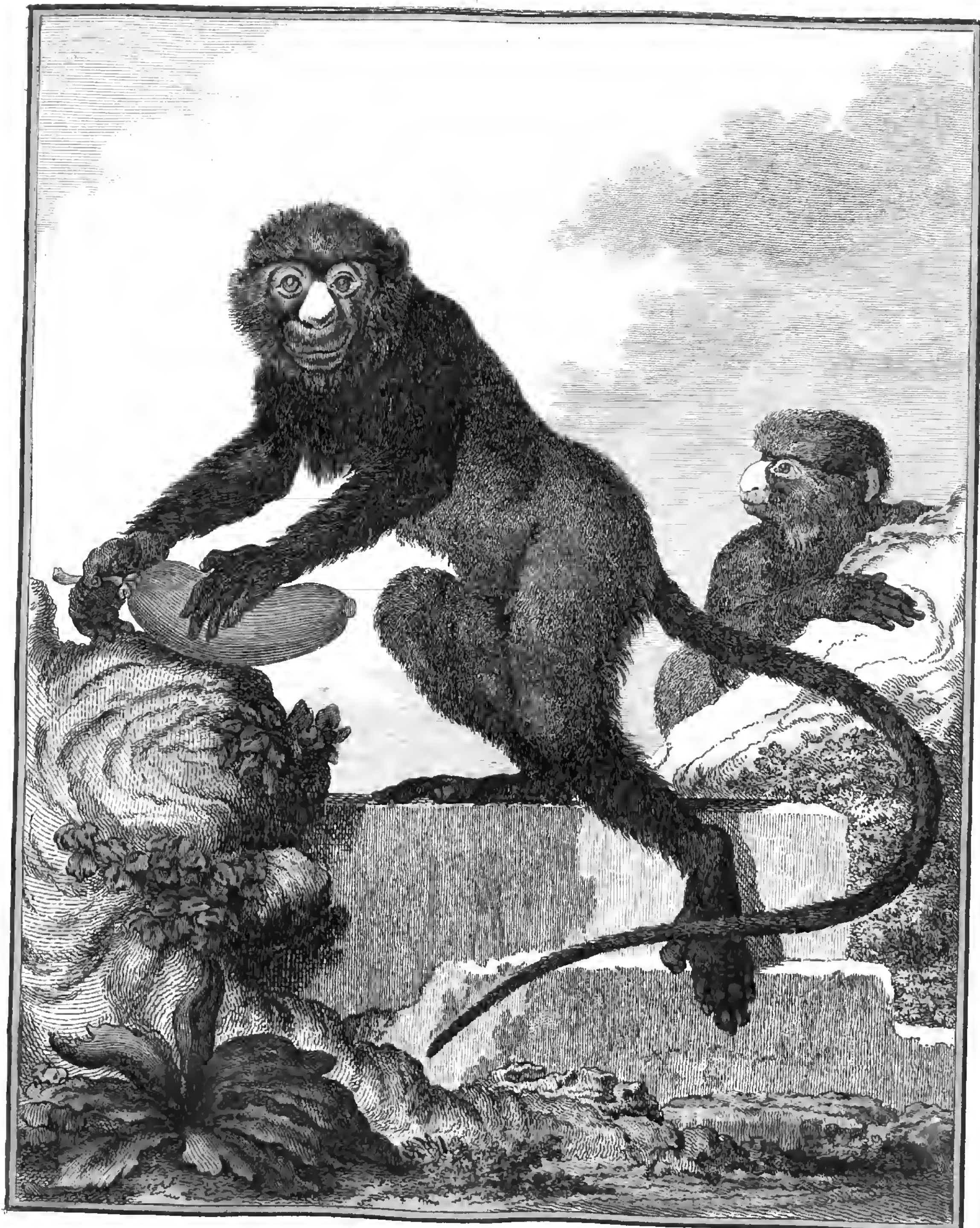
DE GUENON MET DEN UITSTEEKENDEN WITTEN NEUS.

Het is zeer waarschijnlijk, gelijk de Heer ALLAMAND vermoedt, dat 'er verscheiden soorten van Guenons zijn, welke men den naam van *Wit-neus* zoude kunnen geeven, maar men moet die bij voorkeur toepassen op die, welke hij beschreven heeft, en die, van welke ik in het XIV. Deel eene afbeelding gegeeven heb, den naam van Moustac laaten.

Men heeft mij zedert voor 's Konings Kabinet een vrij wel bewaard vel gebragt van eene andere Guenon, welke men insgelijks den naam van *Wit-neus* zoude kunnen geeven, en die zelfs in andere opzigten veel overeenkomst heeft met den Wit-neus, door den Heer ALLAMAND beschreven. Die Guenon was een mannetjen, en die van den Heer ALLAMAND was een wijfjen; men zou dan kunnen gelooven dat derzelver verschil van die van de sexe zoude kunnen koomen. Ik geef hier de afbeelding van die mannelijke Guenon, van welke ik alhier de beschrijving zal laaten volgen, die naar het vel, dat in 's Konings Kabinet bewaard wordt, is opgemaakt.

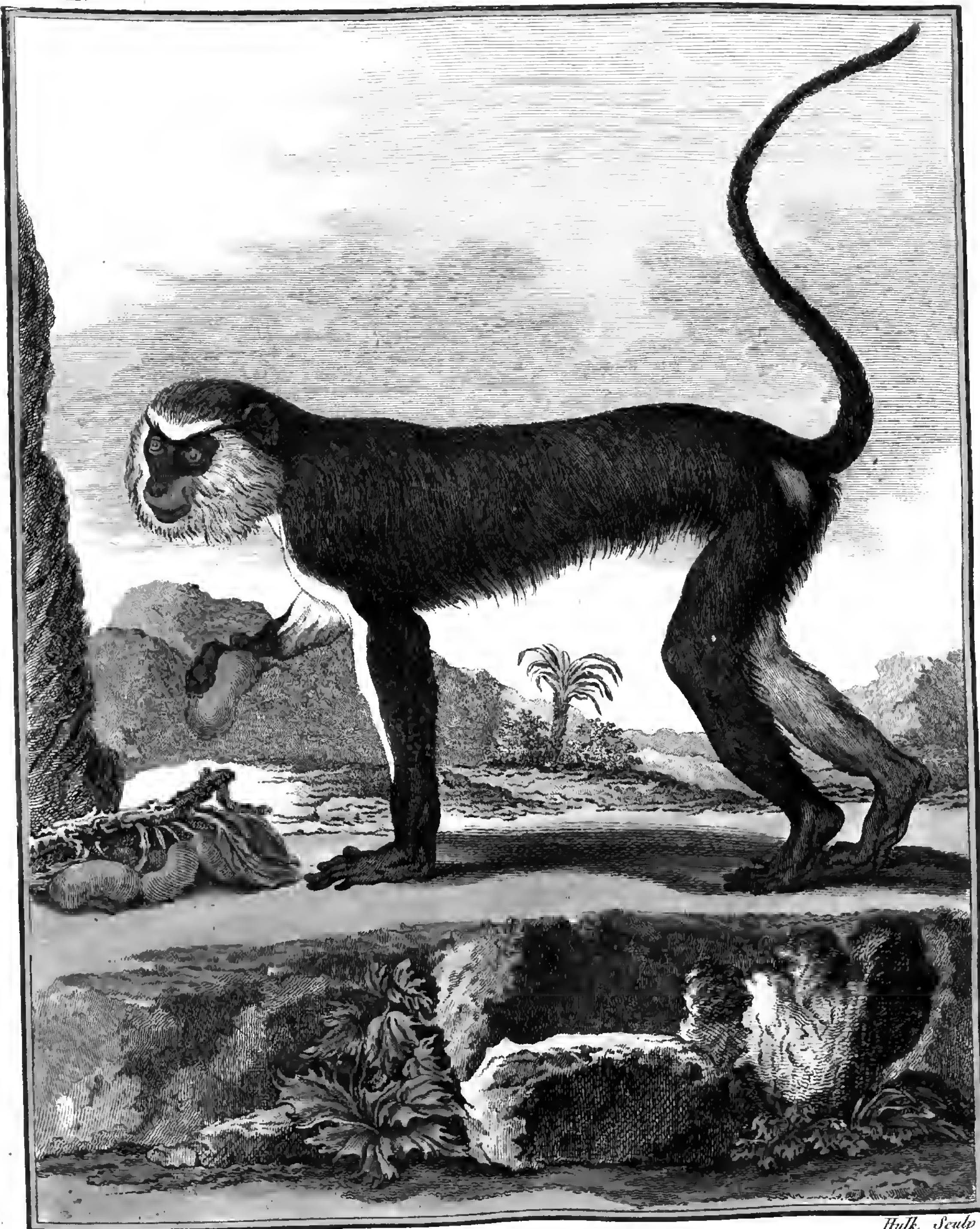
Dit mannetjen heeft zestien duimen en zeven lijnen lengte van de punt van den smoel tot het begin van den staert, en het wijfjen, door den Heer ALLAMAND beschreven, had slechts de lengte van dertien duimen. De

(*a*) *De Wit neus.* SCHREBER, Zaugth. Pl. XIX B.
White-nosed Monkey. PENNANT, Hist. Nat. des Quadr. p. 190.

Hulk Sculp.

LE BLANC NEZ.

Hulk Sculp.

LE MONA.

neus, die geheel wit is, is aanmerklijk in maakzel en in kleur; hij is breed, zonder plat te zijn, en in zijne geheele lengte vooruitſteekende. Dit kenmerk alleen zou genoegzaam zijn om dit dier te onderſcheiden van den Witneus, in het voorig artijkel beſchreven, die den neus niet vooruitſteekenden of van onderen rond, maar integendeel zeer plat had. Het hair van het lijf is zwartachtig bruin, met graauw gemengd, maar op den kop is het geelachtig; de armen en de borst zijn ook zwartachtig van kleur; dat hair, zoo van het lighaam als van de pooten, en het bovenſte van het lijf is dertien lijnen lang, en gekruld of gekroesd omtrent als wol. De oogputten ſteeken zeer verre uit, dat het oog als ingezonken doet ſchijnen; de regenboog van hetzelve is geelachtig en deszelfs opening is drie lijnen wijd. De bovenſte oogleden zijn vleeschkleurig, en de onderſte zijn roodachtig bruin: op den neus en onder de oogen is zwart. De onder-kaak is met graauw hair met rosachtig gemengd bedekt; en op de ſlaapen, het agterhoofd en den hals zijn de graauwe hairen met zwart gemengd. De ooren zijn roodachtig van kleur en van hair ontbloot, even als het aangezigt, dat bruin is; zij hebben een' duim en zes lijnen lengte en aan hun grondſtuk elf lijnen breedte. De ſtaert heeft een voet, negen duimen en drie lijnen lengte, ſchoon hij niet in zijn geheel is, en 'er eenige wervelbeenderen aan ontbreeken; hij is bedekt met zwartachtig hair als dat van de pooten. De handen en voeten zijn kaal, en van eene bruine kleur, naar het zwarte trekkende: de duimen, vooral die van de handen, zijn dunner dan bij de meeste Aapen en Guenons.

Voor het overige was dat dier nog jong, want de roede was klein en in de ſchede verborgen, die niet buiten het vel van den buik ſcheen uitteſteeken, en daarenboven waren ook de ballen nog niet zigtbaar.

Doch dat wij tot hier toe gezegd hebben is niet genoeg om te oordeelen of dat dier en het wijfjen, door den Heer ALLAMAND beſchreven, twee wezenlijk onderſcheiden ſoorten zijn, dan of men dezelve ſlechts te beſchouwen hebbe als twee enkele verſcheidenheden, die van hun geſlacht afhangen, en als men een grooter aantal dier dieren zal gezien hebben, zal men eerst kunnen beſliſſen of zij geene twee ſoorten, of ten minſten twee ſtandhoudende verſcheidenheden, die zoo wel het mannetjen als het wijfjen eigen zijn, uitmaaken.

DE MONA.

Dit dier, zijnde een mannetjen, van de kust van Guinea aangebragt, moet beſchouwd worden als eene verſcheidenheid van de Mone, waarnaar

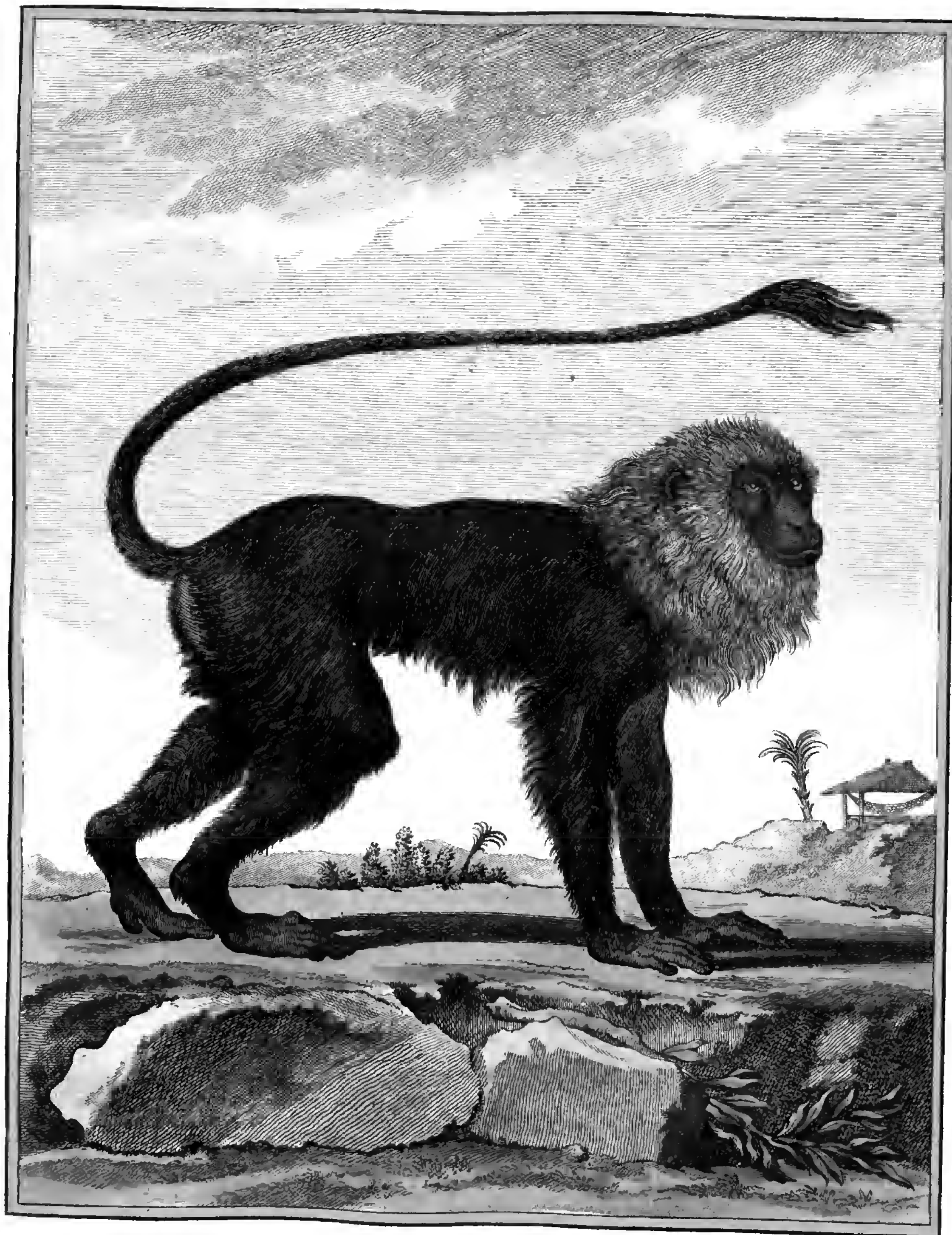
het in grootte en in kleur van hair vrij wel gelijkt; het is flechts lugtiger in zijne beweegingen en in het maakzel zijner leden; het hoofd is ook geestiger, hetgeen zijn gelaat aangenaam maakt. De ooren hebben niet, gelijk bij de Mone, eene uitranding aan den bovenften rand, en door deeze kenmerken verfchilt het van de Mone; maar voor het overige heeft het, gelijk dat dier, wangen-zakken en eeltachtigheden op de billen. Het aangezigt is leikleurig graauw; de neus plat en breed; de oogen zijn ingezonken en de regenboog is oranjekleurig; de mond en de kaakebeenen zijn bleek rood, de wangen zijn met groote graauwachtige en groenachtig geele hairen bezet, die als eenen dikken baard vormen, welke zig tot onder de kin uitftrekt. Boven de oogen ziet men eene zwarte ftreep, welke aan de ooren eindigt, die vrij plat en zwart zijn, uitgezonderd aan den ingang van de gehoor-buis, die met groote graauwachtige hairen bedekt is. Op het voorhoofd ziet men eenen band, graauwachtig wit van kleur, in het midden breeder en als eene halve maan. De kruin van het hoofd en de nek zijn met groenachtig hair bedekt, met zwart hair doormengd. Het lijf is bedekt met bruin en geelachtig hair, dat haar eene olijfkleurige weêrfchijn geeft. De buiten-zijden van de armen en beenen zijn zwart, en deeze kleur fteekt af bij de binnen-zijden, die wit zijn, gelijk ook het geheel lijf van onderen en de keel. De ftaert is zeer lang, van meer dan twintig duimen lengte en met kort zwart hair bezet. Men ziet ter wederzijde van het begin van den ftaert eene witte langwerpige vlek. De handen en voeten zijn geheel zwart, gelijk ook de geleding der hand.

Dit dier was maar twee jaaren oud; het was zestien duimen vier lijnen lang van den fmoel tot aan den aars. De tanden waren twee en dertig in getal, zestien van onderen en even zoo veel van boven, vier fnijtanden, twee hondstanden en twee kiezen ter wederzijde: de twee bovenfte hondstanden waren veel langer dan de onderfte.

Voor het overige fchijnt deeze Guenon zeer zagt van aart te zijn; zij is zelfs vreesachtig en verfchrikt ligt. Zij eet gaerne brood, vrugten en wortelen.

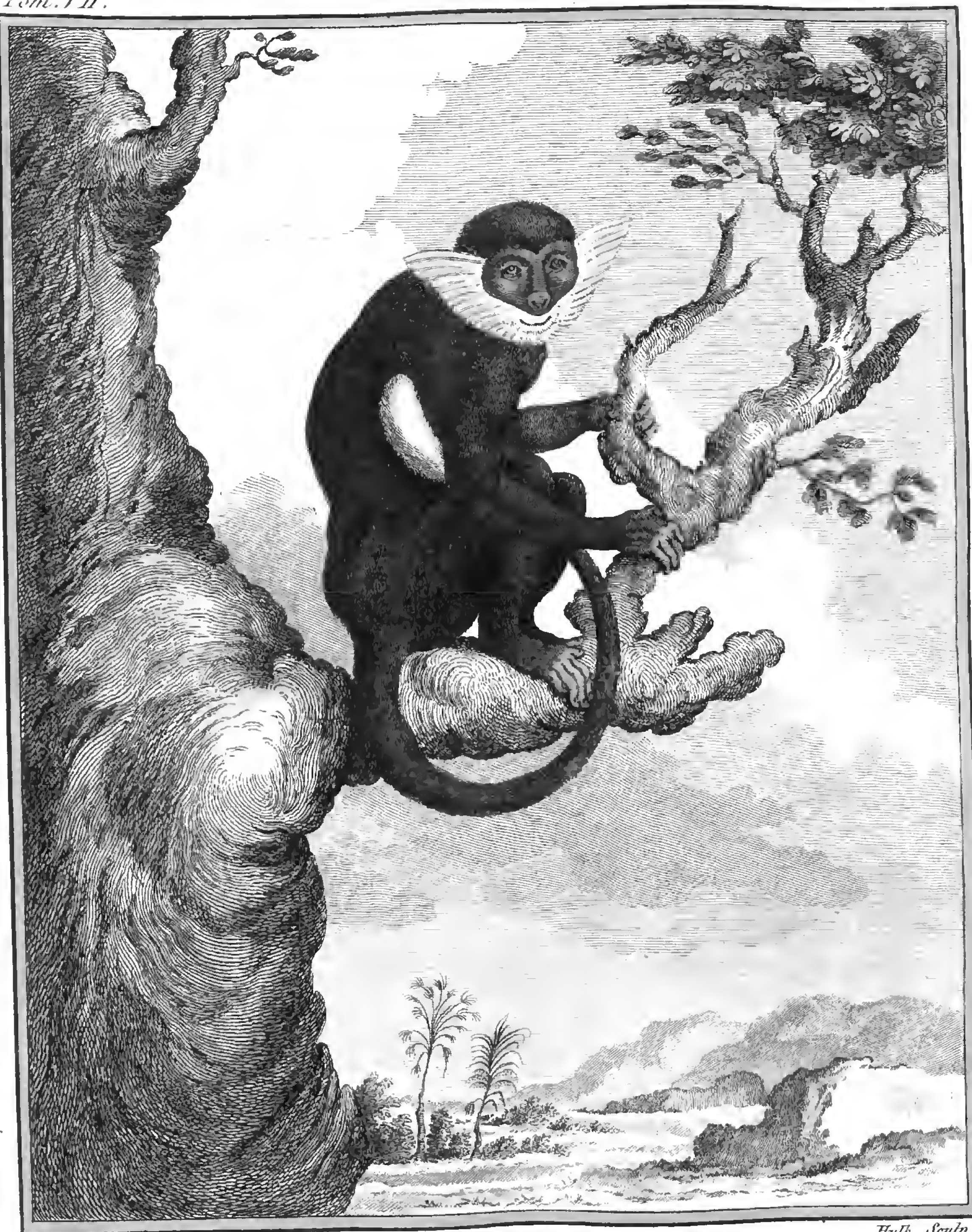
Het is hetzelfde dier, aan hetwelk LINNEUS den naam van *Diana* gegeeven heeft, hetzelfde, dat de Heer SCHREBER *Diana* (*a*) genoemd heeft, en ook hetzelfde, dat de Heer PENNANT *Spotted Monkey* (gevlakte Aap) noemt; (*b*) maar zij hebben zig bedrogen met het met den Exquima van MARCGRAVE te verwarren, die, gelijk ik gezegd heb, niet anders is dan eene verfcheidenheid van den Coaita van Amerika, een Sapajou met eenen flinger-ftaert, in plaats dat deeze eene Guenon van de oude waereld is, die geenen flinger-ftaert heeft.

(*a*) SCHREBER, *Zaugthieren*, *I. Deel*, *Pl. XV.*
(*b*) PENNANT, *Hist. Nat. de Quadrup*, *Vol. I*, *p.* 186.

Hulk Sculp.

LE SINGE LION.

Hulk Sculp.

GUENON À FACE POURPRE.

DE ROLOWAY OF DE PALATYN. (*a*)

(*Hier volgt de beschrijving van dit Dier, in het XIV. Deel, bladz.* 185. *ingelascht.*)

DE GUENON MET HET PURPEREN AANGEZIGT. (*b*)

Deeze Guenon is aanmerklijk om haar aangezigt en haare handen, die paersch zijn, en door eenen grooten witten driehoekigen baard, die kort is en met eene punt op de borst hangt, maar zig ter wederzijde als vleugels tot over de ooren uitstrekt, hetgeen haar enigzints naar den Palatyn, in het voorig artijkel beschreven, doet gelijken. Het hair van het lijf is zwart; de staert is zeer lang en eindigt met een kwastjen van zeer digt wit hair. Deeze soort woont op het Eiland Ceylon, daar men haar somtijds den naam van *Ouanderou* gegeeven heeft, zoo wel als aan den Baviaan, door ons onder dien naam beschreven. Zij is zeer zagt van aart, en woont in de bosschen, daar zij zig met vrugten en boom-knoppen voedt; als zij gevangen is, wordt zij welhaast tam en gemeenzaam. Men vindt ook op Ceylon enige Guenons, die geheel wit zijn, maar die voor het overige naar de Guenon met het purper aangezigt gelijken, en die verscheidenheid van witte Guenons is vrij zeldzaam.

DE GUENON MET MAANEN.

Deezen naam geeven wij aan eene Guenon, die ons nog onbekend was, en die maanen om den hals en een kwastjen hair aan het eind van den staert heeft, gelijk de Leeuw. Zij behoorde den Hertog DE BOUILLON toe,

(*a*) *De Palatine.* SCHREBER, I. Deel, Pl. XXV.
Palatine Monkey. PENNANT, Vol. I, p. 185.
(*b*) PENNANT, *Hist. Nat. des Quadrup. Vol. I, p.* 184, *Pl. XXI.*

en zij scheen niet alleen volwassen, maar zelfs oud. Wij geeven 'er hier eene afbeelding van naar het leven gemaakt; het was een mannetjen, dat vrij tam was; het leefde in het jaar 1775 nog in de diergaarde te Versailles. Ziet hier de beschrijving, welke wij van dezelve gemaakt hebben.

Zij heeft twee voeten lengte van het eind van den neus tot het begin van den staert, en agttien duimen hoogte, als zij op haare vier pooten staat, die lang schijnen naar evenredigheid van de lengte van het lighaam; zij heeft het aangezigt kaal en geheel zwart; al het hair van het lijf en der pooten is van dezelfde kleur, en, schoon lang en blinkende, schijnt het kort voor het oog, omdat het neder ligt. Zij draagt fraaie bruingraauwe maanen om den kop en eenen ligt graauwen baard: deeze maanen, die zig tot boven de oogen uitstrekken, zijn vermengd met graauw hair, en in het midden bestaan zij uit zwart hair; zij vormen eene soort van kuiltjen omtrent de kruin van het hoofd, loopen voor de ooren en koomen zig onder de kin met den baard vereenigen. De oogen zijn donkerbruin; de neus is plat; de neusgaten zijn wijd en staan verre van malkanderen, gelijk bij den Ouanderou, naar welken zij gelijkt in gedaante van den neus, den bek, en de boven-kaak; maar van welken zij verschilt, zoo door de maanen als door den staert, en door verscheiden andere kenmerken. De staert is overal bedekt met kort zwart hair, met een fraai kwastjen van lang hair aan het eind, en zeven en twintig duimen lang. De staert is van onderen digt, bij zijn begin kaal, even gelijk de twee eeltachtigheden, op welke deeze Guenon gaat zitten. De handen en voeten zijn een weinig met hair bedekt, uitgezonderd de vingeren, die kaal zijn, gelijk ook de ooren, welke plat en aan hun eind rond zijn, en in de maanen verborgen, zoo dat men dezelve niet ziet dan wanneer men het dier regt van vooren beschouwt. Wij gissen dat deeze soort van groote Guenon met maanen in Abyssinie gevonden wordt, op het getuigenis van ALVARES, welke zegt dat hij, in den omtrek van Bernacasso, groote aapen vond, zoo groot als schaapen, die maanen hebben als een leeuw, en die in talrijke troepen loopen.

++

DE NEGER-GUENON. (a)

Deeze Guenon is aldus genoemd geworden om eene zekere gelijkenis van haare gelaats-trekken met die der Negeren. Haar aangezigt is plat, en ver-

(a) De *Neger-Aap.* SCHREBER, Zaugth. I. Deel, Pl. XXII, B.
Simiolus Ceylonicus. SEBA, I. Tab. XLVIII, fig. 3.
KLEIN, *Quadrup.* p. 88.
Middle Sized Black Monkey. EDWARDS, Glan. 3, p. 221, Tab. CCCXI.
Negro Monkey. PENNANT, Hist. Nat. des Quadr. Vol. I, p. 191.

Hulk direx.

LE DOUC *vûe par le dos.*

FŒTUS DE GUENON.

vertoont rimpels, die schuinsch van den neus tot het onderste van de wangen loopen. De neus is groot en plat; de neusgaten zijn lang en staan wijd open; de mond is groot en de lippen dik; de ooren groot en zonder uitsteekenden zoom; de kin en de wangen zijn tot de ooren toe met vrij lang, fijn en geelachtig hair bedekt. Deeze Guenon heeft bruin hair op den kop, zwartachtig op den rug, de armen en de handen, wat ligter op de dijen en beenen, dun en geelachtig op de borst en den buik. De nagels zijn langwerpig en bolrond, behalven die van de duimen, die rond en plat zijn. De staert is zoo lang als het lijf, en het hair van denzelven is van dezelfde kleur als dat op den rug. Voor het overige is deeze soort van Guenon misschien de kleinste van alle die van de oude waereld, want zij is weinig grooter dan een Sagouin en heeft gemeenlijk maar zes of zeven duimen lengte van het lijf. A. SEBA, EDWARDS en andere Natuurkundigen, die haar leevende gezien hebben, koomen overeen omtrent haare kleinheid. Die, van welke EDWARDS spreekt, was zeer vlug, vrij mak, vermaaklijk door de lugtigheid van haare beweegingen, en speelde gaerne, vooral met kleine katjens. Haar geboorte-land is Guinea.

BIJVOEGZEL OP HET ARTIJKEL VAN DEN DOUC.

Wij geeven hier eene afbeelding van den Douc, van agteren gezien; wij hebben de afbeelding van die Guenon van vooren gegeeven in het XIV Deel, pl. XLI. Dit dier is zoo zonderling gekleurd, dat wij gemeend hebben het van agteren en van vooren te moeten vertoonen, maar wij hebben niets bij zijne Natuurlijke Historie te voegen.

VRUGT VAN EENE GUENON.

Wij hebben gemeend alhier eene afbeelding te moeten geeven van de vrugt van eene Guenon, die ons in eene flesch met wijngeest is toegezonden, en welke wij hebben laaten aftekenen, opdat men derzelver gedaante moge vergelijken met die van de menschlijke vrugten, welke wij hebben laaten afbeelden in het III Deel pl. VI en VII. Wij wenschten wel eenen Orang-Outang te hebben, maar onze correspondenten hebben die niet kunnen bekoomen.

SAPAJOUS.

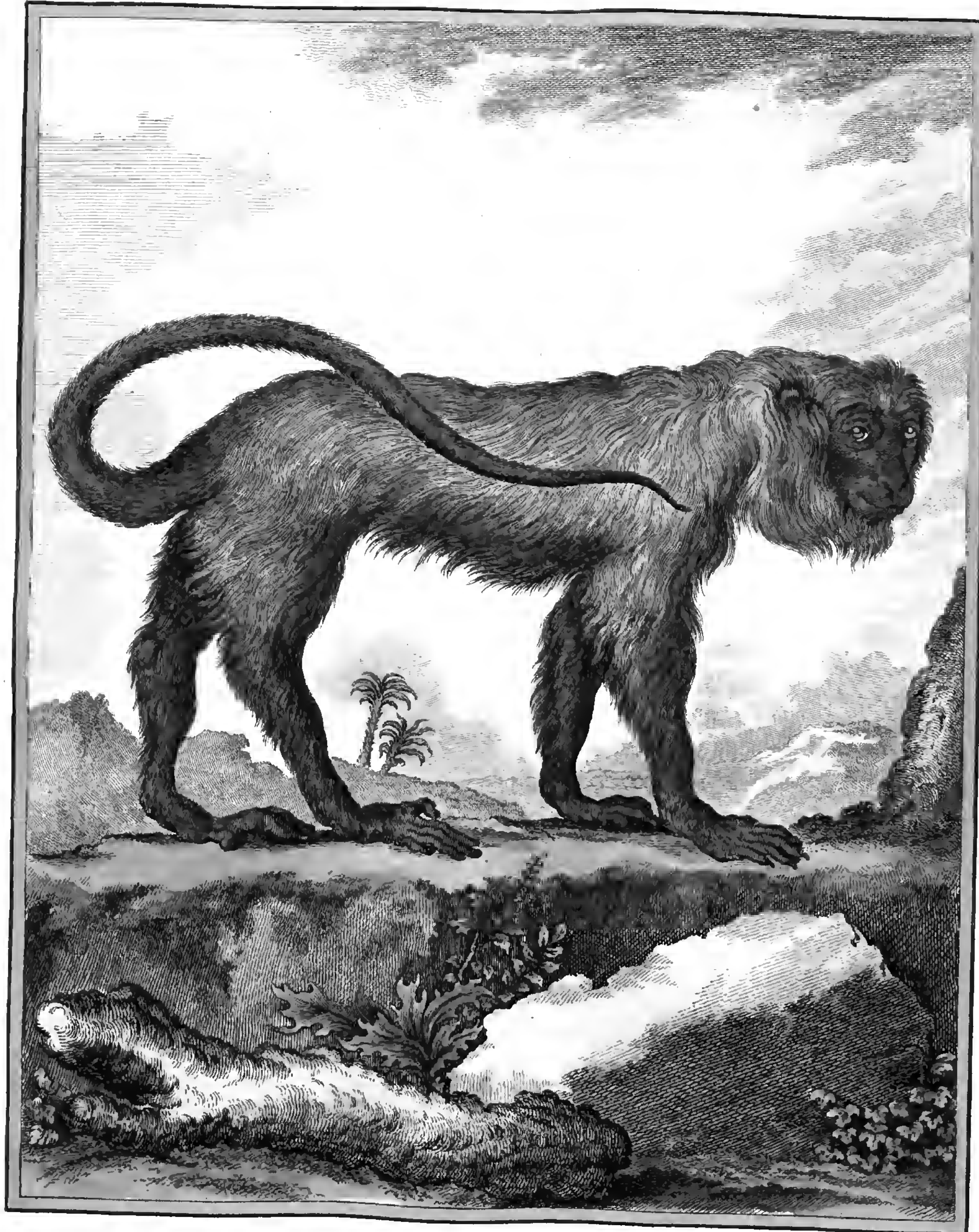
BIJVOEGZEL OP DE BESCHRIJVING VAN DE ALOUATTE.

(*Ziet XIV Deel bladz.* 203.)

Men vindt hier de afbeelding van den grooten Sapajou, dien wij de *Alouatte* genoemd hebben, en dien men in Cayenne den naam van *roode Aap* geeft. Men duidt hem ook, gelijk de Ouarine, vrij gemeenlijk aan door de benaaming van *huilende Aap*. De Alouatte verschilt van de Ouarine in kleur, en door enige kenmerken, welke men zoude kunnen toeschrijven aan het verschil van de landen, die zij bewoonen. Haare afbeelding ontbrak nog in ons werk, en wij hebben haar laaten tekenen naar een opgestopt vel, dat den Heer POISSONNIER, Geneesheer des Konings, van Cayenne is toegezonden. De Ouarine of de zwarte huilende Aap, schoon in Brazilie zeer gemeen, wordt egter in Guajana niet gevonden, en wij hebben 'er geene kunnen bekoomen. De Alouatte of de roode huilende Aap is integendeel in Brazilie zeer zeldzaam en zeer gemeen in de landen, die aan Cayenne grenzen.

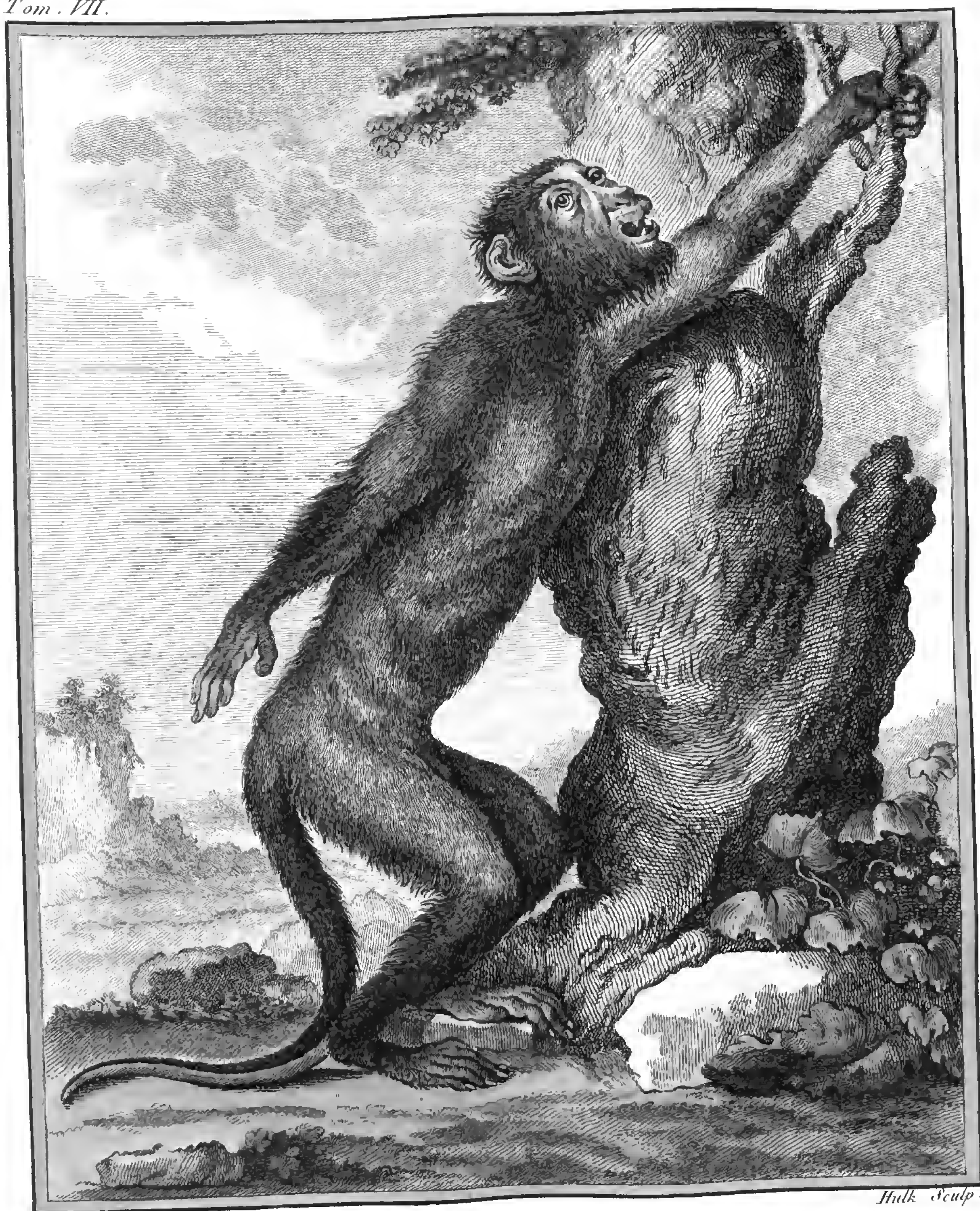
Deeze groote Sapajou had drie en twintig duimen en eenen halven lengte en misschien een of twee duimen meer, omdat het vel zeer sterk uitgedroogd is. Het aangezigt is zonder hair, de neus is plat, de neusgaten zijn wijd, de wangen zijn ter zijden met vaal en dun gezaaid hair bezet, met groote zwarte hairen boven de oogen; daar staan vier snijtanden voor in elk kaakbeen; de bovenste zijn dikker en breeder dan de onderste. Daar zijn ook twee hondstanden, die zeer dik aan hun grondstuk zijn, en tusschen de snijtanden en bovenste hondstanden, gelijk ook tusschen de hondstanden en de onderste kiezen, is eene ledige ruimte, in welke de hondstand van de tegensovergestelde kaak sluit, als de bek wordt gesloten. Wij hebben de kiezen niet kunnen zien om de droogte van het vel. Dat deeze Sapajou bijzonder heeft, behalven zijne grootte, zijn lange hairen van eene donkere rosse kleur aan de zijden van den kop en den hals, die hem als eenen grooten baard onder de kin maaken. Hij heeft de armen en beenen zeer kort, naar de lengte van zijn lighaam. De armen van den schouder tot de geleding der hand hebben slechts tien duimen negen lijnen, en de

Tom. VII.

Hulk Sculp.

L'ALOUATE ou SINGE ROUGE.

Hulk Sculp.

LE HURLEUR.

dijen en beenen tot den hiel elf duimen agt lijnen lengte. De hand is van de geleding tot aan het eind van den langsten vinger vier duimen lang; en de voet vijf duimen en twee lijnen van den hiel tot aan het eind van den langsten teen. Het binnenste en onderste van de handen en voeten is eene kaale huid, en zij is van boven bedekt met klein hair van eene rosse bruine kleur. Het lijf is zeer digt met hair bezet, vooral aan de schouderen, daar het langst is, en daar het tot twee duimen zes lijnen lengte heeft, terwijl het hair van het lijf slechts dertien of veertien lijnen lang is. De armen zijn sterk met hair bedekt op de buitenste zijden, maar derzelver binnenste zijden zijn bijna zonder hair, en wij weeten niet of dit gebrek van hair niet van een gebrek in dat verdroogd vel koome. De algemeene kleur van het hair van deezen Sapajou heeft hem roode Aap doen noemen, omdat hij zig indedaad rood vertoont, door het afsteeken van de kleuren van de verschillende plaatsen, daar het hair als gebrand ros van kleur is, met rosachtige bruine tinten gemengd, en deeze kleur heerscht ook op den baard, den kop en het binnenste der dijen. De armen van den elleboog tot de geleding der hand zijn zeer donker ros, dat boven het vaale heerscht binnen aan den arm, die egter donkerer vaal is dan het lijf. Het hair onder aan den buik is van hetzelfde vaal als op de lendenen, maar op de borst bij den hals is het met zwart hair gemengd, dat langer is dan dat op den buik. De staert is een voet, zeven en eenen halven duimen lang, en heeft een duim negen lijnen middellijn aan zijn begin; hij loopt dunner af en is van onderen slechts bekleed met een vel zonder hair, op eene lengte van tien duimen naar het eind, hetwelk bewijst dat het dier zig 'er van bedient om zig optehangen en vast te houden, of om de verschillende dingen aantevatten, die hij naar zig wil haalen, gelijk de andere Sapajous doen, die alle, behalven de Ouarine, kleiner dan deeze zijn: voor het overige is deezestaert, die eene zeer bruine huid heeft, van boven met bruin-ros hair bedekt.

Men beloert of vervolgt deeze dieren op de jagt, en hun vleesch is niet slegt om te eeten, schoon altijd zeer taai. Als men hen slechts kwetst op een' boom, hangen zij zig met hunnen langen staert aan eenen tak en vallen niet op den grond dan als zij dood zijn; somtijds vallen zij zelfs eerst meer dan vier en twintig uuren na hunnen dood; de zaamentrekking in de spieren, die het eind van den staert omkrullen, blijft aanhouden en duurt al' dien tijd.

Deeze groote Sapajous eeten van verscheiden soorten van vrugten. Zij zijn niet wild, maar zij doen schrikken door hun herhaald en bijna aanhoudend schreeuwen, dat men van zeer verre hoort, en dat hen den naam van huilers heeft doen verkrijgen. Zij krijgen maar een jong te gelijk, dat de moeder op den rug draagt en in haare armen neemt, om het te laaten zuigen. Die, welke men in de huizen houdt, hebben een droefgeestig en stil voorkoomen en zij bedrijven die aardigheden niet, welke men aaperijen noemt; zij draagen gemeenlijk het hoofd laag en beweegen zig met traagheid en losheid; zij hangen zig zeer dikwijls op aan de punt van hunnen staert, die zij eens, tweemaalen of driemaalen omslingeren, naar zij zig min of

meer vast willen houden. De ſtaat van ſlavernij verandert hunne geſteldheid en heeft al te veel invloed op hunne natuurlijke hebbelijkheden, want zij leeven niet lang in gevangenſchap; zij verliezen dan hunne ſtem, of zij laaten die ten minſten nimmer hooren, terwijl zij, in vrijheid zijnde, niet ophouden te huilen: men hoort hunne ſtem verſcheiden maalen daags in de wooningen, die nabij de bosſchen ſtaan, en hun akelig geſchrei duurt dikwijls enige uuren agter elkanderen. Zij beginnen gemeenlijk ten twee uuren na middernacht te huilen of te ſchreeuwen, en dit geſchreeuw, dat zeer verre klinkt, geſchiedt op eene zonderlinge wijze. Zij ademen de lucht ſterk en langen tijd in, en laaten die dan langzaamerhand weder uit, en zij maaken zoo veel geluid bij het inademen als bij het uitademen; dit hangt af van een zonderling maakzel in het werktuig van de ſtem. Omtrent het midden van de lucht-pijp vindt men eene beenachtige holligheid, die in uitwendige gedaante naar de hak van eenen vrouwe-ſchoen gelijkt (*a*); deeze beenachtige holligheid is vast aan vliesachtige banden, die haar omringen; de lucht uit de longen door de lucht-pijp in die holligheid gedreven wordende, gaat, opklimmende door een vliesachtig, dik en kronkelig kanaal, dat zig vernaauwt en opent als een hair-zak: (*b*) het is bij den ingang en uitgang van deeze vliesachtige buis dat de lucht alle de wijzigingen ondergaat, die de opvolgende toonen van hunne ſterke ſtem vormen. De wijfjens hebben zoo wel dit beenachtig ſtem-werktuig als de mannetjens.

Een waarneemer, die enige van die dieren te Cayenne gezien en gehouden heeft, heeft mij de volgende aantekening medegedeeld. „ De Alouattes bewoonen de vogtige bosſchen bij de plasſen of moerasſen. Men „ vindt 'er gemeenlijk in de met bosſchen begroeide eilanden der groote „ overſtroomde dras-landen, en nooit op de bergen binnen 's lands in „ Guajana. Zij loopen in klein getal, dikwijls paar aan paar, en ſomtijds alleen. Het geſchreeuw, of liever het verſchriklijk gerochel, dat „ zij doen hooren, is wel geſchikt om ſchrik te verwekken, het is als of „ de bosſchen weêrgalmden van het brullen van alle de wilde dieren tegelijk. Het is gemeenlijk des morgens en des avonds dat zij dat geluid „ maaken; zij herhaalen het ook geduurende den dag, en ſomtijds in den „ nacht. Dit gerochel is zoo ſterk en zoo verſcheiden, dat men dikwijls „ denkt dat het door meer dan een van die dieren wordt voortgebragt, en

(*a*) (*b*) Te verwonderen is het dat de oordeelkundige Schrijver hier zijne vergelijkingen ontleent van iets zoo wispeltuurigs als een ſtuk tot de kledij behoorende. De hak van eenen vrouwe-ſchoen toen hij dit ſchreef verſchilt hemels-breedte van de hak van eenen vrouwe-ſchoen in deezen tijd; het is dan nodig te weeten dat de vrouwen in dien tijd hooge hakken aan de ſchoenen droegen. Hetzelfde geldt van de vergelijking, van den hair-zak ontleend; zijn onſterflijk werk zal geleezen worden, als men de geheugenis zal verloren hebben van de ongerijmde modes der hair-zakken en hooge hakken. VERTAALER.

„ dan is men verwonderd dat men maar twee of drie vindt, ja somtijds „ maar een. De Alouatte leeft zelden lang in gevangenschap. Het man- „ netjen is grooter dan het wijfjen; het laatste draagt haar jong op „ den rug.

„ Geen dier is moeijelijker te dooden dan dit; men moet verscheiden „ snaphaan-schooten op hen doen om hen dood te schieten, en zoo lang „ hun nog wat leven overig blijft, en somtijds zelfs na hunnen dood blij- „ ven zij bij de voeten en den staert aan de takken hangen. Dikwijls ver- „ driet het den jager zijnen tijd en zijn kruid en lood te verspillen voor een „ zoo slegt wild; want, wat ook enige reizigers gezegd hebben, hun „ vleesch is niet goed; het is bijna altijd zeer taai, ook is het van alle „ tafelen verbannen; het is alleen de behoefte en gebrek aan ander voed- „ zel dat de weinig gegoede ingezetenen en de reizigers hetzelve „ doet eeten."

Ik heb in het XV Deel bladz. 207 gezegd dat ik niet wist of de wijfjens van de Ouarine geregelde ontlastingen ondergingen, en dat ik vermoedde dat alleen de Aapen, Baviaanen en Meerkatten met kaale billen die ontlasting onderworpen waren. Dit vermoeden was mogelijk wel gegrond, want de Heer SONNINI DE MANNONCOURT zegt dat hij zeeker is dat geen wijfjen onder de groote en kleine Sapajous en onder alle de Sagouins die ontlasting onderhevig is. Hij heeft daarenboven ook opgemerkt dat over het algemeen de Sapajous en Sagouins in troepen in de bosschen leeven, dat zij hunne jongen op den rug draagen, die hen vast omhelzen, en dat, als men de moeder dood schiet, het jong met haar valt en zig laat vangen; dit is zelfs, volgens hem, het eenigst middel om leevende te bekoomen.

Bij deeze waarneemingen kunnen wij nog voegen dat de meeste dier dieren, gelijk de Alouatte, de Ouarine, de Coaita enz. een droefgeestig gelaat hebben en dat desniettegenstaande de mannetjens vrij onbeschaamd hunne begeerte naar de vrouwen te kennen geeven.

Met opzigt tot de werktuigen der stem van deeze huilende Sapajous schrijft mij de Heer CAMPER, een zeer geleerd ontleedkundige, die zig bezig gehouden heeft met de vergelijking van de werktuigen der stem bij verscheiden dieren, en bijzonderlijk bij de Aapen, over de Alouatte in de volgende woorden: (a)

„ Ik heb in XIV Deel van uw uitmuntend werk over de Natuurlijke „ Historie bladz. 250. N°. MCDXLIV. de beschrijving gevonden van een „ Tong-been van de Alouatte, dat bijna agt duimen omtreks heeft enz.

„ Mijne drift om dit dier te ontleeden wierd des te sterker, omdat gij „ sterk scheent te verlangen het zonderling maakzel van dat deel te kennen.

(a) Brief van den Heer CAMPER aan den Heer DE BUFFON geschreven van Klein-Lankum den 15 November 1778.

„ De Heer VICQ D'AZIR had de goedheid mij twee diergelijke beende-
„ ren te laaten zien, toen ik in het jaar 1777 te Parys was; het grootste
„ dier beenderen had iets meer dan agt duimen omtreks.... en ik tekende
„ het met ijver uit.... Ik zag wel dat de beenachtige holte, schoon zeer
„ dun, het grondstuk van de tong was; ik onderscheidde zelfs geledingen,
„ die tot de hoornen van dat been gediend hadden; maar ik begreep des-
„ zelfs plaatsing niet, noch deszelfs zaamenvoeging met de nabuurige
„ deelen....

„ Nieuwsgierig om een zoo buitengemeen dier te kennen, liet ik naar
„ hetzelve zoeken; maar niemand, in gantsch Holland, bezat deezen
„ Aap, schoon wij dien gemaklijk uit Suriname en onze andere West-In-
„ dische volkplantingen kunnen bekoomen, daar hij zig in zeer groot aan-
„ tal bevindt; ik vond hem evenwel eindelijk in de maand October van
„ dit jaar 1778 te Amsterdam bij den Heer Doctor CLOKNER, eenen be-
„ roemden natuurkundige, wiens verdiensten u bekend zullen zijn uit de bij-
„ voegzelen, welke de Heer ALLAMAND in de Hollandsche Uitgave
„ van uw werk heeft ingelascht."

„ In Friesland op mijn buiten-verblijf gekoomen zijnde, begon ik mij-
„ ne nieuwsgierigheid te voldoen, door het werktuig van de stem van dit
„ zonderling dier te ontleeden..... ik zal u thans, mijn Heer, mijne
„ waarneemingen over dit onderwerp mededeelen, en u eene copie van
„ mijne ontleedkundige tekeningen toezenden, om u een juister denk-
„ beeld te geeven van het maakzel van dit belangrijk deel.

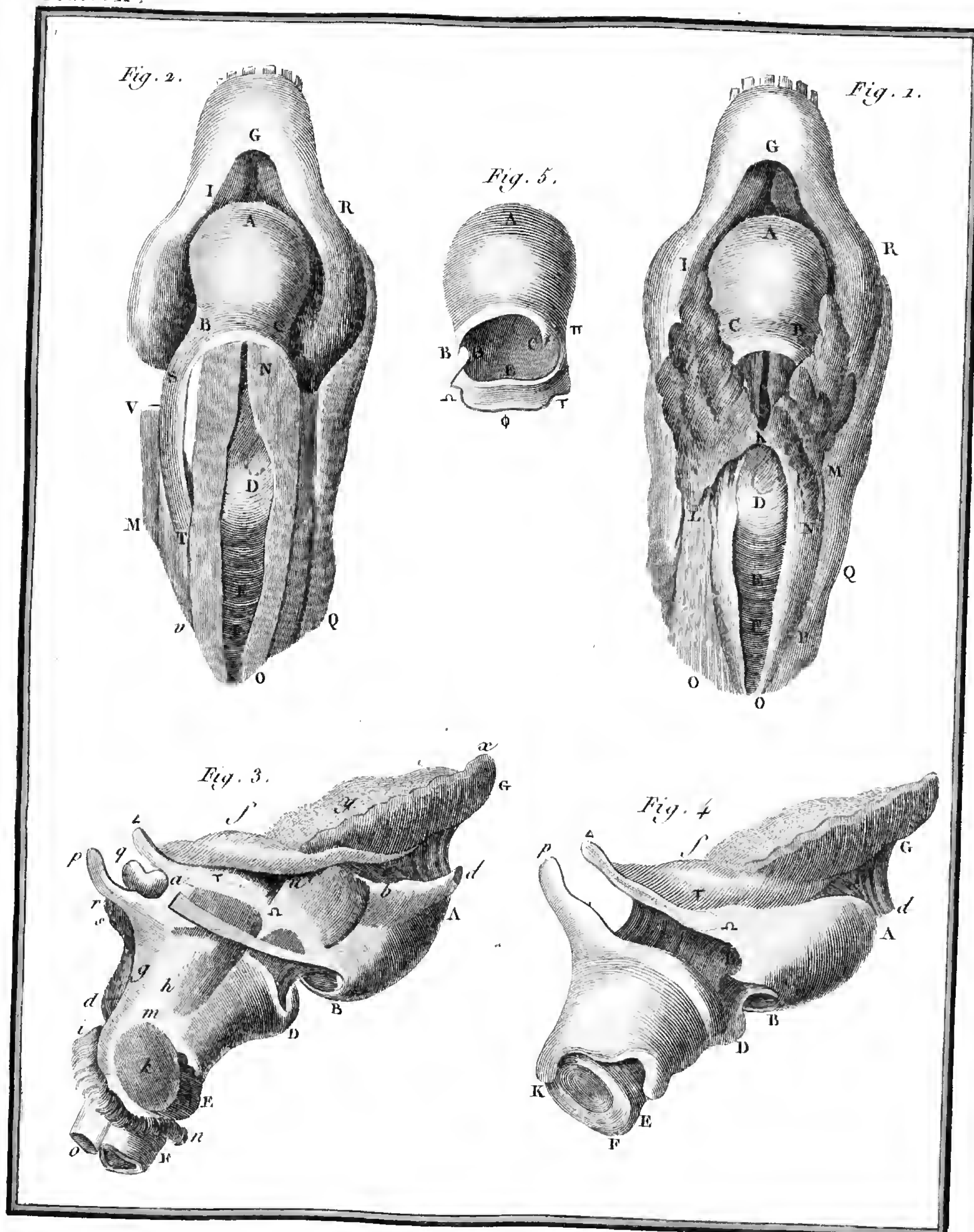
„ Het dier was van het agterhoofd tot aan het begin van den staert vijf-
„ tien duimen lang, en twaalf duimen van het onderst kaakbeen tot aan het
„ schaambeen. De staert was twee en twintig duimen lang, het grijpend
„ gedeelte 'er onder begrepen, dat tien duimen lang was.

	voet.	duim.	lijn.
„ Breedte van den kop van het agterhoofd tot aan het eind „ van den smoel	0	4	6
„ Breedte van het onderst kaakbeen	0	2	0
„ Lengte van het arm-been	0	6	0
„ Lengte van den elleboog	0	5	6
„ Lengte van den palm van de hand	0	1	6
„ Lengte van de vingeren	0	2	3
„ Lengte van de dijen	0	6	0
„ Lengte van de beenen	0	6	0
„ Lengte van den voet-zool	0	3	6
„ Lengte van de teenen	0	1	6

„ De kleur van het hair en de gedaante van alle de deelen des lighaams
„ en der ledenmaaten waren gelijk gij die beschreven hebt.

„ De snij-tanden zijn zeer klein, gelijk ook de honds-tanden, en de
„ smoel is vrij kort.

„ De vier eerste figuuren vertoonen het werktuig van de stem van

POCHE OSSEUSE DE LA GORGE DE L'ALOUATTE.

„ deeze Alouatte; de vijfde het tongbeen, dat de Heer VICQ D'AZIR mij
„ geschonken heeft.

„ De eerste en tweede vertoonen de klieren en spieren van den hals, als
„ de kop op de tafel ligt. Alle deeze deelen zijn in hunne natuurlijke grootte.

„ In de derde en vierde figuur ziet men dat werktuig op zijde en van den
„ hals afgescheiden. Ik heb, zoo veel ik kon, dezelfde kenmerken aan
„ de overeenkomstige deelen gegeeven, om verwarring te mijden.

„ Fig. 1. A, B, C is het grondstuk van het tongbeen, door de maal-
„ tand-tongbeens-spieren (*musculi mylohioïdei*) bedekt, die bijna niet
„ zigtbaar zijn door hunne tederheid en de doorschijnendheid, welke zij in
„ den wijn-geest, waarin het dier bewaard was, verkregen hadden.

„ I, G, H, de twee takken van het onderst kaakbeen, door de kaauw-
„ spieren (*Masseteres*) S en R bedekt.

„ D, het schildwijze kraakbeen (*Cartilago thyreoïdea*); E, het rings-
„ wijze (*cricoïdea*) F, de lucht-pijp (*trachea*).

„ I, K, 4, M, H de 2 zeer groote onder-kaakbeen-klieren, van
„ vooren bij K vereenigd.

„ O, P, M, en O 4 de Borstbeensche-Mamwijze spieren (*Sterno-*
„ *mastoïdei*).

„ R, Q de breede hals-spieren (*Latissimi colli*) ter zijde gelegd.

„ A, G, de Kin-tongbeen-spieren (*Genio-hyoïdei*): N, O, de borst-
„ beensche Tongbeen-spieren (*Sterno-hyoïdei*).

„ Fig. 2. A, B, C, D, E, F, G, I, N, O, Q, R als in de
„ eerste figuur.

„ S, T de Tongbeens-schildwijze kraakbeen-spier (*Thyrio-hyoïdeus*),
„ welker inplanting in de uitranding van het grondstuk van het Tongbeen
„ Β, Θ, Ω, fig. 5. is.

„ T, O, de Borst schildwijze kraakbeen spier (*Sterno thyoïdeus*),
„ van welke het ander deel van W naar V opklimt. De tusschenruimte
„ tusschen B, C, D koomt daarvandaan dat de kop op de tafel naar bo-
„ ven gebogen lag. Zoo dra de kop eenen regten hoek met den hals
„ maakt, koomt de verhevenheid van het schildwijze kraakbeen in de uit-
„ randing van het gronstuk van het Tong-been, gelijk men in fig. 3
„ zien kan.

„ Fig. 3. A, B, C, D, E, F, G, als bij de voorige.

„ Β, Ω, zijdelingsche uitranding van het Tong-been.

„ Ω, Γ, Hoorn van dat Been.

„ Γ, Δ, Kraakbeenig gedeelte van den hoorn.

„ D, p, k, m, het schildwijze kraakbeen.

„ a, B, de Priem-tong-been-spier (*Stylo-hyoïdeus*).

„ Β, Ω, u, b, de Grond-tong-spier (*Basio-glossus*).

„ Γ, Ω, u, de Hoorn-tong-spier (*Cerato glossus*).

„ Δ, f, u, e, de Priem-tong-spier (*Stylo-glossus*) G, e, b, d,
„ de Kin-tong-spier (*Genio-glossus*); b, c, de Kin-tong-been-spier
„ (*Genio-hyoïdeus*).

„ g, h, r, Ω, de Tongbeens-schild wijze kraakbeen-spier (*Thyro-*
„ *hyoïdeus*)
„ i, n, de Schild-klier (*Glandula thyroïdea*) bij n met die van de an-
„ dere zijde vereenigd.
„ K, l, m, de Ring-schild-wijze kraakbeen-spier (*Crico-thyroïdeus*).
„ O, de Slokdarm.
„ y, x, de Tong, welker rand oneffen is, doordien de tanden 'er hun
„ indrukzel in gemaakt hebben.
„ q, r, het Strotklepjen; r het klein kraakbeen tusschen dat deel en de
„ punt van de spleetmaakende kraakbeen-spier (*Arytenoïdeus*) s, t.
„ Fig. 4. A, B, B, Ω, Γ, 4, D, p, K K, E, Δ, r f, c, e, G als
„ in fig. 3. Men ziet 'er het schildwijze kraakbeen (*Cartilago thyroïdea*)
„ en ringswijze kraakbeen (*C. cricoïdea*) klaarer, en de geleding bij K;
„ ook omringt het geheel Tong-been met zijn hoorn Δ en die van het
„ schildwijze kraakbeen p met den hoorn van de andere zijde bijna den ge-
„ heelen slokdarm: de einden ontbreeken 'er nog aan, welke ik ongeluk-
„ kiglijk had doorgesneden, alzoo ik geene lange uiteinden wagtende was.
„ Fig. 5. vertoont het grondstuk van het Tongbeen, dat de Heer VICQ
„ D'AZYR mij gegeeven heeft, als in fig. 1 en 2 geplaatst.
„ A, B, C het voorste deel.
„ B, C, de voorste uitranding, die op haare randen de Borstbeensche
„ Tongbeen-spieren (*Sterno-hyoïdei*) ontvangt.
„ Ω en Ψ de holligheden, waarin de hoofden van de hoornen van het
„ Tongbeen gezeten hebben.
„ Ω, Ξ, Ψ, Φ, het grondstuk van het been, dat de spieren en de vast-
„ hechting van de tong ontvangt.
„ Ω, Θ, B, Ψ, Π, c de zijdelingsche uitrandingen.
„ B en C twee beenachtige punten, tusschen welke het waare grond-
„ stuk Ω, Φ, Ψ is; daar is eene groote opening, waarin de lucht, uit de
„ longen gedreven zijnde, valt, na door de strot-spleet gegaan te zijn.
„ De stem door de strot-spleet gevormd, gaat dan in den beenachtigen
„ trommel, nog vermeerderd door het vliesachtig gedeelte, dat tusschen
„ het schildwijze kraakbeen en dat been b, c, d Fig. 1 is, waarna zij
„ terugkeert door eene zeer groote opening in de holte door het strot-
„ klepjen gevormd, die onder den wortel van het strot-klepjen en de spleet-
„ maakende kraakbeenderen (*Carthilagines arythenoïdeae*) boven de spleet
„ is. Diezelfde stem gaat ten derden door de opening q, r, s, fig. 3 in
„ het agterste van den bek. Het werktuig vormt dan eene soort van fluit,
„ als die, waarvan de jagers zig bedienen om de honden te roepen.
„ In de Baviaanen heb ik gevonden dat het grondstuk van het Tongbeen
„ ook hol was, maar veel minder; de vleesachtige zak is daarentegens zeer
„ aanmerklijk bij deeze dieren en maakt eene opblaazing aan den hals, als
„ zij schreeuwen. De wortel van het strot klepjen is bij deeze als bij den
„ Pitheque doorboord. Bij de Ourangs-Outangs is het tongbeen gelijk

„ het

„ het ons; zij hebben egter twee vleesachtige zakken van eene aanmerklij-
„ ke grootte, die somtijds op het borst-been, op de arm-beenderen, tot
„ aan den rug boven de schouderbladen nederzakken; elke zak heeft dan
„ zijne onderscheiden opening boven de strot-spleet. De buiging van de
„ stem is dan bij deeze dieren onmogelijk.

„ Maar dat mij zeer buitengewoon is voorgekoomen is het stem-werk-
„ tuig in het Rendier, dat in alles overeenkomstig is met dat der Baviaa-
„ nen, gelijk ik reeds gezegd heb in mijne Aanmerkingen over het Ren-
„ dier, in het XV. Deel van de Hollandsche Uitgave van uwe Natuurlijke
„ Historie, bladz. 119.

„ Alzoo de Alouatte, dien ik ontleed heb, reeds zijne tanden verwisseld
„ had, schijnt hij zijne volle grootte bereikt te hebben; maar als ik 'er het
„ groot been uit het Kabinet van den Koning en dat uit het Kabinet van den
„ Heer VICQ D'AZYR, van hetwelk de opening eenvoudig en zonder de
„ puntige verhevenheden B, C fig. 5. heeft, mede vergelijk, schijnt het dat
„ 'er twee soorten van Alouattes zijn, en dat de tweede zeer waarschijnlijk
„ bijna tweemaal grooter is dan die, van welke ik de beschrijving gegeeven
„ heb: de grootte van den beenachtigen trommel schijnt deeze gissing te
„ wettigen. Het lijf zal dan van twee en eenen halven voeten zijn, hetgeen
„ voor zulk een dier reeds eene reusachtige gestalte maakt, vooral als hij
„ regtop op zijne agterste pooten staat, die ook twee en eenen halven voe-
„ ten lang zijn."

Deeze laatste aanmerking van den Heer CAMPER is zeer juist, want daar zijn Alouattes en Ouarines, die meer dan vijf voeten hoog zijn, als zij regt op staan, en het is te wenschen dat deeze beroemde Ontleedkundige alle de waarneemingen, die hij over de werktuigen van de stem en het gehoor, en over het maakzel van verscheiden andere inwendige deelen van verschillende dieren gemaakt heeft, in een' werk vereenige.

BIJVOEGZEL OP HET ARTIJKEL VAN DE COAITA.

(*XIV. Deel, bladz.* 210.)

De Heer VOSMAER zegt, bladz. 5 van zijne beschrijving van dit dier, dat hij verwonderd is dat de Heer DE BUFFON het grootst gedeelte van een geslacht van dieren, zoo bekend als de aapen, den ouden naam van *Aap*,

dien men het overal geeft, ontneemt. Het antwoord is ligt: ik heb het den algemeenen naam van *Aap* niet ontnoomen; ik heb dien flechts bij voorkeur toegeëigend aan die foorten van deeze dieren, die, geenen ftaert hebbende en op twee pooten loopende, meest naar den mensch gelijken, en het is alleen om de verfchillende geflachten van die dieren te onderfcheiden dat ik hen door vijf geflacht-naamen heb onderfcheiden, te weeten de aapen, de Baviaanen, de Guenons, de Sapajous en de Sagouins, van welke de drie eerfte geflachten in de warme luchtftreeken van de oude waereld en de twee laatfte in de warme landen van de nieuwe waereld t'huis behooren.

„ Niemand heeft deezen Aap door eene goede afbeelding getragt optehel-„ deren dan de Heer DE BUFFON (zegt de Heer VOSMAER bladz. *6.*); doch „ wanneer men het dier met die afbeelding vergelijkt, zal men ras bemerken „ dat hetzelve over het geheel wat te mager, het aangezigt te veel vooruit-„ fteekende en de fmoel te lang verbeeld is." Tot antwoord hierop dient dat ik het dier leevend gezien heb; dat de Heer DE SEVE het heeft afgetekend; dat hij de bekwaamfte tekenaar is, dien wij in dat vak hebben, en dat ik zelf, de tekening zorgvuldiglijk met het leevend dier vergeleken hebbende, de afbeelding niet verfchillende van de natuur gevonden heb; hij is dan ook niet te mager, noch het aangezigt te veel uitfteekende, noch zijn fmoel te lang, zoo dat het waarfchijnlijk is dat de *Coaita* of *Quatto*, waarvan de Heer VOSMAER de befchrijving geeft, een dier was dat vetter was, of misfchien eene verfcheidenheid van deeze foort, die van onze Coaita verfchilt door die zelfde kenmerken, die de Heer VOSMAER als een gebrek befchouwt in dat, het welk de Heer DE SEVE heeft afgetekend.

De Heer VOSMAER zegt, bladz. 10, van dezelfde befchrijving, dat de *Exquima* van MARCGRAAF, welken de Heer LINNEUS voor de *Diana* opgeeft, geenen grijpenden ftaert heeft. „ Wij kunnen (zegt hij) den Heer „ DE BUFFON verzeekeren dat de Diana geen' aangrijpenden ftaert heeft, „ vermits wij die leevende gezien hebben." Ik antwoord dat ik in het geheel niet twijfel aan dit getuigenis van den Heer VOSMAER, maar dat ik zeer fterk twijfel dat de Diana van LINNEUS de Exquima van MARCGRAAF zij; en ik zal 'er nog bijvoegen dat 'er in de oude waereld geen dier is van het geflacht der Sapajous en Coaitas, dat geenen grijpenden ftaert heeft, zoo dat, indien de Diana geen' grijpenden ftaert heeft, zij niet alleen niet in foort bij de Coaita koomt, maar ook niet in luchtftreek, naardien zij, geen' grijpenden ftaert hebbende, van het geflacht der Guenons, en niet van dat der Sapajous zoude wezen. Ik zal hier de befchrijving van den Heer VOSMAER niet inlasfchen, omdat ik 'er niets in gevonden heb, dat wezenlijk van de onze verfchilt, dan dat zijn Coaita zoo vet was als de onze mager, en dat de Heer VOSMAER hem menfchen-oogen gegeeven heeft, in plaats van aapen-oogen.

Wij moeten flechts bij hetgeen wij van den Coaita gefchreven hebben nog voegen dat hij de lelijkfte van alle de Sapajous en de grootfte na de Ouarine

en de Alouatte is. Hij bewoont, gelijk deeze, de vogtige bosſchen; hij leeft van de vrugten van alle ſoorten van water - palmen, van balatas enz., en hij eet bij voorkeur die van den gemeenen palmboom. Zijn ſtaert, van onderen naar het eind toe zonder hair, dient hem tot hand; als hij iets met zijne lange armen niet kan bereiken, neemt hij toevlugt tot zijn' ſtaert en raapt 'er de kleinſte dingen, ſtrohalmtjens en ſtukjens geld mede op. Het is als of hij oogen aan het eind van dien ſtaert hadde, zoo teder is hij van gevoel, want hij vat verſcheiden verſchillende dingen met zijn' ſtaert; hij ſteekt hem zelfs in naauwe gaten, zonder 'er naar te kijken; voor het overige, in welken ſtand hij zij, zijn ſtaert is altoos vast, en hij houdt zig niet gewillig op in eene plaats, daar hij met denzelven niet kan vatten.

Dit dier kan gemaklijk tam gemaakt worden, maar het is niet aardig. Het is niet levendig, en altoos droefgeestig; het ſchijnt het gezigt van menſchen te ſchuuwen; het laat dikwijls zijnen kop op zijne borst hangen, als wilde het dien verbergen: als men hem dan aanraakt, kijkt hij op, en geeft eene klaagende ſchreeuw, met een voorkoomen als wilde hij om genade ſmeeken. Als men hem iets aanbiedt, waarvan hij veel houdt, laat hij een zagt geſchreeuw hooren, dat zijne blijdſchap te kennen geeſt.

In den natuur - ſtaat leeven deeze dieren in zeer talrijke benden, en zij laaten zig ſomtijds tot boosaartige daaden vervoeren; zij breeken takken af, die zij naar de menſchen ſmijten, en koomen uit de boomen om hen te bijten; maar een ſnaphaan - ſchoot jaagt hen weldra op de vlugt. Die wilde Coaitas zijn gemeenlijk zeer vet, en hun vet is geel, maar, in ſlavernij zijnde, vermageren zij. Hun vleesch is goed en beter dan dat van alle andere ſoorten van Sapajous; zij hebben egter de maag, de ingewanden en de lever vol lange, dunne, witte wormen. Zij zijn ook zeer teder en kunnen de vermoeienisſen van eene reis bezwaarlijk weêrſtaan, en nog minder de koude van onze luchtſtreek; dit is waarſchijnlijk de reden, gevoegd bij zijne lange ſlavernij, dat de Coaita, van welken wij de beſchrijving en afbeelding gegeeven hebben, mager was en een langwerpig aangezigt had.

De groote zwarte Sapajous, van welke de Heer DE LA BORDE in de aantekeningen, die hij mij medegedeeld heeft, ſpreekt onder den naam van *Quouata*, zijn, naar zijn zeggen, grooter dan de Alouattas of groote roode Sapajous. Hij zegt dat zij niet bevreesd zijn: dat zij den mensch naderen, met eenen dorren tak gewapend, en hem zoeken te ſlaan, of dat zij naar hem gooijen met de vrugt van eene ſoort van palmboom, die zij behendiger ſmijten dan wij het zouden kunnen doen. Zij trekken zelfs de pijlen, waarmede men hen geraakt heeft, uit hun lijf, om die terug te werpen, maar op den ſlag van eenen ſnaphaan gaan zij op de vlugt. Als een van dezelve gewond is en ſchreeuwt, moeten de jagers zig bergen, tenzij zij honden bij zig hebben, welke deeze dieren zeer vreezen. Zij ſpringen van den eenen tak op den anderen, en hangen 'er zig bij het eind van den ſtaert aan op. Zij vegten dikwijls met elkanderen. Zij leeven en voeden zig als de Alouattas of groote roode Sapajous; zij worden gemaklijk tam gemaakt, maar zij

zijn altijd ernſtig en droefgeestig. Als men hun eenen ſteen toewerpt, brengen zij de hand aan het hoofd om zig voor denzelven te behoeden. (*a*)

BIJVOEGZEL OP HET ARTIJKEL VAN DEN BRUINEN SAJOU.

(*XIV. Deel*, *bladz.* 222.)

Men vindt in eene beſchrijving van den Heere VOSMAER, in het jaar 1770 te Amſterdam gedrukt, onzen bruinen Sajou beſchreven onder den naam van *zeldzaame Amerikaanſche nog niet beſchreven ſlinger-aap-ſoort, genaamd de Fluiter* enz. Het koomt ons ondertusſchen voor dat het hetzelfde dier zij als de bruine Sajou, van welken wij de historie en beſchrijving gegeeven hebben in het XIV. Deel. Dat den Heere VOSMAER heeft doen ſchrijven dat het eene andere nieuwe ſoort was, is de bijzondere eigenſchap, gelijk hij zegt, van te fluiten, en ik beken dat ik gemeend heb geen gewag te moeten maaken van dat vermogen van te fluiten van dien Sajou, omdat niet alleen alle de Sapajous, maar zelfs de Sagouins die met elkanderen gemeen hebben; derhalven is die eigenſchap hem niet bijzonder eigen, gelijk de Heer VOSMAER zegt, en ik kan niet twijfelen of zijn *zeldzaame ſlinger-aap*, *de fluiter genaamd* is dezelfde als onze bruine Sajou, dien men in het gemeen den *Kapucyn* noemt, om zijne kleur, welken de Negers en Creolen oneigenlijk *Macaque* noemen, en welken, eindelijk, de Hollanders op Suriname, en zelfs de natuurlijke inboorlingen van Guajana *Mikou* of *Méékoé* noemen. Wel verre van zeldzaam te zijn, zijn zij de gemeenſte, de behendigſte en de aardigſte. Zij verſchillen in grootte en in kleur, en het is vrij moeijelijk te bepaalen of die verſchillen wezenlijk onderſcheiden ſoorten uitmaaken; hetzelfde kan men van de Saïs zeggen. Daar is egter onder de Sajous een onderſcheid, dat wel eene verſchillende ſoort zoude kunnen maaken; men ziet 'er, namelijk, die onvergelijklijk grooter zijn, en die op den kop, bij de ooren, eene lange kuif hair hebben, hetgeen hen op Cayenne den naam heeft doen krijgen van *gehoornde Makaques*, en van welken wij hier agter de beſchrijving zullen geeven onder hunnen waaren naam van *gehoornde Sajou.*

(*a*) Aantekening, medegedeeld door den Heer DE LA BORDE, Geneesheer van den koning te Cayenne.

Het vleesch van den Sajou is beter dan dat van den Alouatte, maar zoo goed niet als dat van den Coaita; zij hebben ook wormen in de maag en ingewanden, maar minder dan de Coaitas.

Zij laaten een ſterk eentoonig gefluit hooren, dat zij dikwijls herhaalen; zij ſchreeuwen, als zij boos zijn, en ſchudden den kop zeer ſterk, even ſterk roepende *pi*, *ca*, *roe*.

Zij leeven in den ſtaat van vrijheid van vrugten en groote inſekten, maar zij eeten van alles dat men hun geeft, als zij tam gemaakt zijn; zij drinken wijn, brandewijn enz. Zij zoeken zorgvuldig de ſpinnekoppen op, waarop zij zeer gezet zijn. Zij waſchen zig dikwijls de handen, het aangezigt en het lijf met hunne pis. Zij zijn morſig, geil en onbeſchaamd; hun temperament is zoo heet als de luchtſtreek, die zij bewoonen. Als zij los breeken, breeken of verſcheuren zij alles, en werpen alles t'onderſten boven; zij bedienen zig van hunnen ſtaert om zig vast te hangen en om te grijpen, maar met veel minder behendigheid dan de Coaitas.

Alzoo die Sapajou in Guajana *Micou* heet, heeft de Heer DE LA BORDE mij onder dien naam de volgende aanmerkingen gezonden. Hij zegt
„ dat 'er vijf of zes ſoorten van zijn, en dat zij op Cayenne zeer gemeen zijn;
„ dat men van alle dieren van dit geſlacht deeze liefst in huis houdt; dat
„ men 'er veele in de groote boſchen ziet, vooral langs de rivieren; dat
„ zij altijd in groote troepen zijn van meer dan dertig, en dat zij wild zijn
„ in het bosch, maar zeer mak als zij tam zijn; men merkt ook aan dat zij
„ nieuwsgierig van aart zijn; men kan hen houden zonder hen opteſluiten,
„ of vast te maaken. Zij loopen overal en koomen van zelve terug; maar
„ het is ook waar dat zij lastig zijn, want zij werpen alles omverre, dat niet
„ te zwaar voor hunne krachten is. Daar zijn 'er die hunne meesters over-
„ al volgen. De Indiaanen, die zeer koel en omtrent alles zeer onverſchil-
„ lig zijn, beminnen egter deeze diertjens; zij houden dikwijls hunne ka-
„ nos op, om hen hunne aardige ſprongen te zien doen, en hen van den
„ eenen tak op den anderen te zien ſpringen; zij zijn zagt en ſpeelziek als
„ zij tam gemaakt zijn. Daar zijn ten minſten vijf ſoorten van in Guajana,
„ die ſlechts in vrij geringe verſcheidenheden ſchijnen te verſchillen; zij
„ vermengen zig egter niet met elkanderen. Zij doorloopen in weinig tijds
„ een bosch op de kruinen der boomen; zij gaan altijd ſlaapen op zekere
„ ſoorten van Palmboomen, of op zeker zeer dik ſoort van riet. Men eet
„ hun vleesch op Cayenne."

DE NEGER SAJOU.

Bij de verſchillende Sapajous, zoo kleine als van middelbaare grootte, van welke wij de beſchrijving en afbeelding gegeeven hebben, onder de naamen van *bruine Sajou*, XIV Deel, bladz. 224, Pl. XLV, van *graauwe Sajou*, bladz. 230, Pl. XLVIII, van *Saï*, bladz. 231, Pl. XLIX, van *Saï met de witte keel*, bladz. 239, Pl. L, en van *Saïmiri*, bladz. 241, Pl. LI moeten wij nog de *Neger Sapajou* of *Sajou* voegen, van welken wij hier de afbeelding geeven, en die ons voorkoomt eene ſtand houdende verſcheidenheid in de Sajou-ſoorten te zijn.

DE GEHOORNDE SAJOU. (a).

Dit dier, dat wij hier afgebeeld geeven, is gemaklijk te onderſcheiden van de andere Sajous of Sapajous door de twee kuifjens van zwart hair, in de gedaante van hoornen, die hij ter wederzijde boven op zijn kop draagt, en die zestien lijnen lengte hebben en twee duimen drie lijnen met de punten van elkanderen verwijderd ſtaan.

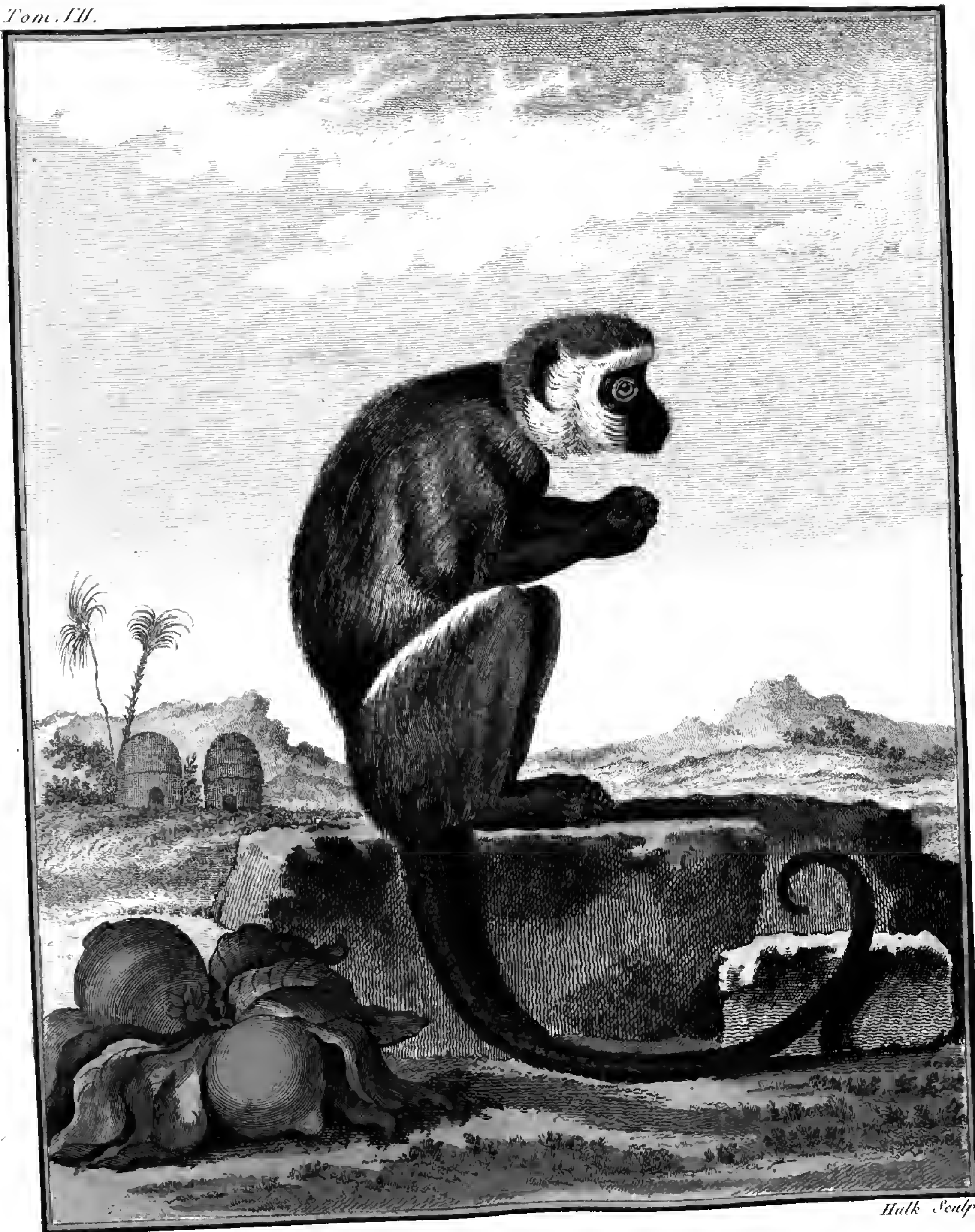
Dit dier heeft veertien duimen lengte van de punt van den neus tot het begin van den ſtaert; zijn kop is langwerpig, en zijn ſmoel dik en met vuil witte hairen bedekt. De neus is aan het einde plat, en het middenſchot van de neusgaten is agt lijnen dik. Zijn ſtaert is veertien duimen een lijn lang; hij is met zwart hair bedekt en eindigt in eene punt. De rug is rosachtig van kleur, met bruin en graauwachtig hair gemengd, gelijk ook de buiten-zijden van de dijen, die aan de binnen-zijden graauwachtig zijn. Op den nek en den rug is eene bruine ſtreep, die tot aan den ſtaert voortloopt: het hair op de zijden van het lijf heeft twee duimen en vier lijnen lengte; het is donker vaal, gelijk dat van den buik; maar daar is ligter of geelachtig vaal op de armen, van den ſchouder tot den elleboog, gelijk ook onder den hals en op een gedeelte van de borst. Onder dat ligt vaal van den arm,

(a) *Simia fatuellus.* LINN. Syſt. 42.
Horned Monkey. PENNANT, Hiſt. Nat. des Quadrup. p. 206.
Le Sapajou cornu. BRISSON, Quadrup. 138.
De gehoornde Sapajou. SCHREBER, p. 145.

LE SAJOU *Cornu.*

Hulk Sculp.

Hulk Sculp.

LE SAJOU *Negre*.

is de voor-arm of de voorſte poot bedekt met zwart hair, met rosachtig gemengd; dat van het voorhoofd, de wangen, en de zijden van den kop is witachtig met enige vaale tinten; op het agterhoofd is zwart hair, naar hoornen of kuiven gelijkende, maar zoo lang niet, die zig op het eind van den hals uitſtrekken en eene punt vormen. De ooren zijn groot en zonder hair; boven op de handen en voeten is het zwart van kleur. De duim is plat, en alle de nagelen zijn in de gedaante van gootjens gebogen.

Van alle de Sapajous heeft de bruine Sajou, van welken wij de afbeelding in het XIV. Deel, Pl. XLV gegeeven hebben, de meeſte overeenkomst met den gehoornden Sajou, maar hij heeft die bosjens hair in de gedaante van hoornen niet op den kop: zij gelijken elkanderen door het zwart hair op het aangezigt, den voor-arm, de beenen, de voeten en den ſtaert; alleenlijk heeft de bruine Sajou meer geel op den arm en onder aan het lijf.

BIJVOEGZEL TOT HET ARTIJKEL VAN DEN SAÏMIRI.

(*XIV. Deel*, *bladz.* 241.)

Enige waarneemers, die te Cayenne gewoond hebben, hebben ons verzeekerd dat de Sapajous, die ik *Saïmiri* genoemd heb, in talrijke troepen leeven, en dat zij, ſchoon zij zeer gaauw zijn, egter niet zoo levendig zijn als de kleine Sagouins, aan welken ik den naam van Tamarin gegeeven heb; zij verzeekeren ook dat zij, gevangen zijnde, zulk een verdriet gevoelen, dat zij 'er dikwijls van ſterven. Deeze Saïmiris zijn egter zoo teder niet als de Tamarins; men weet 'er, die enige jaaren in Frankrijk geleefd hebben, en die eenen overtogt ter zee van vier maanden in het koudſte van den winter wederſtaan hebben. Zij zijn van alle de Sapajous diegeene, welke zig minst van hunnen ſtaert bedienen. Men beſpeurt enige verſcheidenheid in de kleur van het hair bij verſchillende van die dieren; maar deeze verſcheidenheden geeven misſchien niet alle verſchillende ſoorten of zelfs rasſen te kennen.

SAGOUINS.

DE YARQUÉ

EENE SOORT VAN SAKI.

Wij geeven hier de afbeelding van een Saki of Sagouin met eenen ruigen ſtaert, die ons voorkoomt ſlechts eene verſcheidenheid te zijn van den Saki, in ons XIV. Deel, op Pl. LIII afgebeeld, en die 'er niet van verſchilt dan in kleuren en derzelver verdeeling, hebbende het aangezigt witter en kaaler, gelijk ook het voorſte van het lijf wit, zoo dat men zoude kunnen gelooven dat dit klein verſchil van den ouderdom, of van de verſchillende ſexen van deeze twee dieren koome. Wij hebben daar omtrent geene andere onderrigtingen bekoomen. De Heer DE LA BORDE noemt diezelfde ſoort *Yarqué*, welke wij *Saki* genoemd hebben, en misſchien is deeze zijn waare naam, zonder dat wij zulks wisten. Ziet hier de aantekening, welke hij van denzelven gemaakt heeft. „ De Yarqué heeft de zijden van het aan„ gezigt wit, het hair zwart, omtrent vier duimen lang, den ſtaert zeer „ ruig als die van den vos, omtrent anderhalven voet lang, met welken hij „ zig niet vast houdt. Hij is vrij zeldzaam en houdt zig in de ſtruiken op. „ Deeze dieren leeven in troepen van zes of agt, en zelfs twaalf. Zij voe„ den zig met goijaves en met honig-bijen, welker korven zij vernielen; zij „ eeten ook van alle graanen, van welke wij gebruik maaken. Zij krijgen „ maar een jong, dat de moeder op den rug draagt." Zij fluiten als de Sapajous en leeven aan troepen. Men heeft verſcheidenheden in de kleur van de dieren van deeze ſoort waargenoomen.

DE SAGOUIN, IN HET GEMEEN NACHT-AAP GENOEMD.

Wij geeven hier de afbeelding van een Sagouin, welke in ſoort die van de Saki nabijkoomt, en welken men te Cayenne *Nacht-Aap* noemt; maar hij ver-

Hulk Sculp.

LE SINGE DE NUIT.

Hulk Sculp.

LE PETIT SAKI.

LE TAMARIN NEGRE.

verschilt van den Yarké, van welken wij zoo even gesprooken hebben, gelijk ook van den Saki, van welken wij de beschrijving en afbeelding in het XIV. Deel, bladz. 254. gegeeven hebben, door enige kenmerken, en bijzonderlijk door de verdeeling en de tinten van de kleur van het hair, dat ook veel digter is bij den Sagouin, *Nacht-aap* genoemd, dan bij dien, welken men in hetzelfde land den naam van *Yarké* geeft.

Dit dier is mij van Cayenne toegezonden door den Heer DE LA BORDE, Geneesheer des Konings in die volkplanting; hij was volwassen en, volgens dien Natuurkundige, was derzelver soort vrij zeldzaam.

Hij maakt eene bijzondere soort uit in het geslacht der Sagouins. Hij gelijkt naar den Saki in het hair, dat zijn aangezigt omringt, dat hem het geheel lijf en de voorpooten bedekt, en door zijnen langen ruigen staert.

	voet.	duim.	lijn.
Lengte van het lijf van de punt van den neus tot aan het begin van den staert	0	10	5
Lengte van den stomp van den staert	0	11	3
En met het hair	0	12	6

De kop is klein en het aangezigt is met lang digt hair omringd, geel of bleek vaal van kleur, met donker bruin gemengd. Deeze kleur heerscht op het lijf en de pooten, omdat dat hair, hetwelk donkergraauw is, de punten of de einden ligt geel heeft.

De kop gelijkt veel naar dien van de andere Sakis door de grootte van de oogen, het breed middelschot van den neus, en de gedaante van het aangezigt. Boven de oogen is een witachtige vlak; onder de oogen begint fijn bleek geel hair, dat vervolgens de wangen bedekt, zig op den hals, den buik en de binnen-zijden van de voorste en agterste pooten uitstrekt. Het wordt graauwachtig daar het het bruin hair van de pooten en het lijf nadert. Zijn staert, die dik en zeer ruig is, eindigt aan het eind in eene punt. De voorste en agterste pooten zijn bruinachtig en met zwart hair bedekt.

	voet.	duim.	lijn.
Lengte van het hair, dat den kop bedekt	0	1	6
Lengte van het hair op den rug en de zijden	0	3	0
Lengte van het hair op den buik	0	1	3
Lengte van het hair op den staert	0	2	3

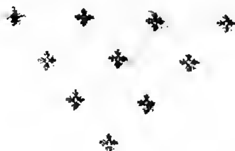
DE NEGER-TAMARIN.

Wij geeven hier de afbeelding van een' Tamarin met een zwart aangezigt, dien wij *Neger-Tamarin* genoemd hebben, en die indedaad van den

Tamarin van onze LIV Pl. in het XIV Deel alleen daarin verſchilt dat hij een zwart aangezigt heeft, in plaats dat de andere een wit aangezigt heeft, en omdat hij ook veel zwarter hair heeft; maar voor het overige gelijken deeze twee dieren in alle opzigten naar elkanderen, en ſchijnen ſlechts eene verſcheidenheid van eene en dezelfde ſoort te wezen.

De Heer DE LA BORDE zegt dat de Sagouins Tamarins minder gemeen zijn dan de Sapajous. Zij onthouden zig in de groote boſſchen, op de hoogſte boomen, en op de hoogſte landen, in plaats dat de Sapajous over het algemeen de laage gronden, daar vogtige boſſchen ſtaan, bewoonen. Hij voegt 'er bij dat de Tamarins niet vreesachtig zijn, dat zij, op het zien van den mensch, niet vlugten en dat zij zelfs vrij digt bij de wooningen koomen. Zij krijgen gemeenlijk maar een jong, dat de moeder op den rug draagt; zij loopen bijna niet op den grond, maar zij ſpringen zeer wel in de boomen van den eenen tak op den anderen. Zij zijn in talrijke troepen bijeen, en geeven eene kleine ſchreeuw, of een zeer ſcherp gefluit van zig.

Zij worden gemaklijk tam gemaakt, en egter verveelen zij zig in de gevangenſchap meer dan alle andere Sagouins. Zij zijn zeer oploopend en bijten ſomtijds zeer ſterk, als men hen wil aanraaken. Zij eeten van alles wat men hun geeft, brood, gekookt vleesch en vrugten. Zij klauteren gaerne op de ſchouderen en het hoofd van degeene, welke zij kennen, en die hen niet plaagen met hen aanteraaken. Zij zoeken gaerne den honden de vlooien af, en ſomtijds ſteeken zij de tong uit, die rood van kleur is, terwijl zij te gelijk wonderlijke beweegingen met den kop maaken. Hun vleesch is niet goed om te eeten.

ANDERE VIERHANDIGE DIEREN.

BIJVOEGZEL TOT HET ARTIJKEL VAN DE MAKIS.

DE GROOTE MONGOUS.

Wij hebben gezegd dat 'er in de ſoort van de Maki-Mongous enige verſcheidenheden zijn, niet alleen in hair, maar in grootte. Die, welke wij beſchreven hebben, was van de grootte van eene kat; het was ſlechts een van de kleinſte; want die, van welke ik hier de afbeelding geef, was ten minſten een derde grooter, en dat verſchil kon niet koomen van den ouderdom, naardien ik den eerſten verſcheiden jaaren had gehouden, noch van de ſexe, naardien beiden mannetjens waren; het was dan niet dan eene verſcheidenheid, misſchien maar bij eenen enkelen, want zij gelijken elkanderen voor het overige zoo zeer, dat men niet kon twijfelen of zij waren van dezelfde ſoort. De lieden, die hem te Parijs gebragt hadden, gaven hem den naam van *Varkens Maki.* Hij verſchilde van den eerſten alleen in het hair van den ſtaert, dat veel minder ruig en wolachtiger was, en door het maakzel van den ſtaert, die tot het eind toe dunner afliep, in plaats dat de ſtaert bij den Mongous van Pl. XXVII in het XIII Deel, in zijne geheele uitgeſtrektheid even dik ſchijnt. Daar is ook enig onderſcheid in de kleur van het hair, naardien het hair van deezen veel helderer bruin is dan dat van den anderen; maar dit klein onderſcheid koomt ons niet genoegzaam voor om van deeze dieren twee onderſcheiden en afzonderlijke ſoorten te maaken.

DE MOCCOCO.

De Moccocos of Makis Moccocos zijn aardiger en zindelijker dan de Mongous; zij zijn ook gemeenzaamer, en schijnen aandoenlijker; zij hebben, gelijk de aapen, veel drift naar de vrouwen. Zij zijn zeer mak en zelfs liefkoozende, en enige waarneemers hebben opgemerkt dat zij eene vrij zonderlinge natuurlijke hebbelijkheid hebben, namelijk van dikwijls voor de zon eene houding van bewondering of vermaak aanteneemen; zij gaan zitten, zeggen zij, en strekken de armen uit, terwijl zij dat hemellicht aanzien; zij herhaalen deeze soort van hulde verscheiden maalen op een' dag, en zij houdt hen geheele uuren bezig, want zij draaien zig naar de zon, naar maate zij klimt en daalt. „ Ik heb langen tijd zulk een dier te Cayenne „ gehouden (zegt de Heer DE MANNONCOURT) daar hij aangebragt was „ door een schip, dat van de Molukſche eilanden kwam; hetgeen mij deed „ besluiten hem te koopen was zijne standvastigheid van niet van houding „ te veranderen voor de zon. Hij zat op de hut van het schip; ik zag „ hem een uur lang met de armen naar de zon uitgestrekt zitten, en men „ verzeekerde mij dat zij alle diezelfde gewoonte in de Oost-Indieën had- „ den."

Het koomt mij voor dat deeze gewoonte, door den Heer DE MANNONCOURT waargenoomen, daarvandaan koomt dat deeze dieren zeer koudelijk zijn. De Mongous, die ik verscheiden jaaren lang in Bourgogne gehouden heb, zat altoos zeer digt bij het vuur, en strekte de armen uit om die nader bij te verwarmen; ik denk dan dat de gewoonte van zig te warmen met het uitstrekken der armen, hetzij naar het vuur, hetzij naar de zon, deeze twee soorten van Makis gemeen is.

DE KLEINE GRAAUWE MAKI.

Dit fraai klein diertjen is door den Heer SONNERAT van Madagaskar medegebragt. Hij heeft het geheel lijf, uitgezonderd het aangezigt, de handen en de voeten, bedekt met graauwachtig, wolachtig, dof en op het gevoel zagt hair. Zijn staert is zeer lang, en met zagt wollig hair bezet, gelijk dat van geheel het lijf. Hij gelijkt veel naar den Moccoco, zoo in

Hulk Sculp.

LE PETIT MAKI GRIS.

uitwendige gedaante als in zijne gebaerden en de luchtigheid van zijne bewegingen; de Moccoco schijnt ondertusschen hooger op de pooten te zijn. Bij beiden zijn de voorste pooten korter dan de agterste.

De graauwe kleur van deeze kleine Maki is als gemarmerd met bleek vaal, omdat het hair, dat een muisvaal dons aan den wortel heeft, aan het eind bleek vaal is. Het hair heeft op het lijf zes lijnen lengte en vier onder aan den buik; al het onderste van het lijf, van de beneden-kaak af, is wit; maar dat wit begint zig met geelachtig en graauwachtig onder den buik te vermengen aan de binnenzijde van de dijen en de beenen.

	voet.	duim.	lijn.
Lengte van dit dier in eene regte lijn gemeeten . . .	0	10	3
Volgens de kromte van het lijf	1	2	0
Lengte van den kop van de punt van den neus tot aan het agterhoofd	0	2	5

De kop is zeer breed van voorhoofd en zeer puntig van snoet, hetgeen het gelaat van dit dier veel snedigheid bijzet. Het neusbeen is regt en kromt zig niet dan aan het eind van den neus. De oogen zijn rond en uitpuilende.

	voet.	duim.	lijn.
De ooren zijn hoog	0	0	9
Breed	0	0	7

Zij verschillen van die van de andere Makis, die dezelve breed en aan het eind plat hebben. Die van deeze kleine Maki zijn van onderen breed en aan het eind rond; zij zijn met aschgraauw hair bedekt en gezoomd. De omtrek der oogen, der ooren en de zijden der wangen zijn ligt aschgraauw, gelijk ook de dijen en beenen aan de binnen-zijde.

	voet.	duim.	lijn.
De handen of voorste pooten zijn lang van de geleding der hand af	0	1	4
De vingeren van dezelve zijn dun en lang; de twee middenste, die de grootste zijn	0	1	0
De twee andere, die de kortste zijn, zijn slechts . . .	0	0	4
De duim is lang	0	0	$5\frac{1}{2}$
De agterste pooten zijn van den hiel tot het einde der vingeren lang	0	2	8
De tweede buitenste vinger, die de langste is, is lang . .	0	0	9
De duim, die breed en plat is, is lang	0	0	8

De eerste binnenste vinger, die de kortste is, heeft eenen dunnen krommen nagel; de andere hebben platte lange nagelen; de vier vingeren zijn ongelijk van lengte.

De staert is vijftien duimen lang; hij is overal even dik, en bedekt met wolachtig hair van dezelfde kleur als het lijf; de langste hairen van het eind van dien staert, waarin de vaale kleur heerscht, hebben zeven lijnen lengte.

ANDERE SOORT VAN MAKI.

Ik meen bij de ſoort van den kleinen graauwen Maki nog eenen anderen Maki te moeten voegen, welken de Heer SONNERAT insgelijks uit Madagaskar heeft medegebragt, en die van den eerſten alleen in tint en verdeeling van de kleuren van zijn hair verſchilt.

Hij heeft, gelijk alle de andere Makis, zagt wollig hair, maar digter en tot vlokken gepakt, hetgeen zijn lijf groot en dik doet ſchijnen. De kop is breed, vrij klein en kort; hij heeft den ſmoel zoo lang niet als de Vari, de Mongous en de Moccoco. De oogen zijn zeer groot en de oogleden met zwart omzoomd. Het voorhoofd is breed, de korte ooren zijn in het hair verborgen.

Hij heeft de voorpooten kort in vergelijking van de agterpooten, hetgeen, als hij loopt, het agterſtel zeer hoog maakt, gelijk bij den Moccoco, I. Deel, Pl. XXII. De ſtaert is tien duimen en tien lijnen lang, met digt hair bedekt en over zijne geheele lengte van dezelfde dikte.

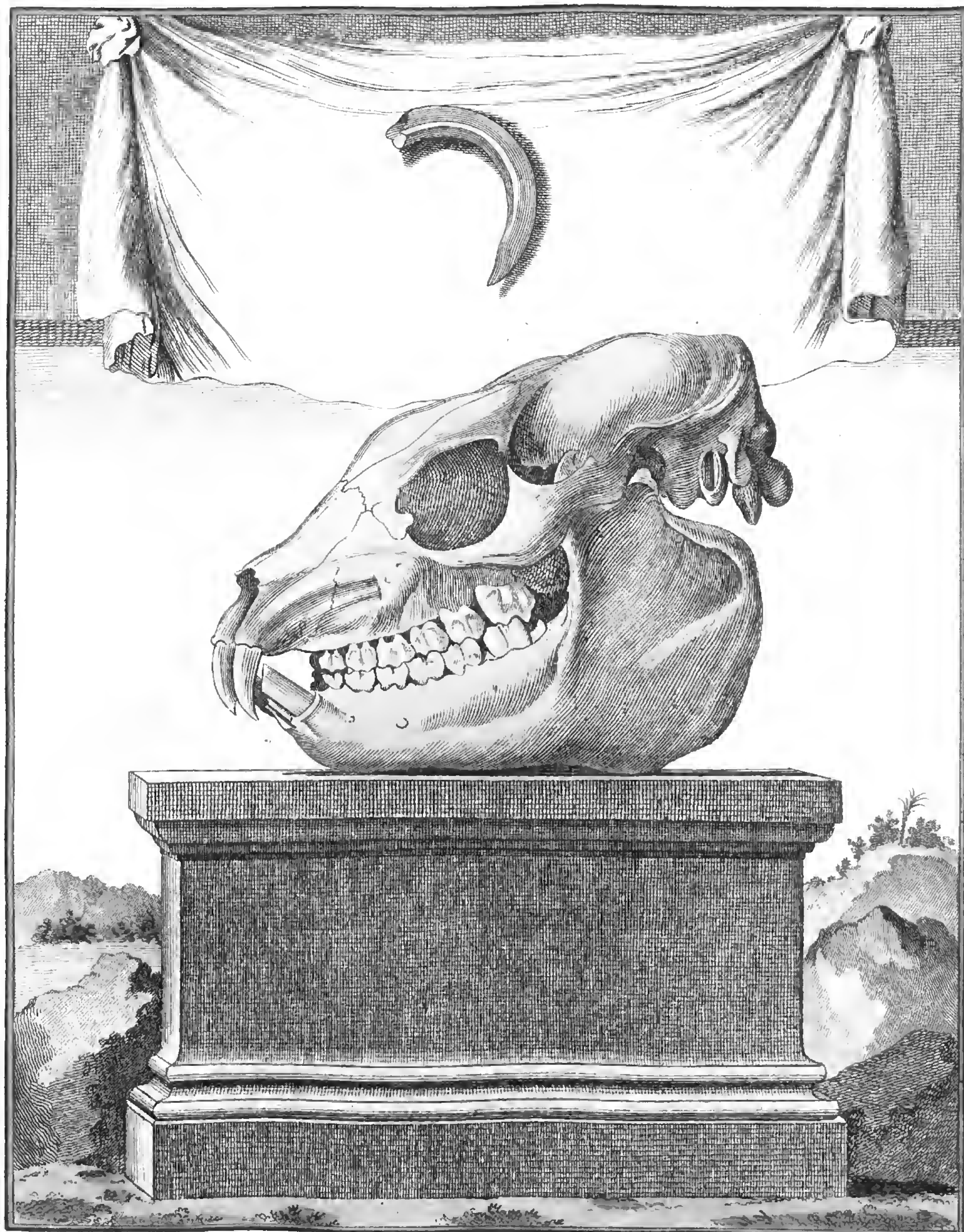
De lengte van dit dier van de punt van den neus tot het begin van den ſtaert is, als het lighaam uitgeſtrekt is, elf duimen en zes lijnen. Zijn kop heeft van de punt van den neus tot het agterhoofd twee duimen en drie lijnen lengte. Eene groote zwarte vlak, die van boven in eene punt eindigt, bedekt den neus, de neusgaten en een gedeelte van het opperst kaakbeen. De voeten zijn met vaal hair met eene aschgraauwe tint bedekt; de vingeren en nagels zijn zwart; de duim van de agterpooten is groot en vrij dik met eenen breeden, dunnen, platten nagel; deeze eerſte vinger is door een zwartachtig vlies aan den tweeden vast.

De kleur van het hair van het dier is over het algemeen bruin en aschgraauw vaal, op verſchillende plaatſen min of meer donker, omdat de hairen in hunne lengte bruin en aan de punten vaal zijn. Het onderſte van den hals, de keel, de borst, den buik, het binnenſte van de vier pooten zijn vuil wit met vaal getint; het bruin heerscht op den kop, den hals, den rug, het bovenſte van de armen en beenen; het aschgraauw vaal vertoont zig op de zijden van het lijf, de dijen en een gedeelte van de beenen; rondom de ooren is donkerer vaal, gelijk op de buiten-zijde van de armen en beenen tot aan den hiel; het geheel gedeelte van den rug bij den ſtaert is wit, met eene vaale kleur getint, die op de geheele lengte van den ſtaert oranjekleurig wordt.

Hulk Sculp.

LE MAKI À BOURS.

Hulk Sculp

TÊTE ET DENT DU LORIS DE BENGALE.

Huk Sculp.

LE LORIS DE BENGALE.

DE LORIS VAN BENGALEN.

Wij geeven hier onder den naam van *Loris van Bengalen* de afbeelding van een dier, dat ons voorkoomt van eene soort te zijn, welke die van de Loris, van welke wij in het XV Deel, de historie, de beschrijving en afbeelding gegeeven hebben, nabij koomt. Wij hebben de afbeelding van deezen laaten volgen naar de plaat, welke de Heer VOSMAER 'er van geleverd heeft onder den naam van *Vijfvingerige Luiaart van Bengale*, hij geeft 'er eene beschrijving van, welke ik meen alhier in te moeten lasschen.

„ Men kan wegens de grootheid van dit dier genoeg oordeelen, als ik
„ zeg, dat de lengte van de kruin des kops tot achter bij den aars, is der-
„ tien duimen. De hier bij gevoegde afbeelding, die zeer goed is, geeft
„ een verder begrip van het geheel.

„ Het hoofd heeft eene bijna ronde gedaante, loopende de bek alleen
„ wat puntig uit. De ooren zijn zeer dun, ovaal en opstaande, doch in het
„ wollige hair bijna geheel verborgen en van binnen ook met hair begroeid.
„ De oogen staan voor in het hoofd, boven bij den neus, en dicht bij een.
„ Zij zijn volmaakt rond, en, naarmaate van dit dier, vrij groot. De ko-
„ leur donkerbruin. De oog-appel (*pupil*) was, bij dag opgewekt wor-
„ dende, zeer klein, doch wierd allengskens grooter. Even zoo was het
„ als hij des avonds wakker wierd, en het kaerslicht daar digt bij gebragt
„ wordende, verwijderde zig die appel tot bijna de geheele rondheid van
„ het oog. De neus ik klein, van vooren platachtig, en ter zijden open.

„ Het onder-kakebeen heeft, voor in den bek, vier smalle platte snij-
„ tanden, daar op volgen aan weerszijden een grooter, en dan de twee
„ groote honds-tanden. Op den honds-tand volgen, aan elke zijde, nog
„ twee ronde puntige tanden, maakende dus te saamen twaalf tanden.

„ Verder, zoo ver ik in den bek zien kan, zijn aan elke zijde twee of drie
„ kiezen. Het bovenste kakebeen heeft voor in 't midden alleen twee klei-
„ ne van een staande tandjes, wat verder, twee kleine honds-tanden, ter
„ wederzijden een, en daar op volgen aan elke zijde nog twee kleinder
„ tanden en twee of drie kiezen, en dus acht tanden, behalven de kie-
„ zen.

„ De tong is redelijk dik en lang, van vooren rond en scherp.

„ Het hair is redelijk lang, fijn en wollig, doch wreed in het aanraaken.
„ De koleur is over 't geheel licht-geelachtig grijs of asch-koleurig, ter
„ zijden van den buik en pooten wat rosscher. Om de oogen en ooren is
„ de koleur ook iets hooger, en over den kop en den geheelen rug loopt
„ een bruine streep.

„ Dit dier heeft een klein bewijs van ſtaert omtrent twee of drie lijnen „ lang.

„ De voorvingeren zijn vijf in getal. De duim is langer en dikker dan „ de andere vingers, waarvan de middelſte de langſte, en de voorſte vin- „ ger de kortſte is. De nagels zijn als die van eenen mensch.

„ Met de achtervingers is het even eens, uitgezonderd dat bij deeze de „ nagel aan den voorſten vinger zeer lang en puntig ſcharp is. De vingers „ ſchijnen mij toe alle drieledig te zijn, van boven met weinig hair be- „ groeid, en van binnen zijn dezelven kaal en met eene bruine dikke huid „ begroeid.

„ De lengte der voorvoeten is omtrent zes, en die der achtervoeten om- „ trent agt duimen.

„ Het ſcheen mij toe van de mannelijke ſexe te zijn."

Uit het zien van de afbeelding en uit de beſchrijving van den Heer VOSMAER ſchijnt het mij toe dat dit dier, dat hij verkeerdlijk *Bengaalſchen Luiaart* noemt, meer bij de ſoort van den Loris koomt dan bij die van enig ander dier, en dat, alzoo die twee Loris zig beiden in de oude waereld bevinden, men dezelve niet met den naam van *Luiaart* benoemen moet, noch dezelve verwarren met den Unau en den Aï, welke dien naam van Luiaart draagen, en die men niet dan in Amerika vindt. Ondertusſchen maakt de Heer VOSMAER, die van een ander gevoelen is, mij enige tegenwerpingen, op welke ik zal antwoorden. Hij zegt bladz. 7: „ De Heer DE BUFFON ontkent dat het dier, hetwelk men met recht een luiaart noemt, in „ de oude waereld te vinden zij, waarin hij zig bedriegt."

Ik heb nooit van een dier geſprooken, dat *men met recht een luiaart noemt;* ik heb ſlechts gezegd dat de Unau en de Aï, twee dieren, welken men beiden den naam van Luiaart geeft, niet gevonden worden dan in de nieuwe waereld, en ik blijf nog even ſterk ontkennen dat deeze twee dieren ergens anders gevonden worden dan in Amerika.

De Heer VOSMAER zegt dat „ SEBA twee Ceylonſche Luiaarts geeft, „ de moeder en haar jong, welke uit de afbeeldinge blijken de Unau te „ zijn, welke de Heer DE BUFFON wil dat alleen in de Nieuwe Waereld „ woonen zou. De volwasſene, zegt de Heer VOSMAER, heb ik zelf ge- „ kogt, namelijk de moeder, bij SEBA Pl. XXXIV afgebeeld,... en men „ moet bekennen dat 'er weinig verſchil in deeze, die hij voor Ceylonſche „ te boek ſtelt, en die van Amerika te vinden is. Het hoofd alleen ſchijnt „ mij wat ronder, en naar den neus wat voller, dat is min ingebogen dan „ de Amerikaanſche. Ik beken 't is verwonderenswaardig twee dieren van „ zoo verſchillende gewesten als Aſia en Amerika zoo overeenkomſtig te „ zien.... Men kan hier tegens inbrengen, gelijk de Heer DE BUFFON „ ſchijnt te willen doen, dat deeze luiaart uit Amerika naar Aſia konde ge- „ bragt zijn, maar dit is al te ongeloofbaar.... VALENTYN zegt, dat „ die luiaart in Oost-Indie valt, en SEBA dat hij dien uit Ceylon ontvangen „ heeft..... Wij laaten het aan de nadere ontdekkingen van den tijd over

„ of

„ of die zoo na aan de West-Indische koomende Luiaart van SEBA ook
„ wezenlijk in Ceylon gevonden worde."

De tijd zal daaromtrent niets ontdekken dan hetgeen reeds ontdekt is, dat is te zeggen dat de Unau en Aï van Amerika niet op Ceylon gevonden zijn, en 'er ook niet zullen gevonden worden, tenzij men dezelve 'er hebbe overgebragt. SEBA heeft kunnen bedrogen worden, of zigzelven kunnen bedriegen omtrent de geboorte-plaats van den Unau, en dit heb ik zeer naauwkeurig opgemerkt, alzoo ik die dieren van SEBA tot den Unau heb t'huis gebragt, gelijk men zien kan in de noot van het XIII. Deel, bladz. 38. Daar valt dan niet te twijfelen of die dieren van SEBA, de moeder met het jong, zijn indedaad Unaus van Amerika; maar het is ook zeeker dat de soort op Ceylon niet bestaat, noch op enige andere plaats van de Oude Waereld, en dat zij zeer wezenlijk in haaren natuur-staat niet dan in Amerika gevonden wordt. Voor het overige is deeze stelling niet gegrond op enkele gedachten, gelijk de Heer VOSMAER zegt, naardien zij integendeel op het grootst, het algemeenst, het den Natuurkundigen voor mij meest onbekend iet gegrond is; dit feit is dat de dieren van de zuidlijke deelen van de Oude Waereld niet in de Nieuwe Waereld, en dat wederkeeriglijk die van Zuid-Amerika niet in het oud waerelddeel gevonden worden.

Dit algemeen feit is door een zoo groot aantal voorbeelden bewezen, dat het eene onbetwistbaare waarheid is. Het is dan zonder grond en zonder reden dat de Heer VOSMAER van dit feit spreekt als van eene enkele gedachte, naardien niets minder eene gedachte of onderstelling is dan eene waarheid, door een zoo groot aantal waarneemingen verkregen en bevestigd. Niet dat 'er, wijsgeerig gesprooken, geene enkele uitzonderingen daarvan zouden kunnen gevonden worden; maar tot hier toe kent men 'er geene, en de vijfvingerige Bengaalsche luiaart van den Heer VOSMAER is geenzints van de soort of het geslacht van den luiaart van Amerika, dat is te zeggen van den Unau, noch van den Aï, welker voeten en nagelen geheel anders gevormd zijn dan die van dat dier van Bengalen; hij is, ik herhaal het, van eene soort, die van den Loris nabij koomende, van welken hij niet schijnt te verschillen dan in dikte van het lijf. De enkele vergelijking van de afbeeldingen van den Unau en den Aï van Amerika met die van dien gewaanden Luiaart van Asia is genoeg om te toonen dat zij van verschillende en zelfs zeer veel afwijkende soorten zijn. De Heer VOSMAER bekent zelf bladz. 10, dat zijn vijfvingerige Luiaart in den eersten opslag zeer weinig van den Loris schijnt te verschillen. Ik heb dan alle reden om hem hier optegeeven als eene soort, welke die van den Loris nabij koomt, en, al verschilde hij 'er veel meer van, zou het niet te min waar zijn dat deeze vijfvingerige Bengaalsche luiaart noch een Unau, noch een Aï is, en dat hij bij gevolg niet meer in Amerika bestaat dan de twee andere in Asia. Alle die kleine overeenkomsten, welke de Heer VOSMAER tusschen zijnen vijfvingerigen luiaart en die Amerikaansche dieren vindt, doen niets uit tegens de zaak, en het is door het enkel zien van deeze dieren vast bewezen dat zij

zoo verschillende in soort als in luchtstreek zijn; want ik ontken niet dat deeze vijfvingerige Bengaalsche luiaart even traag, even lomp en even lui kan zijn als de Amerikaansche luiaarts; maar dat bewijst nog niet dat het dezelfde dieren zijn, even min als de andere overeenkomsten in hunne wijze van leeven, slaapen enz. Het is als of men zeide dat de groote gazellen en het Hert even vlug in hunnen loop zijn, en even eens slaapen en zig even eens voeden enz. De Heer VOSMAER levert zelf een bewijs op dat het twee vingerig dier van SEBA, dat zeer zeeker de Unau is, niet op Ceylon bestaat, alzoo hij, volgens den Heer DE JONG, die drie en twintig jaaren op dat eiland gewoond heeft, verhaalt dat deeze soort, de tweevingerige, hem onbekend was. Het schijnt dan klaar bewezen dat de Unau en de Aï van Amerika niet in de oude waereld gevonden worden, en dat de vijfvingerige luiaart een dier is van eene geheel andere soort dan de Amerikaansche Luiaarts, en dit is alles wat mij te bewijzen stond; ik ben zelfs overtuigd dat de Heer VOSMAER deeze waarheid erkennen zal, als hij 'er slechts enigen acht op wil geeven.

Daar blijft mij nu nog overig de waarneemingen optegeeven, welke de Heer VOSMAER gedaan heeft over den aart en de huishouding van dien Loris van Bengalen. „ Ik ontvong (zegt hij) dit zonderling dier den vijf en „ twintigsten Juny 1768. Mijne nieuwsgierigheid om dit dier waarteneemen „ deed mij, in weerwille van de onaangenaame reuk, besluiten het in mijne „ kamer te neemen..... Den geheelen dag sliep hij tot aan het vallen van „ den avond, en, in den zomer hier zijnde, wierd hij niet eerder wakker „ dan om half negen uuren. In eene langwerpige vierkante kooi zittende, „ rondsom met ijzere tralien bezet, sliep hij altoos op zijn achterste, digt „ voor de tralien zittende, het hoofd voor over tusschen de voor-pooten „ tegen den buik geboogen. In dien zittenden stand hield hij zich, slaa„ pende, altoos met de twee achter klaauwen, en dikwils met nog een der „ voorklaauwen, aan de tralien zeer sterk vast. Deeze zeldzaame eigen„ schap doet mij vast stellen, dat dit dier gewoonlijk op de boomen slaapt, „ en zich aan de bij hem zijnde tak of takjes vast houdt.

„ Wakker zijnde, was zijne beweeging ongemeen traag, van het begin, „ tot het einde, altijd het zelfde. Van tralie tot tralie op de achter voeten „ voort en voort kruipende, vatte hij de tralien om hoog met de voorpoo„ ten, en liet nooit geene tralie los, voor en al eer een der voorvoeten „ weer langzaam, eene andere tralie zeer vast had aangegreepen. Op den „ vlakken bodem door de kooi kruipende, had hij even dezelfde langzaame „ beweeging, poot voor poot opligtende, als een dier dat lam is; in die „ beweeging verhief hij zijn lichaam slegts zeer weinig van den grond, „ kruipende meest al maar voort, zoo dat de buik, meesten tijds, geen vin„ gerbreed van den grond was. Werdt hij gejaagd, met een stokje door „ de tralien te steeken en hem aan te stooten, dit mogt weinig baaten; „ dwong men hem hier mede te sterk, dan beet hij in den stok, en dit was „ alle zijne verweering.

„ De avondſtond gevallen zijnde, wierd hij langzaam wakker, als een
„ mensch, die in zijn nachtrust geſtoord wordt, na dat hij in langen tijd
„ niet geſlaapen heeft. Eeten was dan zijn eerſte werk; want hier toe was
„ bij dag zijn ſlaaptijd te kostelijk; dit, naar zijn doen, nog al vrij ſchie-
„ lijk verricht hebbende, ontlaste hij zig van zijne verteerde ſtoffen van den
„ vorigen avondmaaltijd. De urin was van eenen ſterken, doordringenden
„ en onaangenaamen reuk. De afgang als kleine ſchaapekeutels.

„ Zijn gewoone voedſel was, volgens opgave van den Kapitein van het
„ ſchip die hem had mede gebragt, niet anders dan zeer droog gekookte
„ rijst, en volgens zijn zeggen, dronk hij nooit.

„ Mij verzekert houdende dat deeze dieren ook andere voedſels, wanneer
„ men hun die voorleide, zouden neemen, wilde ik daar van eene proef
„ neemen. Ik gaf hem ten dien einde een tak met bladen van een linde-
„ boom; doch hij verwierp dien, de fruiten, gelijk peeren en kersſen,
„ waren beter van zijn gading; van de laatſten liet hij, meesten tijds, den
„ kern of ſteen liggen, en deeze verkoos hij verre boven aalbesſen. Droog
„ brood en beſchuit at hij gretig; doch, als men het in water natmaakte
„ liet hij het liggen; dit bevestigd het gezegde, dat hij niet dronk: gaf
„ men hem water, hij rook 'er wel aan, doch dronk niet. Van eijeren
„ was hij een ongemeen liefhebber; de ſchaal aan ſtukken bijtende, likte
„ hij wit en doôr ſmaaklijk op.

„ Dikwils maakte hij in het eeten, even als de eekhorens, gebruik van
„ zijne voorpooten en vingers, daar mede een kers, een peer, of een brok
„ gekookte rijst aanvattende, en daar uit eetende.

„ De proef van het ei mij aangeweezen hebbende, dat hij ook, het geen
„ van dieren komt, niet verachtte, hield ik mij verzekerd, dat de dieren
„ zelve hem niet onverſchillig zouden zijn. Mij des avonds den elfden Julij
„ eenen gemeenen vogel, een mosch, hebbende doen brengen, bragt ik
„ deezen in een kooi voor den Luiaard. Terſtond vestigde hij zijn ſcharp-
„ ziende oog op het voorwerp, kroop, poot voor poot langzaam opligten-
„ de, dicht voor zijn tralien. Het ſchuifje der vogel-kooi open gehaald
„ hebbende, trok mijn knegt dat van het hok des Luiaards open, daar hij
„ voorzat. Wij meenden den vogel in zijn hok te jaagen; doch hij gaf
„ daar toe geen tijd, kroop half in de vogelkooi, en greep den vogel, dien
„ hij terug in zijn hok trok, ten eerſten dood beet, en met veeren, bek,
„ pooten, beenderen en alles gulzig opvrat, na alvorens nog droog brood
„ en kersſen gegeeten te hebben. Niets liet hij van een' vogel liggen, dan
„ alleen de groote ſlagveeren der vleugels en die der ſtaert.

„ Men moet eens en voor al weeten, hoe traag dit dier ook anders in
„ zijne gewoonlijke beweegingen was, dat hij ſchielijk at, en als men hem
„ een levend ſchepſel gaf, had hij eene verwonderenswaardige behendig-
„ heid. Hij kroop 'er voet voor voet naar toe, en 'er digt bij zijnde, greep
„ hij, met eene poot, ſchielijk toe, en miste nooit in zijne prooi te vat-
„ ten, en daar voor was ook nimmer kans ter ontworſteling.

„ Wij hebben reeds gezegd, dat hij den geheelen dag sliep; doch daar-
„ tegen gelooven wij ook, dat hij het grootst gedeelte van den nacht in
„ eene traage beweeging was. Des nagts ten twee uuren zag ik hem dik-
„ wils nog wakker; doch des morgens, om half zeven uuren, vond men
„ hem reeds in diepe rust, in welke hij zich, door het schoonmaaken van
„ zijn hok, niet liet stooren. Over dag door veelvuldig plaagen wakker
„ gemaakt zijnde, werd hij kwaadaartig, dan beet hij, doch alles met traa-
„ ge beweeging, in het stokje, onder het maaken van een geduurig her-
„ haald naar en klaagend geluid van *Ai*, *Ai*, *Ai*, elk *Ai* zeer lang, bevend,
„ en even zoo als men het van den West-Indischen verhaald, uitroepende.
„ Hem dus lang geplaagd, en wel ter dege wakker gemaakt hebbende, zoo
„ kroop hij twee of driemaal door de kooi; doch ging dan al weêr slaa-
„ pen.

„ Twee dagen na de eerste proefneeming met den vogel, gaf ik hem des
„ avonds vier kersfen, die hij smaaklijk opat. Nu willende beproeven of
„ de gekorve of beenderlooze dieren ook van zijn smaak waren, zoo wierp
„ ik een leevende Tor (*a*) hier bekend onder den naam van zwart-ge-
„ vlakte duinkever of molenaar bij hem. Aanstonds kroop hij naar dit voor-
„ werp, hij nam het met een greep in zijn poot en at hetzelve met de har-
„ de vleugel-dekken en alles op, zonder iets over te laaten. Daar na gaf
„ ik hem nog een Mosch, die hij langzaam bekroop, en doen ook schielijk
„ met den poot greep. Hier van een deel gegeeten hebbende liet hij die
„ liggen, en ging, hoewel het reeds laat in den avond was, zitten slaapen.
„ Dit echter van korten duur zijnde, en wakker wordende, nam hij zijn
„ vogel weer, hem verder zeer schoon opkluivende. Daarna at hij nog
„ versch gekookte rijst en een stuk droog brood. Dit verrigt hebbende
„ zag ik, met verwondering, dat hij zig tot de rust schikte, en wanneer ik
„ des nachts ten een uur naar bed ging, sliep hij nog gerust en wel."

Het is ongetwijfeld deeze overeenkomst in het geluid en de traagheid van den Aï van Amerika, die den Heer VOSMAER hebben doen gelooven dat het hetzelfde dier was; maar, ik herhaal het nogmaals, men heeft slechts derzelver afbeeldingen te vergelijken om wel van het tegendeel overtuigd te zijn. Uit alles wat de Heer VOSMAER daaromtrent voorstelt en zegt kan men niets anders besluiten dan dat 'er in de oude waereld dieren zijn, die mogelijk even lui zijn als die van de nieuwe waereld; maar de naam van luiaart, welken men hun in het gemeen kan geeven, bewijst geenzints dat het dieren van hetzelfde geslacht zijn.

Voor het overige bevindt zig dit dier, aan hetwelk wij den naam gegeeven hebben van Loris van Bengalen, omdat wij zijnen eigen naam niet kennen, of heeft zig weleer bevonden in veel minder zuidlijke luchtstreeken van Asia dan Bengale is; want wij hebben bevonden dat de ontvleeschte kop, van welken de Heer D'AUBENTON de beschrijving gegeeven heeft in het

(*a*) De *Fullo* van LINNE Scarab. Spec. 57. Edit. XII.

XV. Deel, bladz. 257 *en volg*, en die uit eenen droogen put van het oude Sidon gehaald is, tot die soort behoort, en dat men tot dezelve ook moet brengen eenen tand, die mij is toegezonden door den Heer PIETER HENDRIK TESDORPF, geleerden Natuurkundige van Lubek. „ Die tand, „ zegt hij, is mij uit China toegezonden: hij is van een dier, dat allen natuurkundigen misschien nog onbekend is; hij heeft de volmaaktste gelijkenis met de hondstanden van den Hippopotamus, van welken ik eenen volkoomen kop in het vel bezit. Voor zoo veel ik van den laatsten tand heb kunnen oordeelen, die zoo fraai en volledig als klein is, schoon hij geene veertien greinen weegt, schijnt hij egter zijnen geheelen wasdom te hebben, omdat het dier, van hetwelk hij is, denzelven naar evenredigheid reeds zoo veel heeft afgesleten als de grootste Hippopotamus de zijne. Het zwart, dat men ter wederzijde aan de punt van den tand ziet, schijnt te bewijzen dat hij van geen jong dier is. Het verglaasd is ook juist van dezelfde soort als dat van de hondstanden van den Hippopotamus, hetgeen mij deed gissen dat dit zeer klein diertjen egter van dezelfde klasse zoude zijn als de Hippopotamus, die zoo groot is." (a)

Ik antwoordde den Heer TESDORPF in het jaar 1771 dat ik het dier, welk deeze tand toebehoord had, niet kende, en het is ook indedaad eerst in het jaar 1775, dat wij kennis bekoomen hebben van den Loris van Bengale, wien dezelve toebehoort, zoo wel als de ontvleeschte kop, in den grond van het oude Sidon gevonden. Wij geeven de afbeelding van den kop en van den tand.

Het is tot den eersten Loris, dien ik in het XV Deel beschreven heb, tot den Loris van Bengalen, dat men den naam van *Thevangue* kan t'huis brengen, welken de Ridder D'OBSONVILLE zegt dat dit dier in Oost-Indie voert, en over welk hij mij wel de volgende aantekeningen heeft willen mededeelen.

„ De Thevangue, die, volgens den Heer D'OBSONVILLE, in Indie ook „ de *Voeler*, en in het Tamouls *Tongre* heet, leeft afgezonderd in de rotsen en eenzaamste bosschen van de zuidlijke deelen van Indie, gelijk ook op Ceylon; ondanks enige overeenkomst in bewerktuiging, behoort hij noch tot de soort van den Aap, noch tot dien van den Maki; hij is, naar men denkt, weinig menigvuldig.

„ In het jaar 1775 kogt ik eenen van een' Indiaan. Als hij overeind stondt, had hij iets minder dan een voet hoogte; ik heb egter hooren zeggen dat 'er gevonden worden, die wat grooter zijn: de mijne had zijnen vollen wasdom verkregen, want ik heb, geduurende een jaar, dat ik hem bewaard heb, niet kunnen merken dat hij gegroeid is. Het agterst gedeelte van zijnen kop, en zijne ooren geleeken vrij wel naar die deelen bij de aapen, maar zijn voorhoofd was naar evenredigheid breeder

(a) Brief van den Heer TESDORPF aan den Heer DE BUFFON van Lubek in 1771.

„ en plat. Zijn ſmoel, even ſpits en korter dan die van den huismarter,
„ was onder de oogen opgewipt, bijna eveneens als bij de jonge ſpaanſche
„ hondjens. Zijn bek, die wijd geſpleten, en wel met tanden voorzien
„ was, was met vier lange ſcherpe hondstanden gewapend. Zijne oogen
„ waren groot, en niet uitpuilende, noch ingezonken; derzelver regenboog
„ ſcheen graauw bruin, met eene geelachtige tint gemengd. Hij had een
„ korten hals en een zeer langwerpig ligchaam. Zijne dikte, boven de
„ heupen gemeeten, was van minder dan drie duimen omtreks. Ik had hem
„ laaten lubben; zijne zaadballen, ſchoon zeer dik naar evenredigheid,
„ waren geheel in de holligheid van den onderbuik verborgen. Zijne roede
„ ſtond los aan het lijf, en was met eene voorhuid bedekt als die van den
„ mensch. Zij hebben geen ſtaert, hunne billen zijn vrij vleeſchig en zon-
„ der eeltachtigheden; hunne borst is breed, hunne handen en armen wel-
„ gemaakt; hunne beenen zouden ons ook wel gevormd voorkoomen, als
„ de duimen hunner voeten niet zoo verre van de teenen afſtonden, en min-
„ der naar die der aapen geleeken. Wat hun hair belangt, dat van den
„ kop en den rug is van eene vuile graauwe kleur, een weinig naar het
„ roſſe trekkende; dat van het voortst gedeelte van het lijf, dat op verre
„ na zoo donker van kleur en ook zoo digt niet is, laat eene vleeschkleur
„ beſpeuren, welker wit zagt en levendig is.

„ De Thevangue loopt gemeenlijk op vier pooten, en dan heeft hij iets
„ gedwongens, zoo dat hij, als hij ſchijnt zig te willen haasten, naauwlijks
„ eene ruimte van twee roeden in eene minuut doorloopt. Deeze traagheid
„ ſpruit uit zijne levenswijs en uit zijn maakzel. Zijne beenen en dijen ſchij-
„ nen, even als de onze, indedaad een weinig te lang te zijn, om gemak-
„ lijk op de wijze der viervoetige dieren te loopen; ook is het mij altoos
„ toegeſchenen, dat, als de mijne gelegenheid had om enige treden regt op
„ te gaan, hij vrijer trad, zelfs dan als hij eenen vogel in zijne armen droeg.

„ Dit dier laat ſomtijds eene ſoort van vrij zagt gefluit hooren. Ik kon
„ gemaklijk zijn geluid van honger, van dat van vermaak en droefheid,
„ ja zelfs dat van verdriet en ongeduld onderſcheiden. Wanneer ik, bij
„ voorbeeld, ondernam het zijne prooi te ontneemen, dan ſcheen zijn ge-
„ zigt ontſteld, en hij ademde eene ſoort van beevende ſtem in, welker ge-
„ luid ſcherper was. Wat de wijze betreft, waarop die ſoort van dieren
„ koppelt, de Indiaan, van welken ik het mijn gekogt heb, zeide mij, dat
„ zulks al hurkende, en zig met het aangezigt naar elkanderen gekeerd te-
„ gens elkanderen drukkende geſchiedde.

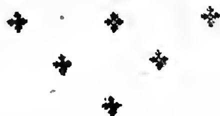
„ De Thevangue verſchilt veel van de aapen in uiterlijk maakzel, maar
„ nog meer in aart en huishouding. Hij is droefgeestig, ſtilzwijgend, ge-
„ duldig, vleescheetend van aart, en hij loopt bij den nacht. Hij leeft met
„ zijn geſlacht afgezonderd, blijft den geheelen dag zitten, en ſlaapt met het
„ hoofd op de twee handen rustende, welke hij tusſchen de dijen bij elkan-
„ deren houdt; maar in het midden van dien ſlaap of ſtaat van werkloos-
„ heid, geduurende welken hij de oogen geſloten houdt, blijven zijne ooren

„ zeer aandoenlijk voor indrukzelen van buiten; en hij verzuimt de gelegenheid niet om hetgeen zig onbedagt onder zijn bereik koomt plaatsen, te vatten. Voor het overige, schoon eene heldere zonneschijn hem lastig schijnt, heb ik egter niet opgemerkt, dat zijne oogappels zig merklijk inkrompen of vermoeïd wierden door den dag, die in eene kamer koomt.

„ Geduurende de eerste maand hield ik den mijnen aan een touw, ik nam kort daarna het besluit om hem in mijne slaapkamer in volkoomen vrijheid te laaten.

„ Als de nacht aankwam, wreef hij zig de oogen; vervolgens keek hij overal aandachtig rond, en wandelde over de meubilen, of liever op touwen, welke ik tot dat einde gespannen had; wat melk en weeke vrugten was eene spijs die hem niet mishaagde; maar het was als hij niet beter krijgen konde; hij was alleen graag naar vogeltjens en allerhande soort van insekten. Als hij een diergelijk stuk wild bespeurde, welk ik vermaak schepte aan de overzijde van de kamer vast te maaken, of hem aantebieden, terwijl ik hem riep, naderde hij terstond met lange en omzigtige schreden, gelijk die van iemand, die bij den tast en op zijne teenen gaat om een ander te verrasschen. Op omtrent een voet afstands van zijne prooi gekoomen zijnde, bleef hij staan, en zig regt op zijne pooten oprigtende, naderde hij regtop, de armen zagtjens uitstrekkende; vervolgens vattede hij dezelve eensklaps, en wurgde die met eene ongemeene handigheid.

„ Dit diertjen heeft door een ongeluk het leven verloren; het scheen aan mij gewend te zijn. Ik was gewoon het te streelen, vooral als ik het te eeten gegeeven had. De blijken zijner gevoeligheid bestonden daarin, dat het het eind mijner hand vattede en tegens zijne borst drukte, terwijl het zijne half gesloten oogen op de mijne vestigde."

VAN DEN MUIL-EZEL.

VOORBEELDEN VAN EENE VRUGTBAARE KOPPELING VAN DEN MUIL-EZEL MET HET PAERD.

Wij hebben op verfcheiden plaatfen van ons werk, en vooral daar wij over de muil-ezels in het bijzonder handelen, gezegd dat de Muil-ezel fomtijds voortteelt, vooral in warme luchtftreeken. Bij de voorbeelden, welke wij 'er van bijgebragt hebben, kunnen wij nog een echt verhaal voegen, dat de Heer SCHIKS, Conful van de Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden te Murcia in Spanje, de goedheid gehad heeft mij, in het Spaansch gefchreven, toetezenden, en waarvan hier eene vertaaling volgt.

„ In het jaar 1763, den tweede Augustus, des avonds ten agt uuren, wierp bij den Heer FR. CARRA, inwooner van de ftad Valencia, een van zijne muil-ezelinnen, zeer wel gemaakt en bruin van kleur, die door een fraai graauw paerd van Cordua gedekt was, een zeer fraai merrie-veulen, ros van kleur met zwarte maanen; dit veulen wierd zeer fraai en was in ftaat om onder den man gebruikt te worden, toen het derdehalf jaar oud was. Men bewonderde het te Valencia, want het had alle de hoedanigheden van een fraai dier van het zuiver paerden-ras; het was zeer levendig en wel ter been; men heeft 'er den eigenaar zes honderd kroonen voor geboden, maar hij heeft het nooit willen verkoopen. Het ftierf denklijk van eene verhitting, omdat het te zeer afgereden, of te vroeg bereden was.

In het jaar 1765, den tienden Juny, ten vijf uuren in den morgen, wierp dezelfde muil-ezelin van FR. CARRA, die door hetzelfde Corduafche paerd gedekt was, weder een merrie-veulen, even zoo fraai als het eerfte en even fterk, vuil graauw van kleur met zwarte maanen, maar dat maar veertien maanden geleefd heeft.

In het jaar 1767, den een en dertigften January, wierp dezelfde muilezelin voor de derde reis, en het was een fraai hengst-veulen, van hetzelfde hair, namelijk vuil graauw, met zwarte maanen, even fterk als de andere; het ftierf toen het negentien maanden oud was.

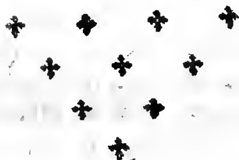
Den eerften December 1769, wierp dezelfde Muil-ezelin, die al wederom

om door hetzelfde paerd gedekt was, een merrie veulen, even fraai als het ander, dat een en twintig maanden oud zijnde ſtierf.

Den dertienden July 1771, ten tien uuren 's avonds, wierp zij een hengſtveulen, vuil graauw van hair, zeer ſterk, en dat thans, in Mey 1777, nog leeft. Deeze vijf bastaard-dieren van het manlijk en vrouwlijk geſlacht kommen van hetzelfde paerd, en, toen het kwam te ſterven, kogt FR. CARRA een ander zeer goed paerd, van hetzelfde land van Cordua, den zesden Maart 1775; het was kastanjebruin van hair, met eene bles voor den kop, de voeten vier vingeren breed wit, en zwarte maanen. Dat paerd, dat welgemaakt en ſterk was, beſprong de muil-ezelin zonder dat men het gewaar wierd, en den vijfden April 1776 kreeg zij een merrie-veulen, ros van hair, dat ook eene bles voor den kop en de voeten wit had, gelijk de vader; zij was zoo fraai van maakzel, dat geen ſchilder een fraaier zoude hebben kunnen maalen; zij heeft dezelfde maanen als de vijf andere hadden; het is thans een zeer goed beest. Men hoopt dat het zal opgroeijen, want men draagt 'er zeer veel zorg voor, zelfs meer dan voor de andere.

Men voegt 'er bij dat, toen deeze muil-ezelin de eerſte reis wierp, het gerugt zig door de gantſche ſtad verſpreidde, hetgeen eenen toevloed van menſchen van alle jaaren en ſtanden derwaarts lokte.

In het jaar 1774, liet DON ANDRE GOMEZ DE LA VEGA, Intendant van Valencia, zig een verhaal geeven van deeze vijf voortteelingen van de muil-ezelin om die den koning aantebieden."

BIJVOEGZEL TOT DE HISTORIE VAN DEN HOND.

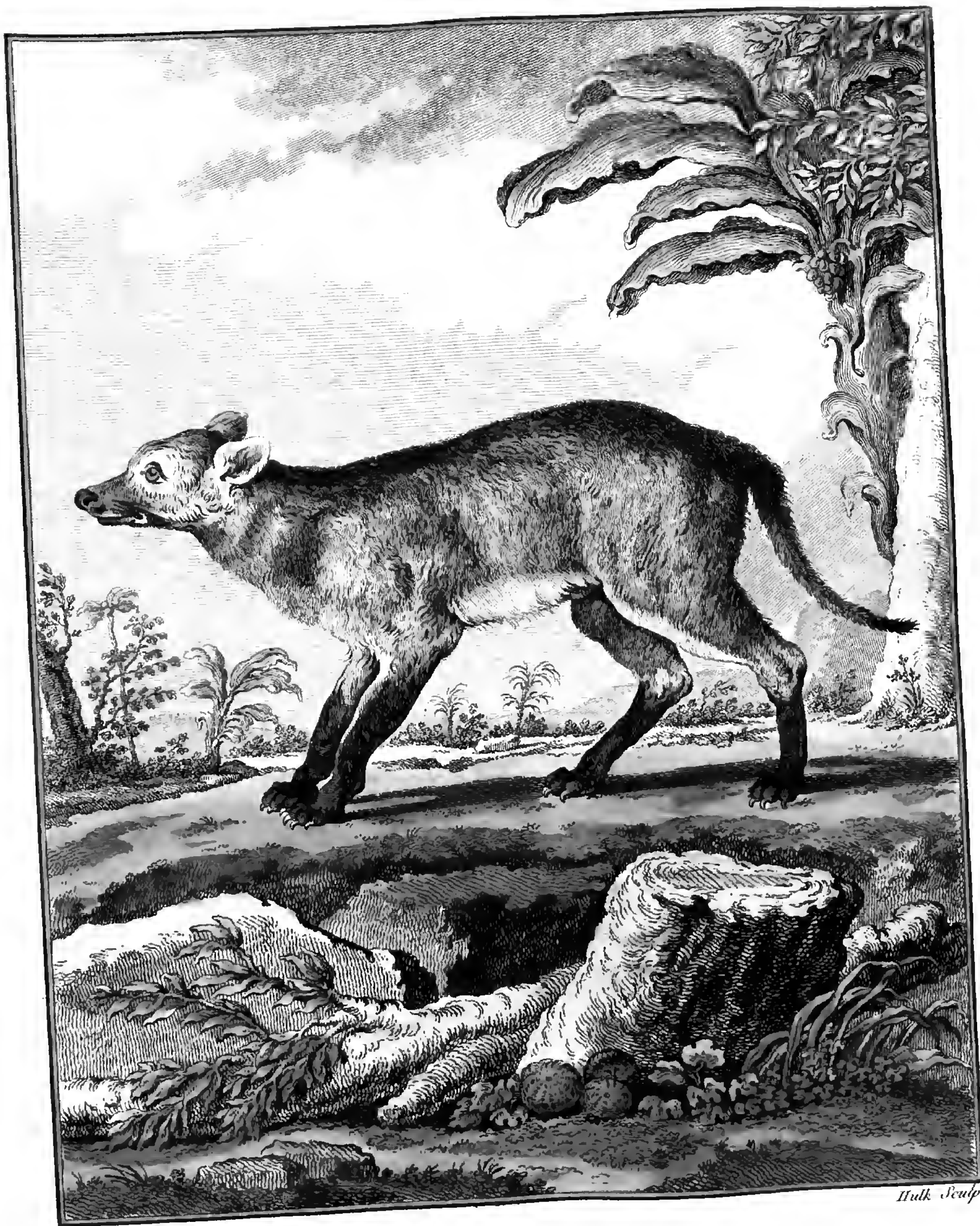
VAN DEN HOND.

Men heeft in de historie en beschrijving, welke ik van de verschillende rassen der honden gegeeven heb, gezien dat het ras van den Herders-hond de wortel of gemeene stam van alle de andere rassen schijnt te zijn, en ik heb deeze gissing waarschijnlijk gemaakt door enige feiten en door verscheiden vergelijkingen. Deeze Herders-hond, dien ik aanzie als den waaren Hond van de natuur, wordt in bijna alle landen van de waereld gevonden. De Heeren COOK en FORSTER zeggen ons ,, dat zij op *Nieuw Zeeland* ,, een groot aantal honden zagen, welke de inboorlingen zeer scheenen te ,, beminnen, en die zij in hunne praauwen aan het midden van den buik vast ,, gelegd hadden; deeze honden waren van de soort met lang hair, en zij geleeken zeer veel naar den Herders-hond van den Heer DE BUFFON. ,, Zij waren van verschillende kleuren, deeze gevlekt, geene geheel zwart, ,, en andere wederom volkoomen wit. Deeze honden leeven van visch of ,, van hetzelfde voedzel als hunne meesters, die hen vervolgens dooden om ,, hun vleesch te eeten en zig met hunne vellen te kleeden. Van verscheiden van deeze dieren, die zij ons verkogten, wilden de oude niets eeten, ,, maar de jonge gewenden zig aan onze kost. (*a*)

,, In Nieuw-Zeeland," zeggen dezelfde reizigers, en volgens de reisbeschrijvingen van de eerste reizen naar de eilanden tusschen de keerkringen in de Zuid-zee, ,, zijn de honden de domste en droefgeestigste dieren van ,, de waereld; zij scheenen niet meer schranderheid te bezitten dan onze ,, schaapen, en alzoo men hen op Nieuw-Zeeland niet anders dan met ,, visch voedt, en op de Eilanden van de Zuid-zee alleen met gewassen, ,, kan dat voedzel medegewerkt hebben om hun instinct te veranderen."

De Heer FORSTER voegt 'er nog bij, ,, dat het ras van honden op de ,, eilanden van de Zuid-zee veel naar den Herders-hond gelijkt; maar hun ,, kop, (zegt hij) is ontzagchelijk groot: zij hebben zeer kleine oogen, ,, puntige ooren, lang hair en eenen korten ruigen staert; zij leeven op de

(*a*) COOKS *Reizen.* Zie mijne Nederduitsche Vertaaling, IV. Deel, bladz. 302. VERTAALER.

LE CHIEN DES BOIS.

„ Societeit-Eilanden vooral van vrugten; maar op de laage eilanden en op „ Nieuw-Zeeland eeten zij niet dan visch. Hunne domheid is groot; zij „ blaffen zelden en bijna nimmer; maar zij huilen van tijd tot tijd; zij heb-„ ben eenen zeer zwakken reuk, en zij zijn uitermaate lui. De inboorlin-„ gen mesten hen om hun vleesch, waarop zij zeer verzot zijn, en dat zij „ liever eeten dan varkens-vleesch; van hun hair maaken zij versierzelen; „ op de Societeit-Eilanden maaken zij 'er franjes en borst-harnassen van, „ en op Nieuw-Zeeland gebruiken zij het om hunne klederen te voede-„ ren." (a).

DE BOSCH-HOND VAN CAYENNE.

Daar zijn indedaad verscheiden dieren, welke de inwooners van Guajana *Bosch-honden* genaamd hebben, en die ook dien naam verdienen, omdat zij met de huis-honden koppelen en voortteelen; de eerste soort is die, van welke wij hier de afbeelding geeven, en van welke de Heer DE LA BORDE ons de huid heeft toegezonden. Dat dier had twee voeten en vier duimen lengte; de kop zes duimen en negen lijnen van de punt van den neus tot aan het agterhoofd. Hij is rond gewelfd op de hoogte van de oogen, die op vijf duimen drie lijnen afstand van de punt van den neus staan; men ziet dat deeze afmeetingen ten naasten bij dezelfde zijn als die van den Herders-hond, en het is ook het ras van honden, waarnaar dit dier van Guajana het meest gelijkt; want het heeft, even als de Herders-hond, de ooren kort en regt en de gedaante van den kop eveneens; maar hij heeft die lange hairen op het lijf, den staert en de pooten niet. Hij gelijkt in hair naar den wolf, zoo dat men hem voor eenen zoude aanzien, zonder egter den hals of den staert van den wolf te hebben. Hij heeft het lijf dikker dan de Herders-hond, de pooten en den staert wat kleiner: de rand der oogleden is zwart, gelijk ook de punt van den smoel; de wangen zijn met twee kleine zwartachtige banden gestreept; de knevels zijn zwart, de grootste hairen zijn twee duimen vijf lijnen lang. De ooren hebben maar twee duimen lengte en veertien lijnen breedte aan hun grondstuk; zij zijn aan de opening met wit geelachtig hair bezet, en met kort ros met bruin vermengd hair bedekt: deeze rosse kleur strekt zig van de ooren tot op den hals uit; zij wordt graauwachtig naar de borst, die wit is, en het onderste van den buik is geelachtig wit, gelijk ook het binnenste van de dijen en der voorste pooten. Het hair van den kop en het lijf is van zwart, vaal, graauw en wit gemen-

(a) COOKS *Reizen*, *ibid.* bladz. 313.

geld. Het vaale heerscht op den kop en de pooten, maar daar is meer graauw op het lijf ter oorzaake van het groot aantal witte hairen, die 'er onder gemengd zijn. De pooten zijn dun, en het hair van dezelve is kort; het is, gelijk dat van de voeten, donker bruin met wat ros gemengd. De voeten zijn klein, en hebben niet meer dan zeventien lijnen tot het eind van den langsten vinger; de nagels van de voorste pooten zijn vijf en eene halve lijn lang; de eerste der binnenste nagelen is sterker dan de andere; hij heeft zes lijnen lengte en drie lijnen breedte aan zijn begin; die van de agterste voeten hebben vijf lijnen lengte. De stomp van den staert heeft elf duimen lengte; hij is met kort geelachtig hair bedekt, naar het graauwe trekkende; het bovenste van den staert heeft enige bruine tinten, en het eind is zwart.

Verscheiden persoonen hebben mij verzeekerd dat 'er in de binnen-landen van Guajana, vooral in de groote bosschen van de streek van Oyapoc nog eene andere soort van Bosch-honden is, kleiner dan de voorige, welker hair zwart en zeer lang, de kop zeer dik, en de snoet langwerpiger zijn; de Wilden houden die dieren tot de jagt op de Agoutis en Acouchis. Die kleine bosch honden koppelen ook met de Europische honden en brengen bastaards voort, welke de Wilden zeer hoog schatten, omdat zij nog beter voor de jagt zijn dan de bosch-honden.

Voor het overige jaagen deeze twee soorten op de Agoutis, de Pacas enz.; zij grijpen en dooden dezelve; als zij geen wild vinden, klimmen zij op de boomen, en eeten de vrugten, als die van het rood hout enz. Zij loopen in troepen van zes of zeven; zij worden zeer bezwaarlijk tam gemaakt, en behouden altijd een' boozen aart.

DE SIBERISCHE HOND.

Wij geeven hier de afbeelding van eenen Siberischen Hond, naar het leven getekend, waarvan ik de beschrijving gegeeven heb in het XV Deel, bladz. 97, zonder 'er eene afbeelding bij te voegen, omdat ik dat dier niet had kunnen bekoomen. Als men denzelven met den Siberischen Hond van het V Deel, Pl. XXX vergelijkt, zal men zien dat zij twee vrij veel naar elkanderen gelijkende rassen zijn, maar die egter verschillen in lengte van hair, staert en pooten; naardien deeze dezelve korter en het hair merklijk langer, zijdeächtiger en geheel wit heeft.

CHIEN DE SIBERIE.

CHIEN TURC ET GREDIN.

Hulk Sculp.

EEN TURKSCHE EN SPAANSCHE HOND.

Ik geef hier ook een afbeelding van eene zeer klein teefjen, dat Mevrouw DE SAINT-FARGEAU, huisvrouw van den President van dien naam, toebehoorde, en dat zij mij wel heeft willen toelaaten te laaten aftekenen. Dat teefjen was dertien jaaren oud, en had eene geheel zwarte Spanjolet tot moeder gehad, die dikker was dan zij, welke maar eene voet lengte had van de punt van den neus tot aan het begin van den staert, aan de voorste pooten zeven duimen hoogte, en aan de agterste pooten zeven duimen en negen lijnen. De kop is zeer dik aan het agterhoofd en maakt eene holte op de hoogte van de oogen; de smoel is kort en dun, het bovenste van den neus zwart, even als de punt van denzelven en de neusgaten; de kaaken zijn zwartachtig bruin; de bol van de oogen is zeer groot, het oog zwart en de oogleden zeer duidlijk; de kop en het lijf ligt leikleurig, op enige plaatsen met vleeschkleur vermengd; de ooren regt, twee duimen en tien lijnen lang, en van vijftien lijnen middellijn aan hun begin; zij zijn van binnen glad en zonder hair en vleeschkleurig, vooral aan hun begin; zij eindigen in eene ronde punt, en zijn van buiten met witachtig vrij dun gezaaid hair bedekt. Dit hair is lang, vooral aan het begin van het oor, daar het zestien lijnen lengte heeft, en, alzoo het oor rondom met lange witte hairen bezet is, schijnt het als of het met hermelijn geboord ware. Het lijf daarentegens is van vooren kaal, zonder enig hair of dons. Het vel vormt rimpelen op den hals en den buik, daar men zes tepeltjens ziet. Daar zijn lange hairen, als witte borstels rondom den hals en de borst, even gelijk om den kop. Deeze hairen zijn dun gezaaid op den hals tot de schouderen, maar zij zijn als geplakt op het voorhoofd en de wangen, hetwelk den omtrek van het aangezigt witachtig maakt. De staert, die drie duimen, elf lijnen lengte heeft, is aan zijn begin dikker dan aan het eind, en hairloos, gelijk het overige van het lijf. De pooten zijn van de kleur van het lijf, kaal, zonder hair; de nagelen zijn zeer lang, krom en van boven graauwachtig zwart.

Men ziet uit deeze beschrijving dat dit teefjen, van eene zwarte Spanjolet, en eenen onbekenden vader geboren, naar het Turksch hondjen gelijkt in kaalheid en kleur van lijf. Het is, wel is waar, wat laager dan het Turksch hondjen in het V Deel, Pl. XLII verbeeld; het heeft ook eenen dikker kop, vooral aan het agterhoofd, hetwelk het op die plaats meer overeenkomst geeft met het klein Deentje in het V Deel, Pl. XLI verbeeld. Maar dat een bijzonder karakter bij dit klein Teefjen schijnt te vormen, zijn die groote altoos regtop staande ooren, die enige overeenkomst hebben met de ooren van den rot, gelijk ook de staert, die niet opgewipt is, en die regt-

uit ſtaat of tusſchen de pooten hangt; die ſtaert is evenwel niet ſchubachtig, gelijk die van den rot; hij is ſlechts kaal en op ſommige plaatſen als met knobbels. Dat teefjen had dan niets van de moeder dan het weinig hair op de plaatſen, die wij opgegeeven hebben, en waarſchijnlijk is de vader een kleine Turkſche hond geweest. Het had de gewoonte van de tong uitteſteeken, en die uit den bek te laaten hangen, dikwijls tot meer dan anderhalven duim lengte, en men verzeekerde ons dat deeze gewoonte het natuurlijk eigen was, en dat het van de geboorte af aan aldus de tong had uitgeſtooken. Voor het overige had haare moeder van die dragt niet voortgebragt dan een vrij grooten hond, die dood was, en dit teefjen, dat zoo zonderling is, dat men het tot geene der bekende raſſen van den Hond kan t'huis brengen.

DE GROOTE WOLF-HOND.

De Heer Markgraaf D'AMEZAGA heeft mij in eenen brief uit Parijs van den derden December 1782, deezen hond doen kennen. De Heer Hertog VAN BOURBON had hem van Kadix gebragt. Hij heeft, ſchoon hij nog zeer jong is, ten naasten bij de gedaante en grootte van eenen grooten wolf, die wel gemaakt en groot is; maar die hond is niet, als de wolf, van eene gelijke kleur; hij vertoont integendeel twee kleuren, bruin en wit, zeer onderſcheiden en onregelmaatig verdeeld: men ziet zwartachtig bruin op den kop, de ooren, rondom de oogen, op den hals, de borst, boven op en ter zijde van het lijf en boven op den ſtaert. Het wit wordt gevonden op de kaaken, op de zijden van de wangen, op een gedeelte van den ſmoel, binnen in de ooren, onder den ſtaert, op de pooten, aan de binnen-zijde der dijen, onder aan den buik en de borst.

Zijn kop is ſmal, zijn ſmoel langwerpig, hetgeen hem een ſchrander uitzigt geeft; het hair van zijne knevels is kort, de oogen zijn klein, en derzelver regenboog is groenachtig. Men ziet eene vrij groote witte vlak boven de oogen, en eene kleine ſpitſe midden op het voorhoofd; de ooren zijn regt en van onderen breed. De ſtaert heeft zestien duimen lengte tot het eind der hairen, die zes duimen negen lijnen lang zijn. Hij draagt dien hoog, hij vertoont eene ſoort van pluim, en hij is naar vooren omgekruld als die van den Wolf-Hond. De hairen op het lijf zijn een duim lang; zij zijn wit aan den wortel en bruin in hunne lengte tot aan de punt. De hairen onder den buik zijn wit, en hebben drie duimen, twee lijnen lengte; die van de dijen hebben vijf duimen lengte; zij zijn bruin in hunne lengte en wit aan het eind, en over het algemeen is 'er onder het lang hair nog kort

Tom. VII.

CHIEN MÂLE DE LA BAYE D'HUDSON.

hair, dat wolachtig en vaal van kleur is. De kop is ſpits als die van de wolf-hazenwind honden „ want de jagers onderſcheiden," zegt de Heer D'AMEZAGA „ de wolf - hazen - windhonden en de wolf - wagt - honden, „ welker eene ſoort veel zeldzaamer is dan de andere ; dus gelijkt de kop „ van deezen hond naar dien van eenen haazen - wind - hond ; de ſmoel is „ ſpits. Hij is maar omtrent agt maanden oud: hij ſchijnt zeer mak en is „ zeer ſtreelende. De ooren zijn zeer kort en gelijken naar die van den „ herders - hond ; derzelver hair is dik, maar zeer kort; het is van binnen „ vaal en van buiten kastanjekleurig. De pooten zijn van den ſchouder en „ de dije ook vaal van kleur; zij zijn breed en ſterk, en de voet is juist als „ die van eenen Wolf. Hij toont groote lust om agter de hoenders te loo- „ pen." Dit heeft mij doen denken dat hij uit het oorſpronglijk ras afkom- „ ſtig was : ik ben van gevoelen dat men hem moet laaten ſpeelen met eene „ fraaie herders - teef. Hij ſchijnt eene zeer fijne reuk te hebben en ſchijnt „ niet gevoelig voor vriendſchap."

Ziet daar alles wat wij van den aart van deezen hond hebben kunnen te weeten koomen, wiens geboorte - land ons onbekend is.

	voet.	duim.	lijn.
Lengte van de punt van den ſmoel tot den aars, in eene regte lijn gemeeten	3	0	3
Dezelfde lengte over de kromte van het lijf gemeeten	3	2	10
Hoogte van het voor - ſtel	1	11	9
Hoogte van het agter - ſtel	1	10	11
Lengte van den kop van de punt van den ſmoel tot aan het agterhoofd	0	9	1
Omtrek van de punt van den ſmoel	0	5	2
Omtrek van den ſmoel onder de oogen gemeeten	0	9	5
Omtrek van de opening van den bek	0	8	0
Afſtand tusſchen de twee neusgaten	0	0	4
Afſtand tusſchen de punt van den ſmoel en den voorſten hoek van het oog	0	3	10
Afſtand tusſchen den agterſten hoek van het oor	0	3	11
Opening van het oog	0	0	8
Omtrek van den kop tusſchen de ooren en de oogen gemeeten	1	3	9
Lengte der ooren	0	3	8
Breedte van derzelver grondſtuk over de buitenſte kromte gemeeten	0	2	9
Afſtand tusſchen de twee ooren van onderen gemeeten	0	4	6
Lengte van den hals	0	7	0
Omtrek van den hals	1	2	6
Omtrek van het lijf agter de voorſte pooten gemeeten	2	1	1
Omtrek op de dikſte plaats	2	0	8
Omtrek voor de agterſte pooten gemeeten	1	9	6
Hoogte van den onderbuik boven den grond onder de ribben	1	2	0
Lengte van den ſtomp van den ſtaert	1	8	0
Omtrek van den ſtaert aan het begin van den ſtomp	0	3	1

	voet.	duim.	lijn.
Lengte van den voor-arm van den elleboog tot de geleding der hand	0	11	0
Omtrek van de geleding der hand	0	5	0
Omtrek van de nahand	0	4	8
Lengte van de geleding der hand tot het eind der nagelen .	0	4	8
Lengte van het been van de knie tot den hiel	0	5	6
Breedte van het bovenste van het been	0	5	0
Breedte ter plaatse van den hiel	0	2	6
Omtrek van den agtervoet	0	5	2
Lengte van den hiel tot het eind der nagelen	0	7	8
Breedte van de voorste voeten	0	3	0
Breedte van de agterste voeten	0	2	11
Lengte van den grootsten nagel	0	0	6

DE GROOTE RUSSISCHE HOND.

In het jaar 1783 bragt mijn zoon van Petersburg eenen reu en eene teef te Parijs, van een ras verschillend van alle die, van welke ik de beschrijving gegeeven heb. De Reu, schoon nog zeer jong, was reeds grooter dan de grootste Deen; zijn lijf was langer uitgerekt en dunner aan de lendenen, de kop wat kleiner; het uitzigt schrander en de smoel zeer langwerpig; de ooren waren hangende, gelijk bij den Deen en bij den Haazenwindhond, de pooten dun en de voeten klein. Die hond had den staert nederhangenden en, als hij stil stond, raakte dezelve den grond; maar als hij zig in vrijheid bewoog, droeg hij denzelven hoog en de lange hairen, waarmede hij bezet was, maakten eene pluim, die naar vooren was omgebogen. Hij verschilt van de groote haazen-windhonden niet alleen door de groote lengte van het lijf, maar ook door het lang hair om de ooren, op den hals, onder aan den buik, agter aan de voorste pooten, op de dijen, en op den staert, daar zij de langste zijn.

Hij is bijna geheel bedekt met wit hair, uitgezonderd enige graauwachtige vlekken op den rug, en tusschen de oogen en ooren. De omtrek der oogen en de tip van den neus zijn zwart; de regenboog van het oog is vrij helder roodachtig geel. De ooren, die in punten eindigen, zijn geel en met zwart gezoomd; het hair rondom de gehoor-buis en op een gedeelte van het bovenste van de ooren is bruin. De staert, die eenen voet, negen duimen lang is, is digt bezet met wit hair, dat vijf duimen lang is; het hair op het lijf is slechts dertien lijnen lang, onder den buik twee duimen en twee lijnen, en op de dijen drie duimen.

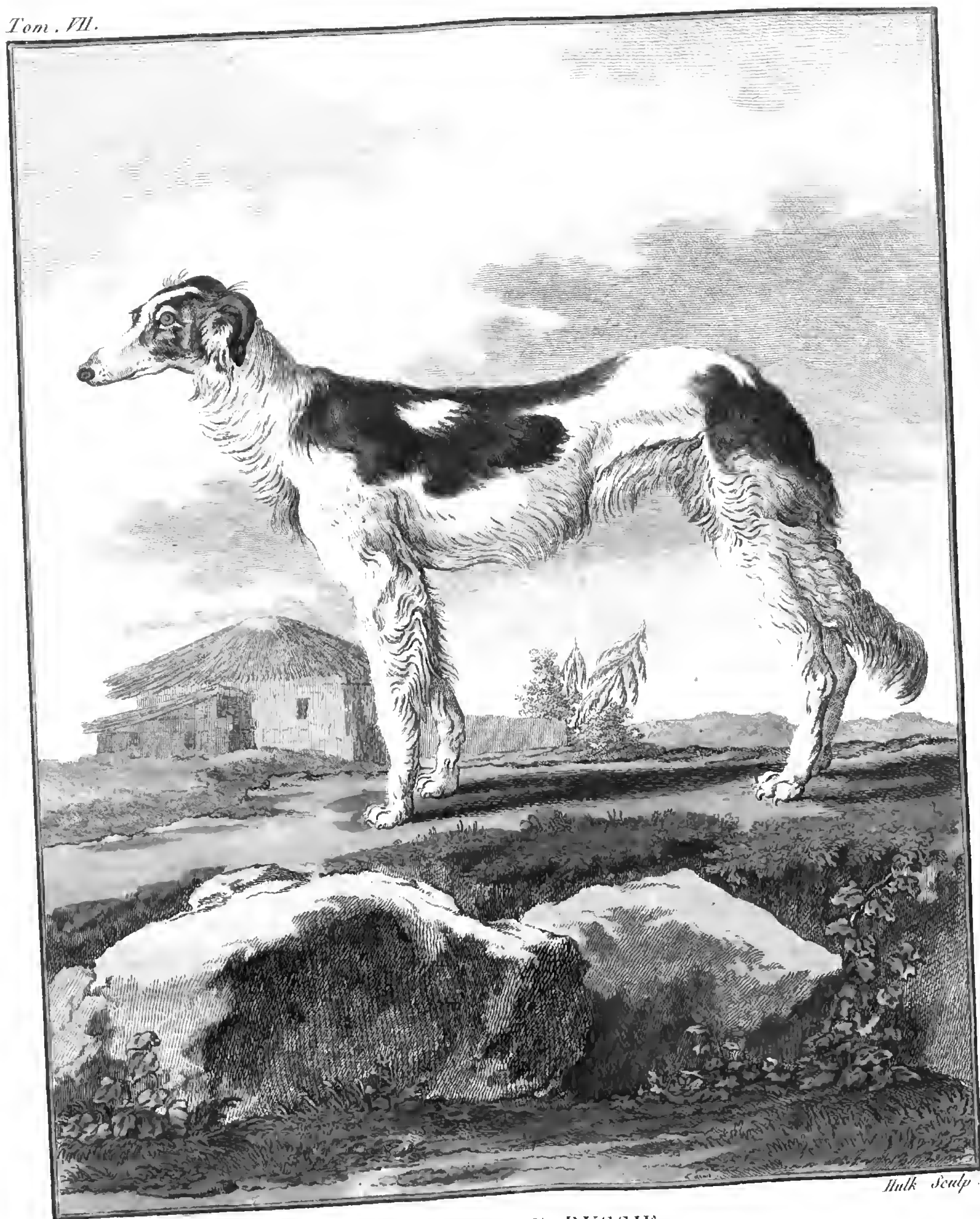
De teef was wat kleiner dan de reu, van welken wij zoo even de beschrij-

Tom. VII.

Hulk Sculp.

CHIEN DE RUSSIE.

CHIENNE DE RUSSIE.

ſchrijving gegeeven hebben; haar kop was ſmaller, en haar ſmoel dunner; deeze teef was over het algemeen ligter van maakzel dan de reu en naar evenredigheid meer met lang hair bezet. Dat van den reu was bijna op het geheel lijf wit, in plaats dat de teef zeer groote kastanje-bruine vlakken op de ſchouderen, op den rug, op het agterſtel en op den ſtaert had, welken laatſten zij minder dikwijls opligtede, maar verder geleek zij in alle kenmerken naar den reu.

TAFEL *van de afmeetingen van de Ruſſiſche Reu en Teef.*

	REU voet.	REU duim.	REU lijn.	TEEF voet.	TEEF duim.	TEEF lijn.
Lengte van het lijf in eene regte lijn gemeeten, van de punt van den ſmoel tot den aars	3	7	3	3	4	3
Lengte over de kromte van het lijf gemeeten	4	2	6	3	9	3
Hoogte van het voorſtel	2	1	6	2	1	4
Hoogte van het agter-ſtel	2	3	6	2	2	2
Lengte van den kop van de punt van den ſmoel tot het agterhoofd	0	10	0	0	9	6
Omtrek van de punt van den ſmoel	0	6	0	0	5	6
Omtrek van den ſmoel onder de oogen gemeeten	0	9	3	0	9	1
Omtrek van de opening van den bek	0	7	6	0	7	3
Afſtand tuſſchen de twee neusgaten	0	0	4½	0	0	4½
Afſtand tuſſchen de punt van den ſmoel en den voorſten hoek van het oog	0	4	9	0	4	7
Afſtand tuſſchen den agterſten hoek en het oor	0	3	1	0	2	7
Lengte van het oog van den eenen hoek tot den anderen	0	1	0	0	0	11
Opening van het oog	0	0	7	0	0	6
Afſtand tuſſchen de voorſte hoeken der oogen	0	1	11	0	1	8
Omtrek van den kop tuſſchen de oogen en de ooren gemeeten	1	1	0	1	1	0
Lengte der ooren	0	4	5	0	3	6
Breedte van derzelver grondſtuk over de buitenſte kromte gemeeten	0	2	4	0	1	11
Afſtand tuſſchen de twee ooren van onderen gemeeten	0	3	8	0	3	3
Lengte van den hals	0	2	0	0	1	6
Omtrek van den hals	1	1	10	1	3	3
Omtrek van het lijf agter de voorſte pooten gemeeten	2	3	0	2	2	2
Omtrek op de dikſte plaats	2	3	3	2	3	2
Omtrek voor de agterſte pooten gemeeten	1	6	8	1	4	6
Hoogte van het onderſte van den buik boven den grond onder de ribben	1	7	11	1	5	6
Dezelfde hoogte onder de borst	1	3	0	1	2	0
Lengte van den ſtomp van den ſtaert	1	6	2	1	6	7
Omtrek van den ſtaert aan het begin van den ſtomp	0	3	11	0	3	11

	voet.	duim.	lijn.	voet.	duim.	lijn.
Lengte van den voor-arm van den elleboog tot de geleding der hand	0	9	9	0	9	4
Breedte van den voor-arm bij den elleboog. .	0	3	1	0	2	1
Dikte van den voor-arm op dezelfde plaats. .	0	1	8	0	1	9
Omtrek van de geleding der hand . . .	0	4	6	0	4	5
Omtrek van de nahand	0	3	7	0	3	6
Lengte van de geleding der hand tot het eind der nagelen	0	5	6	0	6	5
Lengte van het been van de knie tot den hiel .	0	10	7	0	11	3
Breedte van het bovenste van het been . .	0	4	8	0	4	9
Dikte van het bovenste van het been . . .	0	1	3	0	2	1
Breedte ter plaatse van den hiel	0	2	3	0	2	3
Omtrek van den agtervoet	0	3	3	0	3	1
Lengte van den hiel tot het einde der nagelen .	0	8	7	0	4	4
Breedte van den voorsten voet	0	1	10	0	2	0
Breedte van den agtersten voet	0	1	8	0	1	11
Lengte van de grootste nagelen	0	0	7	0	0	9
Breedte aan derzelver grondstuk	0	0	3	0	0	3

MUIL-EZEL-HONDEN

UIT EENE WOLVIN EN EEN' BRAK VOORTGETEELD.

De Heer SURIREY DE BOISSY, welken ik meermaalen heb aangehaald, heeft mij in de maand Maart 1776 eenen brief geschreven, bij welken hij mij meldt dat van vier jonge dieren, den zesden Juny 1773 door den Brak en de Wolvin voortgebragt, twee wijfjens door hem aan vrienden waren geschonken, doch dat zij niet in het leven gebleven waren, dat het laatste wijfjen en het eenigst mannetjen, uit die dragt voortgekoomen, toen gebragt waren op een der land-goederen van den Markgraaf DE SPONTIN, daar zij den herfst hadden doorgebragt, en dat men, na het droevig ongeval, aan den koetsier van zijn huis overgekoomen, door den beet van de moeder wolvin, haar aanstonds gedood had. De Heer DE BOISSY voegt 'er nog bij dat van die twee bastaarden het wijfjen van haare jongheid af aan minder wild was dan het mannetjen, dat meer van den aart van den wolf scheen te hebben dan zij, dat men dezelve vervolgens in den winter heeft gebragt naar het kasteel van Florennes, dat ook den Markgraaf DE SPONTIN toebehoort, dat men hen 'er wel heeft opgepast, en dat zij zeer gemeenzaam zijn geworden, eindelijk dat deeze dieren den dertigsten December 1775 gekoppeld zijn, en dat het wijfjen in den nacht tusschen den tweeden en derden Maart, vier jongen heeft ter waereld gebragt, enz.

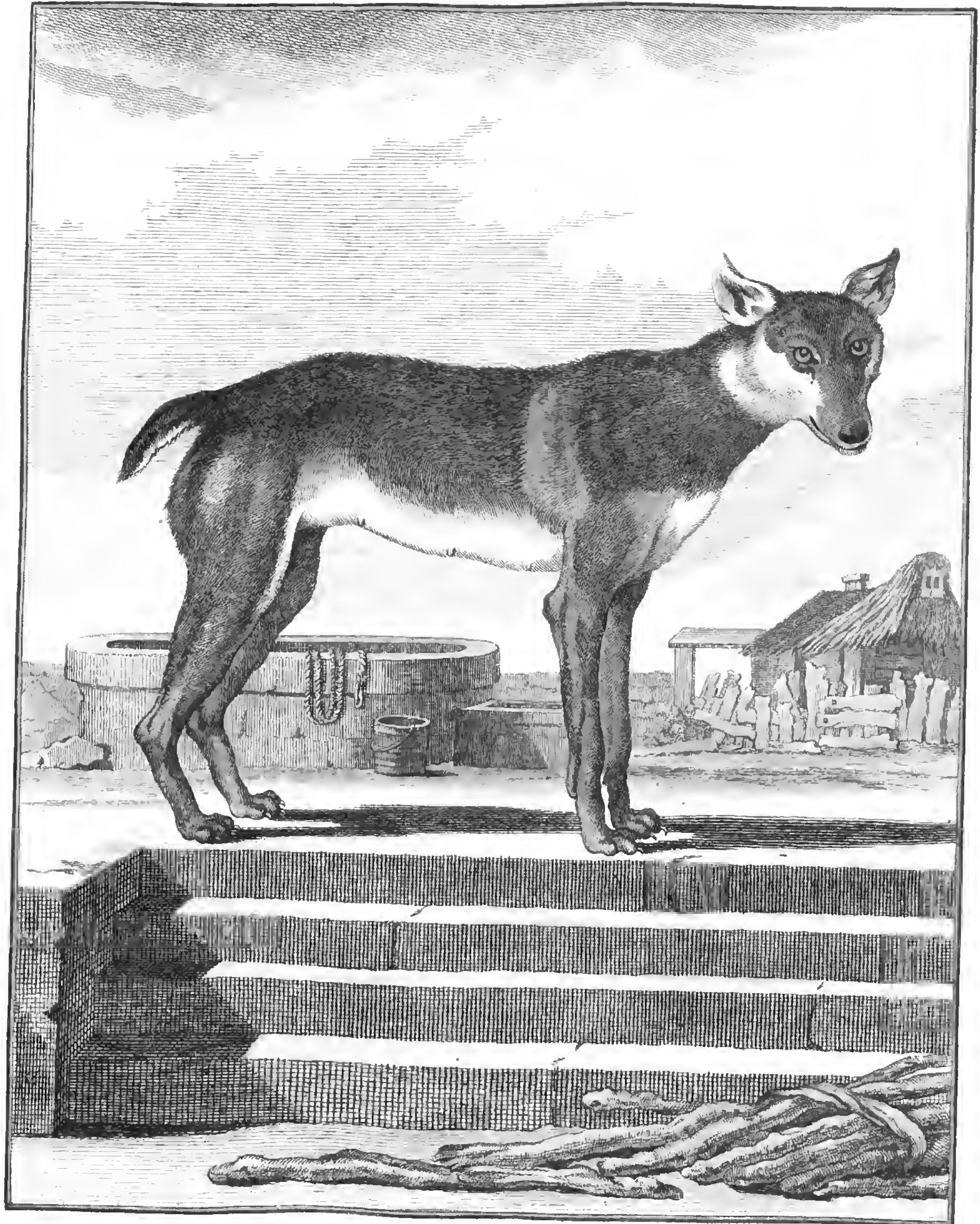
Vervolgens heeft de Markgraaf DE SPONTIN de goedheid gehad mij den een en twintigsten April 1776, van Namen te schrijven, dat hij, verlangend zijnde mij volkoomen voldoening te geeven omtrent de nieuwe jongen van deeze bastaarden, zig naar zijn landgoed heeft begeeven, om het onderscheid, dat 'er tusschen hen en hunne vader en moeder zoude kunnen wezen, aandachtig waarteneemen. Deeze jongen zijn vier in getal, twee mannetjens en twee wijfjens; de laatste hebben de voorste pooten wit, gelijk ook het voorste van de keel, en eenen zeer korten staert, gelijk hunne moeder; dit koomt daarvandaan dat de wagthond, die de wolvin gedekt heeft, niet meer staert had dan een patrijs-hond. Een der mannetjens is van eene bruine kleur, die bijna zwart is; het gelijkt veel meer naar eenen hond dan naar een' wolf, schoon hij de wildste van alle is. Het ander mannetjen heeft niets dat het onderscheidt, en schijnt even veel naar den vader als naar de moeder te gelijken: de twee mannetjens hebben den staert als de

vader. De Markgraaf DE SPONTIN voegt 'er verplichtend bij: „ Zoo „ gij, Mijn Heer! de aanbieding, die ik de eer heb u te doen, van u den „ vader, de moeder en twee jongen, toetezenden, en u dezelve op mijne „ kosten te laaten brengen, wildet aanneemen, zoudt gij mij zeer verplich- „ ten: ik zal dan de twee andere jongen behouden, om te zien of de soort „ niet zal verbasteren, en of zij geene *waare wolven* of *waare honden* zul- „ len worden."

Bij eenen tweeden brief uit Namen, gedagtekend den tweeden Juny 1776, doet de Markgraaf DE SPONTIN mij de eer aan mij te bedanken dat ik zijne wel geslaagde proefneeming in mijne Bijvoegzelen op mijne Natuurlijke Historie der viervoetige dieren heb aangehaald, en meldt mij dat hij voorneemens is te beproeven, of hij honden met vossen konne doen koppelen, maar dat hij zou vreezen te onderneemen eenen wolf met eene teef te paaren, naardien hij zig verbeeldde dat de wreede en woeste aart van den wolf hem nog gevaarlijker zoude maaken dan de wolvin geweest was. „ De „ brenger van deezen brief (voegt 'er de Heer DE SPONTIN bij) is belast „ met de bezorging van de twee honden van het eerste geslacht, en van twee „ van derzelver jongen, van welke ik de sterkste en de meest naar den vader „ en naar de moeder gelijkende heb uitgekozen, welke ik 'er bij zende. „ Ik houde 'er dan nog vier overig, van welke de een den staert zeer kort „ heeft, gelijk de hond dien had, en donker zwart van kleur zal zijn. Hij „ schijnt ook makker en gemeenzaamer te zijn dan de andere; maar hij heeft „ nog de reuk van den wolf, want daar is geen hond of hij loopt weg, als „ hij hem ruikt, waarvan gij met die, welke ik u zend, ook de proef kan „ neemen. De vader en moeder hebben nooit iemand gebeten, en zijn zelfs „ zeer liefkoozende; gij kunt dezelve in uwe kamer laaten koomen, gelijk „ ik de wolvin in de mijne liet koomen, zonder het minste gevaar te loo- „ pen. De reis zal hen misschien nog gemeenzaamer maaken; ik heb „ gemeend u dezelve aldus te moeten zenden, alzoo ik dagt dat zij zig in „ eene mand niet zouden kunnen gewennen, zijnde nooit opgesloten, noch „ aan den band geweest," enz.

Deeze vier dieren zijn mij indedaad toegekoomen in het begin van Juny 1776, en ik was in het eerst verplicht hen zes weeken lang in eene besloten plaats te bewaaren; maar bespeurende dat zij daardoor nog wilder wierden, stelde ik hen in het laatst van July in vrijheid, en ik liet hen over dag in mijnen tuin houden, en des nachts in eenen kleinen stal. Zij zijn altijd welvaarende geweest door de vrijheid, welke men hun over dag gaf, en na dien gantschen tijd hunne natuurlijke hebbelijkheden waargenoomen te hebben, heb ik de twee oude aan 's konings diergaarde geschonken, namelijk het mannetjen en het wijfjen, die onmiddelijk van den hond en de wolvin zijn gekoomen, en ik heb de twee jonge gehouden, een mannetjen en een wijfjen, welke voortgekoomen zijn uit die, welke ik naar de diergaarde heb gezonden.

Ziet hier de historie en bijzondere beschrijving van elk deezer vier dieren.

Hulk direx.

CHIENE MŒTIS *premiere génération.*

MUIL-EZEL-HONDEN.

VAN HET MANNETJEN.

EERSTE GESLACHT.

Hij had meer overeenkomst met den wolf dan met den hond in aart, want hij had enige woestheid behouden; hij had een vonkend ook, het gezigt woest en eenen wilden aart; hij blafte allen degeenen, die hem aankeeken, of die hem naderden, terstond aan; het was geen zeer duidlijk geblaf, maar eer een gehuil, dat hij zeer dikwijls in oogenblikken van honger of verveeling deed hooren; hij had zelfs weinig zagtheid en makheid bij persoonen, welke hij best kende, en misschien zou hij, als hij in volle vrijheid geleefd had, in zeden een waare wolf geworden zijn. Hij was niet gemeenzaam dan met degeenen, die hem te eeten bragten. Als de honger hem drong en de man, die hem oppaste, hem dan eeten gaf, scheen hij hem dankbaarheid te betoonen, door tegens hem op te gaan staan, en hem de handen en het aangezigt te lekken. Hetgeen bewijst dat het de honger was die hem onderdaanig en streelende maakte was dat hij, bij andere gelegenheden, dikwerf de hand, die hem streelde, zogt te bijten. Hij was dan niet gevoelig voor liefkoozingen dan door een grof eigenbelang, en hij was zeer jaloers als men zijn wijfjen en jongen streelde, voor welke hij geene verknogtheid had. Hij behandelde hen zelfs meer als vijanden dan als vrienden, en ontzag hen niet veel meer dan dieren, die hem geheel vreemd zouden geweest zijn, vooral als het om het eeten te doen was. Men was genoodzaakt hem het zijn afzonderlijk te geeven, en hem vasttemaaken terwijl de andere aten, want hij was zoo verslindende, dat hij zig niet met zijne portie te vreden hield, maar zig op de andere wierp, om hen van het hunne te berooven. Als hij eenen onbekenden zag naderen, wierd hij boos en geraakte in woede, vooral als dezelve slegt gekleed was; dan blafte hij, huilde hij, krabde hij den grond en schoot eindelijk toe, zonder dat men hem tot bedaaren konde brengen, en zijne boosheid duurde tot dat het voorwerp, dat dezelve opgewekt had, heen gong en verdwenen was.

Zoodanig was zijn aart geduurende de eerste zes weeken, toen hij, om zoo te spreeken, in gevangenis was; maar toen men hem in vrijheid gesteld

had, ſcheen hij minder wild en boos. Hij ſpeelde met zijn wijfjen, en ſcheen den eerſten dag bedugt te zijn dat hij niet genoeg genot van zijne vrijheid zoude hebben, want hij hield niet op van loopen en van ſpringen, en wekte zijn gezin op om hetzelfde te doen. Hij wierd ook makker jegens vreemdelingen; hij ſchoot niet meer met zoo veel woede op hen toe, en hield zig te vreden met te knorren; als hij hen zag, rees zijn hair te berge, gelijk bijna allen tammen honden gebeurt, als zij lieden, die zij niet kennen, hunnen meester, of zelfs ſlechts zijne wooning zien naderen. Hij had zoo veel vermaak in los te loopen, dat men moeite had om hem 's avonds te krijgen, om hem te brengen daar hij ſlaapen moest. Als hij den oppasſer met zijne ketting zag koomen, was hij op zijne hoede, liep weg, en men kon hem niet krijgen dan door hem met enige listen te bedriegen, en zoo dra hij in zijn hok was, gaf hij zijn verdriet te kennen door een bijna aanhoudend gehuil, dat enige uuren duurde.

Die reu en teef waren in Augustus 1776 drie jaaren en twee maanden oud, toen ik hen beſchreef, zoo dat zij volkoomen volwasſen waren. De reu was ten naasten bij van de grootte van eenen ſterken wagthond, en hij had zelfs het lijf overal dikker; hij was egter op verre na zoo groot niet als een oude wolf; hij had maar drie voeten lengte van het eind van den ſmoel tot het begin van den ſtaert, en omtrent twee en twintig duimen hoogte van den ſchouder tot het eind van de pooten, terwijl de wolf drie voeten en zeven duimen lengte, en twee voeten en vijf duimen hoogte heeft. Hij had veel meer van den hond dan van den wolf in het maakzel van den kop, die eer rond dan langwerpig was. Hij had, even als de wagthond, het voorhoofd vooruitſteekende, den ſmoel vrij dik, en de punt van den neus weinig opgewipt; zoo dat men zeggen kan dat hij juist den kop had van zijnen vader den hond, maar den ſtaert van zijne moeder, de wolvin, want die ſtaert was niet kort gelijk die van zijn' vader, maar bijna zoo lang als die van den wolf. Zijne ooren waren aan de einden omgekromd, en geleeken een weinig naar die van den wolf, naardien zij altijd regt op ſtonden, behalven aan het eind, dat altoos nederhong, zelfs wanneer hij naar iets keek, dat hem mishaagde, en, dat zonderling was, zijne ooren, in plaats van altijd ter wederzijde van den kop omgekromd te zijn, waren dikwijls omgebogen naar de oogen toe, en het ſchijnt dat dit verſchil van beweeging van den wil van het dier afhong; zij waren van onderen breed, en eindigden in eene punt.

De oogleden waren bijna horizontaal geopend, en de binnenſte hoeken der oogen waren vrij digt bij elkanderen, naar de breedte van den kop. De rand der oogleden was zwart, gelijk de knevels, de tip van den neus en de rand der lippen. De oogen waren geplaatst als die van den hond, en de oog-putten waren niet ſchuinsch, gelijk bij den wolf. De regenboog was vaal-geel, naar het graauw trekkende; boven den binnenſten hoek der oogen ſtonden twee witachtige vlekken over elkanderen, dat dit dier een nog woester voorkoomen ſcheen te geeven. Hij was minder hoog op zijne

pooten dan zijn vader de hond, en scheen veel van den wolf te hebben in evenredigheid van lijf en kleur van hair; het agterstel scheen ondertusschen een weinig hooger dan bij den wolf, schoon laager dan bij den hond, het-welk daar van daan kwam dat de agterste pooten bij den wolf veel meer gebogen zijn dan bij den hond, en dat geeft den wolf het voorkoomen als of hij op zijne hielen liep; dat dier had ook meer buik dan de gewoone honden, welk kenmerk het ook van zijne moeder wolvin had. Voor het overige waren de pooten sterk en wel gespierd, gelijk ook de voeten, welker nagelen grootendeels zwart en langer waren dan bij den hond. Het dier liep met de nagelen wijd van elkanderen, zoo dat het spoor, dat hij in den grond drukte, grooter was dan dat van de voeten van den hond. Aan de voorste pooten waren de buitenste nagel en de nagel, die op de binnenste volgt, wit of vleeschkleurig; aan den slinker agter-voet waren de twee nagelen, die den inwendigen volgen, ook vleeschkleurig, en aan den regter agter-voet was alleen de buitenste nagel van die kleur. De staert was lang, geleek veel naar dien van den wolf, en was altoos nederhangende, en het was alleen als het dier zeer blijde was dat hij dien opligtte; maar, als hij boos was, hield hij den staert tusschen zijne pooten, naar denzelven eerst horizontaal uitgestooken te hebben, en in zijne geheele lengte heen en weder te hebben gekwispeld, dat de honden en de wolven beiden doen.

Het hair van dit dier geleek gantschlijk naar dat van den wolf; de omtrek der oogen was met vaal en graauw gemengd, en die kleur kwam zig vereenigen met het ros-bruin, dat het bovenste van den neus bedekt; dat ros-bruin was met eene ligte tint bleek vaal vermengd. Het benedenste van de wangen, de zijden van den neus, het geheel onderst kaakbeen, het binnenste van de ooren en het bovenste van den hals waren min of meer vuil wit; de buitenste zijde der ooren was bruin met vaal gemengd, het bovenste van den kop en den hals geel met asch-graauw gemengd; de schouders, de voorzijde van de voor-pooten, de rug, de heupen, en de buitenste zijde van de dijen waren zwart, met bleek vaal en graauw gemengd. Op den rug en de schoft heerschte het zwart, gelijk ook op het bovenste van de schouderen, daar het egter als gestreept was door een inmengzel van graauw. Op de andere deelen van de schouderen, op de ribben en de dijen had het hair eene ligte tint van bleek geel, hier en daar met zwart geaderd; het onderste van den buik was bleek en helder geel, een weinig met graauw vermengd, maar hij was wit op de borst en rondom den aars. De pooten waren aan de buiten-zijden donker vaal, en aan de binnen-zijden graauwachtig wit; de voeten waren wit met eene ligte vaale tint. Op het eind van het lijf zag men groote vaale hairen met wit hair gemengd, die zig kwamen vereenigen met die, welke om den aars stonden. De staert was sterk met hair bedekt, hij was zelfs ruig; de schikking van dat hair deed hem aan zijn begin dun schijnen in zijne lengte zeer dik, krom van gedaante, en eindigende in een kwastjen van zwart hair; dat hair was van onderen wit en van boven zwart, maar dat zwart was met graauw en bleek vaal vermengd.

VAN HET WIJFJEN,

EERSTE GESLACHT.

De aart van dit wijfjen kwam ons voor geheel verfchillende te zijn van die van het mannetjen; niet alleen was het niet woest, maar zagt en ftreelende; het fcheen zelfs de menfchen, welke het beminde, aantehaalen, en het drukte zijn genoegen uit door eene kleine fchreeuw van blijdfchap. Zelden was het gramftorig; fomtijds blafte het, op het zien van een onbekend voorwerp, maar zonder andere tekenen van gramfchap te laaten blijken: het geblaf was minder fterk dan dat van het mannetjen; het geluid geleek naar dat van eenen zeer fchorren hond. Somtijds was zij zoo liefkoozende, dat zij 'er lastig door wierd; zij was zoo zagtzinnig, dat zij zig zelfs niet verdedigde tegens de mishandeling van het mannetjen; zij gong voor hem liggen en rollen, als om genade te verzoeken. Haar gezigt, fchoon zeer veel naar dat van de wolvin gelijkende, ftreed niet met dien goeden aart; zij had een zagt oog, eenen vrijen gang, eene groote geftalte, fchoon verre beneden die van het mannetjen, hebbende flechts twee voeten en negen duimen lengte van de punt van den fmoel tot het begin van den ftaert; de hoogte was in dezelfde evenredigheid, zijnde flechts van een en twintig duimen en drie lijnen van den fchouder af tot het eind van den voet.

Zij had veel overeenkomst met haare moeder de wolvin, in gedaante van den kop en kleur van het hair op dat deel; zij had, even als de wolvin, den fmoel dik bij de oogen, zoo dat de hoeken veel verder van elkanderen af ftonden dan bij den hond, en zelfs dan bij het mannetjen, dat wij zoo even befchreven hebben: zij had ook, als de wolvin, een plat voorhoofd, de punt van den neus wat opgewipt, de oogputten wat fchuinsch, de ooren kort en altijd regt op ftaande, maar haar ftaert geleek naar dien van den hond, en was kort en ftomp, terwijl het mannetjen den ftaert van de wolvin had. Zij had regte ooren, breed aan het grondftuk, en in eene punt eindigende, die niet omgekromd was, als die van het mannetjen; dus geleek zij ook volmaakt naar haare moeder door dat kenmerk; zij was zeer lugtig, zijnde naar evenredigheid hooger op de pooten dan het mannetjen. Zij had de dijen en de beenen ook fijner; zij kon zeer hoog fpringen en zou gemaklijk over eenen muur van zes of zeven voeten hoogte gefprongen zijn; zij had zes prammen onder aan den buik. Voor het overige had zij, als het mannetjen, den rand der oogleden, de lippen en de punt van den neus zwart; de regenboog van het oog was geelachtig, de omtrek der oogen donker vaal, hel-

Hulk direx.

CHIEN MŒTIS PREMIERE GÉNÉRATION.

helderer boven de bovenſte oogleden, en de wangen en kinnebakken wit: tusſchen de oogen was bruin hair, dat boven op den kop eene punt vormde. Het hair van het lijf was zwart, met graauw gemarmerd door een inmengzel van wit hair; het zwart was duidlijker van de ſchouderen af tot het kruis, zoo dat dit wijfjen op die plaats zwarter was dan het mannetjen. De zijden van het lijf en de hals tot aan de ooren waren graauwachtig van kleur; de hairen waren aan den wortel wit, en zwart aan de punten; het agterſte der ſchouderen en de zijden van den hals waren vaal; het binnenſte der ooren, de omtrek van de boven-lip, de geheele onder-kaak, de borst, de buik, het geheel onderſte van den ſtaert en de omtrek van den aars waren min of meer wit, maar dat wit was zoo zuiver en zoo duidlijk niet als bij het mannetjen, en het was op enige plaatſen met bleek geel of aschgraauw vermengd. De kruin en de zijden van den kop, het bovenſte van den ſmoel, het buitenſte der ooren, de buitenſte zijden der pooten, en de zijden van het lijf van onderen waren rosachtig of geelachtig; het binnenſte der pooten was, even als de buik, bijna witachtig: zij had niet, als het mannetjen, witte vlekken op de oogen, noch op den hals. De omtrek der lippen, de wenkbraauwen, de oogleden, de knevels, de punt van den neus en alle de nagelen waren zwart; de ſtaert geleek naar dien van den vader hond; hij was geheel verſchillende van dien van het mannetjen, die, gelijk wij gezegd hebben, naar den ſtaert van de moeder wolvin geleek. Die van dat wijfjen was kort, plat en van onderen wit, van boven met zwart hair bedekt, ligt met wat vaal getint, en in zwart hair eindigende.

Als men de kleur van het hair van de pooten met die van de nagelen in dat mannetjen en wijfjen vergelijkt, ſchijnt het dat de kleur van de nagelen veel afhong van de kleur van het hair, dat 'er boven was; ik geloof zelfs dat deeze overeenkomst algemeen is, en bij de meeste dieren gemaklijk kan beſpeurd worden. De osſen, de paerden, de honden, enz. hebben ook wit op deeze laatſte deelen; ſomtijds vertoont zig dat wit zelfs bij ſtreepen, als de pooten en voeten van verſchillende kleuren zijn. Het vel heeft ook veel overeenkomst met de kleur van het hair, het is bijna altijd wit daar het hair wit is, mits het zoo zij in zijne geheele uitgeſtrektheid, want als het hair ſlechts aan de punt wit is, en rood of zwart aan den wortel, dan is het vel meer zwart of ros dan wit.

VAN HET MANNETJEN,

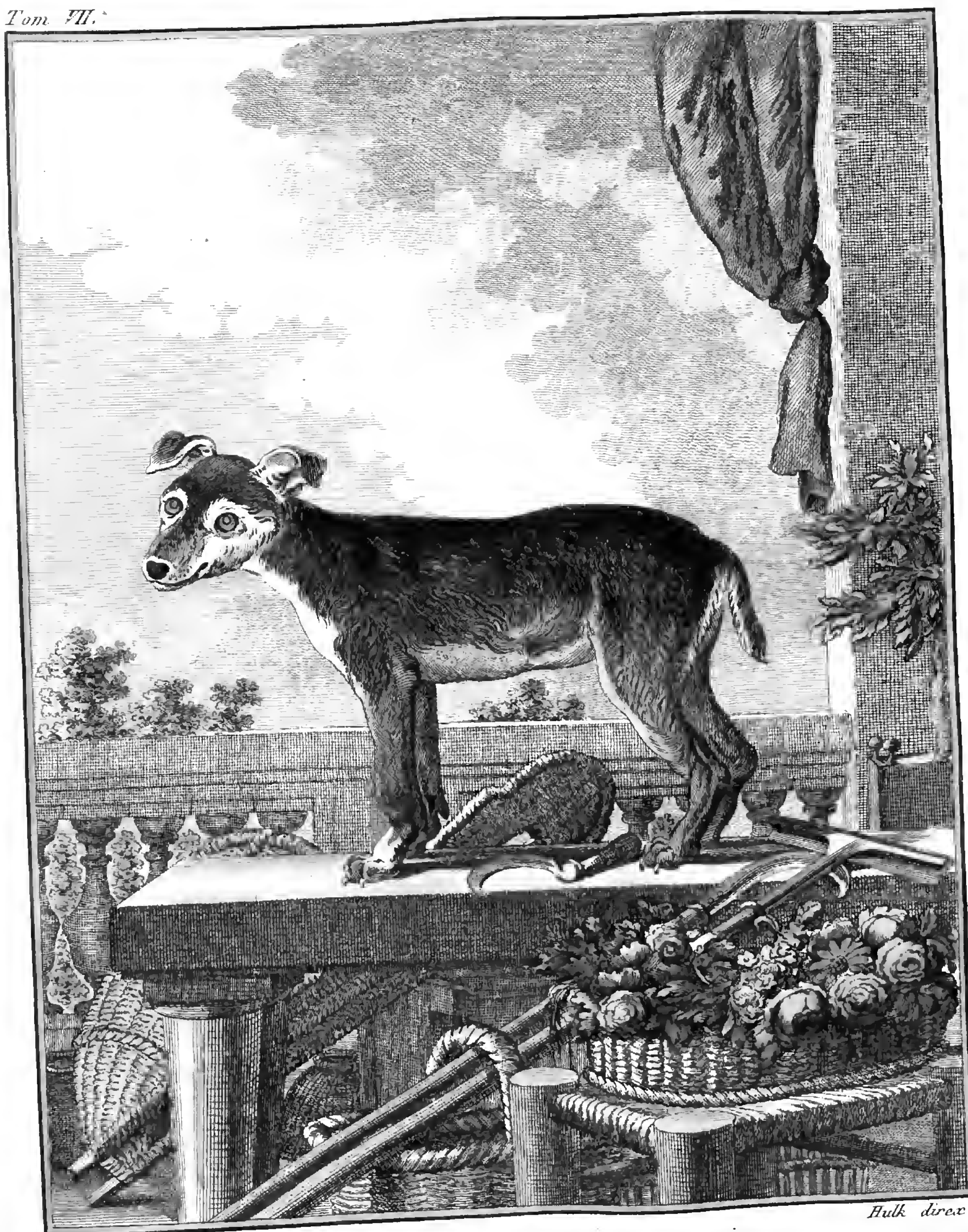
TWEEDE GESLACHT.

Het mannetjen en wijfjen van het eerste geslacht, den zesden Juny 1773 geboren, koppelden den dertigsten December 1775, en het wijfjen wierp vier jongen den derden Maart 1776; zij was dan twee jaaren en omtrent zeven maanden oud, toen zij ritsig wierd, en de dragt duurde drie en zestig dagen, dat is, zoo lang als die der teeven. In die dragt van vier jongen waren een mannetjen en drie wijfjens, waarvan twee kort na hunne geboorte gestorven zijn, en daar bleeven geene over dan het mannetjen en wijfjen, op de plaat van die van het tweede geslacht afgebeeld, van welke wij nu de beschrijving op twee verschillende tijden van hunnen ouderdom zullen geeven.

Den derden September 1776, dat is, op den ouderdom van zes maanden waren de afmeetingen van dat jong mannetjen aldus:

	voet.	duim.	lijn.
Lengte van het lijf, in eene regte lijn gemeeten van de punt van den neus tot het begin van den staert	2	2	0
Hoogte van het voor-stel	1	6	0
Hoogte van het agter-stel	1	5	0
Lengte van den smoel tot aan het agterhoofd	0	7	0
Afstand van de punt van den smoel tot het oog	0	2	10
Afstand van het oog tot het oor	0	1	9
Lengte van het oor.	0	4	0
Breedte van het oor aan zijn' wortel	0	2	4
Lengte van den staert	0	9	0
Hoogte van den buik boven den grond	0	9	6

Het is niet mogelijk geweest diezelfde afmeetingen aan het mannetjen den vader, te neemen, om zijne woestheid. Diezelfde aart schijnt ten minsten gedeeltelijk overgegaan te zijn op het jong mannetjen, dat, reeds van zijne zesde maand af, wild en woest was; zijn oog en zijne houding gaf dit karakter te kennen. Als hij eenen vreemdeling zag, vlugtte hij en gong zig verbergen; liefkoozingen stelden hem niet gerust, en hij bleef het voorwerp, dat hem hinderde, scheef aanzien; hij fronselde de wenkbraauwen, hield den kop gebukt en den staert tusschen de pooten; hij trilde en beefde van gramschap of vrees, en scheen dan degeene, die hij best kende, te mistrouwen, en, zoo hij niet beet, was dit eerder uit gebrek aan stoutheid dan uit gebrek aan boosheid. De man, die hem oppaste, had veel moeite om

Hulk direx.

CHIENNE MŒTIS SECONDE GÉNÉRATION.

hem des avonds in den tuin, waarin hij over dag met zijne vader en moeder was, weder optevangen. Hij had, gelijk zijn vader en zijne grootmoeder de wolvin, den staert lang en sleependen, en geleek naar zijnen vader en zijnen grootvader hond door den kop, die vrij in een gedrongen was, door de oog-putten, die bijna horizontaal waren, en door de tusschen wijdte tusschen de oogen, die vrij klein was. In alle deeze kenmerken geleek hij naauwkeurig zijn' vader, maar hij had de ooren grooter naar evenredigheid van den kop; zij waren bijna in hunne geheele lengte nederhangende, in plaats dat die van den vader slechts aan de punten omgekromd waren en wel omtrent een derde van hunne lengte. Hij verschilde ook van zijnen vader in kleur van hair, dat zwart op den rug, op de zijden van het lijf, het onderste van den hals en den staert was, en door eene streep van dezelfde zwarte kleur, die over het voorhoofd liep, en die aan de ooren en de oogen eindigde. Het hair was gemengd van vaal, graauw en zwart boven aan de dijen, het agterste van de schouderen, het bovenste en de zijden van den hals, en wat rosachtig, naar het bruine trekkende, in de streep, die over het voorhoofd liep: het hair op den buik was zeer kort, zoo ruuw op het gevoel en zoo graauwachtig als dat van eenen waaren wolf.

De kruin van den kop, de omtrek der oogen, de zijden en het bovenste van den neus, het buitenste van de ooren, en het bovenste van de pooten waren bedekt met rosachtig of geelachtig hair, slechts met bruin vermengd aan den buitensten rand der ooren tot aan derzelver einden, en op de kruin van den kop; deeze geelachtige kleur was bleeker op de binnen-zijden van de voorste pooten. Het bovenst gedeelte van de binnen-zijden van de dijen, gelijk ook van de pooten, de borst van vooren, de staert van onderen, de omtrek van den aars, de ooren van binnen, de wangen van onderen en de geheele onder-kaak waren vuil-wit, op enige plaatsen met bleek geel vermengd; de ooren waren van binnen met deeze zelfde geelachtige kleur gezoomd, en men zag 'er spooren van voor de borst en onder den staert. De voorste pooten waren als die van de honden, maar de agterste waren met eene bogt en zelfs nog grootere dan die van den vader; zij waren wat naar binnen gedraaid; hij had de voeten naar evenredigheid ook zwaarer dan de vader en de moeder. Hij had de nagelen zwart, gelijk ook het onderste der voeten op de plaatsen die zonder hair waren, en dit laatste kenmerk had hij gemeen met zijnen vader en zijne moeder.

VAN HET WIJFJEN,

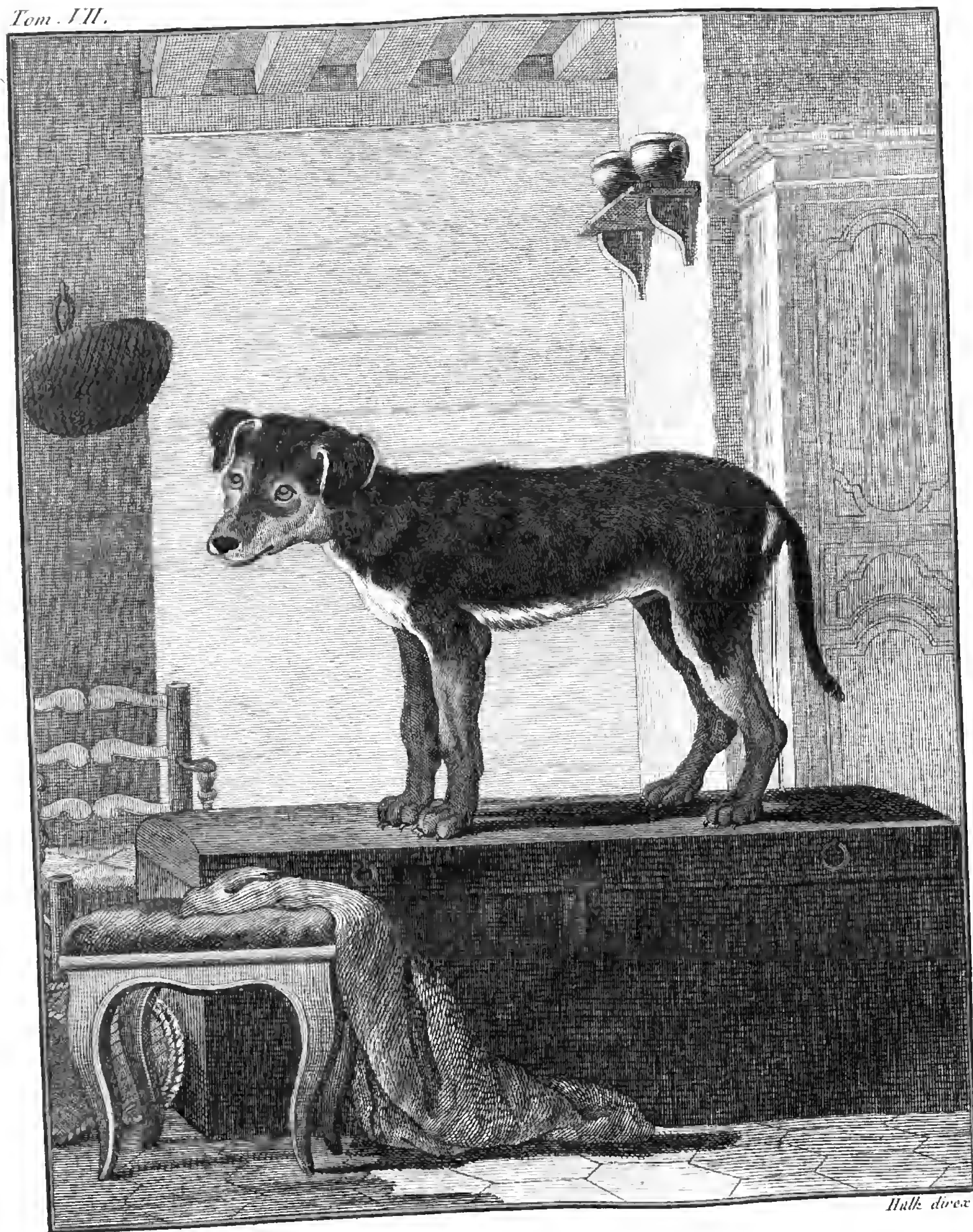
TWEEDE GESLACHT.

Dit jong wijfjen, den derden September 1776 zes maanden oud zijnde, was toen van de volgende afmeetingen:

	voet.	duim.	lijn.
Lengte van den kop en het lijf, in eene regte lijn gemeeten van de punt van den neus tot het begin van den ſtaert.	2	2	0
Hoogte van het voor-ſtel	1	2	6
Hoogte van het agter-ſtel	1	2	0
Lengte van de punt van den neus tot aan het agterhoofd.	0	7	6
Lengte van de punt van den neus tot het oog	0	3	2
Afſtand van het oog tot het oor	0	2	4
Lengte van het oor	0	3	10
Breedte van het oor aan zijnen wortel	0	2	3
Lengte van den ſtaert	0	5	10
Hoogte van den buik boven den grond	0	9	0

Men ziet uit deeze afmeetingen dat dit wijfjen wat laager was dan het mannetjen van denzelfden ouderdom; zij was ook voller van vleesch. Deeze twee jonge dieren geleeken elkanderen in aart niet meer dan hunne vader en moeder, want het wijfjen was zagt als haare moeder, en het mannetjen was wild van aart, en had het woest oog van zijnen vader. De tegenswoordigheid van vreemdelingen maakte dat jong wijfjen niet boosaartig; zij wierd terſtond met hun gemeenzaam, als zij het ſlechts ſtreelden; zij kwam hen zelfs voor, als zij onverſchillig waren, ſchoon zij hen wel wist te onderſcheiden van haare vrienden, welke zij altoos beter ontvong, en met welke zij zoo ſtreelende was, dat zij 'er lastig door wierd.

Zij had, even als haare moeder en haar grootvader hond, eenen korten ſtompen ſtaert; dezelve was van onderen met wit hair bedekt tot op de helft van zijne lengte, en voorts met bleek vaal, met aschgraauw getint; maar het bovenſte van den ſtaert was zwart met bleek vaal en aschgraauw gemengd, en aan zijn eind bijna geheel zwart; zij had den kop wat langwerpig, en wel merklijk meer dan de kop van het jong mannetjen, de oogputten ſchuinsch, en de oogen verre van malkanderen, maar evenwel wat minder dan die van haare moeder, naar welke zij ook geleek door de geelachtige kleur van de kruin van den kop, het voorhoofd, den omtrek der oogen, het bovenſte en de zijden van den neus tot op omtrent een duim van de boven-lip, van het buitenſte van de ooren en de pooten, en van de zijden van den buik; zij,

CHIEN MÉTIS *seconde génération*.

geleek ook naar haar door het graauwachtig hair op het voorhoofd, en van de oogen af tot de punt van den neus. De geele of rosachtige kleur was egter op verre na zoo donker niet als op de moeder; zij trok zelfs wat naar het witte, hetgeen scheen voorttekoomen van den vader, wiens hair op dezelfde plaatsen geel en bijna wit was.

Zij geleek naar haaren vader in voeten en nagelen, die witachtig, en in ooren, die nederhangende waren. Bij den vader waren, wel is waar, maar zeven witachtige nagelen, in plaats dat zij bij dit jong wijfjen alle bijna van dezelfde kleur waren. Zij had de ooren ook geheel nederhangende, daar die van den vader maar met een derde van hunne lengte overhongen. Zij had ook, gelijk haar vader, eene groote overlangsche vlek op den hals, die aan de keel begon, zig al breeder op de borst uitstrekte, en omtrent het midden van het onderste gedeelte van het lijf in eene punt eindigde. Zij geleek ook naar hem door de witachtige kleur van het hair op de wangen, op den rand van de boven lip, op de geheele onder-kaak, op de binnenzijden van de pooten, den omtrek van den aars en der voeten, en eindelijk door de kleur van den buik, die wit was met aschgraauw gemengd.

Zij had met haaren vader en moeder gemeen de graauwachtige kleur van den rug en van de zijden van het lijf; de gemengde vaale en witachtige kleur op den hals, het agterste gedeelte van de schouderen en het bovenste van de buitenste zijden der dijen.

Volgens het onderzoek en de beschrijving, welke wij nu van deeze vier dieren gedaan en gegeeven hebben, blijkt dat zij meer overeenkomst hadden met de wolvin dan met den hond, in kleur van hair, want zij hadden, even als de wolvin, geheel het bovenst gedeelte en de zijden van het lijf graauwachtig van kleur, op enige plaatsen met vaal vermengd. Zij hadden ook, gelijk de wolvin, rosachtig en witachtig hair op den kop, op de pooten en onder aan den buik; maar het mannetjen van het eerste geslacht had slechts meer wit en minder geel dan het wijfjen, hetgeen scheen te koomen van den vader hond, die meer wit dan zwart was; de hoedanigheid van het hair was evenwel niet volkoomen gelijk aan die van het hair van de wolvin; want bij deeze vier dieren was het minder ruuw, minder lang en lag platter dan bij de wolvin, die voor het overige, gelijk alle de andere wilde en vleeschetende dieren, onmiddelijk op de huid een tweede kort gekroesd hair had, dat den wortel der lange hairen bedekte. Bij onze vier dieren hebben wij dat kort hair bespeurd, maar het was noch zoo gekroesd, noch zoo digt als bij de wolvin, naar welke het egter door dat kenmerk geleek, naardien dat tweede hair gemeenlijk niet bij onze tamme honden gevonden wordt. Ook was het hair van deeze vier dieren, schoon in hoedanigheid van dat van de wolvin verschillende, te gelijk ruuwer en dikker dan dat van den hond, zoo dat het scheen dat de moeder op de kleur en de vader op den aart van het hair invloed gehad hadden.

Omtrent het maakzel van het lighaam kan men zeggen dat het in het mannetjen en het wijfjen van het eerste geslacht meer van de moeder wolvin

dan van den vader hond kwam; want die twee dieren hadden, gelijk de wolvin, het lijf zeer dik van onderen naar boven, en veel buik. Zij hadden het agterſtel zeer ingezakt, dat voortkwam van het maakzel hunner agterſte pooten, die grooter elleboog hadden, dan die van de gewoone honden, ſchoon minder dan die van de wolven. Dit koomt volmaakt overeen met hetgeen ik van de muil-ezels gezegd heb, (*a*) en ſchijnt te bewijzen dat de moeder de grootte en het maakzel van het lighaam geeft, terwijl de vader die van de uitwendige deelen en ledenmaaten levert.

Men ziet ook uit de overeenkomſten van die vier dieren met den hond en de wolvin, uit welke zij geſproten waren, dat de vader meer invloed dan de moeder heeft op de mannetjens, en de moeder meer dan de vader op de wijfjens; want het mannetjen van het eerſte geſlacht had, als zijn vader hond, den kop kort, de ooren half nederhangende, de oogen bijna horizontaal open en vrij digt bij elkanderen, de nagelen en voeten wit, en het jong mannetjen van het tweede geſlacht had ook den kop kort, de oogen horizontaal open en vrij digt bij elkanderen, en de ooren nog meer nederhangende dan die van den vader.

Het ſchijnt ook dat de moeder wolvin zoo veel invloed gehad had op het maakzel van den ſtaert van de mannetjens als op dat van hun lijf; want de mannetjens, zoo van het eerſte als tweede geſlacht, hadden alle den ſtaert lang en ſleependen, als hunne grootmoeder wolvin. Het ſchijnt ook dat de moeder wolvin meer invloed gehad hebbe dan de vader wolf op het maakzel van den kop van de wijfjens, naardien beiden, die van het eerſte en tweede geſlacht, den kop langwerpiger, de oogen ſchuinſcher en verder van malkanderen, den tip van den neus meer opgewipt en de ooren regter op ſtaande hadden, kenmerken, die niet dan van de wolvin kunnen voortkoomen, terwijl daarentegens diezelfde twee wijfjens den korten ſtaert van den grootvader hond, en de witte kleur van de keel, voeten en nagelen hadden, hetgeen ook bewijst dat de uiterſte deelen door den vader en niet door de moeder geleverd worden.

Als men de feiten, die ik tot hier toe opgegeeven heb, opſomt, blijkt 'er uit:

1. Dat de grootvader hond meer aandeel ſchijnt gehad te hebben dan de grootmoeder wolvin aan het maakzel van den kop van het mannetjen en van den ſtaert van het wijfjen van het eerſte geſlacht, en dat daarentegens de wolvin meer aandeel gehad heeft dan de hond aan het maakzel van den kop van het wijfjen en van den ſtaert van het mannetjen van dat eerſte geſlacht.

2. Het ſchijnt dat het mannetjen van dat eerſte geſlacht de kenmerken, die hij van den hond en van de wolvin ontvangen heeft, aan het jong mannetjen van het tweede geſlacht hebbe overgedaan, en dat het wijfjen ook aan

(*a*) XV. Deel, bladz. 55, en de hiſtorie der Kanarie-vogelen in de *hiſtorie der vogelen* van BUFFON.

het jong wijfjen van het tweede geſlacht de kenmerken hebbe overgedaan, welke zij van de wolvin en van den hond onvangen had, uitgezonderd de ooren en het wit van de voeten en de nagelen, die, in dat jong wijfjen, van haaren vader ſcheenen gekoomen te zijn, hetgeen ſchijnt te bewijzen dat de vader niet alleen op de uiterſte einden der mannetjens, maar ook op die der wijfjens invloed heeft. En indedaad die vier dieren, mannetjens en wijfjens, hadden veel meer van den hond dan van den wolf in het maakzel der voeten, ſchoon zij de agterſte pooten wat gebogen hadden; zij hadden, gelijk de hond, den voet breed naar evenredigheid van het been, en, daarenboven, in plaats van, als de wolf, op het onderſte van de geleding der hand te loopen, hadden zij, integendeel, dat deel vrij regt, als zij liepen, zoo dat alleen het onderſte van hunnen voet op den grond ruste.

Zoo zeer als men de natuurlijke vermenging van de deelen des lighaams van den hond en de wolvin ſchielijk in die vier dieren ontdekken kon, zoo zeer ſcheen de vermenging, die men zedenlijk zoude kunnen noemen, merkbaar in hunne aart en hebbelijkheden.

1. Ieder weet dat de reuen eenen poot opligten om te piſſen, als zij volwasſen zijn, want, als zij nog jong zijn, hurken zij neder als de teeven; ons volwasſen mannetjen, dat is, dat van het eerſte geſlacht, ligtte ook den poot op, en het jong mannetjen, zes maanden oud zijnde, hurkte neder.

2. De wolven huilen en blaffen niet; onze vier dieren blaften, wel is waar met eene ſchorre ſtem, en zij huilden ook als de wolven; zij hadden ook nog eene kleine ſchreeuw, een gemurmel van vermaak of verlangen, als dat van eenen hond, die bij zijn' meester koomt. Schoon zij met moeite ſcheenen te blaffen, lieten zij het nooit na, als zij vreemdelingen zagen, of andere voorwerpen, die hen bevreesd maakten. Zij lieten hunne ligte ſchreeuw, of hun gemurmel hooren bij verlangen of droefheid, en zij huilden altoos als zij zig verveelden of honger hadden; maar hierin deeden zij niet meer dan de honden, als men hen te lang opgeſloten houdt. Zij ſcheenen de verandering van het weder vooruit te gevoelen; want zij huilden ſterker en meermaalen als 'er regen op handen, of als het vogtig weder was dan als het mooi weêr was: de wolven in de boſſchen hebben hetzelfde inſtinct, en men hoort hen huilen als het ſlegt weder is, en voor donder buien. Voor het overige blaften de twee jonge dieren van het tweede geſlacht met minder moeijelijkheid dan die van het eerſte; zij huilden ook niet zoo dikwijls, en het was nooit dan na geblaft te hebben dat zij hun gehuil lieten hooren. Zij ſcheenen dan in ſtem veel meer naar de honden dan naar de wolven te gelijken.

3. Zij hadden eene vrij zonderlinge gewoonte en die onzen honden niet gewoonlijk eigen is; namelijk van den grond met hunnen ſnoet omte wroeten, om hunne vuiligheid te bedekken of om het overſchot van hun eeten te verbergen, terwijl de honden zig daartoe van hunne nagelen bedienen; zij maakten niet alleen kleine holletjens in den grond met hunnen

ſnoet, maar zij graafden zelfs een vrij groot gat, om 'er in te gaan liggen, dat wij nooit van onze tamme honden gezien hebben.

4. Men heeft gezien dat van onze vier dieren de twee mannetjens wild en boos, en integendeel de twee wijfjens gemeenzaam en mak waren; het oud mannetjen toonde zelfs zijne boosheid tegens zijn geheel gezin, als of hij het niet gekend hadde; zoo hij ſomtijds al zijn wijfjen liefkoosde, mishandelde hij het weldra weder, zoo wel als zijne jongen; hij ſmeet hen op den grond, beet hen fel, en liet hen niet toe opteſtaan dan wanneer zijne boosheid over was. De wijfjens daarentegens maakten zig tegens niemand boos, tenzij men haar tergde; zij blaften ſlechts tegens menſchen, die zij niet kenden, maar ſchooten nooit op hen toe.

5. Het mannetjen en het wijfjen van het eerſte geſlacht hadden eenen zeer goeden reuk; zij rooken van zeer verre en zonder te zien; zij onderſcheidden van zeer verre de vreemdelingen van de perſoonen, die zij kenden; zij rooken zelfs door de muuren en heiningen, want zij huilden, als 'er een vreemdeling om hunnen ſtal gong, en betoonden daarentegens blijdſchap, als het perſoonen waren, die zij kenden; maar men heeft opgemerkt dat de mannetjens het eerst door den reuk gewaar wierden, want de wijfjens blaften noch huilden in dat geval niet, dan na de mannetjens.

6. Zij gaven eenen ſterken reuk van zig, die veel van den reuk van den wolf had, want de tamme honden bedroogen 'er zig niet in, en ontvlugteden hen, als of zij waare wolven geweest waren. Op de reis van onze vier dieren van Namen naar Parijs naderden de honden uit de velden hen niet, maar liepen integendeel van hun weg, zoodra zij hen zagen of rooken.

7. Als deeze vier dieren met elkanderen ſpeelden, en een hunner t'onvreden was, als het ſchreeuwde omdat het zig ſtootede of kwetſte, vielen de drie andere het terſtond aan, rolden het, trokken het bij den ſtaert, bij de pooten enz. tot het ophield met klaagen, en vervolgens gongen zij voort met hetzelve te ſpeelen als te vooren. Hetzelfde heb ik bij verſcheiden andere ſoorten van dieren gezien, en zelfs bij de muizen. Over het algemeen kunnen de dieren het ſchreeuwen van pijn in hunne gelijken niet dulden, en, als zij t'onpas zoo ſchreeuwen, worden zij door hen geſtraft.

8. Ik wilde weeten welk het inſtinct van onze vier dieren zoude zijn, hetzij in afkeer, hetzij in moed, en, alzoo de katten door de honden meest gehaat worden, liet men eene kat in den geſloten tuin koomen, waarin zij bij dag gehouden wierden. Zoo dra zij haar gewaar wierden, begonnen zij haar alle nateloopen: de kat klom op een' boom, en onze vier dieren ſchikten zig als wilden zij op haar pasſen, en wendden het gezigt niet van de prooi, die zij verwagteden; en, indedaad, zoo dra men de kat deed vallen door den tak, waarop zij zat, te breeken, vattede het oud mannetjen haar, voor zij den grond raakte, en doodde haar met hulp van zijn gezin, dat zig daartoe met hem vereenigde, en egter at geen van hun van haar vleesch, tegens welk zij zoo veel afkeer betoonden als de gewoone honden tegens diergelijk vleesch hebben.

Den

Den volgenden dag liet men eene groote teef van het doggen-ras in denzelfden tuin, tegens welke men het oud mannetjen los liet, die aanstonds naar haar toe liep; de teef verdedigde zig niet, maar gong met haaren buik op den grond liggen; hij berook haar in die houding, en, zoo dra hij haare kunne kende, liet hij haar met vreden. Daarop liet men het oud wijfjen binnen, dat, even als het mannetjen, op de teef toeschoot, maar zig toen op haar wierp, zij vlugtte en zettede zig tegens eenen muur, daar zij zig zoo wel in postuur stelde, dat het wijfjen zig te vreden hield met nog eenen aanval, waarin het mannetjen bemiddelaar wierd tusschen zijn wijfjen en de teef; hij gaf zelfs zijn wijfjen eene beet, om haar te dwingen het gevegt te staaken. Ik liet den bemiddelaar aan de keten leggen, om zijn wijfjen alle vrijheid te laaten, maar zij deed nu niets dan om de teef rond springen, haar van agteren tragtende te vatten, en zoo is ook de waare handelwijs van den wolf, die altijd meer list dan moed in zijne aanvallen gebruikt; het oud mannetjen scheen egter stoutheid en moed te hebben; want hij aarselde niet zig op de honden te werpen; hij tastede hen kloekmoedig aan, en zonder hen van agteren te zoeken te verrasschen. Voor het overige blaften noch het mannetjen, noch het wijfjen van onze bastaard-dieren, gelijk de honden doen, als zij vegten; hun hair rees te berge en zij knorden maar enigzints voor zij hunnen vijand aanvielen.

Enige dagen daarna liet men eenen wagthond binnen koomen, die ten naasten bij zoo groot en zoo sterk was als ons oud mannetjen, dat niet aarselde om hem aantetasten. De wagthond verdedigde zig in het eerst vrij wel, omdat hij door zijnen meester wierd aangehitst; maar toen die man genoodzaakt wierd henen te gaan, omdat ons oud mannetjen hem wilde aangrijpen en hem reeds bij zijne klederen gevat had, stelde zig zijn hond terstond tegens de deur, door welke zijn meester was uitgegaan en durfde niet meer in den tuin koomen. Geduurende dien gantschen tijd liet het oud wijfjen veel ongeduld om te vegten blijken; maar, alvorens haar daartoe vrijheid te geeven, meende men het mannetjen te moeten vast leggen, om het gevegt gelijk te maaken. Het wijfjen dan los gelaaten zijnde, schoot zij aanstonds op den hond toe, die, zijnen stand niet verlaaten hebbende, niet dan van vooren aangetast kon worden; ook koos zij, na den eersten aanval, de partij van geen geregeld gevegt te waagen; zij vergenoegde zig met lugtig rondom den hond te loopen, om te tragten hem van agteren te verrasschen, gelijk zij enige dagen te vooren met de teef gedaan had, en ziende dat haar zulks niet gelukte, hield zij zig stil.

Alzoo men dagt dat de weinige tegenstand en moed, welke die wagthond, die anders voor zeer sterk en boos wierd gehouden, had laaten blijken, misschien daarvan daan kwam dat hij op eene vreemde plaats was, en dat hij aan zijns meesters huis misschien stoutmoediger zoude wezen, bragt men 'er het oud mannetjen aan de keten naar toe; hij vond den wagthond op eene kleine binnenplaats; ons oud mannetjen was 'er niet verschrikt door en liep fier over de plaats rond; maar de wagthond, schoon op zijn' eigen grond, scheen zeer bevreesd, en

durfde niet uit den hoek koomen, waarin hij gedoken was, zoo dat hij overwonnen wierd zonder te vegten; want ten huize van zijnen meester zijnde, zou hij niet nagelaaten hebben ons mannetjen aantevallen, zoo hij niet terstond de meerderheid van zijne sterkte gezien hadd'.

Men ziet uit deeze twee proeven, en uit andere diergelijke feiten, welke de geleiders of opzieners van deeze dieren ons bericht hebben, dat geen hond hen ooit heeft durven aantasten, zoo dat zij in deeze dieren nog hunnen natuurlijken vijand, den wolf, schijnen te herkennen.

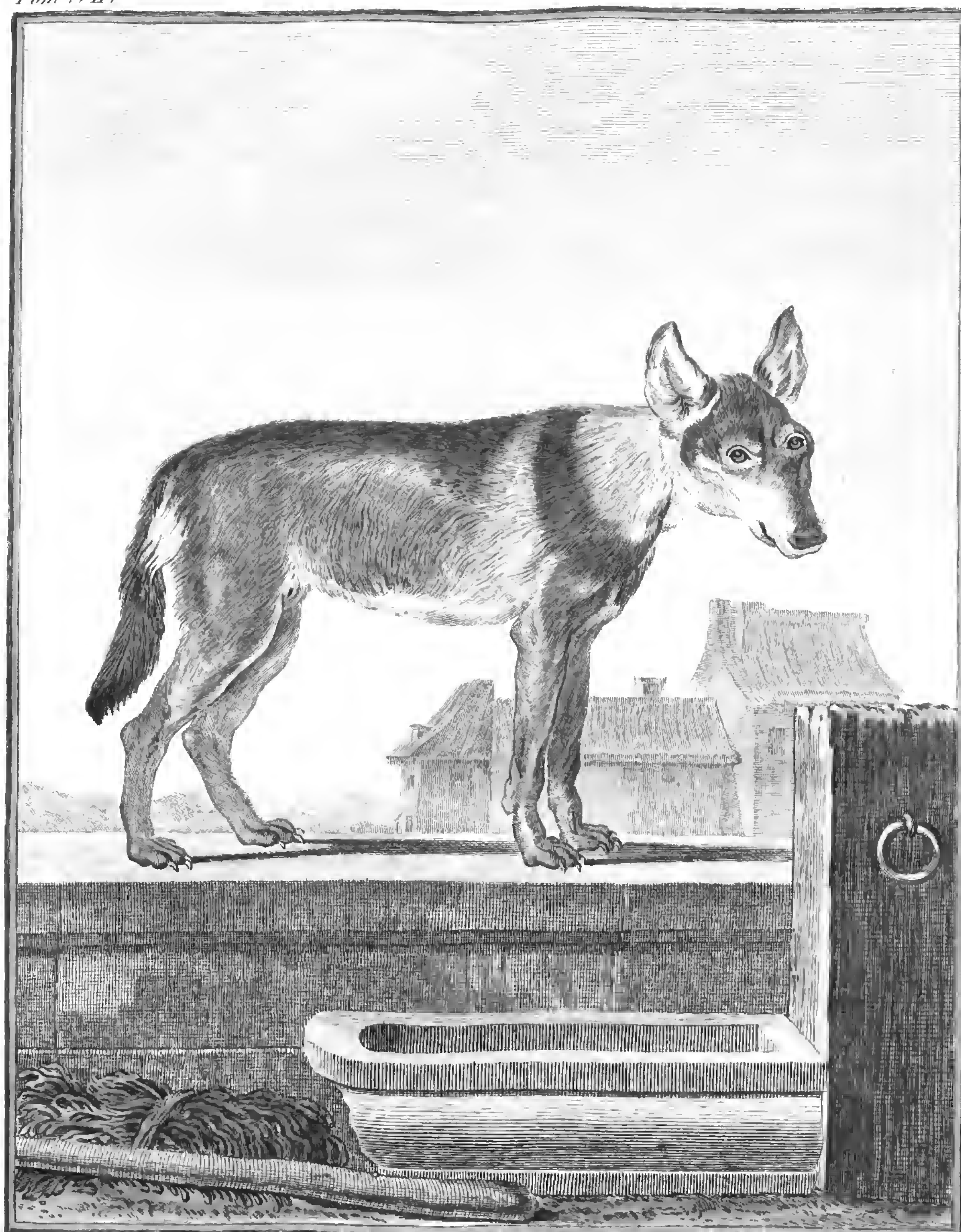
MUIL-EZEL-HONDEN.

VAN HET WIJFJEN,

DERDE GESLACHT.

Ik liet in de maand November des jaars 1776, het mannetjen en wijfjen van het tweede geslacht, die den derden Maart te vooren geboren waren, naar mijn landgoed Buffon brengen. Bij hunne aankomst bragt men hen op eene groote plaats, daar zij omtrent twee jaaren gebleven zijn, en daar ik hun een klein hok liet maaken, om hun bij slegt weder en in den nacht schuilplaats te verleenen. Zij hebben 'er altijd in eene vrij goede vriendschap geleefd en men heeft niet bespeurd dat zij afkeer voor malkanderen hadden; alleen scheen het mannetjen, op het eind van zijn eerste jaar, gezag over zijn wijfjen te hebben aangenoomen; want dikwijls stond hij haar niet toe de eerste aan het eeten te koomen, vooral als het vleesch was.

Ik beval dat men hen niet bij de honden van het dorp zoude laaten loopen, vooral zoo dra zij den ouderdom van agttien of twintig maanden bereikt hadden, opdat zij niet met dezelve paaren zouden. Deeze voorzorg kwam mij noodzaaklijk voor, want, alzoo mijn voorneemen was te zien of die bastaarden, na een zeker getal geslachten, tot de soort van den wolf zouden wederkeeren, dan tot die van den hond, was het nodig het ras altijd zuiver te houden, en niet te zaamen te paaren dan de dieren, die 'er van voort zouden koomen. Men begrijpt wel dat, zoo men, in plaats van die bastaarddieren met elkanderen te laaten paaren, dezelve altoos en geduuriglijk met honden hadde laaten speelen, het ras langzaamer hand wederom tot het mo-

Hulk Sculp.

CHIENNE MŒTIS *troisieme génération.*

del van deeze eerste soort zoude gekoomen zijn, en eindelijk alle de kenmerken zoude verloren hebben, die het van den wolf had. Het zou ook zoo geweest zijn, schoon met eene verschillende uitkomst, als men hen altoos en geduuriglijk met den wolf hadde laaten paaren; na een zeker getal geslachten zouden de dieren geene bastaarden meer geweest zijn, maar dieren, die in alles naar de wolven-soort zouden geleken hebben.

In het laatst van het jaar 1777 scheen dat mannetjen en wijfjen van het tweede geslacht hunnen geheelen wasdom bekoomen te hebben, zij paarden egter niet dan den dertigsten of een en dertigsten December 1778, dat is, op den ouderdom van omtrent twee jaaren en tien maanden. Het is ook omtrent op dien ouderdom dat de wolven in staat zijn voortteteelen, en het bleek dus toen reeds dat onze bastaarden meer overeenkomst hadden met den wolf, in den tijd, waarop zij tot de voortteeling in staat zijn, dan met den hond, die gewoonlijk op den ouderdom van een jaar en enige maanden voortteelt. Bij deeze eerste overeenkomst tusschen den wolf en onze bastaarden, moet men nog eene tweede voegen, namelijk die van de vrugtbaarheid, die ten naasten bij dezelfde scheen te zijn. Onze bastaarden, zoo van het eerste als van het tweede geslacht, hebben maar eens in twee jaaren gejongd, want het mannetjen en wijfjen van het eerste geslacht, die voor de eerste reis den derden Maart 1776 voortgeteeld hebben, en die ik, in de maand November daarna, naar de diergaarde van Versailles heb gezonden, hebben eerst in de lente van het jaar 1778 voor de eerste reis gejongd, en alzoo hadden ook het mannetjen en wijfjen van het tweede geslacht, die de eerste reis op mijn landgoed Buffon gejongd hebben, geene de minste tekenen van ritsigheid gegeeven, een en twintig maanden na dat zij de eerste reis gejongd hadden.

En wat de vrugtbaarheid van den wolf, in den natuur-staat leevenden, belangt, hebben wij verscheiden redenen om te denken dat zij niet zoo groot zij als men ons heeft willen wijs maaken, en dat de wolf, in plaats van alle jaaren eens te jongen, indedaad maar eens in de twee jaaren jongt, en misschien zelfs maar eens in de drie jaaren; want 1. schijnt het zeeker te zijn dat, zoo de wolvin alle jaaren zes of zeven jongen wierp, gelijk verscheiden schrijvers verzeekeren, de wolven veel talrijker zouden moeten zijn, ondanks den oorlog, dien men niet ophoudt deezen vijanden van onze kudden aan te doen; ook schijnt de analogie hier een bewijs te zijn dat men niet kan verwerpen. Onze bastaard-dieren hadden, door hunne inwendige vermogens en door den reuk, en door verscheiden andere uitwendige kenmerken, zoo veel overeenkomst met den wolf, dat men niet wel kan gelooven dat zij van denzelven verschillen zouden in eene der wezenlijkste punten, namelijk de vrugtbaarheid. 2. Tegens eenen wolf, dien men dood schiet, worden 'er misschien honderd honden gedood, en evenwel is de soort van deeze laatste nog oneindig talrijker dan die van den wolf, schoon zij, volgens alle waarschijnlijkheid, slechts vier maalen vrugtbaarer is. 3. Men kan ook opmerken dat, als men in een bosch een gezin jonge wolven met

hunne moeder gezien heeft, het niet gewoon is dat men 'er het volgend jaar weder ziet, fchoon die moeder niet van verblijf veranderd is, tenzij 'er nog andere wolvinnen bij haar zijn, en, zoo de wolvin alle jaaren jongde, zou men integendeel elk jaar de jongen hunne moeder zien volgen, zig in de lente in het veld verfpreiden, om 'er hun voedzel en hunne prooi te zoeken; doch alzoo wij geen voorbeeld hiervan hebben, en ook alle de redenen, welke wij hier opgegeeven hebben, ons gegrond voorkoomen, blijven wij gelooven dat de wolvin op zijn hoogst eens in de twee jaaren jongt, gelijk de wijfjens van onze bastaarden.

Den vierden Maart 1779 wierp het bastaard-wijfjen van het tweede geflacht zeven jongen, die van eene bruine of zwartachtige kleur fcheenen, gelijk de vader, of gelijk eerstgeboren wolfjens, en, alzoo dat wijfjen den dertigften of een en dertigften December te vooren gefpeeld had, is het klaar dat de tijd der dragt maar drie en zestig dagen geweest is, gelijk bij den hond, en niet drie en eene halve maand, gelijk men, maar misfchien zonder grond, van den wolf zegt; want hier wederom de analogie tot leidsvrouw neemende, kan men zig niet onthouden van te denken dat de tijd der dragt even lang zij bij den hond en bij den wolf, wijl die dieren in zoo veele opzigten naar elkanderen gelijken, en zoo veele overeenkomst met elkaêr hebben dat men niet kan twijfelen of zij zijn van hetzelfde geflacht en van veel nabuuriger foorten dan die van den ezel en het paerd; want deeze laatfte dieren brengen te zaamen niet voort dan wezens, die zig niet verder door de voortteeling kunnen voortplanten, dat is te zeggen, onvolmaakte wezens, welken de natuur het dierbaarfte van haare gaven geweigerd heeft, die van te leeven in eene nakoomlingfchap zelfs na het eind van het leven, terwijl de wolf en de hond, door hunne vereeniging, dieren voortbrengen, welke het aanwezen aan andere dieren kunnen geeven, omdat zij met alle de tot de voortplanting noodzaaklijke vermogens begaafd zijn.

Enige uuren voor het begon te werpen, fchikte dit wijfjen in een' hoek met veel zorg een nestjen van ftro, om 'er haare jongen op te leggen; het was eene holte in de gedaante van een groot nest, befchut door eenen hoogen rand, die 'er om liep. Toen de jongen geboren waren, beijverde zij zig om zig jegens hen van de eerfte plichten van moeder te kwijten; zij hield bijna niet op dezelve te liefkoozen, te likken en hen gemaklijk te leggen; zij liet het mannetjen niet toe hen te naderen, en fcheen te vreezen dat hij hun kwaad zoude doen: maar deeze bezorgdheid, deeze blijken van tederheid en moederlijke toegenegenheid duurden niet lang, en wierden weldra vervangen door eene wreede woede. Twee of drie uuren na hunne geboorte was degeen, die deeze jonge dieren zoude oppasfen, nieuwsgierig genoeg om hen te gaan bezoeken; hij wilde hen in de handen neemen om hen van nader bij te bezien, en meer was 'er niet nodig om de moeder woedend te maaken, die terftond op haare nieuw geboren jongen aanviel of hen met woede uit zijne handen rukte, om hen optevreeten, en hen tot haare prooi te maaken, want zij vrat hen als of zij haar gewoon voedzel geweest waren.

Zes van deeze jonge diertjens, die aangeraakt of behandeld waren, hadden hetzelfde lot, zoo dat ons van dat eerste nest niet overig bleef dan het jong wijfjen, van welk wij met het onderschrift *chien mulet femelle, 3me génération* (of wijfjens muil-ezel-hond van het 3de geslacht) eene afbeelding gegeeven hebben.

Wij zullen hier omtrent aanmerken dat 'er verscheiden wijfjens van dieren zijn, die aldus de jongen van haare eerste dragt opvreeten, als men hen aanraakt, kort na dat zij geboren zijn; de zeugen zijn voornamelijk onder dit getal, en zij doen dit meer dan enig ander wijfjen; maar deeze daaden van woeste wreedheid, hoe vreemd zij ook schijnen mogen, spruiten egter enkel uit eene al te groote verknogtheid, uit eene al te groote liefde, of liever uit eene natuurlijke tederheid, die aan dolligheid grenst; want de natuur, die de moeders de zorg heeft opgedraagen van haar kroost optevoeden, en met haare melk te laaven, heeft haar ook met liefde en toegenegenheid begaafd; anders zou zij haar waar doel gemist hebben, de in stand houding en voortplanting der schepzelen, naardien deeze laatste, zoo de moeders volstrekt van liefde voor haare jongen ontbloot waren, zouden sterven uit gebrek aan oppassing omtrent zoo dra zij geboren zouden zijn. Men kan dan met enigen grond gelooven dat deeze jonge moeders haar eerstgeboren kroost vernielen, uit vrees dat men het haar ontneeme, of liever dat zij willen dat dit dierbaar pand, dat de natuur haar heeft toevertrouwd, zijn welwezen alleen aan haare zorg verschuldigd zij.

Voor het overige is dit bastaard-wijfjen van het tweede geslacht, van hetwelk wij hier spreeken, altoos zeer verknogt geweest aan haare dogter. Zij dulde niet, gelijk men reeds gezegd heeft, dat haar mannetjen 'er in het eerst bij kwame, en het was eerst na enige weeken dat zij het toeliet enig deel aan de opvoeding van hunne kleine gezellin te neemen. Maar beiden hielden zedert niet op haar optepassen; bijna nooit lieten zij haar alleen loopen, zij verzelden haar bijna overal; zij dwongen haar zelfs somtijds, als zij liepen, tusschen hen beiden te blijven, en zij raakten zelden het eeten aan, voor zij 'er haar deel van genoomen had. Men gaf hun dikwijls geheele schaapen tot hun voedzel; dan scheenen de vader en moeder hunne kleine dogter aantezetten om 'er zig de eerste op te vergasten; maar als zij die prooi niet konde klein krijgen, maakten de vader en moeder haar die taak ligt, door die zelve klein te maaken.

Dit jong wijfjen van het derde geslacht, den vierden Maart 1779 geboren, heeft slechts eene half tamme opvoeding ontvangen; zij is zedert haare geboorte met haare vader en moeder altijd opgesloten geweest in eenen grooten kelder, uit welken men hen slechts van tijd tot tijd liet koomen, om op eene plaats lucht te scheppen; men gaf hun op zekere uuren eeten, en men achtte het onnodig dit jong wijfjen gemeenzaamheid en maatschaplijke zeden te geeven, omdat mijn oogmerk, met deeze dieren te bewaaren, indedaad geen ander was dan de vrugt van hunne voortteeling waarteneemen. Ook was dit jong wijfjen zeer beschroomd en zeer wild, maar egter

was zij noch woest, noch boos; maar integendeel zeer zagt en vreedzaam van aart. Zij ſpeelde zelfs gaerne met de gewoone honden, zonder hen te willen ſchaaden, ſchoon zij een en twintig maanden oud was en bijgevolg reeds kragt genoeg had om zig te verdedigen, of andere dieren aantevallen; maar ik moet aanmerken dat de honden haar niet dan met tegenzin naderden, en als of zij aan haar de reuk van hunnen vijand nog gewaar wierden. Als men op de plaats kwam, waarop zij opgeſloten was, dook zij op den grond, als of zij meende dan wel verborgen te zijn, volgde met de oogen alle beweegingen, die men maakte, en raakte haar eeten niet aan zoo lang men naar haar keek. Als men, wanneer men bij haar was, haar den rug toekeerde en zijne handen liet nederhangen, naderde zij zagtjens en kwam die lekken; maar zoo dra men zig naar haaren kant wendde, liep zij ſchielijk weg en dook op nieuw op den grond, daar men haar kon aanraaken, de ooren en pooten vatten, en zelfs haar den bek openen, zonder dat zij lust toonde om te bijten. Als men haar vrijheid in eenen tuin gaf, was zij, wel is waar, niet ligt weder optevangen, omdat zij wegliep, zoo dra men haar naderde; maar als men haar eens had, liet zij zig weg leiden en zelfs weg draagen, als men wilde, zonder dat zij enigen wederſtand bood of gramſchap liet blijken. Men kan dan zeggen dat dit jong wijfjen, ſchoon vreesachtig en wild, door haare zagtheid van aart en zeden, veel van haare moeder en grootmoeder had, die, eene geheel tamme opvoeding genoten hebbende, altijd zeer mak, zeer ſtreelende en zeer gemeenzaam geweest zijn; en dit is een nieuw bewijs van hetgeen wij van deeze dieren gezegd hebben, te weeten, dat de hond, met de wolvin gepaard zijnde geweest, den wijfjens, die uit die koppeling zijn voortgeſproten, zijnen aart en zijne zeden ſchijnt gegeeven te hebben, en dat de wijfjens ook diezelfde inwendige hoedanigheden aan de andere wijfjens, welker moeders zij geweest zijn, overgedaan hebben; dat wederkeerig de wolvin, met den hond paarende, den mannetjens, welke uit die vereeniging zijn voortgekoomen, zijnen aart en zijne zeden had overgedaan, en dat die mannetjens ook diezelfde inwendige hoedanigheden aan de andere mannetjens, welker vaders zij geweest zijn, hebben overgedaan. Wij zullen nu de beſchrijving geeven van dat wijfjen, dat ons van het derde geſlacht is overgebleven; wij zullen eerst opgeeven wat dit jong wijfjen met den wolf gemeen had, en vervolgens de overeenkomſten, welke zij met den hond mogt hebben, en uit die vergelijking zullen wij zien dat zij, gelijk alle de andere wijfjens van dat ras, veel meer gelijkenis met den wolf had dan met den hond. Het ware wel te wenſchen geweest dat wij ook een mannetjen uit dat nest behouden hadden, gelijk wij 'er van de voorige geſlachten hadden, om die te beſchrijven: dan zouden wij gezien hebben of dat mannetjen, gelijk zijne grootvader en grootmoeder, in gedaante van den kop meer naar den hond dan naar den wolf zoude geleken hebben, en of zijne zeden overeenkomſtig die van het laatſte dier zouden geweest zijn: dit zou bevestigd of kragtloos gemaakt hebben hetgeen wij te vooren gezegd hebben met opzigt tot den invloed van de mannetjens en de wijfjens in de voortteeling van deeze dieren.

1. Dit jong wijfjen van het derde geflacht had in houding, gang, wijze van loopen en vermogen van te huilen veel overeenkomst met den wolf; men heeft het niet hooren blaffen, maar de toon en buigingen van haare ſtem, als zij huilde, waren even eens als die van den wolf. 2. Zij had ook, als de wolf, het lijf zeer dik, van beneden naar boven omtrent den buik, en hooger aan het voorſtel dan aan het agterſtel, dat zeer duidlijk ſchuinsch afliep tot aan den wortel van den ſtaert. 3. Zij geleek ook naar den wolf in gedaante van den kop, want haar ſmoel was dik bij de oogen, en dun aan het eind, en in ooren, die kort en regt waren, en in eene punt eindigden. 4. Door de honds-tanden, die, naar de grootte van het dier, veel grooter en dikker waren dan die van de gewoone honden: zie daar de voornaamſte kenmerken, welke dat wijfjen naar den wolf deeden gelijken, én die ſchijnen overgedaan te zijn aan alle de wijſjens van het eerſte geflacht. Wij zullen ſlechts aanmerken dat, op de plaat, welke het wijfjen van het tweede geflacht vertoont, dat is te zeggen de moeder van dat welk wij hier beſchrijven, de ooren half omgekromd zijn, omdat het dier jong was, toen het getekend wierd, en zijne ooren de eigenſchap nog niet verkregen hadden van geheel regt op te ſtaan; maar zedert zijn zij regt op gaan ſtaan, en hebben dezelfde gedaante gekregen als die van de andere wijfjens. Wij zullen 'er nog bijvoegen dat het wijfjen van het derde geflacht, van hetwelk wij in deeze beſchrijving ſpreeken, den ſtaert lang, ruig en volkoomen naar dien van den wolf gelijkenden had, en dat zij in dat laatſte kenmerk zig ſcheen te verwijderen van haare grootmoeder en moeder, welke den ſtaert kort hadden, en haare grootvader en vader te naderen, die den ſtaert zeer lang hadden.

Zij geleek naar haaren vader: 1. Door het bruin hair met grijsachtig vermengd, dat zij op den rug, de zijden van het lijf, het onderſte van den hals, en het zwart, dat zij op den kop en het voorhoofd had. Wij zullen ten opzigte van die kleur van hair aanmerken dat op de plaat, waarop het mannetjen van het tweede geflacht verbeeld ſtaat, dat is, de vader van het wijfjen, van hetwelk wij hier ſpreeken, het hair bruiner van kleur is, omdat dat mannetjen, hetwelk op den ouderdom van zes of zeven maanden afgetekend is, nog zijne waare kleur niet verkregen had, die in het vervolg ten naasten bij zoo geweest is als die van het wijfjen, van hetwelk wij hier ſpreeken, dat is te zeggen, bruin met graauw vermengd; wij zullen 'er bijvoegen dat dat wijfjen, boven haare vader en moeder, op geheel het bovenſte gedeelte van den ſmoel zwart had. 2. Zij geleek naar haaren vader door het graauw, met vuil wit gemengd, dat zij op het lijf had, van het benedenſte van de borst tot bij den buik, door het ros op de buiten-zijdèn van de pooten, ter zijde van den neus en buiten aan de ooren, daar het met bruinachtig getint was, en door het zwartachtig, dat de ooren bezoomde; door het wit op de binnenſte oppervlakte van de ooren, het benedenſte van de wangen, de onderkaak, de binnen-zijde der dijen en beenen, op den onderbuik en om den aars; maar wij moeten te dien opzigte aanmerken dat

'er bij alle de manlijke en vrouwlijke dieren van dit bastaard-ras altoos min of meer wit op alle die verſchillende deelen geweest was, en dat bij gevolg de vaders en moeders beiden gelijklijk zullen kunnen toegebragt hebben om hun die kleur over te doen. 3. Dit wijfjen, eindelijk, geleek naar haaren vader in kleur van alle de nagelen, en in maakzel en plaatſing van de oogen, welker holten, als bij den hond, ten naasten bij horizontaal ſtonden; maar zij geleek naar den vader en de moeder in hoedanigheid van hair, dat geen fijn hair aan den wortel had, en dat, zonder zoo ruuw op het gevoel te zijn als dat van den wolf, egter veel ruuwer was dan dat van den hond.

Deeze beſchrijving met de voorgaande vergelijkende, zal men zien dat zij ſtrekte om de meeste redeneeringen, welke wij reeds gedaan hebben, met opzigt tot deeze bastaard-dieren, te bevestigen; het is ondertusſchen egter waar dat de moeder hier geen' invloed ſcheen gehad te hebben op de gedaante van de oogen, die, bij alle wijfjens, altoos ſchuinsch ſtonden als bij den wolf, terwijl die van ons wijfjen van het derde geſlacht horizontaal ſtonden, gelijk die van den vader, of liever als die van den hond; daarenboven, in plaats van den ſtaert kort en ſtomp te hebben, als haare moeder en grootmoeder, had zij dien integendeel zeer lang en nederhangende, hetgeen ſchijnt te kennen te geeven dat het mannetjen hier meer invloed gehad had op deeze verſchillende deelen dan de andere mannetjens in de voorgaande geſlachten. Voor het overige werpen alle deeze feiten, wel beſchouwd zijnde, niet omverre hetgeen wij te vooren geſteld hebben, naardien wij altijd gemeend hebben dat de mannetjens meer invloed hadden dan de wijfjens op de gedaante van de uiterſte ledenmaaten; maar, ondanks deeze reeds herhaalde proeven, begrijpt men wel dat het niet wel mogelijk is nog iets ſtelligs vast te ſtellen omtrent den wederkeerigen invloed van de mannetjens en wijfjens in de voortteeling, en dat zij niet genoeg zijn om den gewoonen loop van de natuur te leeren kennen en te vatten. Daar zijn zoo veele oorzaaken, die in een zoo kiesch onderwerp tot dwaalingen kunnen leiden, dat, welke ſchranderheid een natuurkundig waarneemer ook mag bezitten, hij altijd nog reden zal hebben om zijne gedagten te wantrouwen, als hij geene volledige verzameling van bewijzen heeft om dezelve te bevestigen. Bij voorbeeld, het is vrij waarſchijnlijk dat, zoo 'er verſchil is in de ſterkte en het temperament van dieren, die te zaamen koppelen, de vrugt van deeze koppeling meer overeenkomst zal hebben met dat, hetwelk meer ſterkte en kragt van temperament zal hebben, en dat, zoo het mannetjen het wijfjen daarin overtreft, de jongen meer naar den vader dan naar de moeder zullen gelijken.

VAN

Hulk Sculp.

CHIEN MŒTIS *quatrième génération.*

Hulk Sculp.

CHIENNE MŒTIS *quatrieme génération.*

VAN HET MANNETJEN,

VIERDE GESLACHT.

Het wijfjen van het derde geslacht, ritsig geworden zijnde, wierd gedekt door haaren vader, en wierp, in de lente van het jaar 1781, vier jongen, zoo mannetjens als wijfjens, van welke twee door den vader en de moeder wierden opgevreeten, en van welke 'er maar twee overbleeven, een mannetjen en een wijfjen. Deeze jonge dieren waren mak en streelende; maar zij waren wat gulzig, en tasteden de hoenderen aan, die zig in hunne nabuurschap bevonden.

Het mannetjen van dat vierde geslacht behield altoos het voorkoomen van den wolf; zijne ooren waren breed en regt; zijn lijf verlengde zig, als hij liep, gelijk bij den wolf; de staert was wat krom en tusschen de pooten hangende; hij geleek ook naar den wolf in kleur van hair op den kop en het lighaam.

Toen hij omtrent een jaar oud was, was zijne

	voet.	duim.	lijn.
Lengte, in eene regte lijn gemeeten van de punt van den neus tot den aars	2	8	6
Lengte over de kromte van het lijf gemeeten	3	4	9

Hij had de oogleden, den neus en de neus-gaten zwart, de wangen wit, gelijk ook het onderste van de onder-kaak, en men zag ook wit op de borst en op de binnenzijden der pooten en dijen; het onderste van den buik, naar de borst loopende, was vuil wit naar het geelachtige trekkende.

De staert had negen duimen en zes lijnen lengte; hij was dik en met digt vrij kort hair bezet, zwartachtig boven op den staert, geelachtig onder aan denzelven en zwart naar de tip.

VAN HET WIJFJEN,

VIERDE GESLACHT.

Deeze wolf-teef uit hetzelfde nest als de voorgaande wolf-reu, geleek naar haare over-grootmoeder de wolvin, in voorkoomen, en gezigt, door

haare groote ooren en den ſtaert, tusſchen de pooten hangende: zij was veel kleiner dan het mannetjen en ligter in gedaante van het lighaam en pooten.

Op denzelfden ouderdom van bijna een jaar was haare lengte van de punt van den neus tot den aars, in eene regte lijn gemeeten, twee voeten, vier duimen en eene lijn, en over de kromte van het lijf gemeeten, twee voeten, agt duimen, negen lijnen, dat vier duimen, vijf lijnen minder was dan bij het mannetjen. Dat wijfjen verſchilde 'er ook van in gedaante van het lighaam, dat minder lomp was en meer naar haaren overgrootvader den hond geleek; zij had den kop langer en fijner dan haar broeder, den ſtaert veel langer, gelijk ook de ooren, die met de punten overvielen, daar zij regt op ſtonden bij het mannetjen: de kleuren van haar hair geleeken in het algemeen veel meer naar die van den hond, dan naar die van de wolvin, van welke zij afſtamde.

De punt van den neus, de neusgaten en de lippen waren zwart.

Zij was nog makker en vreesachtiger dan het mannetjen en verdroeg geduldiger ſtraffen en ſlagen.

VERVOLG VAN DE BASTAARD-HONDEN.

De Heer LE ROI, luitenant opzigter van de jagt en opzigter over het park van Verſailles, heeft mij in eenen brief van den dertienden July 1778, de waarneemingen medegedeeld, welke hij gedaan heeft op den wolf hond, dien ik hem gezonden heb. „ Ik moet u," zegt hij, „ verſlag doen van „ de wolf-honden, die gij mij hebt toevertrouwd; eerst hebben zij te zaamen voortgeteeld, gelijk zij bij u gedaan hadden. Twee heb ik aan den „ Heer Prins VAN CONDÉ gegeeven. De Heer D'AMEZAGA moet hen „ nagegaan hebben, en hij zal u kunnen zeggen wat zij gedaan hebben. „ Eenen heb ik gehouden, om te zien of hij ergens goed toe zoude worden. Men heeft hem zoo lang hij nog zeer jong was, vrij laaten loopen „ in een huis en op eene groote ommuurde plaats; hij was vrij gemeenzaam „ met de lieden van het huis, at van alles, maar ſcheen raauw vleesch boven alles te verkiezen. Zijne gedaante geleek veel naar die van den „ wolf, op den ſtaert na, die korter was, maar die nederhong, gelijk die „ van de wolven. Vooral had hij in zijn gelaat dat *torvus*, dat den wolven „ bijzonder eigen is. Zijne wijze van gaan en loopen geleek volkoomen „ naar die van dat dier. Als hij geroepen wierd van iemand van degeene, „ waarmede hij gemeenzaamst was, kwam hij nooit regt toe regt aan naar „ hem toe, tenzij hij volkoomen onder den wind was: anders gong hij

„ eerst boven den wind, en naderde niet dan na dat het getuigenis van zijn' „ neus dat van zijne oogen bevestigd had. Over het geheel had hij niets „ van de fpeelzieke vrolijkheid van onze jonge honden, fchoon hij fomtijds „ met hun fpeelde; alle zijne ftappen waren afgemeeten en kondigden over- „ leg en wantrouwen aan. Naauwlijks was hij zes maanden oud of men „ moest hem aan de ketting leggen, omdat hij eene groote vernieling on- „ der het gevogelte begon aanteregten. Men had getragt hem daarover te „ ftraffen, maar, behalven dat het noch gemaklijk noch veilig was hem te „ krijgen, bragt de ftraf bij hem flechts geveinsdheid voort. Zoodra hij „ niet gezien wierd, werkte zijne zugt tot roof in alle haare kracht; onder „ het gevogelte gaf hij vooral de voorkeur aan kalkoenen. Als men hem „ aan de ketting hield, fcheen zijne woestheid niet te vermeerderen door „ het verlies van zijne vrijheid. Hij wierd ook niet gefchikt tot wagthond; „ hij blafte zelden, zijn geblaf was kort afgebrooken, en toonde flechts „ onverduldigheid; hij knorde flechts, als onbekende hem naderden, en „ des nachts huilde hij dikwijls. Teen hij een jaar oud was, liet ik hem op „ de jagt gaan, en, alzoo hij fcheen ftout te zijn en aan te houden, wilde „ ik beproeven of hij op het wild zwijn zoude jaagen; maar zijne ftoutmoe- „ digheid is hem doodlijk geweest; hij is bij de eerfte proefneeming bezwe- „ ken; men heeft hem met andere honden op een wild zwijn los gelaaten, „ dat hij van vooren aangetast heeft, en dat hem op de plaats gedood heeft. „ Ziet daar de gefchiedenis van dat dier.

„ Ik heb zijn' vader, eenen van die, welke gij mij gegeeven hebt, ge- „ paard met eene jonge wolvin, welke wij in de diergaarde hadden. Alzoo „ hij fterker was dan zij, is hij begonnen met zig meester van haar te maa- „ ken, en fomtijds beet hij haar zeer fel, waarfchijnlijk om haar t'onder te „ brengen. Vervolgens zijn zij weder goede vrienden geworden; toen de „ wolvin omtrent agttien maanden oud was, wierd zij ritfig, zij wierd ge- „ dekt, en daar zijn drie jongen van gekoomen, die veel minder van den „ hond hebben dan de dieren van de eerfte voortteeling; onder andere is „ het hair gelijk dat van het jong wolfjen. Eene zeer zonderlinge zaak is „ dat deeze wolvin met jongen zijnde, en eene maand voor zij moest wer- „ pen, zig door het mannetjen heeft laaten dekken; het heeft haar gedekt „ in tegenswoordigheid van eenen van de knegts van de diergaarde, die ge- „ loof verdient. Hij zegt dat zij eenen korten tijd aan malkanderen vast zijn „ gebleven, maar veel korter dan onze honden vast blijven. — Ik laat „ twee van die wolfjens afzonderlijk opvoeden, om te zien of men 'er op „ de jagt iets mede zal kunnen doen; ik zal hen vroeg voor fpeurhond laa- „ ten dienen, omdat het alleen op die wijze is dat men enige gehoorzaam- „ heid van hun kan verwagten. Den derden zal ik met de wolvin paaren, „ om te zien welken graad van invloed het ras van den grootvader, die een „ hond was, op het derde geflacht zal behouden."

TWEEDE VERVOLG VAN DE BASTAARD-HONDEN.

Bij dit eerste voorbeeld van de zeer zeekere voortteeling van eenen hond met eene wolvin kunnen wij nog andere voegen, maar waarvan de omstandigheden op verre na niet zoo wel bekend zijn. Men heeft in het jaar 1776, in Champagne, tusschen Vitry-le-François en Châlons, op een der landgoederen van den Heere Graave DU HAMEL een nest van agt jonge wolven gezien, van welke zes volkoomen ros van hair waren, de zevende geheel zwart van hair met witte pooten, en de agtste, vaal met graauw gemengd. Deeze wolfjens, aanmerklijk om hunne kleur, hebben het bosch, daar zij geboren waren, niet verlaaten, en zijn zeer dikwijls gezien door de bewooneren van de dorpen Ablancourt en la Chaussée, digt bij dat bosch liggende. Men heeft mij verzeekerd dat deeze wolfjens voortgekoomen waren uit de koppeling van eenen hond met eene wolvin, omdat de rosse wolfjens zoo zeer naar eenen hond uit de nabuurschap geleeken, dat men 'er zig in bedrogen zoude hebben; egter moet men bij deeze gissing ook nog onderstellen dat de rosse hond, vader van die bastaards, eenen zwarten hond tot vader of moeder gehad had. De vellen van deeze jonge dieren zijn mij in het kabinet des konings gebragt, en, die aan eenen bontwerker laatende zien, zag hij dezelve, op het eerste gezigt, voor honden-vellen aan; maar dezelve nader bij beschouwende, heeft hij de twee soorten van hair bespeurd, die den wolf en de andere wilde dieren van de huis-honden onderscheiden. Het is aan den Heer DE CERNON dat ik de kennis van dit feit verschuldigd ben, en hij is het die de goedheid gehad heeft ons de vellen te zenden, om die te bezien; hij heeft mij den agt en twintigsten October eenen brief geschreven, van welken ik hier een uittrekzel zal geeven.

„ Wij bestemden den vierden November om op dien troep van kleine wol-
„ ven te jaagen. — Men liet het bosch doorsnuffelen door drijf brakken, die
„ gewoon waren op den wolf te jaagen; men vondt hen dien dag niet,
„ schoon zij twee dagen te vooren door den Heer D'ABLANCOURT gezien
„ waren, die, te voet en ongewapend zijnde, zig vermaakt had met hen
„ vrij lang op tien roeden afstands van zig, rondom het bosch, te bekijken
„ en verwonderd was geweest dat zij zoo min wild waren. Ik vroeg, zegt
„ de Heer DE CERNON, aan den herder van ABLANCOURT, die daar
„ was, of hij die wolven ook gezien hadde; hij zeide mij dat hij hen alle
„ dagen zag, dat zij zoo mak waren als honden, dat zij zelfs zijne koeien
„ bewaarden en midden onder dezelve speelden, zonder dat zij in het minst
„ bevreesd voor hun waren: hij voegde 'er bij dat 'er een geheel zwarte bij
„ was, dat alle de andere ros waren, uitgezonderd nog eenen, die asch-
„ graauw was. ....

„ Den vijfden November vonden wij die wolven in een bosch ſtruiken, „ tusſchen Mery en Cernon, en wij begonnen hen te vervolgen: na hen anderhalve mijl te voet vervolgd te hebben, waren wij genoodzaakt, door „ het vallen van den avond, hen te verlaaten; maar wij hadden de kleuren „ van deeze jonge dieren zeer wel kunnen onderſcheiden, en ook derzelver „ moeder, die bij hen was.

„ Den zevenden wierden wij onderrigt dat de wolven te Jongy gezien „ waren, dat de kastelein van den Heer DE PANGE eenen van dezelve „ geſchoten had, dat de koddebeijer eenen anderen had aangeſchoten, en „ van zeer digt op den zwarten gevuurd had, maar hem niet ſcheen geraakt „ te hebben; hij zag hen van daar naar de plaats gaan daar zij geboren waren. De jagers verzamelden zig en gongen hen drie dagen daarna opjaagen. De moeder wolvin kwam de eerſte in het gezigt, en wierd door „ mijn' zoon geſchoten; op de ſchoot niet gevallen zijnde, wierd hij door „ de honden digt op de hielen gevolgd, en door bijna alle de jagers in de „ vlakte gezien, en zij zagen niets aan haar dat verſchillend was van de gewoone wolvinnen..... Vervolgens ſchoot men in het bosch eenen van „ haare jonge wolven dood, die geheel ros was, met korter hair en langer „ ooren dan de wolven hebben; de punt van de ooren was een weinig naar „ binnen gekromd, en hij had in het geheel iets dat meer naar de gedaante „ van eenen langen wagthond, dan naar die van den wolf geleek. Een ander van deeze jonge wolven, doodlijk gekwetst wordende, ſchreeuwde „ op de ſchoot even als een hond, die geſlaagen wordt. De koddebeijer, „ die hem geſchoten had, was zelfs verſchrikt van de kleur en het geſchreeuw van dien jongen wolf, vreezende eenen van de honden van den „ troep, die van hetzelfde hair was, geſchoten te hebben; maar terwijl hij „ hem vervolgde, zag hij dra beter, en herkende hem voor een jongen „ wolf; hij kon hem egter niet krijgen, want dat gekwetſte dier kroop in „ een gat, daar hij verloren is.

„ De koddebeijer van den Heer LOISSON, die gewoon is ſtrikken te zetten, vond, dezelve naziende, eenen van die jonge wolven met eenen „ poot in de ſtrik zitten, en hij zag hem voor eenen hond aan; enige andere „ die bij hem waren, dagten het ook, zoo dat zij, hem gedood hebbende, „ hem lieten leggen, niet denkende dat het een jonge wolf, maar overtuigd „ dat het een hond was .... Wij lieten deezen gewaanden hond, dien zij „ gedood hadden, haalen, en wij bevonden dat het een jonge wolf was, volkoomen gelijk aan de andere, uitgezonderd dat zijn hair gedeeltelijk ros, „ gedeeltelijk graauw was; de ſtaert, de ooren, de kinnebakken, de nek „ waren volkoomen als die van den wolf.

„ Enige dagen daarna vond men de overige van deezen troep jonge wolven in een bosch eene mijl van Châlons: men ſchoot eenen, die ros was „ en gelijk aan dien, van welken ik het vel aan 's konings kabinet gezonden „ heb.

„ Den agttienden November 1776, eindelijk, ſchoot de Heer LOISSON

„ twee van deeze jonge wolven, op enigen afstand van zijn kasteel, en het „ waren de twee, welkers vellen ik gezonden heb; de een was ros en de „ ander zwart, de een een mannetjen, de ander een wijfjen, dat kleiner „ was en vlugger liep dan het mannetjen."

Volgens de feiten, welke ik alhier heb opgegeeven, is 'er enige waarschijnlijkheid dat deeze jonge wolven kunnen voortgekoomen zijn van de koppeling van eenen hond met de wolvin, naardien zij zoo veel overeenkomst met den hond hadden, dat een groot aantal jagers dezelve voor honden aangezien hebben.

Van deeze agt jonge wolven waren 'er zes ros, welke door die kleur, naar men zeide, naar eenen hond uit de nabuurschap geleeken, en zij hadden de ooren half nederhangende; dit geeft grond om te denken dat zij uit dien hond zouden kunnen zijn voortgesprooten; maar daar was een zevende, wiens hair graauw was, en die bijgevolg van den wolf konde voortkoomen. De agtste die zwart was, kon ook van eenen wolf voortgekoomen zijn; want die zwarte kleur is niet anders dan eene verscheidenheid, die somtijds onder de wolven gevonden wordt, gelijk ik gezegd heb in de beschrijving van eenen zwarten wolf (*a*).

DERDE VOORBEELD VAN DE VOORTTEELING VAN EENEN HOND MET EENE WOLVIN.

Uittrekzel uit een' brief van den Heer DE CERJAL *te Lausanne aan den Baron van Woellwarth te Parijs.*

„ Zoo gij den Heere Grave DE BUFFON ziet, verzoek ik u hem te zeggen dat niemand beter dan ik de waarheid kan getuigen van eene aanteke- „ ning in zijne Natuurlijke Historie der viervoetige dieren, alzoo ik zelf „ twee jongen heb afgerigt, die voortgekoomen waren van eenen patrijs- „ hond en van de dogter van den wolf, over welken Lord PEMBROKE aan „ den Heer BOURGELAS geschreven heeft, dat ik met veel moeite en met „ zagtheid hen zoo verre gebragt had dat zij joegen en stonden met een der- „ tig tal staande honden, dat zij eenen goeden neus hadden, maar anders „ alle de slegte hoedanigheden van den wolf, dat ik zeer veel tijd nodig ge- „ had heb om hen te leeren aanbrengen, en dat zij, als zij maar enigzints be- „ knord wierden, zig agter mijn paerd begaven en in enige uuren niet meer

(*a*) VII. Deel, bladz. 41.

„ wilden jaagen; en dat zij maar zeer maatig goed zijnde, ik hen alleen gehouden heb om hunne ongemeene geboorte, en hen vervolgens aan Lord PEMBROKE heb teruggegeeven."

VIERDE VOORBEELD VAN DE VOORTTEELING VAN EENEN HOND MET EENE WOLVIN.

„ Den elfden Augustus 1784 deed men in de bosfchen van Sillegny, „ drie mijlen van Metz, eenen jongen wolf op, die, na een uur gejaagd „ te zijn, door de honden tot de wolven-jagt gevangen wierd. Het hair „ van dien wolf gelijkt niet naar dat van de gewoone wolven, het is rooder „ en gelijkt enigzints naar dat van den hond: zijn ſtaert is gelijk die van den „ wolf; zijne ooren, in plaats van regt te zijn, hangen neder van het mid- „ denſte gedeelte van het oor tot de punten; zijne oogen zijn grooter dan „ die van de gewoone wolven, van welke hij ook in het oog ſchijnt te ver- „ ſchillen; het eind van zijne agterſte voeten bij de nagelen is wit, en over „ het geheel ſchijnt dit dier zoo veel van den hond als van den wolf te heb- „ ben, hetgeen zoude doen denken dat het van eene wolvin, die door eenen „ hond gedekt is, zij voortgekoomen.

„ Men heeft de honden belet hem te verwurgen en de Heer Graaf VAN „ HAUSSONVILLE, Opper-jagermeester der Wolven-jagt van Frankrijk, „ laat hem opvoeden om hem naar de diergaarde te zenden. Men heeft „ reeds waargenoomen dat hij leppert als de honden."

VIJFDE VOORBEELD VAN DE VOORTTEELING VAN EENE WOLVIN MET EENEN HOND.

„ In het jaar 1774 verſcheen 'er eene wolvin in Neder-Normandye, die „ zig in het bosch van Mont-Castre, bij het kasteel van Laune en de burgt „ van La Haye Dupuis verſchool.

„ Naardien deeze wolvin verſcheiden ſtuks vee in de heiden en moerasſen „ van den omtrek had weggehaald, maakten de inwooners uit den omtrek „ jagt op haar, hielden verſcheiden maalen eene klop-jagt, maar altijd te „ vergeefsch; het dier listig en ſchrander zijnde, wist te ontſnappen; het

„ gelukte hun flegts haar uit het land te verjaagen, na dat zij 'er zig bijna „ een jaar had opgehouden.

„ Maar hetgeen bij die klop-jagten veel verwondering baarde, was dat „ men verfcheiden maalen bij deeze wolvin eenen hond zag van de wind- „ honden foort, die zig bij haar gevoegd had, en die den Heer van de paro- „ chie van Mobec, in de nabuurfchap van het bosch van Mont-Castre toe- „ behoorde.

„ Men wist dat deeze wolvin, zeekerlijk ritfig zijnde, des nachts in den „ omtrek van het huis van den Heer van Mobec kwam huilen, om den „ hond tot zig te lokken, die ook indedaad naar haar toe gong, hetgeen „ aanleiding gaf dat men den Heer van Mobec verzogt zig van zijnen hond „ te ontdoen, dien hij dan ook liet dood fchieten."

„ De wolvin was ondertusfchen met jongen, kort daarna wierp zij; de „ inwooners vonden vijf jongen; men bragt 'er twee van aan het kas- „ teel van Laune; de priester van Angoville voedde 'er een enigen tijd van „ op, die iets van den hond en van den wolf fcheen te hebben; maar hij „ wierd zoo boosaartig en maakte zulk eene flagting onder de hoenderen, „ dat hij hem moest laaten dooden.

„ Toen de windhond dood, en de jonge wolven gevangen waren, ver- „ toonde zig de wolvin niet meer in het land.

„ Het is zeeker dat zij met jong was van den hond, naardien men hen „ verfcheiden maalen bij elkanderen gezien had, alzoo 'er geen wolf in die „ ftreek was, en omdat zij haare jongen wierp omtrent drie maanden na men „ hunne vereeniging befpeurd had, en het gehuil had gehoord, dat zij aan- „ hief om den hond bij zig te doen koomen.

„ Dit alles is voorgevallen van den zomer van 1774 tot in den zomer „ 1775, en is allen inwooneren van die ftreek bekend.

„ Men heeft bij den Heer Graave VAN CASTELMORE een hondjen ge- „ zien, omtrent een jaar oud en vrij fraai van gedaante, dat men verzee- „ kerde voortgekoomen te zijn van een klein teefjen en eenen vos." (*Uittrekzel van eenen brief uit Parijs*, *gefchreven den twaalfden Juny 1779*).

Alle deeze feiten bevestigen dat de Ouden voor ons waargenoomen of vermoed hadden; want verfcheiden hunner hebben gefchreven dat de honden konden koppelen en voortteelen met de wolven en vosfen.

NIEUW

Hull Sculp.

LE RENARD BLANC DU CANADA.

NIEUW BIJVOEGZEL TOT HET ARTIJKEL VAN DEN VOS.

(*XV Deel*, *bladz.* 99.)

Men zou kunnen gelooven dat de Vos, van welken wij enige verscheidenheden hebben opgegeeven, zig van de eene pool naar de andere verspreid heeft, want de reizigers hebben dieren onder dien naam opgegeeven, op Spitsbergen en op het Vuurland, gelijk ook op de Falklands eilanden. De kapitein PHIPPS zegt, dat men vossen vindt op het groot land van Spitsbergen en op de nabuurige eilanden, dat 'er, wel is waar, niet veele zijn, en dat zij, behalven in kleur, die wit is, nog van onzen vos verschillen daarin dat zij de ooren veel ronder en zeer weinig reuk hebben; hij voegt 'er bij dat hij van het vleesch van die dieren gegeeten heeft, en dat hij het goed heeft bevonden. (*a*)

De Heer DE BOUGAINVILLE zegt dat hij maar eene soort van viervoetige dieren op de Molouinsche of Falklands eilanden gevonden heeft, en dat die soort iets van den wolf en van den vos heeft. Dat dier graaft zig een hol onder den grond; zijn staert is langer en ruiger dan die van den wolf; het woont in de duinen aan den zee-kant; het loopt de vogelen, welke op die eilanden zeer talrijk zijn, na; het maakt zig met overleg wegen, altijd langs den kortsten weg van de eene baai naar de andere; het is van de grootte van eenen gewoonen hond, het blaft ook als een hond, maar zwak; het vernielt veele eieren en jonge vogeltjens. (*b*) Deeze opgaven zouden niet genoegzaam zijn om te beslissen of de dieren van het noorden van ons vast land dezelfde zijn met die van Zuid-Amerika en de Falklands eilanden; maar twee van die dieren van de Falklands eilanden ontvangen, en hen zorgvuldiglijk met de vossen van Europa vergeleken hebbende, hebben wij gezien dat zij volstrekt van dezelfde soort waren. Het is ook zoo gelegen met den witten vos, van welken wij hier de afbeelding geeven, en die waarschijnlijk van hetzelfde ras is met den witten vos van Spitsbergen, van welken kapitein PHIPPS gesprooken heeft.

De huid van dit dier is ons getoond door den Heer LA VILLEMARAIS van la Rochelle, aan welken ik ook waarneemingen over de genetkatten van Frankrijk verschuldigd ben, en die ons gezegd heeft dat zij uit het Noorden kwam.

(*a*) *Reize van kapitein* PHIPPS, Fr. Vert. p. 188.
(*b*) *Voyage autour du monde*, T. I. p. 118, in 8vo.

	voet.	duim.	lijn.
Lengte van de punt van den ſmoel tot aan het begin van den ſtaert	1	10	6
Hoogte van het voorſtel	1	0	9
Hoogte van het agterſtel	1	1	4

Hij verſchilt een weinig van onze vosſen uit gemaatigde landen, door de lengte van het hair, dat op het lijf en op de pooten en dijen zeer lang is. Hij heeft de ooren kleiner; de afſtand van het oog tot het oor is zeer groot; de punt van den neus en de neusgaten zijn roodachtig.

	voet.	duim.	lijn.
De lange hairen, welke dit dier van de andere vosſen onderſcheidt, waren op den rug lang	0	2	0
In de zijden, op den buik en op de dijen	0	2	9

Onder die hairen, die lang en ſtijf zijn, vindt men een zeer zagt en zeer digt dons of vilt van eene geelachtige witte kleur.

	voet.	duim.	lijn.
De hairen van de knevels, die wit zijn, zijn lang . .	0	1	10
De ſtaert is lang	1	2	8
De ſtomp van den ſtaert	1	0	8

Die ſtaert is dik en in zijne geheele lengte met hair bezet.

De nagelen van de voeten zijn bijna gelijk aan malkanderen; zij zijn wit en krom.

	voet.	duim.	lijn.
De grootſte nagel van de voorſte voeten is lang	0	0	7
Die van de agterſte voeten	0	0	6
Breedte aan den wortel	0	0	3
Dikte	0	0	1

DE KLEINE JAKHALS, OF CHACAL ADIVE.

Het vel van dit dier, door den Heer SONNERAT aan 's Konings Kabinet geſchonken, onder den naam van *Indiſchen Vos*, is dat van eenen Chacal Adive, gelijk men zien kan aan dien, welke in het XV Deel, Pl. VIII gegraveerd is. Schoon deeze laatſte gemaakt is naar eene tekening, zonder beſchrijving uit Engeland gezonden, herkent men nogtans in de kenmerken de ſoort, welke men hier in dit vel wedervindt, waarin geen groot onderſcheid is met den Adive, die in het XV Deel verbeeld ſtaat.

Deeze Jakhals, die een en twintig duimen lengte heeft van den neus tot het agterhoofd, en drie en twintig duimen, tien lijnen over de kromte van het lijf, is wat kleiner dan de vos, en ligter van maakzel; zijn kop, die vijf

duimen en drie lijnen lengte heeft van het eind van den neus tot het agterhoofd, is lang en dun; de snoet is puntig, dat hem een schrander uitzigt geeft; de oogen zijn groot en de oogleden nedergebogen gelijk bij alle vossen.

De kleuren van deezen Jakhals Adive zijn vaal, graauw en wit; het is het mengzel van deeze drie kleuren, waarin het wit heerscht, dat de algemeene kleur van dit dier uitmaakt. De kop is vaal, met wit gemengd op het agterhoofd, rondom het oog, op de wangen, en bruinachtiger op den neus en de kinnebakken; de randen der oogen zijn bruinachtig: van den voorsten hoek van het oog loopt eene streep, die zig aan den hoek van het oog verbreedt, en zig tot op de boven kaak uitstrekt; die, welke van den agtersten hoek af loopt, is smal, en verflaauwt en verdwijnt op de wang onder het oor. Het eind van den neus en de neusgaten, de omtrek van de opening van den bek en de randen der oogleden zijn zwart, gelijk ook de groote hairen boven de oogen en de knevel-hairen, waarvan de grootste hairen drie duimen en twee lijnen lengte hebben; de hals van onderen, het bovenste van den rug, de schouders en dijen zijn graauwachtig van kleur, maar wat vaaler op den rug en de schouderen; het buitenste van de voor- en agter-pooten is donker vaal, maar boven op den voet bleek; de binnen-zijde is wit en vaal, gedeeltelijk bleek.

De voorste voeten hebben vijf vingeren, van welke de eerste, die den duim uitmaakt, den nagel aan de voorhand geplaatst heeft; de grootste nagel heeft agt lijnen lengte; de agterste voeten hebben maar vier vingeren, en kleiner nagelen, naardien de grootste maar vijf lijnen lang is; de nagels zijn wat krom en hol als gootjens. De staert is tien duimen en zes lijnen lang; hij is smal aan zijn begin, breed en ruig in zijne lengte; deszelfs kleur is bleek vaal, met geelachtig wit en donker bruin getint tot op meer dan een derde van zijn eind met enige vlakken van dezelfde kleur op de agterste zijde; de lengte van de hairen is twee en twintig lijnen.

NIEUW BIJVOEGZEL TOT HET ARTIJKEL VAN DEN VEELVRAAT.

(*Zie XV Deel, bladz.* 159 *en verv.*)

Ik heb in het XV Deel, bladz. 159 gezegd, dat de Veelvraat niet zeldzaam is in de noordlijke landen van Europa, en zelfs van Asia. De Heer KRACHENINNIKOW verhaalt daar omtrent dat er in Kamschatka een dier is *Veelvraat* genaamd, welks bont zoo geacht is, dat men, als men te kennen wil geeven dat iemand rijk gekleed is, zegt dat hij in veelvraat-bont

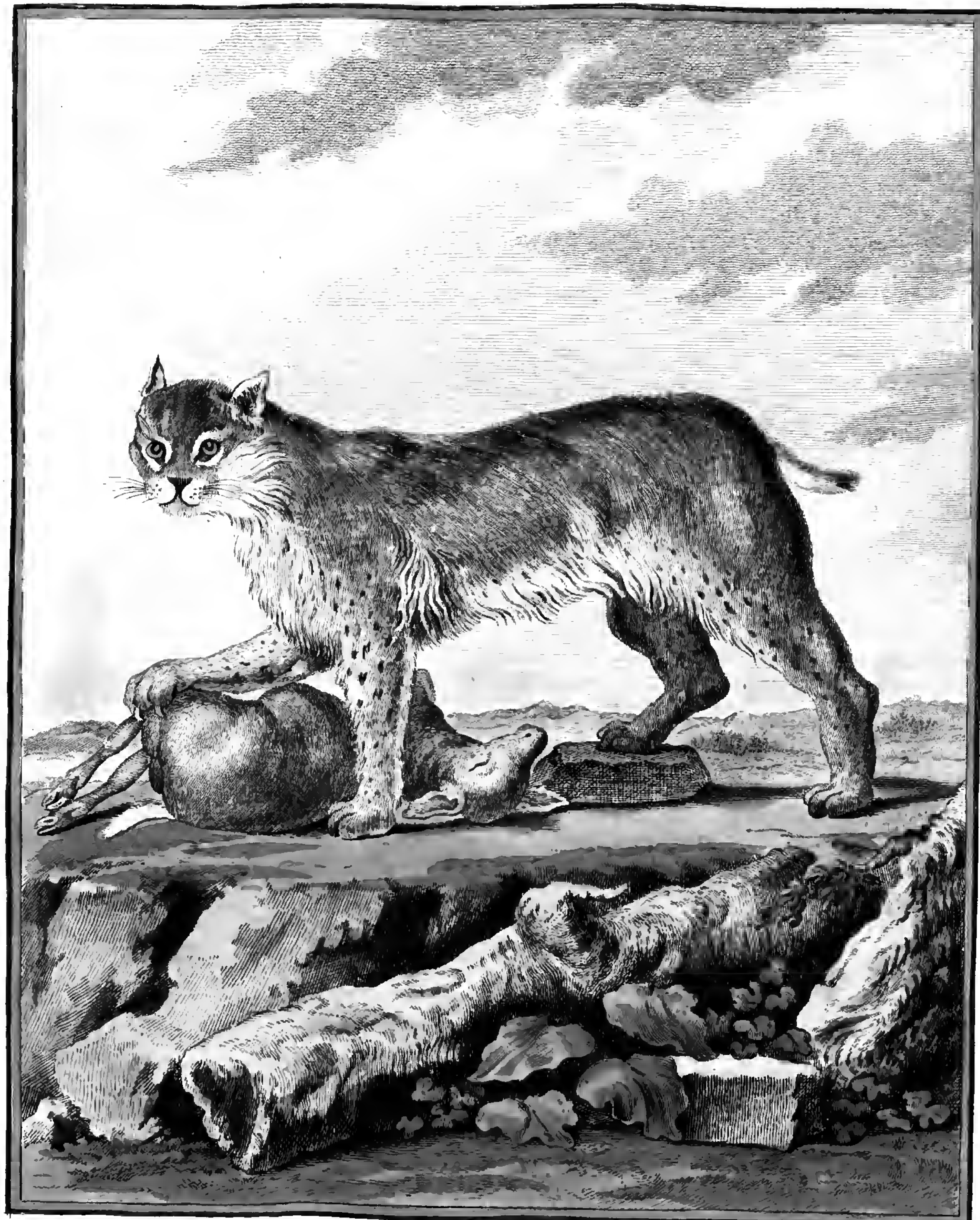
gekleed is. „ De vrouwen van Kamſchatka (zegt hij) verſieren haar hair „ met de witte pooten van dat dier en maaken 'er zeer veel werk van; de „ Kamſchatdaalen dooden 'er ondertusſchen zoo weinige, dat zij genoodzaakt zijn van die vellen van de *Jakutski* te trekken, die hun zeer duur „ te ſtaan koomen; zij geeven den witten en geelen de voorkeur, ſchoon „ de zwarte en bruine meer geacht zijn.... Zij kunnen hunne vrouwen of „ vrijsters geen grooter geſchenk doen dan met haar een van die vellen te „ geeven, en daarom wierden zij voorheen van dertig tot zestig roebels „ verkogt; zij geeven voor twee van derzelver pooten tot twee zee-otters. „ Men vindt ook veele van deeze Veelvraaten in den omtrek van *Karaga*, „ *Anadirska* en *Kolima*. Zij zijn zeer behendig op de herten-jagt, en „ ziet hier hoe zij te werk gaan om dezelve te dooden. Zij klimmen op „ een' boom met enige ſtukken van dat mos, hetwelk zij gewoon zijn te „ eeten: als zij enige zien koomen, laaten zij het mos op den grond vallen, „ en, het tijdſtip waarneemende als het hart nadert om het op te eeten, „ ſpringen zij op zijnen rug, vatten het bij zijn gewei, krabben het de „ oogen uit, en plaagen het zoo ſterk, dat het arme dier, om zijne ſmert te „ eindigen en zig van zijnen vijand te ontdoen, met zijnen kop tegens „ eenen boom loopt en dood nedervalt. Zoo dra het gevallen is, ſcheurt „ de veelvraat het in ſtukken, verbergt zijn vleesch in den grond, om te „ beletten dat andere dieren het opeeten, en raakt 'er niet aan tot hij het „ in veiligheid gebragt heeft. De veelvraaten, die zig omtrent den vloed „ de Lena bevinden, gaan op dezelfde wijze te werk om de paerden te dooden; hoe wreed ondertusſchen die dieren ook ſchijnen, kan men dezelve egter gemaklijk tam maaken, en zij ſchijnen dan veel minder vraatzugtig." (*a*)

NIEUW BIJVOEGZEL TOT HET ARTIJKEL VAN DEN LYNX.

(*XV Deel*, *bladz.* 153.)

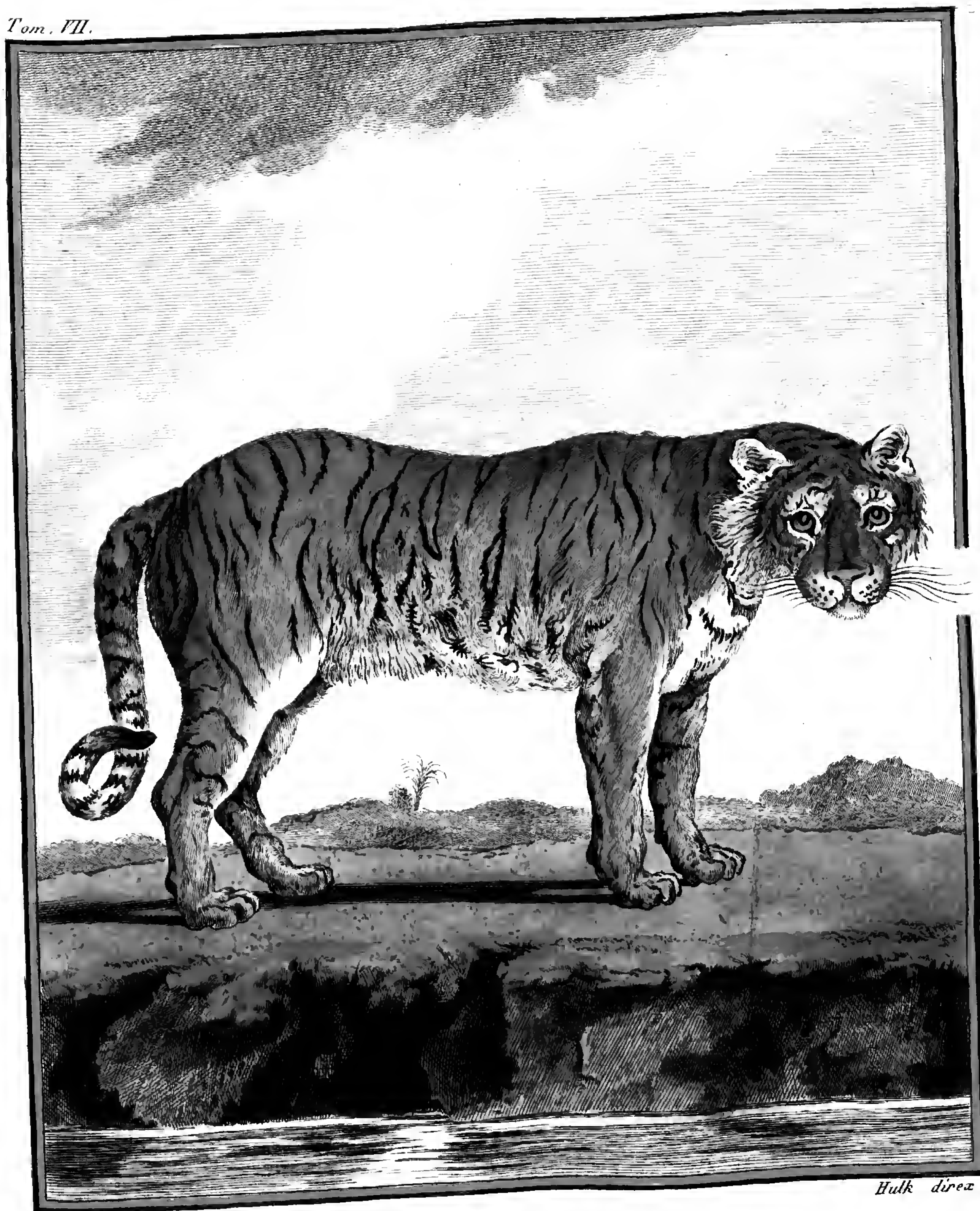
Wij geeven hier de afbeelding van eenen Lynx van de Misſisſipi, wiens ooren nog minder kwastjens hebben dan die van den Lynx van Kanada, dien wij in het XV Deel, Pl. XXXVI verbeeld hebben, en wiens ſtaert minder dik, en minder ruig, en hair van eene helderer kleur hem meer naar den Lynx of Herten-wolf van Europa doen gelijken; maar ik ben overtuigd dat

(*a*) *Hiſtoire du Kamſchatka de* KRACHEMINMIKOW, Lyon 1767, T. I. p. 230 & ſuiv.

Hulk direx.

LE LYNX DE MISSISSIPI.

Hulk direx.

LE TIGRE ROYAL.

deeze drie dieren, van welke het een uit Europa, en de twee andere uit Noord-Amerika zijn, egter maar eene en dezelfde soort uitmaaken. Men had dit aan wijlen den Abt AUBRY, Priester van *St. Louis*, gezonden, onder den naam van *Tyger-kat van Missisipi;* maar men heeft hem slechts te vergelijken met den Lynx, van welken wij de afbeelding in het IX Deel, Pl. XXI gegeeven hebben, en met de XXXVI Pl. van het XV Deel om klaar te zien dat hij slechts eene verscheidenheid onder de Lynxen uitmaakt, schoon hij geene kwastjens heeft en zijn staert zeer kort is.

Hij is van den neus tot het begin van den staert twee voeten en vijf duimen lang; de staert is zeer kort, hebbende slechts drie duimen en drie lijnen lengte, in plaats dat die van den Europeaanschen Lynx IX Deel, Pl. XXI zes duimen en zes lijnen lengte heeft: die van den Lynx van Kanada is veel dikker en ruiger; maar is even kort als die van den Lynx van Missisipi, wiens vagt ook eenvormiger van kleur is, en minder gevlakt dan die van den Lynx van Europa en van dien van Kanada; maar deeze kleine verschillen beletten niet dat men deeze drie dieren als enkele verscheidenheden van eene en dezelfde soort moet beschouwen.

BIJVOEGZEL TOT HET ARTIJKEL VAN DEN TYGER.

(Zie IX. Deel, bladz. 72.)

Wij geeven hier de afbeelding van eenen jongen Tyger, dien wij in het jaar 1784 leevenden op de kermis van St. Germain gezien hebben: zijne afmeetingen waren.

	voet.	duim.	lijn.
Lengte van de punt van den neus tot aan het begin van den staert	4	3	5
Lengte over de kromte van het lijf gemeeten	5	3	0

Die, van welken wij het opgestopt vel in 's Konings Kabinet hebben, was veel grooter, omdat hij ouder was. Zijn opgestopt vel was zes voeten en zes duimen lang.

Het is ons toegeschenen dat de dwarsche streepen, die op de zijden bijna regt op en neder loopen, veel zwarter waren in het leevend dier dan zij op het opgestopt vel zijn, welks kleur denklijk verbleekt is.

Deeze groote Tyger, dien men *Koninglijken Tyger* noemt, is, gelijk ik gezegd heb, minder verspreid, en de soort schijnt minder talrijk dan die van de Luipaarden en de Oncas.

Men zal in het werk, dat de Heer Ridder D'OBSONVILLE over de dieren van Indie zal uitgeeven, verscheiden belangrijke feiten omtrent de natuurlijke huishouding van dat wreedaartig dier, dat de schrik van het land dat hij bewoont, is, kunnen vinden. (*a*)

DE BIZAAM.

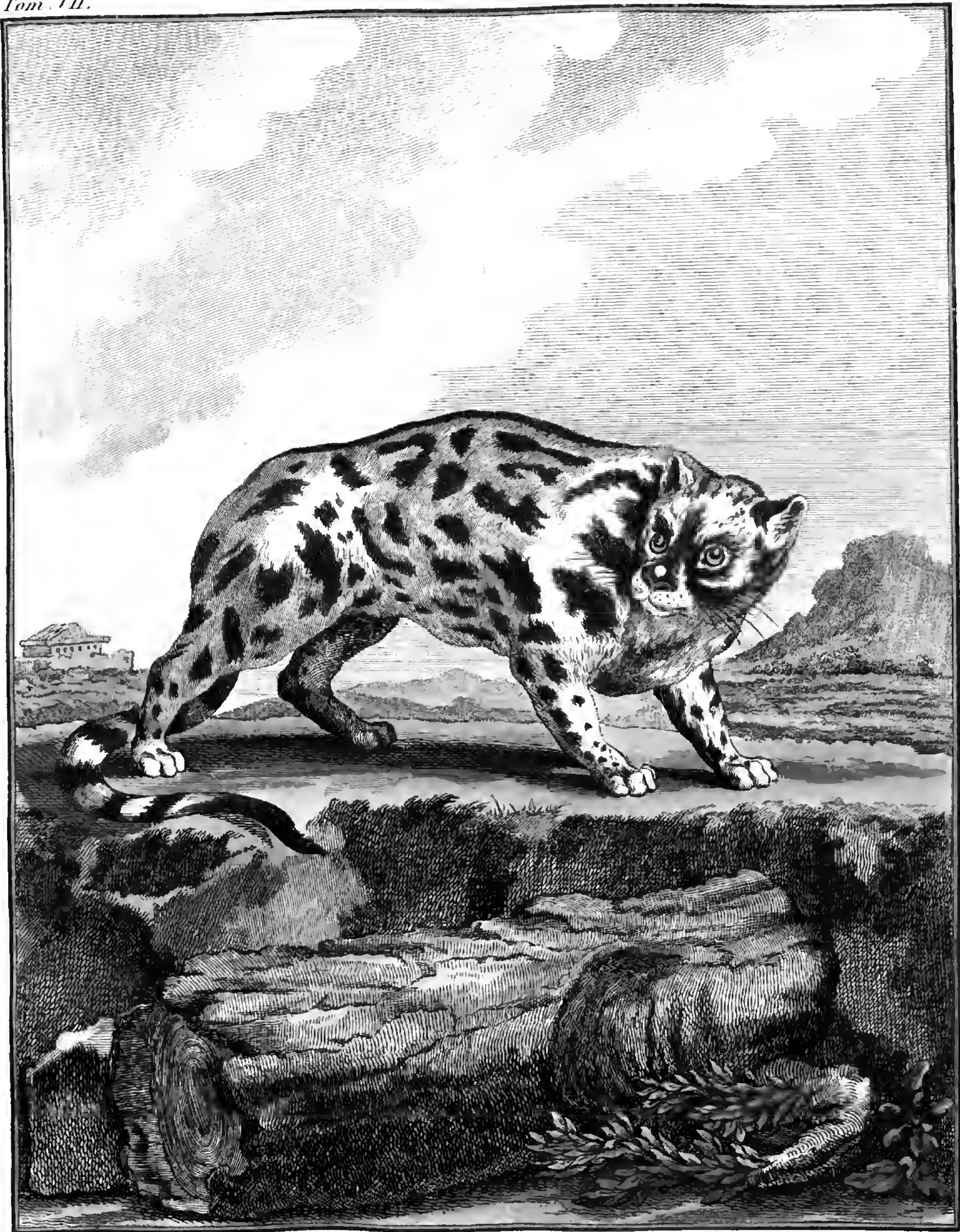
De Heer VOSMAER heeft de beschrijving gegeeven van een dier, onder den naam van *Bizaam-kat* (hier afgebeeld) van welke ik hier een uittrekzel zal geeven.

„ Zijne grootte is als die van eene gemeene huis-kat; de lichte heerschende kleur over het geheele lijf is aschgraauw met vlakken van eene bruine kleur. Halfwegen boven op den rug begint eene zwarte streep, die tot aan den staert loopt. De staert is met zwarte en witte banden, doch het einde is zwart of bruin-zwart. De voor- en achter-voeten hebben buiten en binnen veel van de bruine kleur. Het onderlijf, of de buik en borst zijn grijs-aschkleurig. Het hoofd heeft ter zijden en op den neus bruine streepen, vooraan den neus en op de oogen zijn witte vlakken. De ooren zijn met korte grijze hairen bedekt en rond opstaande, — de neus is zwart — ter wederzijde van den neus staan verscheiden zeer lange knevel-hairen, welke bruin en wit zijn. — De voeten zijn met kleine kromme intrekkende witte nagelen gewapend.

„ Dit dier was niet zeer te vertrouwen, zonder egter zeer kwaadaartig te zijn; men hield het aan de ketting. Het at gaerne vleesch, maar vooral leevende vogelen. Men heeft het niet hooren maauwen, maar, geplaagd wordende, knorde en blies het even als eene kat."

De Heer VOSMAER zegt ook dat hij deeze Bizaam-kat drie jaaren lang gehad heeft, en dat hij nooit gemerkt heeft, dat hij den minsten muskusreuk bij zig had; dus hebben degeene, die haar *Muskus-kat* genoemd hebben, haar waarschijnlijk verward met de Civet-kat of Genet-kat van de Kaap; egter gelijken deeze twee dieren in het geheel niet naar malkanderen; want de Heer VOSMAER vergelijkt de Bizaam met den Margay. „ Van alle dieren (zegt hij) welke de Heer DE BUFFON ons heeft doen kennen, koomt dit het naast aan zijne Margay van Cayenne, maar bij eene

(*a*) Dat werk is zedert in het licht verscheenen onder den tijtel van: *Essais Philosophiques sur les mœurs de divers animaux étrangers, avec des Observations relatives aux principes & usages de plusieurs peuples, ou Extraits des Voyages de M.*** en Asie, Par.* 1783 *in 8vo.* VERTAALER.

Hulk Sculp.

LE BIZAAM.

,, naauwkeurige vergelijking heeft dit dier den fmoel veel dunner en fpitfer.
,, De ftaert en tekening der vlekken verfchillen ook zeer veel."

Ik zal hier omtrent aanmerken dat die eerfte verfchillen door den Heer VOSMAER wel gevat zijn; maar deeze dieren verfchillen ook van malkanderen in grootte, want de Margay is van de grootte van de wilde kat en de Bizaam van die van de huis-kat, dat is te zeggen eens zoo klein; de Margay heeft ook geene zwarte ftreep op den rug; haar ftaert is veel minder lang en minder puntig, en, dat het wezenlijk verfchil van de Margay met den Bizaam volkoomen beflist, is dat de eene uit de oude en de andere uit de nieuwe waereld is.

NIEUW BIJVOEGZEL TOT HET ARTIJKEL VAN DEN KINKAJOU.

(*Zie XV Deel*, *bladz.* 161.)

Wij hebben bemerkt dat de Kinkajou, dien wij eerst niet hebben onderfcheiden van den Karkajou of Veelvraat van Amerika, egter van eene geheel verfchillende foort is; men kan zien wat wij 'er van gezegd hebben XV Deel, bladz. 161. Daar blijft ons nu nog maar overig 'er eene aanteekening bij te voegen, welke de Heer SIMON CHAUVEAU (*a*) ons zedert heeft doen toekoomen over de huishouding van den Kinkajou, dien hij verfcheiden jaaren leevenden gehad heeft.

,, Zijne gewoone houding is plat op zijn agterfte en zijne agterfte pooten
,, te zitten, het lijf regt op met eene vrugt in de voorfte pooten en zijnen
,, ftaert horizontaal opgerold.

,, Ik heb verfcheiden maalen het befluit genoomen (gaat de Heer SIMON
,, CHAUVEAU voort) u dit leevend dier aantebieden, op dat gij het zoudt
,, kunnen waarneemen, maar dan kwam het mij zoo lief ftreelen en zoo
,, vrolijk om mij dartelen, dat ik, door zijne aardigheid verleid, nooit tot
,, het befluit heb kunnen koomen van mij van hetzelve te ontdoen. Het is
,, den derden January 1780 geftorven, en het was de negende winter, dien
,, het te Parijs doorbragt, zonder dat de koude of iets anders het fcheen te
,, hinderen."

(*a*) Brief aan den Heer de BUFFON, uit Parijs den 31 Jan. 178

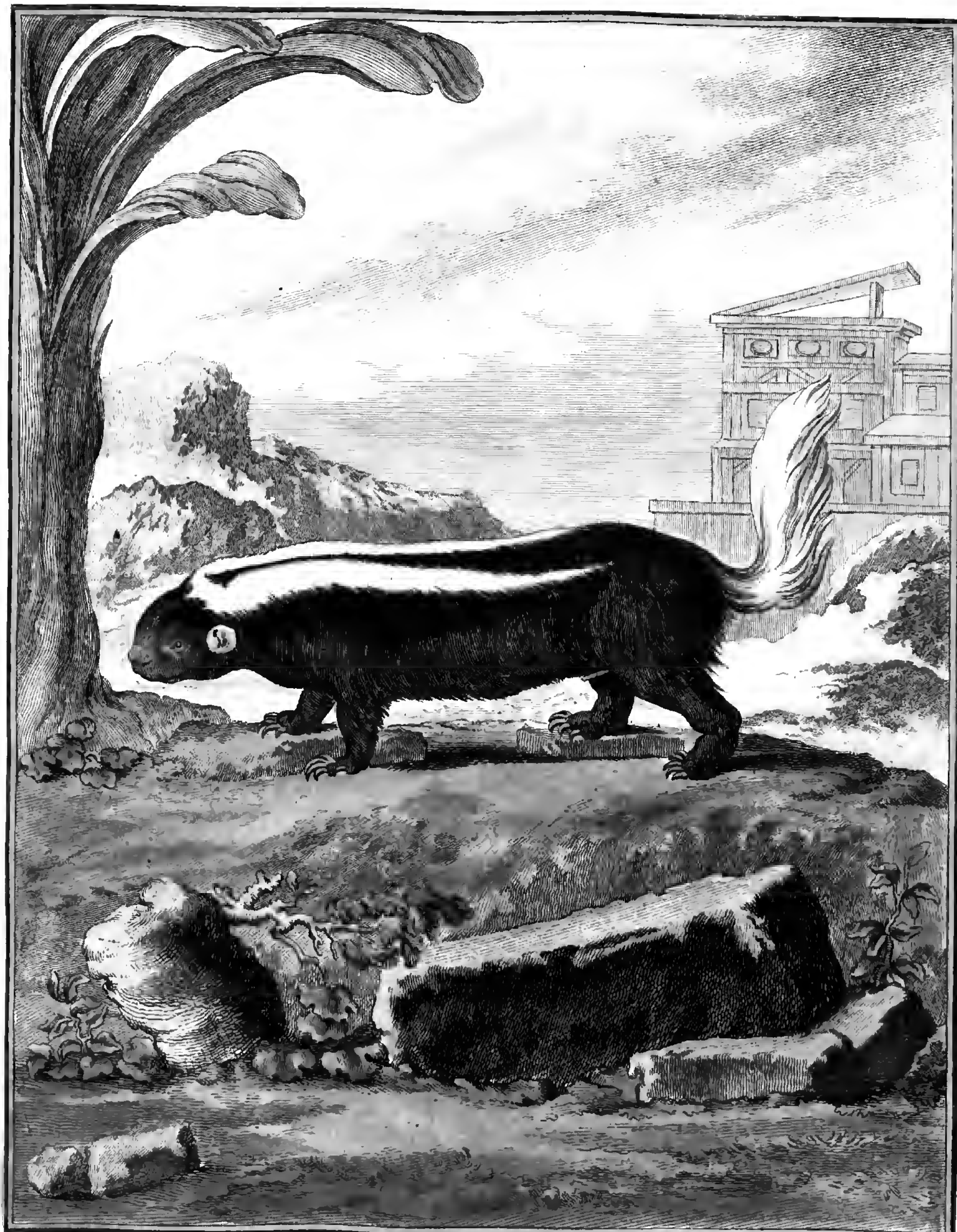
BIJVOEGZEL TOT HET ARTIJKEL VAN DEN BUNTSING.

DE GESTREEPTE INDIAANSCHE BUNTSING.

Dit dier, dat de Heer SONNERAT uit Indie heeft medegebragt, en dat hij in zijne reisbeschrijving *Indiaansche wilde kat* genoemd heeft, (*a*) koomt ons voor niet van het geslacht der katten te zijn, maar liever van dat van den Buntsing. Het heeft van de kat noch de gedaante van den kop, noch die van het lijf, noch de ooren, noch de voeten, die bij de katten kort, en bij dit dier lang zijn, vooral de agterste; zijne vingeren zijn krom als die van de Inkhoorns, en de nagels krom als die der katten, en het is waarschijnlijk dat laatste kenmerk, dat den Heer SONNERAT dat dier voor eene kat heeft doen aanzien; egter is zijn lijf lang gelijk dat der buntsings, naar welke het ook gelijkt door de gedaante van zijne ooren, die geheel anders zijn dan die der katten.

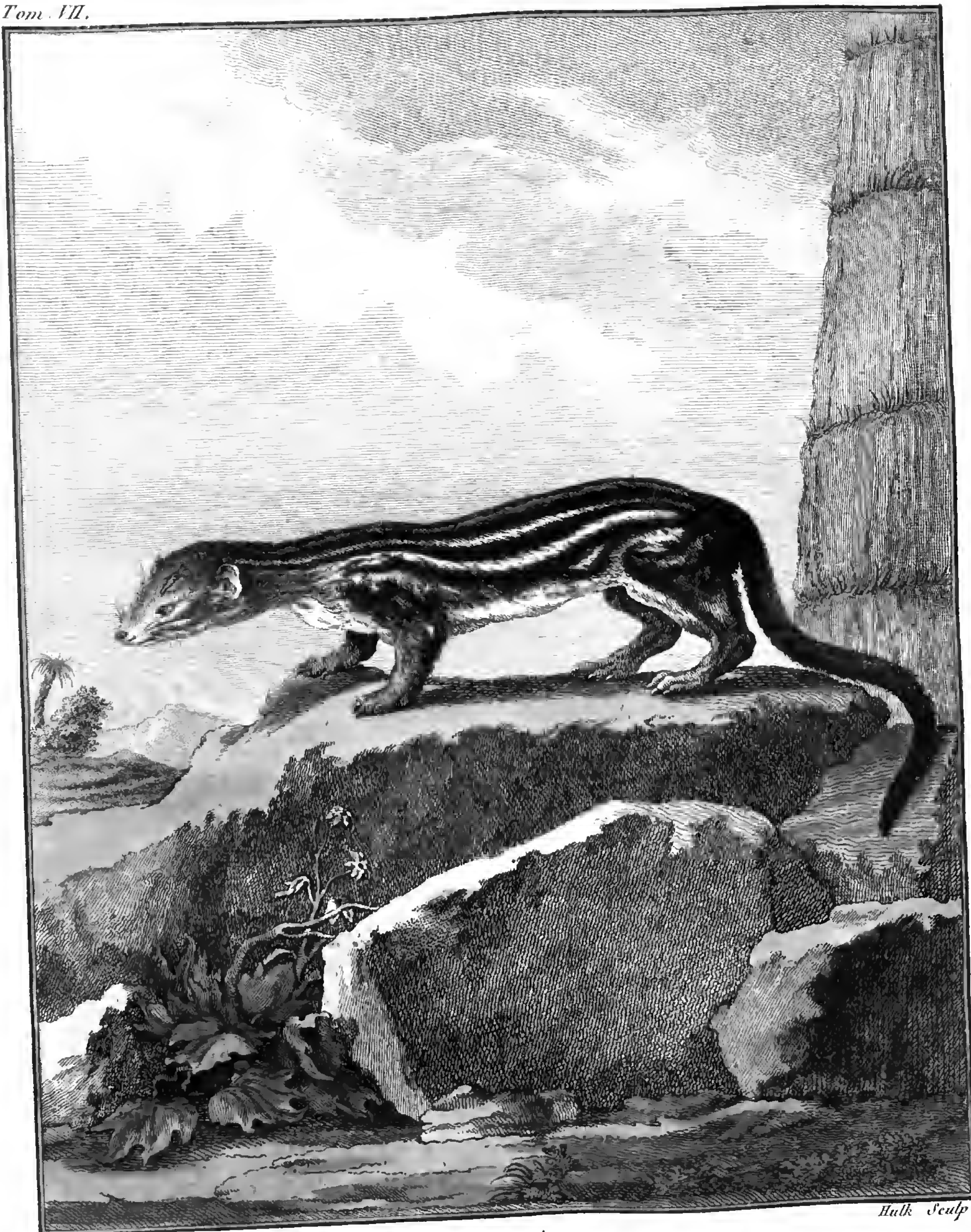
Dat dier, hetwelk de kust van Coromandel bewoont, heeft vijftien duimen lengte van de punt van den neus tot den aars; zijne grootte nadert die van onze buntsings. De kop, die van den neus tot het agterhoofd vier duimen lengte heeft, is bruin van kleur met vaal gemengd; de oog-holte is zeer groot en met bruin omringd; de afstand van de punt van den smoel tot den voorsten hoek van het oog is tien lijnen, en die van den agtersten hoek tot het oor is veertien lijnen. De omtrek van de oogen, het onderste van den neus en de wangen zijn bleek vaal; de punt van den neus en de neusgaten zijn zwart, gelijk ook de knevels en het hair boven de oogen. Het oor is plat, rond en van gedaante als die des buntsings; het is kaal, en daar zijn slechts enige witachtige hairen rondom de gehoor-buis. Op het lijf loopen zes breede zwarte streepen, van het agterhoofd tot boven het kruis, en die zwarte streepen zijn beurtelings van elkaêr gescheiden door vijf lange witachtige smaller streepen. Het onderste van de onder-kaak is zeer bleek vaal, gelijk ook de binnen-zijde der voorste pooten; de buitenste zijde van den arm is bruin, met vuil wit vermengd; de buitenste zijde der agterste pooten is bruin, met een weinig vaal en graauw wit gemengd; de dijen en de

(*a*) SONNERAT, *Reize naar de Oost-Indien en China*, III. D. bladz. 38.

Hulk Sculp.

LA MOUFFETTE DU CHILI.

LE PUTOIS RAYÉ DE L'INDE.

de agterfte pooten hebben de binnen-zijde wit, en hier en daar bleek vaal; de buik is van onderen geheel vuil wit; het grootst hair op het lijf is agt lijnen lang.

De ftaert, negen duimen lang, eindigt in eene punt; hij is bedekt met bruin hair, met vaal vermengd, gelijk het bovenfte van het agterhoofd. De voeten zijn lang, vooral de agterfte, want de voorfte hebben, met den nagel, zestien lijnen lengte, en de agterfte een en twintig lijnen. De vijf vingeren van alle de pooten zijn bedekt met witachtig en bruin hair; de nagels van de voorfte voeten hebben drie lijnen lengte, die van de agterfte vier lijnen.

Daar zijn zes fnijstanden en twee hondstanden zoo onder als boven.

HET STINKDIER VAN CHILI.

De Heer DOMBEY, korrespondent van 's konings Kabinet, dien wij meermaalen gelegenheid gehad hebben aantehaalen, heeft ons het vel van een deezer dieren medegebragt. Dit Stinkdier wordt in Chili gevonden en behoort tot het gezin van de Zorille, de Conepate en andere dieren, die *Stinkdieren* genaamd worden, en wordt ook in Zuid-Amerika gevonden. Zijne huishouding, omtrent welke wij geene bijzondere waarneemingen ontvangen hebben, moet vrij veel gelijken naar die van die ftinkdieren, naar welke het in maakzel zoo wel als in de verdeeling der kleuren gelijkt. Dit, van hetwelk wij het opgeftopt vel gezien hebben, was een mannetjen; het had den kop breed en kort, de ooren rond en een weinig plat, het lijf dik en breed ter plaatfe der lendenen, de dijen groot en wel gevleescht, de pooten kort, de voeten klein, vijf vingeren aan elken voet, en de nagelen lang, krom en hol als een geutjen. (*a*) Zijn ftaert, dien hij over den rug gekromd droeg als de inkhoorns, was groot en met digt hair van omtrent drie duimen lengte bezet. Het hair, dat zijnen kop, zijn lijf, zijne pooten en het bovenfte van zijnen ftaert aan den wortel bedekte, had op enige plaatfen een duim lengte, en was van eene zwartachtig bruine kleur en blinkende; het overige van het hair, dat zijnen ftaert bedekte, was wit, en op den rug zag men twee breede witte ftreepen, die in malkanderen liepen (*b*).

(*a*) De langfte nagel van de voorfte voeten had elf lijnen lengte, en die van de agterfte vijf lijnen.

(*b*) Dit dier was eenen voet, zeven duimen en drie lijnen lang van de punt van den fmoel tot den aars, en de ftaert was zeven duimen en vier lijnen lang, de lengte van het hair medegerekend zijnde; de tanden ontbraken aan het vel.

NIEUW BIJVOEGZEL TOT HET ARTIJKEL VAN DEN VANSIRE.

(*XV Deel*, *bladz.* 150.)

De Heer FORSTER heeft de goedheid gehad mij de volgende aanmerkingen omtrent dit dier mede te deelen.

„ Ik heb (zegt hij) in de diergaarde op de Kaap de Goede Hoop een „ dier gezien van het geslacht der Mangoustes, dat van het eiland Madagaskar was gekoomen, en dat naauwkeurig overeenkwam met de beschrijving van den Vansire door den Heer DE BUFFON gegeeven. Het was „ zeer gaerne in een bak met water, uit hetwelk het van tijd tot tijd „ kwam. De oppasser van de diergaarde verzeekerde ons dat, als men dat „ dier enigen tijd droog en buiten het water hield, het 'er met drift weder „ in sprong, zoo dra men het zulks vergunde. De afbeelding, welke de „ Heer DE BUFFON 'er Pl. XX van het XV Deel van gegeeven heeft, is „ vrij naauwkeurig, maar zij schijnt wat te veel uitgerekt, omdat zij naar „ een opgestopt vel van dat dier gemaakt is, ook is het hair korter dan dat „ van den Vansire van de Kaap. Deeze was ten naasten bij van de grootte „ van den gewoonen Marter; zijn staert was zoo lang als het lijf tot aan den „ kop; zijn hair was zwartachtig bruin; hij had vijf vingeren aan elken „ voet, wel van elkanderen gescheiden en zonder vliezen. De snijtanden „ waren zes in getal, zoo boven als beneden; daar waren in elk kaakbeen „ agt kiezen, dat is, vier aan elke zijde, en de hondstanden stonden op „ zigzelve, dat in het geheel twee en dertig tanden uitmaakt. Het dier „ gong als de Mangoustes, drukkende op de hielen."

NIEUW BIJVOEGZEL TOT HET ARTIJKEL VAN DEN WEZEL.

(*XV Deel*, *bladz.* 127.)

„ De Wezel, in Vivarais *Moustelle* genaamd, is een natuurlijk wild en „ vleescheetend dier; raauw vleesch is het voedzel, waaraan hij de voor-

„ keur geeft; hij geeft eenen ſterken reuk van zig, vooral als hij getergd „ wordt.

„ De wezels, welke men zeer jong vangt, verliezen hunnen wilden en „ weêrbarſtigen aart; die aart verandert zelfs in onderwerping en trouw je- „ gens den meester, die voor hun onderhoud zorgt.

„ Een Wezel, dien ik tien maanden gehouden heb, en dien men zeer „ jong gevangen had, verloor een gedeelte van zijne natuurlijke vlugheid, „ toen hij in gevangenſchap kwam en ik hem aan de keten had gelegd; hij „ beet fel, als hij honger had; men ſneed hem de vier zeer ſcherpe honds- „ tanden, die de handen tot op het been verſcheurden, af. Van zijne na- „ tuurlijke wapenen beroofd, en niet meer hebbende dan ſnijtanden en kie- „ zen, weinig geſchikt om te verſcheuren, wierd hij minder woest, en al- „ zoo hij geduurig mijnen dienst nodig had om te eeten of te ſlaapen, be- „ gon hij genegenheid voor mij optevatten, want eeten en ſlaapen zijn twee „ dingen, welke dat dier dikwijls nodig heeft.

„ Ik had een klein zweepjen van draaden, dat bij zijn bedjen hong; dit „ was het werktuig van zijne ſtraf, als hij wilde bijten of boos wierd. De „ zweep bedwong zijnen toornachtigen aart zoodanig, dat hij beefde, op „ zijnen buik gong leggen, en den kop nederbukte, als hij mij dat werktuig „ zag aanvatten. Nooit heb ik de uiterlijke onderwerping zoo wel in enig „ dier afgebeeld gezien, hetgeen bewijst dat redenlijke ſtraffen, wel te „ passe toegediend, van zorg, liefkoozingen en weldaaden verzeld, de „ wilde dieren, welke wij weinig vatbaar voor opvoeding en erkentenis re- „ kenen, kunnen t'onder brengen en aan den mensch verknogt maaken.

„ De wezels hebben eenen fijnen reuk; zij ruiken van twaalf ſchreden „ verre een ſtukjen vleesch, zoo groot als eene kersſen - ſteen, en in papier „ gewikkeld.

„ De wezel is zeer gulzig. Hij eet vleesch tot hij vol is; zijn afgang is „ weinig, maar hij verliest bijna alles door de uitwaasſeming en door de „ pis, die dik en ſtinkende is.

„ Ik was eens zeer verwonderd mijnen wezel, die honger had, het ijzer- „ draad te zien breeken, op mij ſpringen, in mijnen zak kruipen, een „ pakjen met vleesch, dat ik 'er in verborgen had, opſcheuren, en het „ vleesch in een' oogenblik verſlinden.

„ Dat diertjen, dat mij zoo onderdaanig was, had anders zijnen opvlie- „ genden wreeden en toornigen aart voor alle andere menſchen behouden; „ het beet zonder genade alle die met hetzelve wilden ſpeelen; de katten, „ de vijanden van zijn geſlacht, waren altoos de voorwerpen van zijnen „ haat; de groote honden, die aan hem kwamen ruiken, als ik hem in de „ handen had, beet hij in den neus; dan gaf hij een' ſchreeuw van gram- „ ſchap, en gaf eenen ſtinkenden reuk uit, die alle de dieren deed wegloopen, „ en riep *chi*, *chi*, *chi*, *chi*. Ik heb ſchaapen, geiten, paerden op dien „ reuk agteruit zien gaan, en het is zeeker dat enige huizen in de buurt, „ daar het niet aan muizen ontbrak, geen ongemak meer van die dieren had- „ den, zoo lang mijn wezel leefde.

„ De kiekens, de rotten en de vogelen waren vooral de voorwerpen van „ zijne wreedheid; de wezel neemt hunne houding waar, en springt hen „ dan vaerdig op het lijf; hij schept behagen in het bloedvergieten, waar- „ mede hij zig verzadigt, en doodt, zonder het moorden moede te zijn, „ tien of twaalf kiekens na elkanderen, terwijl hij de moeder door zijnen „ sterken en onaangenaamen reuk, dien men op den afstand van twee schre- „ den riekt, van zig verwijdert.

„ Mijn wezel sliep de helft van den dag en den geheelen nacht; hij zogt „ in mijn kamertjen een hoekjen naast mij; mijn neusdoek of een zak was „ zijn bed, hij sliep gaerne in mijne borst, hij rolde zig in een, sliep vast, „ en was in die houding niet grooter dan eene groote noot.

„ Als hij eens in slaap was, kon ik hem ontrollen, alle zijne spieren wa- „ ren dan slap en zonder enige spanning; als ik hem aan den kop ophing, „ was zijn geheel lighaam slap, boog zig, en men kon het vijf of zes maa- „ len heen en weder laaten slingeren voor het dier wakker wierd, hetgeen „ de groote buigzaamheid van de ruggestreng van dit dier bewijst.

„ Mijn Wezel schepte veel behagen in speelen, tergen, liefkoozen en „ kittelen; dan gong hij op den rug of op den buik liggen, schopte en beet „ zagtjens, gelijk de jonge honden, als zij speelen. Hij had zelfs eene „ soort van dans geleerd, en, als ik met de vingeren op eene tafel sloeg, „ draaide hij rondom mijne hand, gong regtop zitten, sprong rond en liet „ enig gemurmel van genoegen hooren; maar weldra vermoeid zijnde, gaf „ hij zig aan den slaap over, en sliep bijna aanstonds.

„ De Wezel slaapt in elkander gewonden als een kloentjen, met den kop „ tusschen de twee agterste pooten; dan koomt de snoet een weinig voor „ den dag, hetwelk hem gemaklijk doet adem haalen; als hij egter niet op „ zijn gemak ligt, slaapt hij in eene andere ligging, met den kop op zijn „ bed rustende, maar hij slaapt liever en langer, als hij zig tot een kloen- „ tjen kan rollen; maar dan moet hij eene gemaklijke rustplaats hebben. „ Hij had de gewoonte aangenoomen van onder mijne lakens te kruipen, „ eene van de punten van de matras te zoeken, die eene holligheid maakt, „ en daar uuren lang te slaapen.

„ De Wezel is zeer listig; hem eens geslagen hebbende, omdat hij, te- „ gens zijne gewoonte, mijne papieren bevuild had, gong hij bij mij op „ mijne tafel liggen slaapen; dikwijls deed de vrees hem op het minste ge- „ rugt ontwaaken; hij veranderde niet van plaats, maar keek met open „ oogen, wat ik deed en veinsde te slaapen. Hij kende volmaakt mijn' toon „ van liefkoozing of van bedreiging, en ik ben dikwijls verwonderd ge- „ weest zoo veel verstand in een onder de viervoetige zoo klein diertjen te „ vinden.

„ De verschijnzelen, welke ons de Wezel oplevert, zijn volkoomen „ verklaard. De wezel heeft de rugge-streng zeer buigzaam; hij kruipt in „ gaten van zeven lijnen breedte, hij vouwt en plooit zig naar alle zijden; „ zijn hair, of liever zijne fraaie zijde, is zeer fijn en zeer buigzaam; eene

„ tong, die zeer groot is naar het lijf, vat alle platte, bolle en wolle op-
„ pervlakten aan; hij likt gaerne; zijne pooten zijn breed, niet ingekrom-
„ pen en kort; het zintuig van het gevoel aldus door het geheel lijf van het
„ dier verſpreid zijnde, heeft het geleerd zig 'er van te bedienen, hetgeen
„ reden geeft van het oordeel, dat wij over zijn verſtand vellen. Dit zin-
„ tuig wordt ook goed geholpen door den reuk en het gezigt.

„ Als ik vergat hem eeten te geeven, ſtond hij des nachts op, en begaf
„ zig van het een huis naar het ander te Antragues, daar hij dagelijks at.
„ Hij nam den kortſten weg; eerst klom hij af op een uitſtek en dan in de
„ ſtraat, dan weder laager, dan verſcheiden trappen op, eene voorplaats
„ op, over hoopen drooge bladeren van kastanjen-boomen van drie voeten
„ hoogte, om den kortſten weg te neemen, hetgeen doet zien dat dit dier
„ door den reuk geleid wordt; vervolgens begaf hij zig in de keuken, daar
„ hij op zijn gemak at, na eenen weg van twee honderd ſchreden afgelegd
„ te hebben.

„ Het mannetjen is zeer geil; ik heb hem zig zien voldoen op een ander
„ mannetjen, dat dood en opgezet was; hij deed mijne handen, die dien
„ dooden wezel hadden aangeraakt, duizend liefkoozingen, terwijl hij een
„ gemurmel van blijdſchap en verlangen liet hooren; hij herkende eenen
„ reuk, die hem zoo zeer behaagde dat hij onbeweeglijk bleef om dien op
„ zijn gemak te genieten.

„ Mijn wezel geeuwde dikwijls; als hij geſlaapen had, ſtond hij op,
„ rekte zijne pooten uit en maakte eenen krommen rug. Als hij dronk,
„ lepperde hij het water; zijne tong was ruuw en met puntjens bezet; ſom-
„ tijds ſnorkte hij, als hij ſliep, en hij had zijnen ſterken en onaangenaamen
„ reuk medegedeeld aan een hokjen, waarin zijn nestjen lag; zijn matrasjen
„ ſtonk zoo ſterk als hij, als hij boos was.

„ Mijn wezel was onverduldig als hij in zijn hokjen was opgeſloten en
„ hield veel van gezelſchap en van liefkoozingen; hij had tot vier maalen
„ toe een ſtokjen doorgeknaagd, om zig eene opening te maaken, om uit de
„ gevangenis te koomen.

„ Dat diertjen houdt zeer veel van de zindelijkheid; zijn hair is altoos
„ ſchoon en glad.

„ Als men deeze dieren eene zekere eetregel laat houden, kan men den
„ ſterken reuk, dien zij van zig geeven, en den afgrijslijken ſtank, dien zij
„ hebben als zij toornig zijn, matigen. Het zuivel verzagt hunne vogten
„ veel, gelijk ook het voedzel van plantgewasſen.

„ De wezels hebben de oogen licht en ſchitterende; maar dat licht is
„ deezen dieren niet eigen, het is niet elektriek en zit niet in het zintuig
„ des gezigts; het is niet meer dan eene enkele terugkaatſing van het licht,
„ die plaats heeft zoo dikwijls het oog van den waarneemer tusſchen het
„ licht en de oogen van den wezel geplaatst is, of wanneer 'er een kaars-
„ licht tusſchen de oogen van den waarneemer en die van het dier is. Dit
„ verſchijnzel hebben veele viervoetige dieren en enige ſlangen, en deeze

„ oorzaak is bewezen door de proeven, welke ik in het jaar 1780, in de „ Akademie der Weetenſchappen heb voorgeleezen over de oogen der kat- „ ten, enz.

„ De waarneemingen van den Heer DE BUFFON (VII Deel, bladz. 139 „ *en volgg.*) de ontleedkundige beſchrijving van den Heer DAUBENTON, „ (bladz. 141) de brief van den Heer GIELI (XV Deel, bladz. 127 *en* „ *volg.*) en deeze bijzonderheden maaken de volledige hiſtorie van den we- „ zel. De Heer DE BUFFON zegt dat deeze dieren niet tam gemaakt „ kunnen worden en wild blijven in ijzeren kooien: ik weet bij onder- „ vinding dat dit waar zij, als de wezels oud gevangen worden, of zelfs „ als zij maar drie of vier jaaren oud zijn. Om den wezelen de opvoeding „ te geeven, waarvoor zij vatbaar zijn, en hen ſmaak in de tamheid te doen „ krijgen, moet men hen jong vangen, als zij niet ontvlugten kunnen: men „ was genoodzaakt dien, welken men mij te Antragues bragt, de vier „ hondstanden afteſnijden en hem dikwijls te kaſtijden, om zijnen aart te „ buigen.

„ Men ziet uit alles wat ik over dat dier gezegd heb dat, hoe klein het „ zij, het egter een van die is, welke de natuur minst verwaarloosd heeft. „ In den wilden ſtaat, is hij de tijger van de kleine diertjens; hij ontkoomt „ door zijne vlugheid viervoetige dieren, die grooter zijn dan hij; hij wordt „ wel gediend door zijn gezigt en zijn gehoor. Hij is van wapenen van aan- „ val voorzien, van welke hij binnen weinig tijds gebruik maakt met eene „ ſoort van ſchranderheid; hij bemint bloed en ſlagting, en ſchept behagen „ in vernieling, zelfs zonder dat hij nodig heeft zijne eetlust te voldoen.

„ In den ſtaat van tamheid worden zijne zinnen volmaakter en zijne zeden „ worden verzagt door ſtraf. De Wezel wordt vatbaar voor vriendſchap, „ dankbaarheid en vrees; hij vat vriendſchap op voor dengeenen, die hem „ te eeten geeft, dien hij op den reuk en op het enkel gezigt kent. Hij is „ ten uiterſten listig en geil; hij bemint de liefkoozingen, de rust en den „ ſlaap; hij is gulzig en zoo vraatzugtig, dat hij tot een vijfde meer weegt, „ als hij gegeeten heeft. Zijn gezigt is doordringende, zijn gehoor goed; „ zijn reuk fijn, het zintuig van het gevoel is door het geheel lighaam ver- „ ſpreid, en de buigzaamheid van dat dun lang lijf begunſtigt de fijnheid „ van dat zintuig oneindig. Alle deeze verſchijnzelen hangen af van den „ ſtaat zijner zintuigen, die volkoomen en volmaakt zijn." *Uittrekzel van eenen brief aan den Heer Grave* VAN BUFFON.

Deeze waarneeming over de hebbelijkheden van den Wezel in den ſtaat van tamheid ſtrooken volmaakt met die, welke Mejuffrouw DE LAISTRE over dit dier gedaan heeft, en welke zij mij wel heeft willen mededeelen in eenen brief, gedagtekend uit Brienne, den zesden December 1782.

„ Ik heb bij toeval (zegt Mejuffrouw DE LAISTRE) eenen jongen We- „ zel van de kleine ſoort bekoomen. Door iemand, welken hij medelijden „ inboezemde, daartoe verzogt zijnde, en zelve mededogen met zijne zwak- „ heid hebbende, beſteedde ik mijne zorgen aan hem. De twee eerſte

„ dagen voedde ik hem met warme melk; maar oordeelende dat hij vaster
„ spijze nodig hadd', bood ik hem raauw vleesch aan, dat hij met smaak
„ at; zedert heeft hij van ossen- kalfs- of schaapen-vleesch geleefd, naar
„ dat het viel, en is zoo tam geworden, dat geen hond gemeenzaamer kan
„ wezen.

„ Ik durf u verzeekeren dat dit diertjen niet aan bedorven vleesch de
„ voorkeur geeft; hij geeft zelfs niet om vleesch dat uitgedroogd is; altoos
„ verkiest hij het verschst; het is waar, hij eet met gulzigheid en loopt
„ dan weg; maar dikwijls eet hij ook uit mijne handen en van mijne knieën;
„ hij neemt zelfs gaerne de stukken uit mijne hand aan. Hij houdt veel
„ van melk; ik bied hem die aan in eene kom, hij gaat 'er bij zitten en
„ kijkt mij aan; ik giet hem die dan beetjen bij beetjen in mijne hand; dan
„ drinkt hij 'er veel van; maar als ik die gedienstigheid niet heb, proeft hij
„ 'er naauwlijks van. Als hij verzadigd is, gaat hij gewoonlijk slaapen,
„ maar hij doet nog ligter maaltijden, die zijn vermaak niet stooren; hij
„ woont in mijne kamer. Ik heb middel gevonden den stank, dien hij bij
„ zig heeft, door reukwerken te verdrijven; hij kruipt in een van mijne ma-
„ trassen, door een losgetornd eind, en slaapt daar over dag; des nachts
„ zet ik hem in een getralied hokjen; altoos gaat hij 'er met moeite in en
„ koomt 'er met blijdschap weder uit. Als men hem in vrijheid laat voor ik
„ opgestaan ben, doet hij allerleie aardigheden op mijn bed, kruipt 'er in,
„ en koomt in mijne hand of op mijne borst liggen slaapen. Als ik de eerste
„ opgestaan ben, bewijst hij mij een groot half uur lang allerleie liefkoo-
„ zingen, speelt met mijne vingeren als een jonge hond, springt op mijn
„ hoofd, op mijn' hals, draait om mijne armen, om mijn lijf met eene
„ vlugheid en aardigheid, welke ik bij geen ander viervoetig dier gezien
„ heb. Als ik hem mijne handen op meer dan drie voeten afstands aanbie-
„ de, springt hij 'er in, zonder ooit te missen. Hij heeft veel schrander-
„ heid en bijzonder veele listen om tot zijn oogmerk te geraaken en schijnt
„ hetgeen men hem verbied te willen doen, alleen om de aandacht tot zig
„ te trekken; zoo dra men niet meer naar hem kijkt, wil hij het niet meer.
„ Alzoo hij niet schijnt te speelen dan om te behaagen, speelt hij nooit, als
„ hij alleen is, en, op elke sprong, die hij doet, en zoo dikwijls hij om-
„ draait, kijkt hij of gij wel naar hem ziet; als gij uitscheidt, gaat hij slaa-
„ pen. Als hij vast slaapt, en men hem opwekt, wordt hij dartel, haalt u
„ aan en speelt zoo lustig als of men hem niet uit zijnen slaap gewekt had-
„ de; hij toont geen ongenoegen dan als men hem opsluit, of als men hem te
„ lang dwarsboomt, en laat door een ligt geknor, dat verschilt, zijne blijd-
„ schap of zijne knorrigheid blijken.

„ Dit diertjen kan onder twintig persoonen mijne stem onderscheiden,
„ zoekt mij te zien, en springt over alle andere menschen heen om bij mij
„ te koomen; hij speelt met mij vrolijker, hij liefkoost mij vuuriger; hij
„ streelt mij met zijne twee kleine pootjens de kin met eene bevalligheid en
„ blijdschap, die zijn vermaak uitdrukken: ik ben de eenigste, welke hij op

„ die wijze liefkoost, duizend andere kleine liefkoozingen, die hij mij bij „ voorkeur bewijst, toonen mij dat hij wezenlijk aan mij verknogt is. Als „ hij ziet dat ik gekleed ben om uittegaan, verlaat hij mij niet; als ik mij „ met moeite van hem ontdaan heb, gaat hij zig in een kastjen bij de deur „ verfteeken, en als ik voorbij koom, fpringt hij zoo behendig op mij, dat „ ik het dikwijls niet eens bemerk.

„ Hij fchijnt veel van den eekhoorn te hebben in levendigheid, buig- „ zaamheid, ftem, en het zagt geknor, dat hij laat hooren; geduurende „ de zomerfche nachten fchreeuwde hij al loopende, en was bijna den gant- „ fchen nacht in beweeging. Zedert het koud is, heb ik hem niet meer „ gehoord. Somtijds bij den dag, op mijn bed zijnde, als de zon fchijnt, „ rolt en keert hij zig, buitelt en knort enige oogenblikken. Zijne neiging „ om uit mijne hand te drinken, waarin ik zeer weinig melk tegelijk leg, „ en waarvan hij altijd de kleinfte drupjens, en van de randen drinkt daar „ het minfte is, zou fchijnen aanteduiden dat hij daauw drinkt. Zelden „ drinkt hij water en niet dan als hij grooten dorst heeft en geene melk „ krijgt; dan verfrischt hij zijne tong flechts eens of tweemaalen; hij fchijnt „ zelfs het water te vreezen. Geduurende de warmte pluisde hij zig fterk; „ ik liet hem water op een bord aanbieden, ik tergde hem om hem 'er in te „ doen gaan, maar nooit kon mij dit gelukken. Ik liet een doek nat maa- „ ken, en dien bij hem leggen; hij rolde 'er zig in met de grootfte blijd- „ fchap. Zonderling is de nieuwsgierigheid van dat aanvallig diertjen: ik „ kan geen kabinet, geene doos, geen papier open doen, of het koomt 'er „ met mij in kijken. Als het, om mij te plaagen, van mij af loopt, of op „ plaatfen gaat daar ik het niet gaerne zie, neem ik een papier of een boek, „ en bezie het met aandacht; terftond koomt het op mijne hand loopen en „ bekijkt hetgeen ik in de hand heb als of het zijne nieuwsgierigheid wilde „ voldoen. Ik zal nog aanmerken dat het met eene jonge kat, en met een „ jongen hond fpeelt, die beiden reeds groot zijn, om hunnen hals kruipt, „ om hunne pooten, op hunnen rug, zonder dat het hun leed doet, enz."

NIEUW BIJVOEGZEL TOT HET ARTIJKEL VAN DE GENET-KAT.

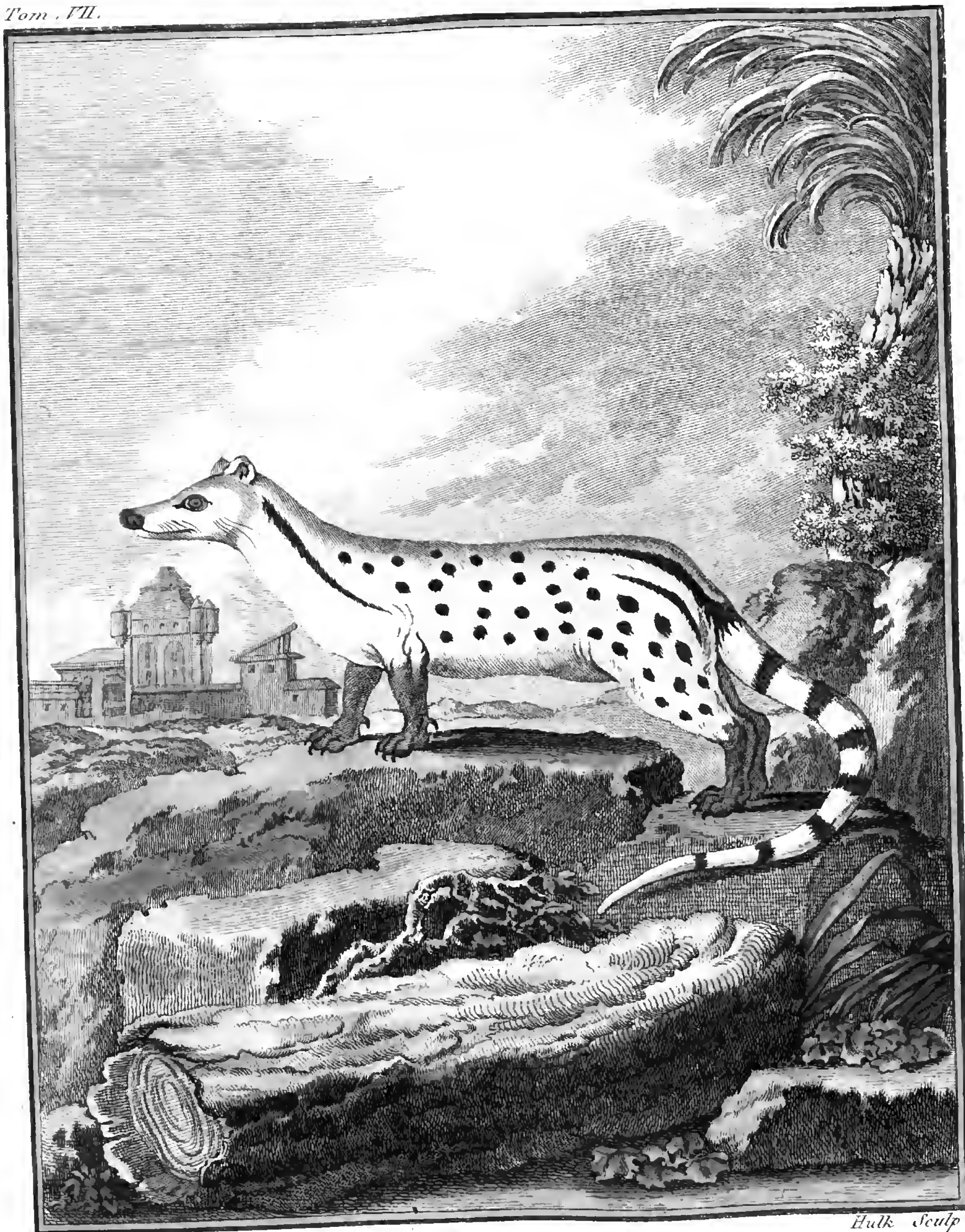
(*XV Deel* , *bladz.* 155.)

De Heer SONNERAT, korrespondent van het Kabinet, heeft ons de tekening gezonden van een dier, dat hij den naam geeft van *Muskus-kat van de Kaap de Goede Hoop*, maar dat ons voorkoomt van het geflacht der Ge-

Hulk Sculp.

LA PETITE FOUINE BRUNE DE MADAGASCAR.

LA GENETTE DU CAP.

Genet-katten te wezen, en wij geeven 'er hier de afbeelding van. Uit de vergelijking, welke wij gedaan hebben van deeze met die van de Genet-kat van Frankrijk, (XV Deel, Pl. XXXIX) en met de Genet-kat uit Spanje, (IX Deel, Pl. XXXVI) schijnt zij ons toe meer overeenkomst met de laatste te hebben; deeze Kaapsche Genet-kat verschilt egter van dezelve in kleur van hair, dat zij veel witter heeft; zij heeft niet, gelijk de andere, eene witte vlek onder de oogen, omdat haar kop geheel wit is, terwijl de Genet-kat van Spanje de wangen zwart heeft, gelijk ook het bovenste van den smoel. De zwarte vlekken van het lijf zijn in de Genet-kat van de Kaap ook anders verdeeld, en, alzoo de landen van de Kaap de Goede Hoop zeer verre van Spanje en Frankrijk liggen, daar die twee eerste dieren gevonden worden, schijnt het ons toe dat dat derde dier, dat men op den uithoek van Afrika gevonden heeft, moet beschouwd worden als eene verschillende soort eerder dan als eene verscheidenheid van onze Genet-katten van Frankrijk.

DE KLEINE HUIS-MARTER VAN MADAGASKAR.

Daar zijn veele verscheidenheden onder de Huis-marters; wij geeven hier de beschrijving van eenen kleinen, welken men op Madagaskar vindt. Hij heeft, gelijk alle de huis-marters, de pooten kort, en het lijf lang-werpig; zijn kop is lang en dun; zijne ooren zijn breed en kort; de staert is met lang hair bezet.

	voet.	duim.	lijn.
Lengte van het lijf van de punt van den neus tot aan het begin	0	2	4
van den staert	1	5	9
Lengte van den stomp van den staert	0	8	0
Geheele lengte van den staert met het hair	0	2	3
Lengte van de hairen van het eind van den staert . .	0	0	11
Lengte van het hair op het lijf			

Het hair van het lijf is rosachtig bruin of donker bruin met rood vaal getint, welke kleur voortgebragt wordt door de vermenging van de hairen, die in de lengte donker bruin, en aan de punten rood vaal zijn; dat donker of roodachtig vaal is de heerschende kleur ter zijde van den kop, onder aan den buik en op den hals. Deeze kleine huis-marter verschilt van onze huis-marters in kleur, die roodachtiger is, en in den staert, die zeer ruig, lang, met lang hair bedekt, breed aan zijn begin, en in eene zeer dunne punt eindigende is.

DE GROOTE BOSCH-MARTER VAN GUJANA.

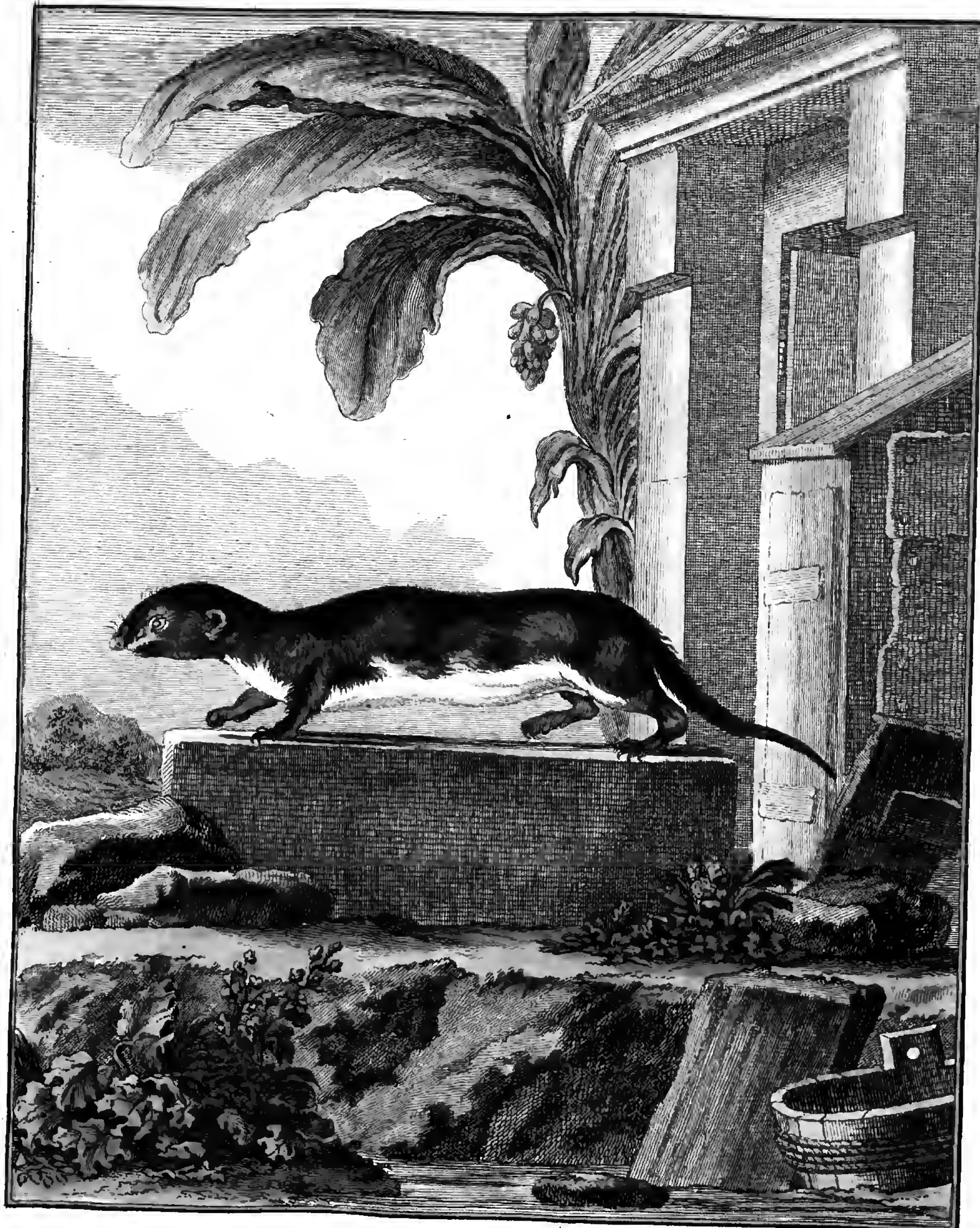
Dat dier, hetwelk ons van Cayenne is toegezonden, en van hetwelk wij hier de afbeelding geeven, is grooter dan onze bosch-marter van Frankrijk; het heeft twee voeten lengte van het eind van den neus tot het begin van den ſtaert; zijn hair is zwart, behalven dat op den kop en den hals tot de ſchouderen, dat graauwachtig is; het eind van den neus en de neusgaten zijn zwart; de omtrek van de oogen en de kinnebakken, gelijk ook het bovenſte van den neus, zijn rosachtig bruin. Het heeft twaalf ſnijtanden, zes boven en zes onder, de laatſte zijn de kleinſte; de hondstanden zijn zeer ſterk en de kiezen hebben wij niet kunnen tellen. Daar zijn, gelijk bij den huis- en bosch-marter van Frankrijk, lange hairen in de gedaante van knevels, ter wederzijde van den ſmoel; de ooren zijn breed en bijna rond, gelijk die van onze huis-marters, en men ziet op den hals eene groote vlek van geelachtig wit, die zig naar de borst toe verbreedt. Alle de voeten hebben vijf vingeren met witachtige nagelen, die als gootjens gebogen zijn; de nagelen van de voorſte voeten hebben zes lijnen lengte, en de agterſte maar vijf.

De ſtaert, die agttien duimen lengte heeft en die in eene punt eindigt, is met zwart hair bedekt, gelijk dat van het lijf, maar twee of drie duimen lang; die ſtaert is naar evenredigheid langer dan die van onzen bosch-marter, want hij heeft drie vierde van de lengte van het lijf, daar hij bij den laatſten maar half zoo lang is.

DE TOUAN.

Wij geeven hier de afbeelding van een diertjen, dat ons van Cayenne is toegezonden door den Heer DE LA BORDE onder den naam van *Touan*, en dat wij nergens dan tot het geſlacht van den wezel kunnen t'huis brengen. In de korte aantekening, welke ons de Heer DE LA BORDE van dit dier gegeeven heeft, wordt ſlechts gezegd, dat het volwasſen was, dat het zig in holle boomen ophoudt, en dat het van wormen en inſekten leeft. Het wijfjen brengt twee jongen voort, die het op den rug draagt.

Deeze volwasſen Touan heeft ſlechts vijf duimen en negen lijnen lengte

Hulk Sculp.

LE TOUAN.

Hulk Sculp .

LE GRAND MARTRE DE LA GUYANE

Hulk Sculp.

LE GRAND ÉCUREUIL DES CÔTES DE MALABAR.

van de punt van den ſmoel tot het begin van den ſtaert; hij is kleiner dan de Europiſche wezel, die gemeenlijk zes duimen en zes lijnen lang is, maar hij gelijkt naar hem in gedaante van den kop, en in die van zijn lang lijf op korte pooten; hij verſchilt van hem in kleur van hair: De kop heeft maar eenen duim lengte; de ſtaert is twee duimen en drie lijnen lang, in plaats dat de ſtaert van onzen Europiſchen wezel maar vijftien lijnen lang is, en niet, gelijk die van den Touan, groot en dik aan zijn begin, en zeer dun aan zijn eind. De Touan heeft vijf vingeren met nagelen aan elken voet; het bovenſte van den ſmoel, van den kop en het lijf tot bij den ſtaert is met zwartachtig hair bedekt; de zijden van het lijf zijn ligt ros van kleur, het onderſte van den hals en van het geheel lijf fraai wit; de zijden van den kop, gelijk ook het bovenſte van de vier pooten zijn van eene roſſe kleur, die niet zoo helder is dan die op de zijden. De ſtaert is van zijn begin tot op een derde van zijne lengte met even zulk hair bedekt als 'er op de pooten is, en op het overige van zijne lengte is hij zonder hair; het binnenſte van de pooten is wit als het onderſte van het lijf; al het hair van dat diertjen is zagt op het gevoel.

DE GROOTE EEKHOORN VAN DE KUST VAN MALABAAR.

Deeze Eekhoorn, welkers vel de Heer SONNERAT ons heeft medegebragt, is zeer onderſcheiden van den onzen in grootte en kleuren van het lighaam. Hij heeft den ſtaert zoo lang als het lijf, dat vijftien duimen en zes lijnen lang is van de punt van den ſmoel tot het begin van den ſtaert, zeventien duimen en agt lijnen over de kromte van het lijf gemeeten, en het hair op de ooren ſtaat anders dan bij de andere eekhoornen.

Als men dan deezen Eekhoorn bij die van ons land vergelijkt, is hij een reus.

	voet.	duim.	lijn.
Lengte van den kop van de punt van den neus tot het agterhoofd	0	3	2
Afſtand van de punt van den neus tot den voorſten hoek van het oog	0	1	6
Afſtand van den agterſten hoek van het oog tot het oor	0	1	0

De boven zijde van den kop is kaſtenjen-bruin en vormt eene groote vlak, die zig van het voorhoofd tot het midden van den neus uitſtrekt. De andere deelen van den kop zijn bedekt met een fraai oranje-geel hair, en op het eind van den neus is deeze kleur ſlechts geelachtig, met wat wit gemengd.

De oranje kleur heerscht ook om de oogen en op de wangen; de knevelhairen zijn zwart.

	voet.	duim.	lijn.
Lengte van de langste knevel-hairen	0	2	10
Lengte van het hair bij de slaapen	0	1	9

De ooren zijn met zeer digt kort hair bedekt, dat een kuifjen maakt; dat hair, dat agt lijnen lengte heeft, vertoont zig als een borstel, van welken men de punten afgesneden heeft. De kleur van dat hair is donker kastanjebruin, gelijk op de streep, die van het oor over de wang naar agteren loopt, en alles wat het agterhoofd bedekt. Tusschen de ooren begint eene witte in breedte ongelijke streep, die de kleuren van den kop en den hals van elkanderen scheidt; van het agterhoofd begint eene zeer zwarte punt, die afsteekt op den hals, de armen, en zig op de schouderen uitstrekt op het donker bruin, dat het geheel lijf en de zijden, gelijk ook de agter-pooten, bedekt. Dat zelfde zwart loopt in eene streep van het midden van den rug en strekt zig uit over het agter-stel, de dijen en den staert.

De onder-kaak van onderen, het onderste van den hals, den buik en de dijen is geelachtig wit, gelijk ook de voorste beenen en voeten, maar die kleur is meer oranje onder den buik en op de agterste voeten; de staert heeft vijftien duimen en zes lijnen lengte, en is bedekt met lang hair, dat zeer zwart, en twee duimen drie lijnen lang is.

Voor het overige gelijkt deeze Eekhoorn naar den onzen in de geheele gedaante van zijn lighaam, zijn' kop en ledenmaaten; het eenigst aanmerklijk verschil is in den staert en in het hair, dat de ooren bedekt.

DE EEKHOORN VAN MADAGASKAR.

(*XV Deel*, *bladz.* 120.)

Men kent op Madagaskar eenen grooten Eekhoorn, die, in maakzel van kop en lijf, en door andere uitwendige kenmerken, naar onze Europische Eekhoornen gelijkt, maar die 'er van verschilt in grootte, in kleur van hair en in lengte van zijnen staert. Hij heeft zeventien duimen lengte, als men hem in eene oppervlakkige lijn meet van de punt van den smoel tot aan het begin van den staert, en dertien duimen twee lijnen, als men hem in eene regte lijn meet, terwijl de Eekhoorns uit onze bosschen slechts agt duimen en negen lijnen lengte hebben. Dus heeft ook de kop, van het eind van het agterhoofd gemeeten, drie duimen en vier lijnen lengte, ter-

Hulk Sculp.

L'ECUREUIL DE MADAGASCAR.

LE PETIT GRIS DE SIBERIE.

wijl die van onzen Eekhoorn maar twee duimen lengte heeft; deeze Afrikaansche Eekhoorn is dan van eene andere soort dan de Europische en Amerikaansche; ook is zijn hair donker zwart: die kleur begint op den neus, strekt zig onder de oogen uit tot aan de ooren, bedekt het bovenste van den kop of den hals, het geheel lijf van boven, gelijk ook de buiten-zijden van de voorste pooten, de dijen, de agterste pooten en der vier voeten. De wangen, het onderste van den hals, de borst en de binnen-zijden van de voorste pooten zijn geelachtig wit; de buik en de binnen-zijden van de dijen zijn bruin, met wat geel gemengd; het hair van het lijf heeft elf lijnen lengte. De staert, die geheel zwart is, is aanmerklijk, doordien hij dun en langer dan het lijf is, hetgeen bij geene andere soort van Eekhoorn gevonden wordt. De stomp alleen heeft zestien duimen en negen lijnen lengte, zonder de lengte van het hair te rekenen, dat hem nog twee duimen langer maakt; het vormt ter zijden van den staert eene pluim, die denzelven in het midden plat doet schijnen.

BIJVOEGZEL TOT HET ARTIJKEL VAN DEN PALMBOOM-EEKHOORN.

(*X Deel*, *bladz.* 91.)

Wij hebben gezegd dat dit dier zijn leven op de palmboomen doorbrengt, en dat het voornamelijk in Barbarijen gevonden word; men heeft ons ook verzeekerd dat men het zeer menigvuldig in Senegal en in het land der Jalofes Negeren aantreft, gelijk ook in de landen in de nabuurschap van Kaap Verd. Het bewoont de open plaatsen, digt bij de wooningen, en het onthoudt zig nog meermaalen in de struiken op den grond dan op de palmboomen. Het zijn zeer levendige diertjens; men ziet hen over dag over de wegen loopen om van de eene struik naar de andere te gaan, en zij zijn ten minsten zoo veel op den grond als op de boomen.

DE PETIT-GRIS VAN SIBERIE.

Wij geeven hier de afbeelding van een' Petit-gris van Siberie, dien de Heer Abt AUBRY, priester van St. Louis, in zijne verzameling bewaarde,

en die genoeg van de Petit-gris der andere noordlijke landen verſchilt, welke in het X Deel, Pl. XXV is afgebeeld om ons te doen denken dat zij twee onderſcheiden ſoorten uitmaaken. Deeze heeft lang hair aan de ooren, de vagt helder graauw, en den ſtaert wit en vrij kort, daar onze Petit-gris van Pl. XXV in het X Deel de ooren kaal, het bovenſte van het lijf en de zijden aschgraauw, en den ſtaert van diezelfde kleur heeft. Hij is ook wat grooter en dikker van lijf, en hij heeft den ſtaert onvergelijklijk langer dan de Petit-gris van Siberie, van welken ik nu hier de afmeetinge en de beſchrijving zal geeven.

	voet.	duim.	lijn.
Lengte van het geheele lijf in eene regte lijn gemeeten . .	0	9	9
Lengte van den kop van de punt van den ſmoel tot aan het agterhoofd	0	2	2
Lengte van de ooren	0	0	7
Lengte van den ſtomp van den ſtaert	0	5	11
Lengte van de grootſte nagelen der voorſte voeten	0	0	4
Lengte van de grootſte nagelen der agterſte voeten . . .	0	0	3

Het hair van dat fraai diertjen heeft negen lijnen lengte; het is op de oppervlakte zilver graauw en donker graauw aan den wortel, dat dit bont als gemarmerd paerl-graauw doet vertoonen; deeze kleur ſtrekt zig uit boven op het lijf, den kop, de zijden, de pooten en het begin van den ſtaert. Het geheel bovenſte van het lijf, beginnende van de onderſte kaak, is fraai wit; het bovenſte van den ſmoel is graauw; maar het voorhoofd, de kruin van den kop, en de zijden der wangen tot de ooren zijn vermengd met eene ligte tint ros, die merkbaarer wordt boven de oogen en de onderſte kaak. Het binnenſte van de ooren is bezet met graauwer hair dan dat van het lijf; de omtrek en het bovenſte van de ooren hebben groote roſſe hairen, die eene ſoort van bos vormen van een' duim, vier of vijf lijnen lengte. De buitenzijde van de helft der voorſte pooten is vaal met ásch-graauw gemengd; de binnen-zijde wit, met wat vaal gemengd; de agterſte pooten van de waade af, en de vier voeten zijn bruin met ros vermengd; de voorſte voeten hebben vier vingeren en de agterſte vijf. Het hair van den ſtaert heeft een en twintig lijnen lengte; de hairen, die aan het eind zitten, zijn tot twee duimen lang; die witte ſtaert met zulk lang hair ſchijnt zeer veel van dien van den anderen Petit-gris te verſchillen.

Hulk Sculp.

LE GRAND GUERLINGUET.

Hulk Sculp.

LE PETIT GUERLINGUET.

DE GUERLINGUETS.

Daar zijn twee soorten, of standhoudende verscheidenheden van deeze kleine diertjens in Gujana, daar men hun deezen naam geeft. De eerste, van welke wij hier de afbeelding geeven, onder den naam van *grooten Guerlinguet* is meer dan eens zoo groot dan de tweede, welken wij *kleinen Guerlinguet* noemen. Beiden zijn zij ons bezorgd door den Heer SONINI DE MANONCOURT, en wij hebben bevonden dat het dezelfde dieren zijn, van welke de Heer DE LA BORDE ons gesprooken had onder den naam van *Eekhoorns*, en van welke ik gewag gemaakt heb, XV Deel, bladz. 121. Ik had gelijk, toen ik zeide dat ik niet verzeekerd was dat dit dier een waare Eekhoorn ware, omdat 'er in zeer warme landen geene Eekhoorns gevonden worden. Ik ben ook indedaad zedert onderrigt geworden dat 'er geen eene soort van waare Eekhoorns in Gujana gevonden wordt. Het dier, dat men 'er *Guerlinguet* noemt, gelijkt wel naar den Europeaanschen Eekhoorn in gedaante van den kop, en de tanden, en in de gewoonte van den staert op den rug omgekromd te draagen; maar hij verschilt van denzelven daarin dat hij den staert langer en minder ruig heeft, en zijn lijf, over het algemeen, niet dezelfde gedaante, noch dezelfde evenredigheden heeft als onze Eekhoorn. De kleine soort van Guerlinguet, die niet van de groote verschilt dan dat zij meer dan twee maalen kleiner is, is nog verder van onzen Eekhoorn verwijderd; men heeft dat diertjen zelfs eenen anderen naam gegeeven, want men noemt het in Cayenne *bosch-rot*, omdat het indedaad niet grooter dan een rot is. De andere Guerlinguet is ten naasten bij van dezelfde grootte als onze Eekhoornen in Frankrijk; maar hij heeft het hair minder lang en minder ros, en de kleine Guerlinguet heeft het hair nog korter en den staert minder ruig dan de eerste: beiden leeven van de vrugten van den palmboom; zij klimmen zeer lugtig de boomen op, in welke zij egter niet aanhoudend blijven, want men ziet hen dikwijls op den grond loopen.

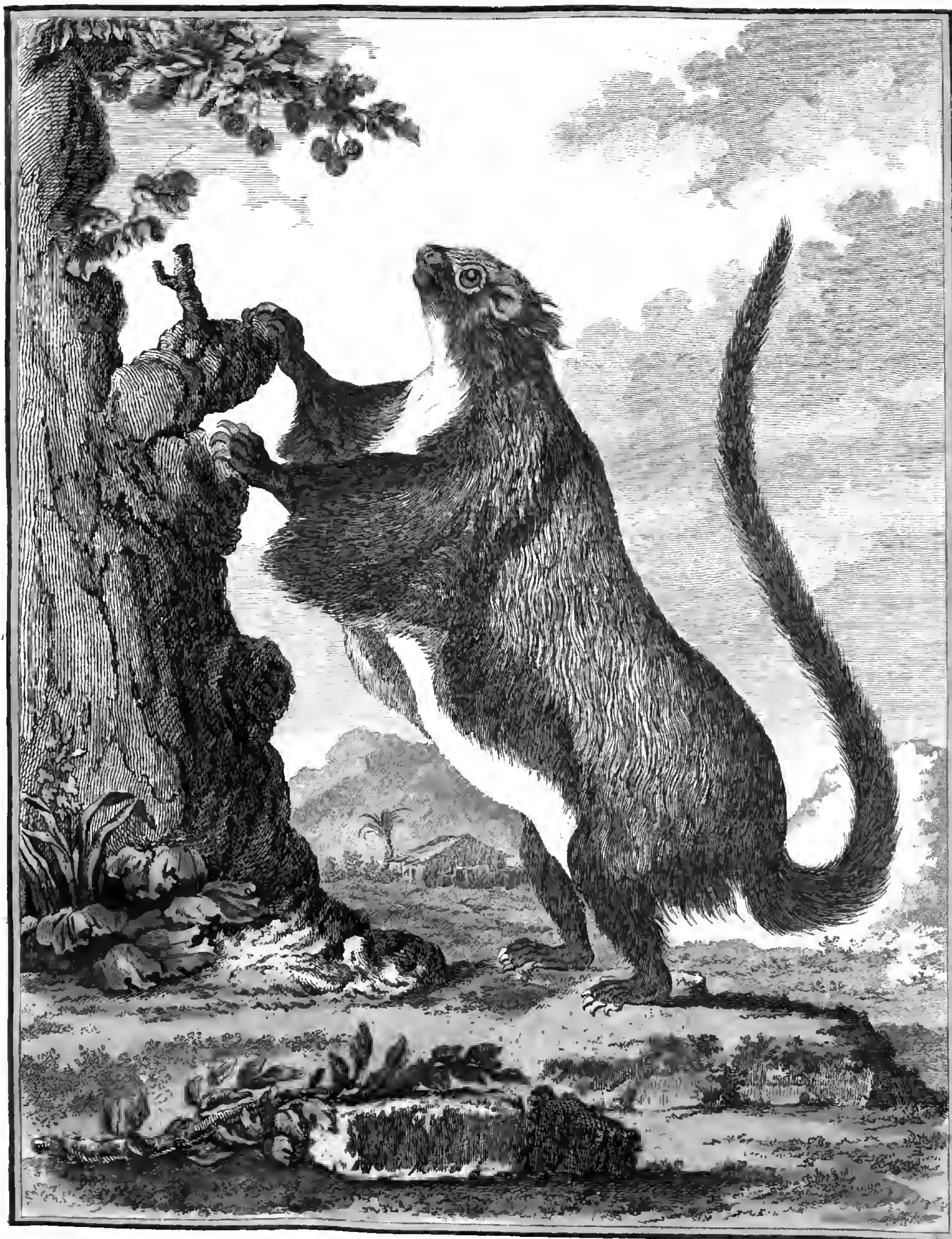
Ziet hier de beschrijving van deeze twee dieren.

Het mannetjen van den grooten Guerlinguet heeft geene bossen hair aan de ooren, gelijk de Eekhoorns: zijn staert vormt geene pluim, en hij is kleiner, hebbende slechts zeven duimen en vijf lijnen van het eind van den neus tot het begin van den staert, terwijl de eekhoorn uit onze bosschen agt duimen en zes lijnen lengte heeft. Het hair is donker bruin aan den wortel en donker ros aan het eind; het heeft maar vier lijnen lengte, het is kastanjebruin op den kop, het lijf, het buitenste der pooten en den staert, en bleeker ros op den hals, op de borst, den buik en binnen aan de pooten; daar

is zelfs graauw en geelachtig wit op de kaak en den hals; maar het bleek ros heerscht op de borst en op een gedeelte van den buik, en die oranje kleur van het hair is vermengd met graauwe tinten op de binnen-zijde der dijen. De knevels zijn zwart en eenen duim, negen lijnen lang. De staert is zoo lang als het geheel lijf, hebbende zeven duimen en vijf lijnen lengte; dus is hij naar evenredigheid langer dan die van den Eekhoorn uit Europa; hij is meer plat dan rond, en van eene bijna even gelijke dikte in zijne geheele lengte; het hair, dat denzelven bedekt, is tien of elf lijnen lang, en is als gestreept met onbepaalde bruine en vaale streepen; de punt eindigt in zwart hair. Daar is ook op de binnen-zijde van den voor-arm, digt bij de geleding der hand, eene bos van zeven of agt zwarte hairen, die zeven lijnen lengte hebben, en dit kenmerk wordt bij onze eekhoornen niet gevonden.

De kleine Guerlinguet heeft slechts vier duimen en drie lijnen lengte van de punt van den neus tot het begin van den staert, die, niet meer dan drie duimen en drie lijnen lengte hebbende, naar evenredigheid veel korter is dan die van den grooten Guerlinguet; maar voor het overige gelijken deeze twee dieren volkoomen naar elkanderen in maakzel van den kop, het lijf en de ledenmaaten; alleenlijk is het hair van den kleinen Guerlinguet minder bruin; het lijf, de pooten en de staert zijn gewolkt van olijfkleur en aschgraauw, omdat het hair, dat slechts twee lijnen lengte heeft, aan den wortel aschgraauw bruin, en aan het eind vaal is. Het donker vaal heerscht op den kop, op den onder-buik, en op de binnen-zijde van de dijen; de ooren zijn bezet met vaal hair van binnen, terwijl die van den grooten Guerlinguet kaal zijn. De knevel-hairen zijn zwart en bestaan uit vrij buigzaame hairen, van welke de langste tot dertien duimen lengte hebben; de beenen en voeten zijn bedekt met kort vaal hair; de nagels, die zwartachtig zijn, zijn aan den wortel breed en aan het eind krom, ten naasten bij als die van de katten. De borst en het bovenste van den buik zijn muisvaal met ros gemengd, in plaatse dat diezelfde deelen bij den grooten Guerlinguet van eene bleek rosse en witachtige kleur zijn. Het hair van den staert is van bruin en vaal gemengd: de ballen van deezen kleinen Guerlinguet waren veel grooter dan die van den grooten Guerlinguet naar de grootte van het lighaam, schoon die deelen bij den grooten Guerlinguet van dezelfde grootte waren als bij onze eekhoornen.

BIJVOEG-

Hulk Sculp.

LE TAGUAN.

BIJVOEGZEL TOT HET ARTIJKEL VAN DEN TAGUAN.

(X Deel, bladz. 78.)

Wij geeven hier de afbeelding van een' Taguan, welk, fchoon veel kleiner dan die, welkers vel in het kabinet van den Heere Prins van Condé bewaard wordt, en van welken wij de afbeelding in het X Deel, Pl. XXIV 1 en Pl. XXIV 2 gegeeven hebben, mij egter toefchijnt van dezelfde foort te zijn. Hij is van de kust van Malabaar aan den Heer AUBRY, priester van St. Louis, toegezonden, en is tegenswoordig in het kabinet des Konings. Hij heeft flechts vijftien duimen en negen lijnen lengte, dat maar twee derden is van de grootte van dien van den Prins van Condé; maar hij is ook baarblijklijk jonger, want naauwlijks ziet men de kiezen uit het tandvleesch te voorfchijn koomen; hij heeft, als de Eekhoornen, twee fnijtanden van boven en twee van onderen; de kop fchijnt klein naar evenredigheid van het lighaam; de neus is zwart, de omtrek der oogen en de kaaken zijn ook zwart, maar met enig vaal hair gemengd. De wangen en het bovenfte van den kop zijn van wit en zwart gemengd; de grootfte hairen van de knevels zijn zwart, en hebben eenen duim en zes lijnen lengte; de ooren zijn, gelijk bij de eekhoornen, bezet met groot zwartachtig hair, dat tot veertien lijnen lengte heeft; agter de ooren is het hair kastanjebruin, en het is daar langer dan op het lijf. Het onderfte van den hals is donker vaal met zwart gemengd; de armen of voorfte pooten tot aan de geleding der hand, daar de verlenging van het vel begint, zijn, gelijk dat vel zelf, zwart met vaal gemengd; het onderfte van dat vel, is aschgraauw, met vaal en bruin gemengd. Al het hair boven op het lijf, van de kruin van den kop tot aan den ftaert, is zwart en wit gemarmerd, en die laatfte kleur is op enige plaatfen de heerfchende; dat hair is omtrent eenen duim lang. De dijen zijn, onder de verlenging van het vel, vaal, waarin zwart heerscht; de beenen en voeten zijn zwart, de nagelen, die vijf lijnen lang zijn, zijn vrij kort. Het onderfte van het lijf is graauw wit, dat zig tot onder aan de keel uitftrekt. De ftaert, eenen voet en vijf duimen lang, is met lang hair bezet, dat agttien lijnen lengte heeft; dat hair is graauw zwart aan den wortel van den ftaert, en wordt al zwarter tot aan het eind toe.

Als men deeze befchrijving en de afbeelding van deezen Taguan met die van den Taguan van het kabinet van Chantilly vergelijkt, zal men maar dit eenig onderfcheid tusfchen hen vinden, dat egter in den eerften opflag

van wezenlijk gewigt zoude kunnen schijnen. Het is dat de ooren van dien grooten Taguan niet met hair bezet schijnen, in plaats dat die van deezen zeer wel met hair bezet zijn; maar dit verschil is niet wezenlijk, alzoo de kop van den Taguan van Chantilly slegt behandeld, en zelfs geschonden was, terwijl deeze zorgvuldig bewaard en in zeer goeden staat uit de Indie alhier gekoomen is. Men moet zig dan voor de naauwkeurige kennis van dit dier aan deeze laatste afbeelding houden, meer dan aan die van het X Deel van deeze Natuurlijke Historie.

DE AYE-AYE.

Aye-Aye is eene uitroeping, waarvan zig de inwooners van Madagaskar bedienen, en welke de Heer SONNERAT gemeend heeft te moeten geeven aan dit dier, hetwelk in het westlijk gedeelte van dat eiland gevonden wordt. Hij zegt dat „ het tot geen geslacht te betrekken is, en dat het iets van „ den Maki, den Eekhoorn en den Aap heeft. Zijne platte breede ooren „ gelijken veel naar die van den Vledermuis; het zijn twee zwarte, bijna „ gladde vellen, doorzaaid met enige lange zwarte hairen met witte punten, „ die zijne vagt ook uitmaaken. Schoon de staert geheel zwart schijnt, zijn „ egter de hairen aan den wortel wit tot op de helft, zijn voornaamst en „ zonderlingst kenmerk is de middenste vinger van zijne voorste pooten; de „ twee laatste geledingen zijn zeer lang, dun en kaal: hij bedient 'er zig „ van om de wormen uit de gaten der boomen te haalen en in zijne keel te „ steeken; hij schijnt hem ook van nut te zijn om zig aan de takken vastte„ houden. Dat dier schijnt in holen onder den grond te leeven, ziet niet „ over dag, en zijn oog, van eene geele oker kleur, is als dat van de kat-uil. „ Het is zeer lui en bijgevolg zeer mak; deeze bleef altijd liggende, en het „ was niet dan door hem verscheiden maalen te schudden dat men hem zig „ konde doen beweegen; hij heeft bijna twee maanden geleefd, en niet ge„ geeten dan gekookte rijst; hij bediende zig daartoe van zijne twee vinge„ ren, gelijk de Chineezen van stokjens."

Ik heb het vel van een deezer dieren, dat de Heer SONNERAT mij voor 's Konings Kabinet gegeeven heeft, zorgvuldig onderzogt; het kwam mij voor dat het nader bij het eekhoornen geslacht kwame dan bij enig ander; het heeft ook enige overeenkomst met de Gerboise, welke ik onder den naam van Tarsier in het XIII Deel, bladz. 70 heb beschreven.

De voeten schijnen een eenig en zeer onderscheidend kenmerk uittemaaken door de lengte der vingeren aan de voorste voeten.

L'AYE L'AYE DE MADAGASCAR.

	voet.	duim.	lijn.
Lengte van het dier in eene regte lijn gemeeten van de punt van den smoel tot het begin van den staert	1	2	2
Lengte over de kromte van het lijf gemeeten	1	6	6
Lengte van den kop van het eind van den smoel tot het agterhoofd	0	4	9
Lengte van de voorste pooten van den elleboog tot de geleding der hand	0	3	10
Lengte van de geleding der hand tot het eind der nagelen	0	4	1
Lengte van het been van de knie tot den hiel	0	5	3
Lengte van den hiel tot het eind van de nagelen	0	4	1
Lengte van den stomp van den staert	1	3	0

De kleur van dit dier is een muskus-bruin met zwart en aschgraauw gemengd; het heeft op den kop, om de oogen, op het lijf, op de dijen en pooten eene donkere muskus kleur, in welke egter het zwart op den rug en op verscheiden plaatsen van het lijf en de pooten heerscht. De staert is geheel zwart; de zijden van den kop, de hals, de kaaken en de buik zijn graauwachtig; onder de groote zwarte of witte hairen van twee of drie duimen lengte, die op het lijf en de pooten zijn, is wolachtig hair van die graauwe kleur; maar de pooten en dijen zijn rosachtig bruin; naar de voeten toe heerscht het zwart, en zij zijn bedekt met kleine hairtjens van die kleur.

De kop heeft de gedaante van dien van den Eekhoorn; daar zijn twee snijtanden voor in elk kaakbeen. De ooren zijn groot, kaal en zonder hair, breed aan hunne opening, regt en rond aan hunne einden.

	voet.	duim.	lijn.
Lengte der ooren	0	2	1
Breedte aan de gehoor-buis	0	1	3

Om de oogen is eene bruinachtige streep en de oogleden zijn zwart.

	voet.	duim.	lijn.
Lengte van de lange hairen boven de oogen	0	2	5
Lengte van de hairen ter zijde aan de kaaken	0	1	10
Lengte van de voeten van de voorpooten, van de geleding der hand tot het eind der vingeren gemeeten	0	3	9
Lengte van den binnensten vinger, die den duim uitmaakt	0	1	1
Lengte van den nagel	0	0	6
Lengte van den voorsten vinger	0	2	9
Lengte van den nagel	0	0	6
Lengte van den middensten vinger, die de dunste is, hebbende maar eene lijn dikte	0	2	7
Lengte van den nagel	0	0	3
Lengte van den derden vinger	0	3	2
Lengte van den nagel	0	0	6
Lengte van den vierden vinger of eersten buitensten vinger	0	1	9
Lengte van den nagel	0	0	6
Lengte van de agterste voeten tot het eind der vingeren	0	3	2

Deeze vingeren, die twee lijnen breedte hebben, zijn ten naasten bij gelijk in dikte; maar de eerste vinger of duim, die twaalf lijnen lengte heeft, heeft eenen nagel van drie duimen en zes lijnen, die breed en plat is als die der Makis. Dit kenmerk van zijne vingeren verwijdert hem van het geslacht der eekhoornen.

	voet.	duim.	lijn.
Lengte van den eersten binnensten vinger	o	I	3
Lengte van den nagel	o	o	$5\frac{1}{2}$
Lengte van den tweeden vinger	o	I	7
Lengte van den nagel	o	o	6
Lengte van den derden vinger	o	I	2
Lengte van den nagel	o	o	6
Lengte van den vierden of eersten buitensten vinger . .	o	I	2
Lengte van den nagel	o	o	6

Deeze nagelen zijn bruin, krom en tot geutjens gebogen.

Lengte van de hairen van den staert	3	3	o

Die hairen zijn ruuw als paerden-hair. Zoo lang de Heer SONNERAT dit dier leevend gehad heeft, heeft hij het nooit zijnen staert in de hoogte zien draagen als de inkhoornen, het droeg dien niet dan sleependen.

Van alle de dieren, die den duim plat hebben, is de Tarsier dat, hetgeen naast bij den Aye-Aye koomt; zij hebben dat kenmerk gemeen, en zij gelijken elkanderen ook in den staert, die lang en ruig is, in de regte, kaale, doorschijnende ooren, en in dat wolachtig hair, dat onmiddelijk op het vel zit. Daar is ook enige overeenkomst van gelijkenis in de voeten, want de Tarsier heeft de vingeren ook zeer lang.

Deeze Aye-Aye was een wijfjen; zij had twee borsten op het onderste gedeelte van den buik; deeze borsten hadden vijf lijnen hoogte.

Ziet de beschrijving van den Aye-Aye in de *Reize van* SONNERAT *naar Oost-Indie en China*, III Deel, bladz. *79 en volgg.* Hij heeft beiden het mannetjen en wijfjen leevende gehad.

BIJVOEGZEL EN VERBETERING OP HET ARTIJKEL VAN DEN PHALANGER.

(*XIV. Deel, bladz. 73.*)

Wij waren kwalijk onderrigt toen wij gezegd hebben dat de dieren, welken wij den naam van de Phalanger gegeeven hebben, in het nieuwe wae-

relddeel t'huis behoorden. Een koopman, van welken ik dezelve gekogt had, had mij die gegeeven onder den naam van *Surinaamſche Rotten*, maar waarſchijnlijk was hij zelf bedrogen geworden. De Heer PALLAS is de eerſte, welke deeze verkeerde opgaaf opgemerkt heeft, en thans zijn wij verzeekerd dat de Phalanger in Zuidlijk Oost-Indie en zelfs in de Zuid-landen, als in Nieuw Holland, gevonden wordt. Wij weeten ook dat men 'er nooit gezien heeft in de landen van Amerika. De Heer BANKS zegt met reden dat ik mij bedrogen heb, en dat hij in Nieuw-Holland een dier gevonden heeft, dat zoo veel overeenkomst heeft met den Phalanger, dat men dezelve als twee zeer nabuurige ſoorten moet beſchouwen. (*a*)

(*a*) „ Terwijl de Heer BANKS het land doorkruiste, had hij het geluk een dier „ te vangen van het geſlacht der Opoſſums; het was een wijfjen, en hij vong met „ hetzelve twee jongen; wij vonden dat het zeer veel geleek naar het aanmerklijk „ dier van dat geſlacht, dat BUFFON onder den naam van *Phalanger* beſchreven heeft; „ maar het is egter hetzelfde niet. BUFFON meent dat dit geſlacht Amerika bijzonder eigen is, maar hierin vergist hij zig voorzeeker, en de Phalanger is waarſchijnlijk een inboorling van de Oost-Indieën, alzoo het dier, dat de Heer BANKS vong, „ naar hetzelve geleek in het buitengewoon maakzel zijner voeten, in hetwelk het van „ alle andere geſlachten van dieren verſchilt." Ziet *Reizen van* COOK, Ned. Vert. III Deel, bladz. 164. Ik geloof dat deeze berisping gegrond is, en dat de Phalanger indedaad in de luchtſtreeken van de Zuidlijke Oost-Indieën t'huis behoort; maar ſchoon hij enige gelijkenis heeft naar de Opoſſums of Sarigues, heb ik egter niet gezegd dat hij van hetzelfde geſlacht is: ik heb integendeel verzeekerd dat hij van alle de Sarigues, Marmoſas en Cayopolins verſchilde door het maakzel der voeten, dat mij voorkoomt eenig in deeze ſoort te zijn. Dus heb ik mij niet vergist met te zeggen dat het geſlacht der Opoſſums of Sarigues in de nieuwe waereld t'huis behoort en nergens in de oude gevonden wordt. Voor het overige heeft de Uitgeever van de reis van COOK zig zeekerlijk zelf vergist met te zeggen dat het dier, door den Heer BANKS gevonden, van het geſlacht der Sarigues of Opoſſums was, want de Phalanger heeft geenen buidel onder aan den buik. (*)

(*) Deeze berisping van den Heer BUFFON is ongegrond; de Uitgeever van COOKS eerſte reize had het ſtelzel van LINNEUS in het oog, in hetwelk de buidel geen algemeen kenmerk van de *Didelphides* is, onder welk geſlacht verſcheiden geteld worden, die geenen buidel onder aan den buik hebben. VERTAALER.

NIEUW BIJVOEGZEL TOT HET ARTIJKEL DER ROTTEN EN MUIZEN.

(*XV Deel*, *bladz.* 135.)

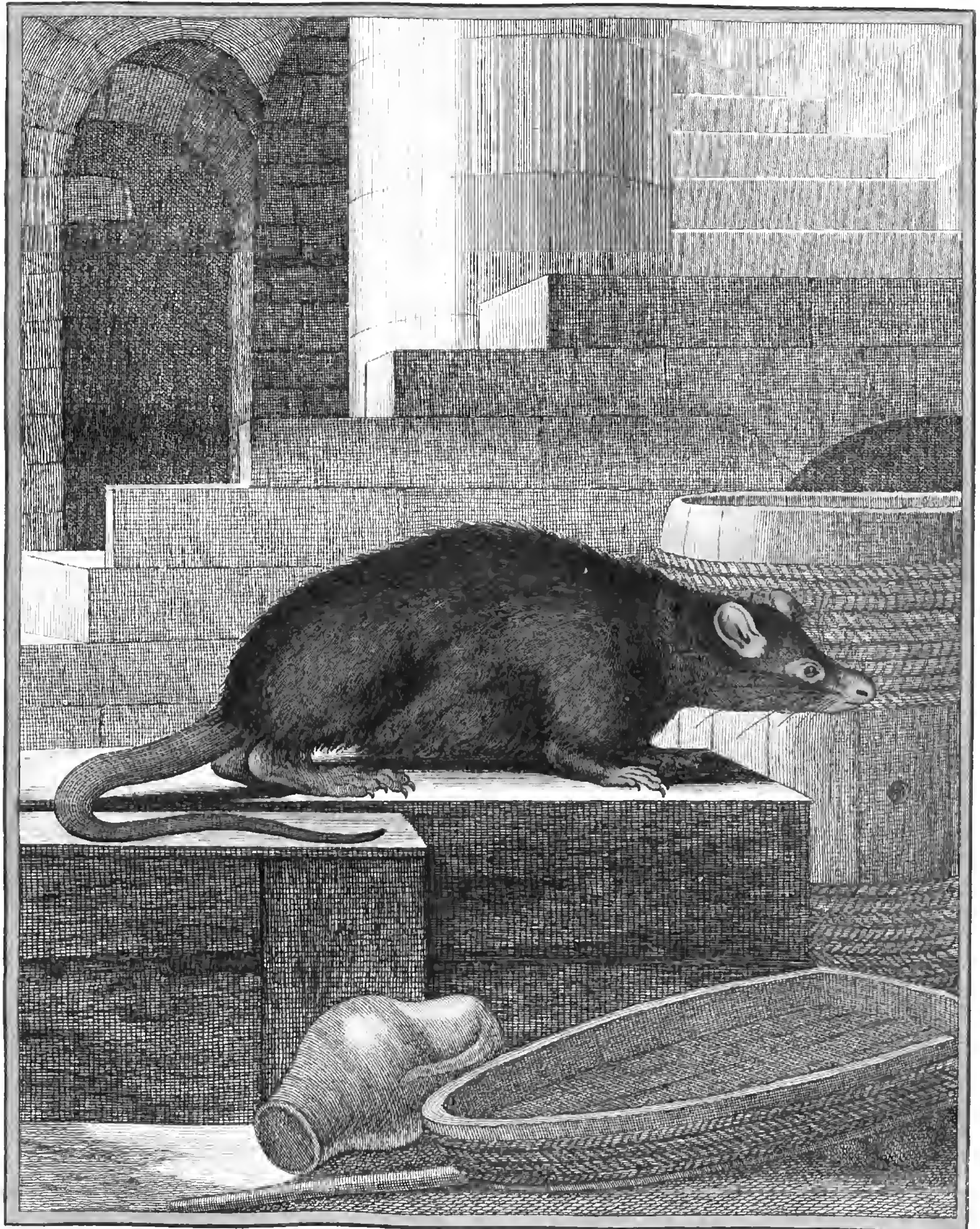
De Rot schijnt in alle door de menschen bewoonde of bezogte landen te bestaan; want, volgens het verhaal der reizigers, is hij overal gevonden en herkend, zelfs in de nieuw ontdekte landen. De Heer FORSTER zegt dat „ de rot op de eilanden van de Zuid-zee gevonden wordt, en in de landen „ van Nieuw-Zeeland, dat 'er eene ontzagchelijke menigte van is op de „ Societeit-Eilanden, en vooral op Taïti, daar zij van de overblijfzelen „ der maaltijden, die in de wooningen der inwooneren blijven liggen, „ en van de bloemen en vrugten van den koraalboom (*Erythrina Corallodendron*, LINN.) van pisang en andere vrugten, en bij gebrek aan „ deeze spijze, van allerleie uitwerpzelen leeven. Als zij zeer grooten „ honger hebben, zijn zij stout genoeg om den inwooneren in den slaap aan „ de teenen te koomen knaagen; dat men dezelve op de Marquisen en „ Vrienden-Eilanden reeds in mindere hoeveelheid vindt en op de Nieuwe-„ Hebriden zelden." (*a*)

Het is vrij zonderling dat men onze rotten in die eilanden en landen van de Zuid-zee gevonden hebbe, terwijl in de geheele uitgestrektheid van het vaste land van Amerika diezelfde soorten niet gevonden zijn, en alle de rotten, die thans op dat vast land bestaan, 'er met onze schepen gekoomen zijn.

Volgens den Heer DE PAGES, (*b*) is 'er in de woestijnen van Arabie eene soort van rot, zeer verschillende van alle die wij kennen. „ Hunne „ oogen (zegt hij) zijn levendig en groot; hunne knevel-hairen, hun smoel „ en het bovenste van het voorhoofd zijn wit, gelijk ook de buik, de „ klaauwen en de punt van den staert; het overige van het lijf is geel en „ vrij lang van hair en zeer zindelijk; de staert is tamelijk lang, maar dik, „ geel van kleur als het lijf met eene witte punt. Mijne Arabische reisgezellen aten deeze rotten, na hen gedood te hebben met stokken, die zij „ met zeer veel behendigheid op het dier of den vogel, dien zij vangen wil-„ len, weeten te werpen."

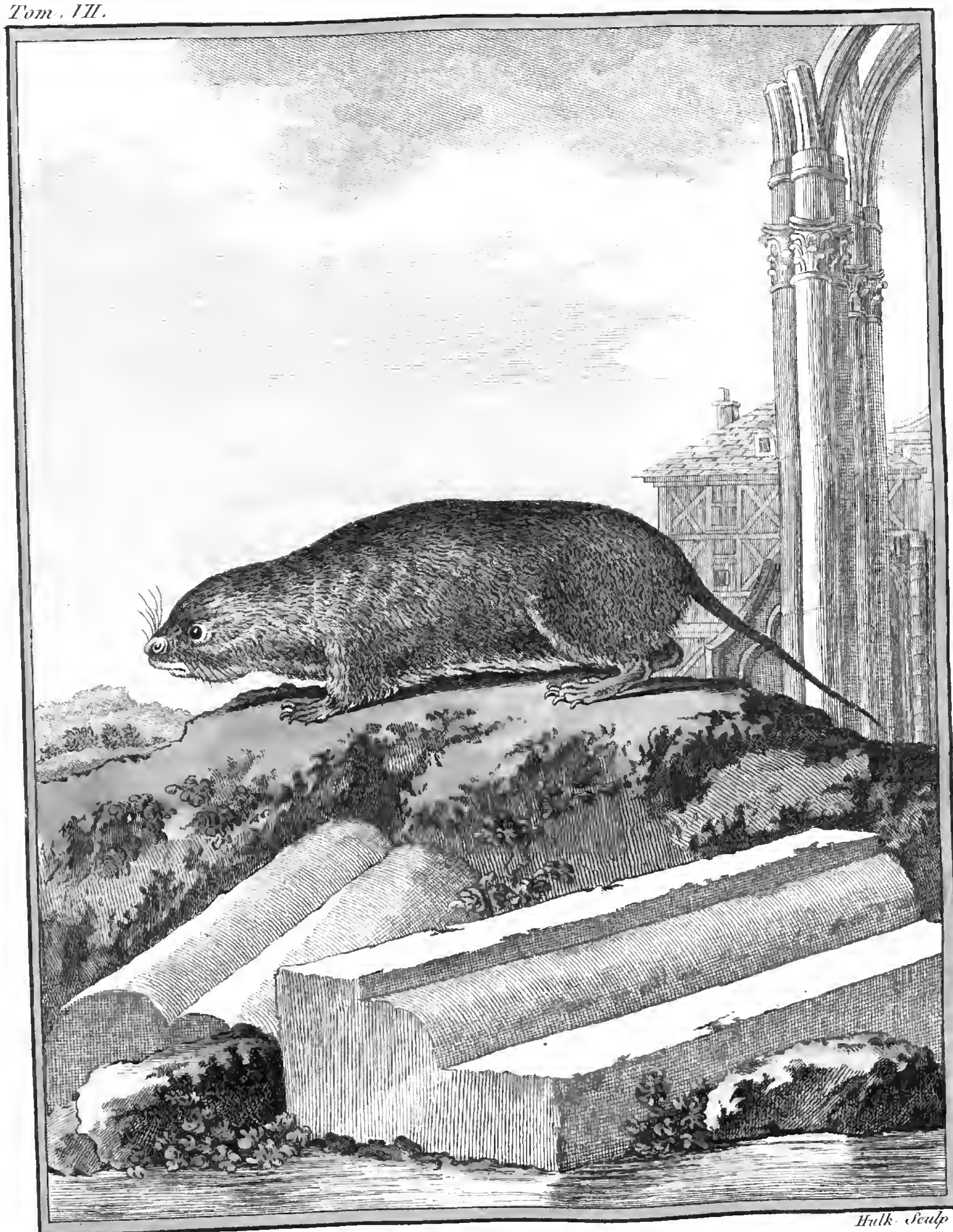
(*a*) *Waarneemingen over de Aardrijkskunde, de Natuurkunde, enz. van* J. R. FORSTER, *op zijne reize om de Waereld, bladz.* 232.

(*b*) *Reize om de Waereld door den Heer* DE PAGES, *MS.*

Hulk Sculp.

LE RAT PERCHAL.

Hulk Sculp.

LE SCHERMAN.

DE PERCHAL-ROT.

Deeze rot, van welken de Heer SONNERAT ons het vel heeft medegebragt onder den naam van *Perchal-rot* is grooter dan onze gemeene rotten.

	voet.	duim.	lijn.
Zijne Lengte	1	3	2
Lengte van den kop van de punt van den neus tot het agterhoofd	0	3	5

De kop is langwerpiger dan die van onze rotten; de kaale hairlooze ooren zijn van maakzel en kleur als die van alle de rotten. De pooten zijn kort, en de agterste voeten zijn zeer groot in vergelijking van de voorste, naardien zij van den hiel tot het eind van de nagelen twee duimen lang zijn, en de voorste maar tien lijnen van de geleding der hand tot het eind der nagelen. De staert, die in alles gelijk is aan dien van onze rotten, is korter naar evenredigheid, schoon hij maar agt duimen en drie lijnen lengte heeft.

Het hair is donker muskus-bruin van kleur op het bovenste gedeelte van den kop, den hals, de schouderen, den rug, tot op het kruis, en op het bovenste gedeelte der zijden; het overige van het lijf heeft eene graauwe kleur, die onder aan den buik en de keel lichter is.

De knevel-hairen zijn zwart en twee duimen zes lijnen lang; de staert is schubachtig, als met ringen; deszelfs kleur is graauwachtig bruin.

De hairen op het lijf hebben elf lijnen lengte, en op het kruis twee duimen; zij zijn graauw aan hunnen wortel en bruin in hunne lengte tot aan de punten; zij zijn vermengd met andere graauwe hairen, en in grooter hoeveelheid onder aan den buik en op de zijden.

Deeze rot is zeer gemeen in Indie, en de soort is 'er talrijk; hij bewoont de huizen te Pondichery, gelijk de gemeene rot de onze, en de bewooners dier stad vinden hem goed om te eeten.

DE SCHERMAN, OF STRAATSBURGSCHE WATER-ROT.

Ik geef alhier de afbeelding van eene soort van Water-rot, die mij van Straatsburg is toegezonden door den Heer HERRMANN op den agtsten

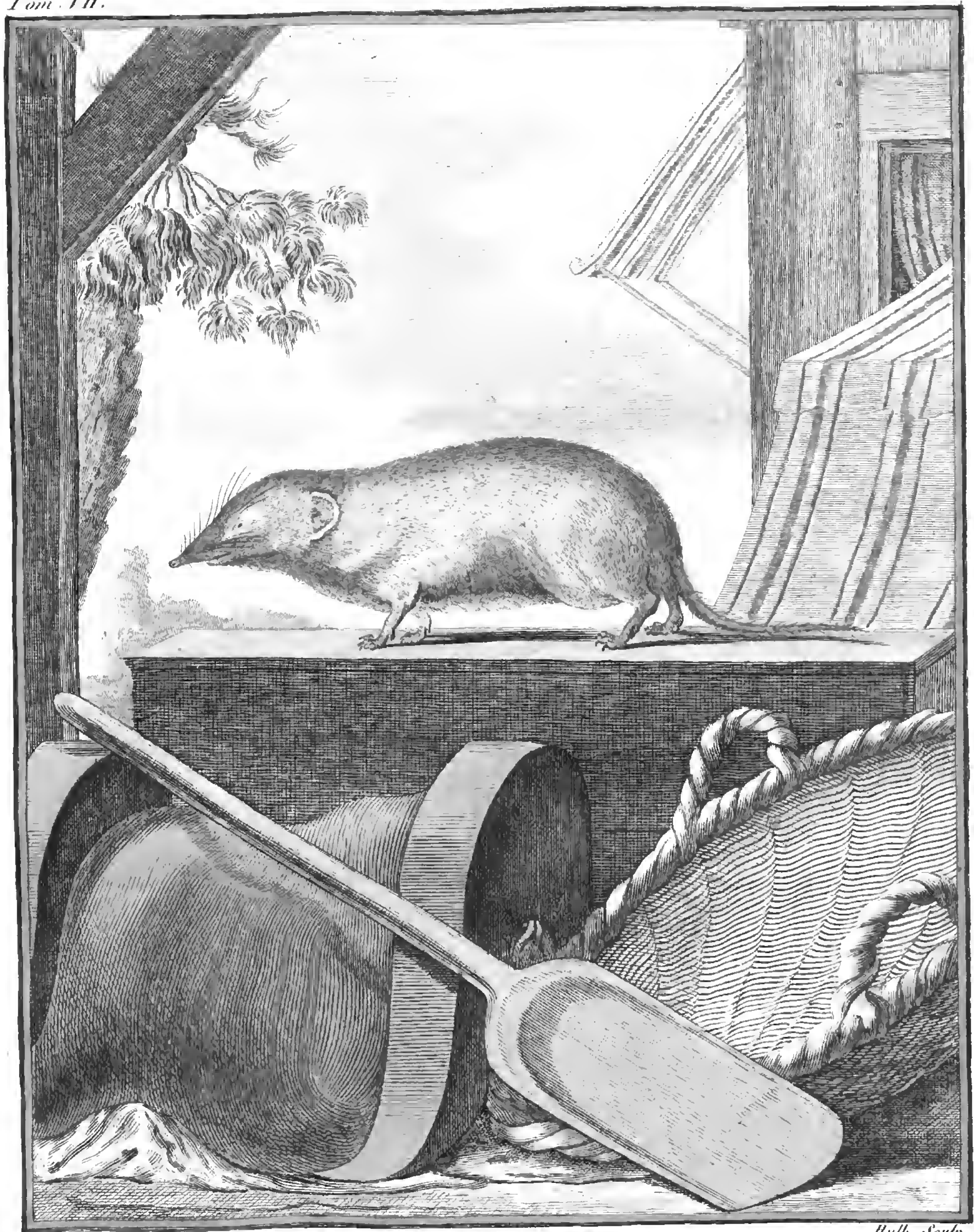
October 1776. „ Dit klein diertjen, schreef hij mij, is uwe nasPeuringen „ ontsnapt, en ik had het zelf voor den gemeenen water-rot aangezien; „ hij verschilt 'er egter van door enige kenmerken. Hij is kleiner, hij „ heeft den staert, het hair en de ooren anders dan de water-rot; men „ kent hem in den omtrek van Straatsburg onder den naam van *Scherman*. „ Zij zijn vrij gemeen in de tuinen en weiden, die aan het water liggen. „ Dat dier zwemt en duikt zeer wel: men vindt 'er dikwijls in de fuiken „ der visschers, en zij doen veel schade in de bezaaide landen. Zij onder- „ graaven den grond; enige jaaren geleden heeft een man, wiens kostwin- „ ning is hamsters te vangen, op eene van onze openbaare wandel-plaatsen „ buiten de stad, de *Contade* genaamd, een goed aantal van deeze dieren „ in dezelfde vallen gevangen." (*a*)

Uit deeze opgave en uit de beschrijving, welke wij nu van dit diertjen zullen geeven, schijnt het mij zeeker dat het van eene andere, schoon nabuurige, soort is dan onze water-rot, maar dat zijne huishouding omtrent dezelfde is. Voor het overige is de rot, dien de Heer HERRMANN de goedheid gehad heeft ons voor het Kabinet toetezenden, 'er in geplaatst, en hij is zeer wel bewaard. Hij gelijkt indedaad naar geene der rotten, van dewelke wij de afbeeldingen gegeeven hebben, die alle de ooren vrij groot hebben; deeze heeft dezelve bijna zoo kort als de mol, en zij zijn onder het hair, dat zeer lang is, verborgen. Verscheiden rotten hebben ook den staert met kleine schubben bedekt, daar deeze denzelven met hair heeft, gelijk de water-rot.

De lengte van het geheel lijf van de punt van den neus tot het begin van den staert is van zes duimen; de staert is twee duimen, drie lijnen lang; maar het is ons voorgekoomen dat de laatste wervelbeenderen 'er aan ontbreeken, zoo dat hij in den staat der natuur twee duimen en negen lijnen lang kan zijn. De kleur van het hair is over het algemeen zwartachtig bruin, met graauw en vaal gemengd, omdat het hair, dat vijftien lijnen lengte heeft, graauw zwart aan den wortel en vaal aan het eind is. De kop is korter en de smoel dikker dan bij den huis-rot, en hij gelijkt in gedaante van den kop naar den water-rot; de oogen zijn klein; de opening van den bek is bezoomd met kort wit hair; de knevels, welker langste hairen dertien lijnen lengte hebben, zijn zwart: het onderste van den buik is muis-vaal. De pooten zijn kort en met kort zwartachtig hair bedekt, gelijk ook de voeten, die zeer klein zijn; daar zijn, gelijk bij verscheiden rotten, vier vingeren aan de voor- en vijf aan de agtervoeten; de nagels zijn wit en enigzints tot een gootjen gebogen. De staert is met klein bruin aschgraauw hair bedekt, maar dat minder digt staat dan op den staert van den water-rot.

(*a*) Uittrekzel van eenen brief van den Heer HERRMANN gedagtekend van Straatsburg, den agtsten October 1776.

NIEUW

Hulk Sculp.

LA MUSARAIGNE MUSQUÉ DE L'INDE.

NIEUW BIJVOEGZEL TOT HET ARTIJKEL VAN DEN SPITSMUIS.

DE INDIAANSCHE MUSKUS-SPITSMUIS.

Deeze Spitsmuis, door den Heer SONNERAT van Pondichery medegebragt, is veel grooter dan onze Spitsmuis, die maar twee duimen en elf lijnen lang is, daar deeze vijf duimen en twee lijnen lang is, als hij het lijf uitgeſtrekt heeft.

Hij heeft eenen langen puntigen kop; de neus is ſpits en de bovenkaak ſteekt over de onder-kaak heen; de neusgaten zijn klein en de punt van den neus als door twee kleine knobbeltjens van een geſcheiden; de oogen zijn zoo klein, dat men moeite heeft om die te beſpeuren.

De ooren zijn kort, rond, kaal en zonder hair. Het hair van de knevels en dat boven de oogen zijn graauwachtig, en de grootſte hairen hebben zeven lijnen lengte.

De pooten zijn klein en kort, en aan elken voet zijn vijf vingeren.

De ſtaert is een duim en agt lijnen lang; hij is met kleine korte hairtjens bedekt en met groote fijne graauwachtige hairtjens bezaaid.

De kleur van het hair van dat dier is muis-vaal of ligt leikleurig, met rosachtig getint, dat op den neus, den rug en den ſtaert de heerſchende is.

Deeze Spitsmuis, die, in veele opzigten, naar den Europiſchen Spitsmuis gelijkt, heeft zulk eenen ſterken muskus-reuk, dat men hem kan ruiken op alle plaatſen, daar hij voorbij loopt. Hij woont in de velden, maar koomt ook in de huizen.

BIJVOEGZEL TOT HET ARTIJKEL VAN DEN HAZELMUIS.

DE GROOTE HAZELMUIS MET DEN VERGULDEN STAERT.

Wij geeven hier volgens den Heer ALLAMAND de befchrijving en afbeelding van dit klein diertjen, dat in grootte, gedaante en maakzel van den ftaert naar den hazelmuis gelijkt, maar dat in plaatfing en maakzel van de ooren en door de gouden kleur van de helft van den ftaert naar den kleinen Hazelmuis gelijkt. Het fchijnt dan eene middenfoort tusfchen deeze dieren uittemaaken:

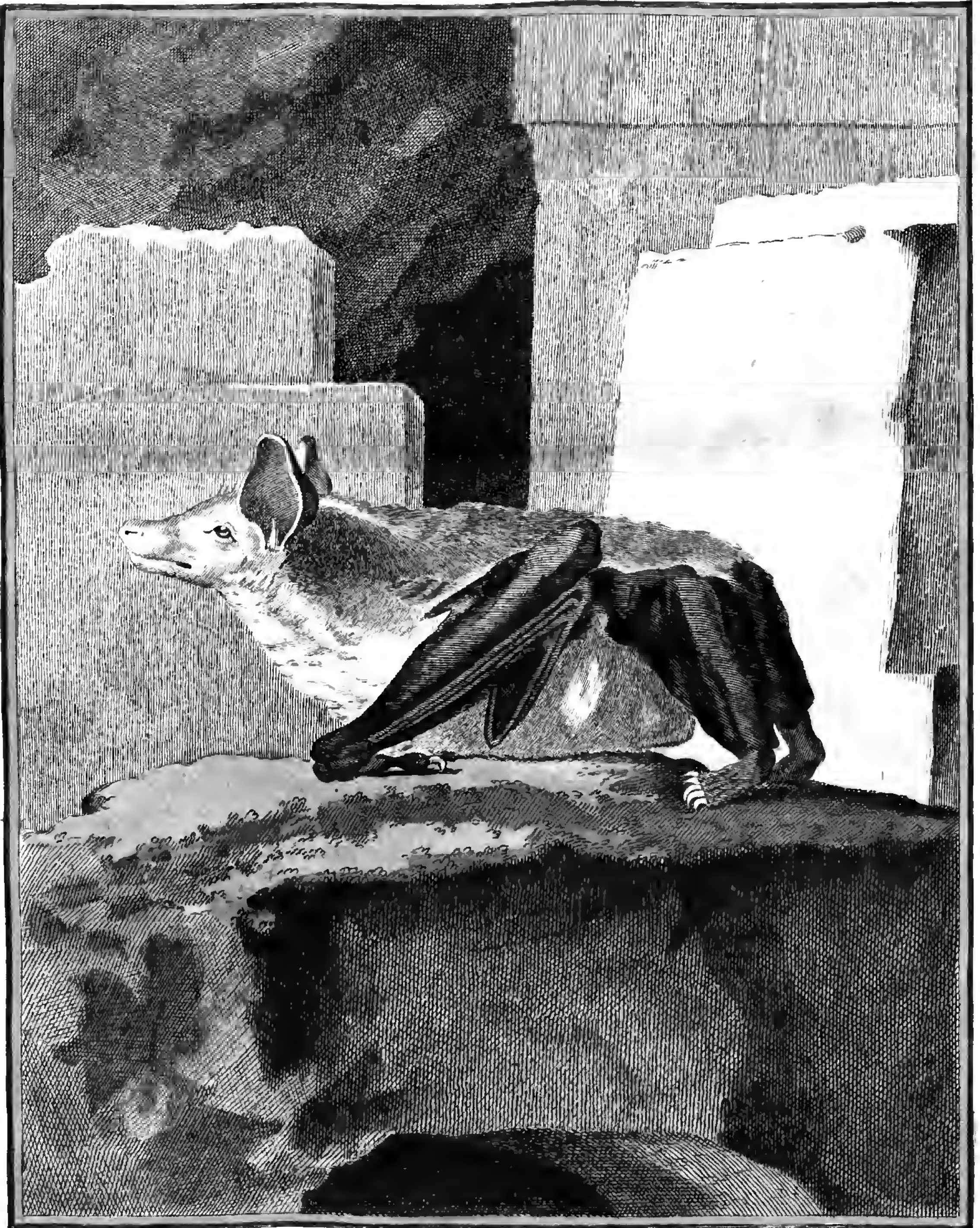
(*Zie de befchrijving van dat diertjen X Deel, bladz.* 246.)

NIEUWE BIJVOEGZELEN TOT HET ARTIJKEL VAN DEN VLEDERMUIS.

(*XV Deel*, *bladz.* 171.)

DE GROOTE SEROTINE VAN GUJANA.

Wij geeven hier de afbeelding van eenen grooten Vledermuis, die ons van Cayenne is aangebragt, en die ons voorkoomt genoeg te verfchillen van dien, van welken wij de befchrijving gegeeven hebben onder den naam van *Vampyrus* in het X Deel, bladz. 34 *en volgg.*, om denzelven als eene andere foort te befchouwen, fchoon beiden in dezelfde landen gevonden worden. Het is naar dien, welken wij uit onze luchtftreek, de *Serotine* genoemd heb-

Hulk Sculp.

LA GRANDE SEROTINE *de la Guyane.*

ben dat deeze groote Vledermuis van Gujana meest gelijkt; maar hij verschilt veel van denzelven in grootte, naardien de Serotine maar twee duimen en zeven lijnen lang is, daar deeze Vledermuis van Gujana vijf duimen en agt lijnen lengte heeft; hij heeft egter eenen langer smoel en den kop langwerpiger van gedaante, en minder op de kruin met hair bedekt dan de Serotine; de ooren schijnen ook grooter te zijn, hebbende dertien lijnen lengte en negen lijnen wijdte van onderen, zoo dat, behalven het zeer groot verschil van grootte en afstand van luchtstreeken, deeze Vledermuis van Gujana niet beschouwd kan worden als eene verscheidenheid in de soort van de Serotine; naardien hij egter veel meer naar de Serotine dan naar enigen anderen Vledermuis gelijkt, hebben wij hem aangeduid met den naam van *groote Serotine van Gujana*, ten einde de reizigers hem gemaklijk zouden kunnen onderscheiden van den Vampyrus en van de andere Vledermuizen van die verre af gelegen streeken.

Hij had, voor hij gedroogd was, bijna twee voeten vlugt, en hij is zeer gemeen in den omtrek van de stad van Cayenne. Men ziet die groote vledermuizen des avonds in groot aantal verzamelen en op open plaatsen rond fladderen, vooral boven de wei-landen; de geiten-melkers mengen zig onder die troepen vledermuizen, en somtijds zijn die gemengde troepen van vogelen en vliegende viervoetige dieren zoo talrijk en zoo digt, dat de horizont 'er van bedekt schijnt.

Deeze groote Serotine heeft het hair boven op het lijf ros kastanjebruin, de zijden van het lijf ligt geel; op den rug is het hair vier lijnen lang; maar op het overige van het lijf is het wat korter dan dat van de Serotines van Europa; onder den buik is het zeer kort en vuil wit van kleur, gelijk ook aan de binnen-zijden van de pooten; de nagelen zijn wit en krom; de vlugt van de vliezen, die hem tot vleugelen dienen is omtrent van agttien duimen; die vliezen zijn zwartachtig van kleur, gelijk ook de staert.

DE VAMPYRUS.

De Heer ROUME DE SAINT-LAURENT heeft ons uit Grenada den agttienden April 1778 geschreven omtrent den grooten Vledermuis of Vampyrus van het Eiland Drievuldigheid. De aanmerkingen van dien oordeelkundigen waarneemer bevestigen alles wat wij terstond gezegd en gedagt hebben over de wonden, welke de Vampyrus toebrengt, en over de bijzondere wijze, waarop hij het bloed uitzuigt, en waarop de afschilfering van de huid in die wonden geschiedt. Ik had 'er, om zoo te spreeken, het werktuiglijke van geraaden; egter had de liefde tot de waarheid en mijne

naauwgezette zorg om alles bijtebrengen wat konde dienen om dezelve optehelderen, mij genoopt om daar omtrent getuigenisfen aantevoeren, die mijn gevoelen fcheenen tegen te fpreeken; maar ik heb gezien dat zij wel gegrond waren, en dat de Heeren de SAINT LAURENT en GAULTHIER alles waargenoomen hebben wat ik gegist had omtrent de wijze, waarop die dieren wonden toebrengen zonder pijn te veroorzaaken en het bloed kunnen uitzuigen, tot dat zij het lighaam van een mensch of dier zoo uitputten, dat het 'er van fterft.

DE GROOTE VLEDERMUIS, HET LANS-IJZER VAN GUJANA.

Deeze mannetjens Vledermuis, door den Heer DE LA BORDE uit Cayenne gezonden, is zeer gemeen in Gujana; hij is vrij groot, hebbende vier duimen lengte van de punt van den fmoel tot den aars; zijne vleugelen hebben zestien duimen en vier lijnen vlugt; zijn geheel lijf, kop en zijden zijn met vrij digt hair bezet; het vlies der vleugelen is zwartachtig en met kort glad hair bedekt. Hij verfchilt van de gemeene Vledermuizen daarin dat hij geenen ftaert heeft; de ooren zijn regt, een weinig naar buiten gebogen, aan de einden rond, en zonder oorlap; boven de boven-lip is het uitfteekend vlies in de gedaante van een lans-ijzer, waarvan de rand van onderen holrond is, en dat daarin verfchilt van het vlies van het Lans-ijzer op Pl. XXXIV van het XIII Deel afgebeeld, welks breede randen naar een hoef-ijzer gelijken; dat vlies is bruinachtig even als de ooren.

Het hair van deezen Vledermuis is zeer zagt, donker muskus-kleur op het geheel lijf, uitgezonderd op de borst en den buik, daar die kleur wat graauwachtig is; de langfte hairen ftaan op den rug, daar zij drie lijnen lengte hebben.

Daar zijn geene fnijtanden in de boven-kaak; maar daar zijn twee hondstanden, zoo van boven als van onderen.

	voet.	duim.	lijn.
Lengte van den kop van den fmoel tot het agterhoofd .	0	1	3
Afftand tusfchen het eind van den fmoel en den voorften hoek van het oog	0	0	6½
Afftand van het oog tusfchen den agterften hoek en het oor	0	0	3½
Lengte der ooren	0	0	7½
Afftand tusfchen het grondftuk der twee ooren	0	0	8
Lengte van den voor-arm van den elleboog tot de geleding der hand	0	2	10

LA CHAUVE-SOURIS FER DE LANCE *de la Guyane.*

Hulk Sculp.

LE CRAPAUDIN DE LA GUYANE.

	voet.	duim.	lijn.
Lengte van de geleding der hand tot het eind der vingeren	0	5	5
Lengte van het been van de knie tot den hiel . . .	0	1	4
Lengte van den hiel tot het eind der nagelen . . .	0	0	6½
Geheele lengte van den vleugel	0	8	11
Grootste breedte van de geleding der hand tot de uitrandingen	0	2	10

ANDERE VLEDERMUIS VAN GUJANA.

Deeze Vledermuis, welkers lengte van de punt van den smoel tot den aars drie duimen en vier lijnen is, is door den Heer DE LA BORDE van Cayenne gezonden. Hij is in Gujana gemeen, en gewoonlijk ten naasten bij zoo groot als onze *Noctule*. Hij heeft, gelijk alle de Vledermuizen, de oogen klein, de punt van den neus uitsteekende, de wangen langwerpig en ter zijden plat; de punt van den neus is breed; de afstand tusschen de twee neus-gaten is van een en eene halve lijn; de lengte van den kop van het eind van den smoel tot het agterhoofd is van tien lijnen. De ooren, die ter zijden plat zijn, beginnen op het midden van het voorhoofd, maaken verscheiden plooien en strekken zig uit op de wangen, terwijl zij op de gehoor-buis plat worden; de oor-lap, die voor die buis geplaatst is, is klein, breed en aan het eind rond; die nedergedrukte gedaante, welke de ooren hebben, en de bovenste rand, die uitsteekt, geeven deezen Vledermuis een kenmerk, dat hem van alle de andere soorten onderscheidt; maar hij heeft ook nog een ander kenmerk dat hem eigen is, hij heeft, namelijk, de vleugelen zeer lang en zeer smal; zij hebben vijftien duimen en twee lijnen vlugt; elke vleugel heeft zeven duimen lengte en twee duimen breedte op de breedste plaats. Het arm-been schijnt laager aan het lijf vast dan bij andere Vledermuizen, hetgeen de groote lengte der vleugelen vergoedt; het vlies der vleugelen, dat de pooten en den staert bedekt, is bruin of graauwachtig van kleur: de staert heeft, in het vlies gewonden, dertien lijnen lengte; hij is smal en eindigt in een haakjen.

Het hair op het lijf heeft twee lijnen en eene halve lengte; deszelfs kleur is donker kastanje-bruin of zwartachtig, welke kleur zig op den kop uitstrekt; de kleur is minder donker op den buik en aschgraauw op de zijden: het aangezigt en de ooren zijn van dezelfde kleur als de vleugelen. De neus, de wangen en de kinnebakken zijn met dons of zeer kort hair bedekt.

De boven-kaak heeft geene snijtanden; daar is ter wederzijde een groote

honds-tand en een kleine puntige tand daarbij. De onder-kaak heeft twee zeer kleine snijtanden, die tegens elkanderen staan; de twee hondstanden van de onder-kaak eindigen in eene punt, en zij vertoonen aan de zijde eene groef, in welker holte de bovenste hondstanden sluiten.

BIJVOEGZEL TOT HET ARTIJKEL VAN DEN EGEL.

(*VIII. Deel*, *bladz.* 17.)

Ik heb in het artijkel van den Egel gezegd dat ik twijfelde of hij op de boomen klomme en vrugten op zijne pennen wegdroege; ondertusschen hebben mij enige jagers verzeekerd dat zij egels op boomen hebben zien klimmen en vrugten op de punten van hunne pennen wegdraagen.

Zij hebben mij ook gezegd dat zij egels hadden zien zwemmen, en zelfs groote waters vrij schielijk zien overzwemmen. In enige dorpen heeft men de gewoonte een vel van eenen Egel te neemen en dat op den kop van de kalveren te binden, als men hen wil speenen; de moeder, zig voelende steeken, weigert het kalf de speen en verwijdert zig.

Ziet hier enige waarneemingen over Egels, welke ik in huis heb laaten opvoeden.

Den vierden Juny 1781 bragt men mij vier jonge Egeltjens met de moeder; hunne pennen of stekels waren reeds te deeg gevormd, hetgeen schijnt aanteduiden dat zij reeds verscheiden weeken oud waren. Ik liet hen alle bij malkanderen in eene groote vogel-vlugt zetten, die met ijzer draad-werk gesloten was, om hen op mijn gemak te kunnen waarneemen; men legde takken en bladeren in de vogel-vlugt, om die dieren eene schuilplaats te verleenen om te slaapen.

Geduurende de twee eerste dagen gaf men hun niets tot voedzel dan enige stukken gekookt osfen-vleesch, dat zij niet aten; zij zoogen 'er slechts het sap uit, zonder de vezelen van het vleesch te eeten. Den derden dag gaf men hun verscheiden soorten van kruiden, als kruiswortel, winden, enz. zij aten 'er niet van; dus kan men zeggen dat zij geduurende die drie eerste dagen ten naasten bij vasteden; de moeder scheen 'er egter niet door verzwakt en gaf haare jongen dikwijls te zuigen.

De volgende dagen kreegen zij kersfen, brood, raauwen osfen-lever; den laatsten zoogen zij gretig uit, en de moeder en de jongen verlieten dien niet voor dat zij geheel verzadigd scheenen; zij aten ook een weinig brood,

maar raakten de kersfen niet aan; zij toonden veel fmaak te hebben in de raauwe ingewanden van gevogelte, gelijk ook in erweten en gekookte groenten; maar wat zij ook aten, het is niet mogelijk geweest hunnen afgang te zien te krijgen; het is te denken dat zij dien opeeten, gelijk enige andere dieren doen.

Het fchijnt dat zij water ontbeeren kunnen, of ten minften dat het drinken hen niet noodzaaklijker is dan den konijnen, haazen, enz. Zij hebben, geduurende allen den tijd dat men hen gehouden heeft, niets te drinken gehad, en egter zijn zij altijd zeer vet en welvaarende geweest.

Als de jonge Egeltjens de mam wilden vatten, gong de moeder op zijde leggen, als om hun meer gemak te geeven; deeze dieren hebben de pooten zoo kort, dat de jongen moeite hadden om zig onder den buik van de moeder te begeeven. Als zij op haare pooten bleef ftaan, vielen zij aan de borst in flaap; de moeder wekte hen niet op, zij fcheen zelfs niet te durven beweegen uit vrees van hen in hunnen flaap te ftooren. Willende zien of die foort van zorg van de moeder voor haare jongen eene uitwerking van haare liefde voor dezelve ware dan of zij zelve geen belang hadde om hen ftil en gerust te laaten, bemerkte men weldra dat, hoe veel liefde zij ook voor hun hadd', zij nog meer zugt naar de vrijheid gevoelde. Men opende de vogelvlugt terwijl haare jongen fliepen; zoo dra zij dit befpeurde, ftond zij zagtjens op, gong in den tuin, en verwijderde zig al haar best van de kooi, waarin zij niet van zelve wederkwam, maar waarin men haar weder moest brengen. Men heeft dikwijls opgemerkt dat zij, als zij met haare jongen opgefloten was, gemeenlijk den tijd terwijl zij fliepen befteedde met rondom de vogel-vlugt te loopen, naar alle gedagten om naar eene opening te zoeken, om te ontvlugten, en dat zij niet ophield met haar ongerust zoeken voor de jongen ontwaakten. Hieruit was gemaklijk optemaaken dat deeze moeder haar klein gezin gaerne zoude verlaaten hebben, en dat, zoo zij fcheen te vreezen hetzelve optewekken, het flechts was om niet door hetzelve ontrust te worden, want de jonge Egeltjens waren zoo graag naar de borst, dat zij 'er dikwijls verfcheiden uuren agter elkanderen aan bleeven. Het is misfchien die groote eetlust van de jonge Egeltjens die oorzaak is dat de moeders, afgemat door hunne gulzigheid, fomtijds befluiten om hen te dooden.

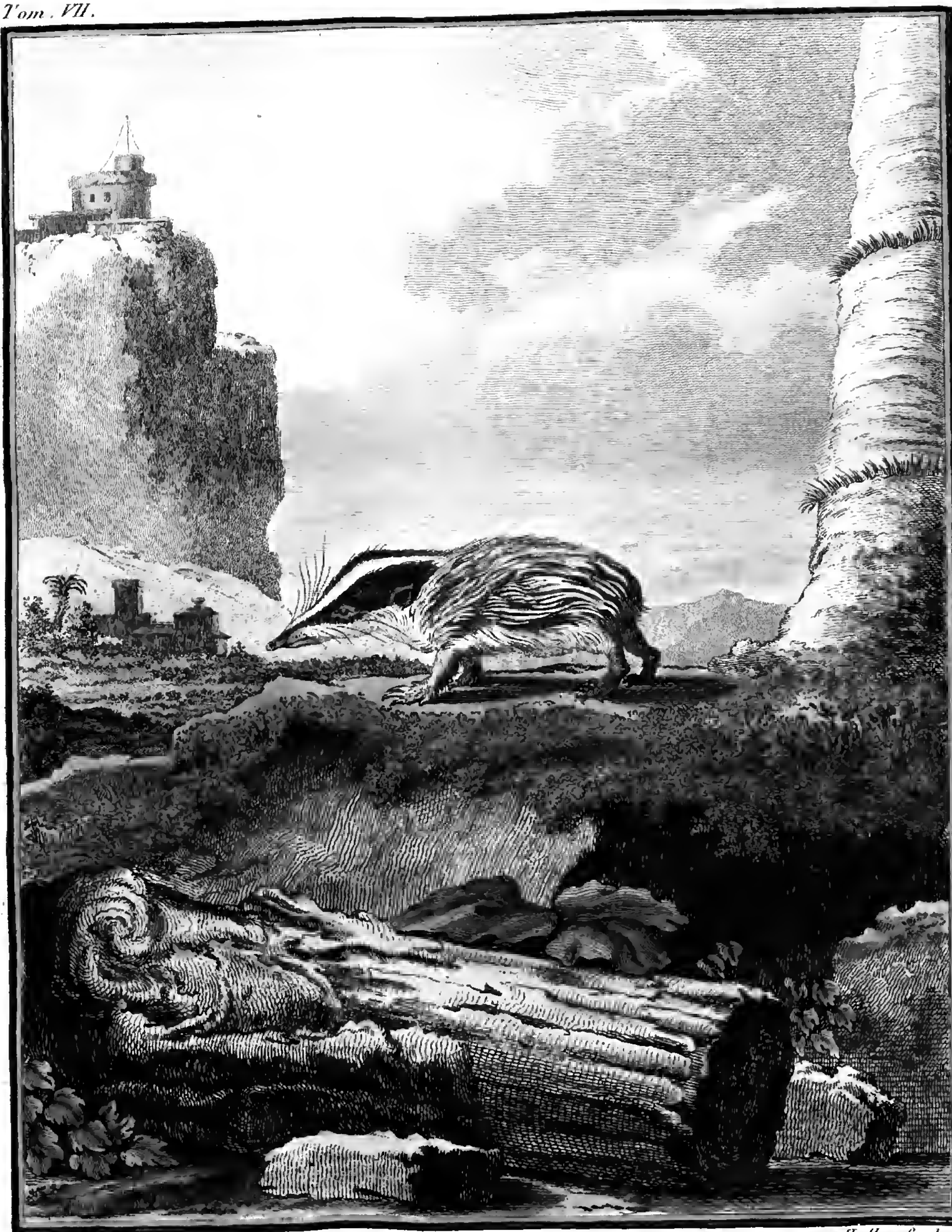
Zoo dra de Egels hoorden loopen, of iemand bij zig zagen, dooken zij op den grond, en kromden hunnen fnoet op de borst, zoo dat zij de ftekels, die zij op het voorhoofd hebben, en die het eerst regtop gaan ftaan, vooruit ftaken; vervolgens boogen zij hunne agterfte pooten naar vooren, en door dus de einden van hun lighaam bij elkanderen te brengen, of lieven door dezelve tegens elkanderen te drukken, gaven zij zig de gedaante van eene kloen, of van eenen bal met ftekels of punten bezet. Deeze kloen of bal is niet geheel rond; hij is altijd dunner omtrent de plaats, daar de kop zig aan het agterfte gedeelte van het lijf voegt. Hoe vaardiger zij waren om die gedaante van eenen bal aanteneemen, hoe fterker zij de twee einden van

hun lighaam te zaamen drukten: de zaamentrekking van hunne ſpieren ſchijnt dan zoo groot te zijn, dat, als zij zig eens zoo veel mogelijk opgerold hebben, het bijna even zoo gemaklijk zoude zijn hun de ledenmaaten te ontwrigten als hen genoeg te verlengen om hun lijf geheel uitteſtrekken. Men beproefde dikwijls hen uittetrekken, maar hoe ſterker men trok, hoe meer wederſtand zij ſcheenen te bieden en zig toeteknijpen, zoo dra zij zig tot een' bal vormden. Men heeft opgemerkt dat 'er een klein geluid ontſtond, eene ſoort van gekletter, dat veroorzaakt wierd door de onderlinge wrijving der punten, die zig naar alle kanten rigten en elkanderen kruisſen. Dan ſchijnt het lijf van deeze dieren met een grooter aantal punten bezet, en dan zijn zij waarlijk in hunnen ſtaat van verdediging. Als hen niets ontrust, dan liggen diezelfde punten of doornen, die zoo regtop ſtaan als zij zig willen behoeden, agterover op elkanderen, als het glad hair van de andere dieren; dit heeft evenwel geen' plaats dan wanneer de Egels, wakker zijnde, in rust en ſtilte zijn; want als zij ſlaapen, ſtaan hunne wapenen gereed, dat is te zeggen dat hunne ſtekels naar alle kanten over elkanderen uitſteeken, als of zij eenen aanval af te weeren hadden. Het ſchijnt dan dat de natuur hun geduurende hunnen ſlaap, die vrij vast is, het inſtinct verleend heeft van zig tegens verrasſing te wapenen.

Voor het overige hebben deeze dieren geene middelen om andere aantetasten; zij zijn natuurlijk werkloos en lui; de rust ſchijnt voor hunne levenswijs zoo noodzaaklijk te zijn als het voedzel, en men zou met vrij veel waarheid kunnen zeggen dat hunne eenigſte bezigheid is ſlaapen en eeten. En indedaad, die, welke wij gehouden en opgevoed hebben, zogten te eeten zoo dra zij wakker waren, en als zij genoeg gegeeten hadden, gongen zij zig te ſlaapen leggen op bladeren. Deeze zijn hunne hebbelijkheden geduurende den dag; maar des nachts zijn zij minder ſtil; zij zoeken de ſlakken, de groote torren en andere inſekten op, waarvan zij hun voornaamſte voedzel maaken.

DE TENDRAC.

Wij geeven hier de afbeelding van eenen zeer kleinen Tendrac, die door den Heer POIVRE van Isle de France aan den Heer AUBRY, Priester te St. Louis, gezonden is; hij is in zijne natuurlijke grootte afgebeeld en ſchijnt ons toe niet van onzen Tendrac XII Deel, Pl. LX te verſchillen dan door zijne kleinte en door enige witte ſtreepen, die de kleur van dat dier, als het nog zeer jong is, ſchijnen uittemaaken. Men heeft den Heer AUBRY geſchreven dat hij op Madagaskar gevonden wordt, en dat de Franſchen

Hulk Sculp.

LE TENDRAC JEUNE.

LE PORC-ÉPIC DE MALACA.

ſchen van dat land hem kennen onder den naam van *Rat-épic* of *Stekel-rot*. Ziet hier de afmeetingen en de korte beſchrijving van dat zeer klein diertjen.

	voet.	duim.	lijn.
Lengte van het geheel lighaam van de punt van den neus tot het eind van het lighaam bij den aars	0	2	2
Afſtand van het eind van den neus tot het oog	0	0	6
Afſtand tusſchen het oog en het oor	0	0	3
Lengte van den kop van het eind van den neus tot het agterhoofd	0	0	11
Lengte van de Stekels	0	0	4
Lengte van de groote nagelen der voorſte voeten	0	0	2
Lengte van de groote nagelen der agterſte voeten	0	0	1

Dit dier heeft den ſmoel zeer langwerpig en bijna puntig; zijn kop is bedekt met zwartachtig ros hair, en het lijf, dat met hetzelfde hair bedekt is, draagt eene groote hoeveelheid ſtekels geelachtig wit van kleur, die door onregelmaatige ſtreepen ſchijnen zaamenteloopen. Men ziet boven den neus eene ſtreep, die geelachtig wit is, en die zig uitſtrekt tot het begin van den rug en aan deszelfs twee einden in eene punt eindigt; die witte ſtreep is van hetzelfde hair als het bruin van het lijf en de zijden van den kop; dat hair is vrij ruuw, maar egter zeer dun, in vergelijking van de ſtekels. Het onderſte van den hals en het lijf is geel wit, gelijk ook de pooten en voeten, die egter een weinig met bruin vermengd zijn; de grootſte knevel-hairen hebben agt lijnen lengte. De voeten hebben elk vijf vingeren, en men ziet bij dat zeer klein diertjen geen' ſchijn van ſtaert.

HET STEKEL-VARKEN VAN MALACCA.

Wij hebben in het XII Deel geſprooken en Pl. LV de afbeelding gegeeven van een Stekel-varken uit de Oost-Indieën, en wij hebben gezegd dat dat Stekel-varken ons voorkoomt ſlechts eene verſcheidenheid te zijn van het Stekel-varken uit Italie; maar daar is in de zuidlijke ſtreeken van ons vast land, en bijzonderlijk te Malacca, eene andere ſoort van ſtekel-varken, die wij leevende hebben laaten aftekenen bij den Heer AUBRY, en van welke wij hier de afbeelding geeven. Wij hebben een diergelijk, ook leevend, in handen van een koopman in dieren gezien, die het in het jaar 1777 te Parijs liet kijken. Deeze ſoort verſchilt van de gemeene ſoort door zeer duidlijke kenmerken, en vooral door de gedaante en de lengte van zijn' ſtaert; hij eindigt in een bosjen lang plat hair, of liever in kleine witte reepjens, naar ſnippers van parkement gelijkende, en de ſtaert, aan wel-

kers eind dat bosjen zit, is kaal en ſchubachtig, en mag omtrent zoo lang zijn als een derde van het lijf, dat vijftien of zestien duimen lengte heeft. Dit Stekelvarken van Malacca is kleiner dan dat van Europa; zijn kop is evenwel langwerpiger, en zijn ſmoel met een zwart vel bekleed, heeft knevel-hairen van vijf of zes duimen lengte. Het oog is klein en zwart; de ooren zijn glad, kaal en gerond; daar zijn aan de voorvoeten vier vingeren, door een vlies vereenigd, en daar is ſlechts een knobbeltjen in plaats van den vijfden; de agterſte voeten hebben vijf vingeren, door een kleiner vlies vereenigd dan dat van de voor-voeten. De pooten zijn met zwartachtig hair bedekt; het geheel onderst gedeelte van het lijf is wit; de zijden en het bovenſte van het lijf zijn bezet met ſtekels, die zoo lang niet zijn als die van het Stekel-varken van Italie, maar van eene zeer bijzondere gedaante, zijnde wat plat en gegroefd over hunne lengte met eene ſtreep als een geutjen. Deeze ſtekels zijn wit aan de punt, zwart in het midden, en veele zijn zwart van boven en wit van onderen; uit dit mengzel ſpruit een weêrſchijn of eene ſpeeling van witte en zwartachtige ſtreepen op het geheel lijf van dit ſtekel-varken.

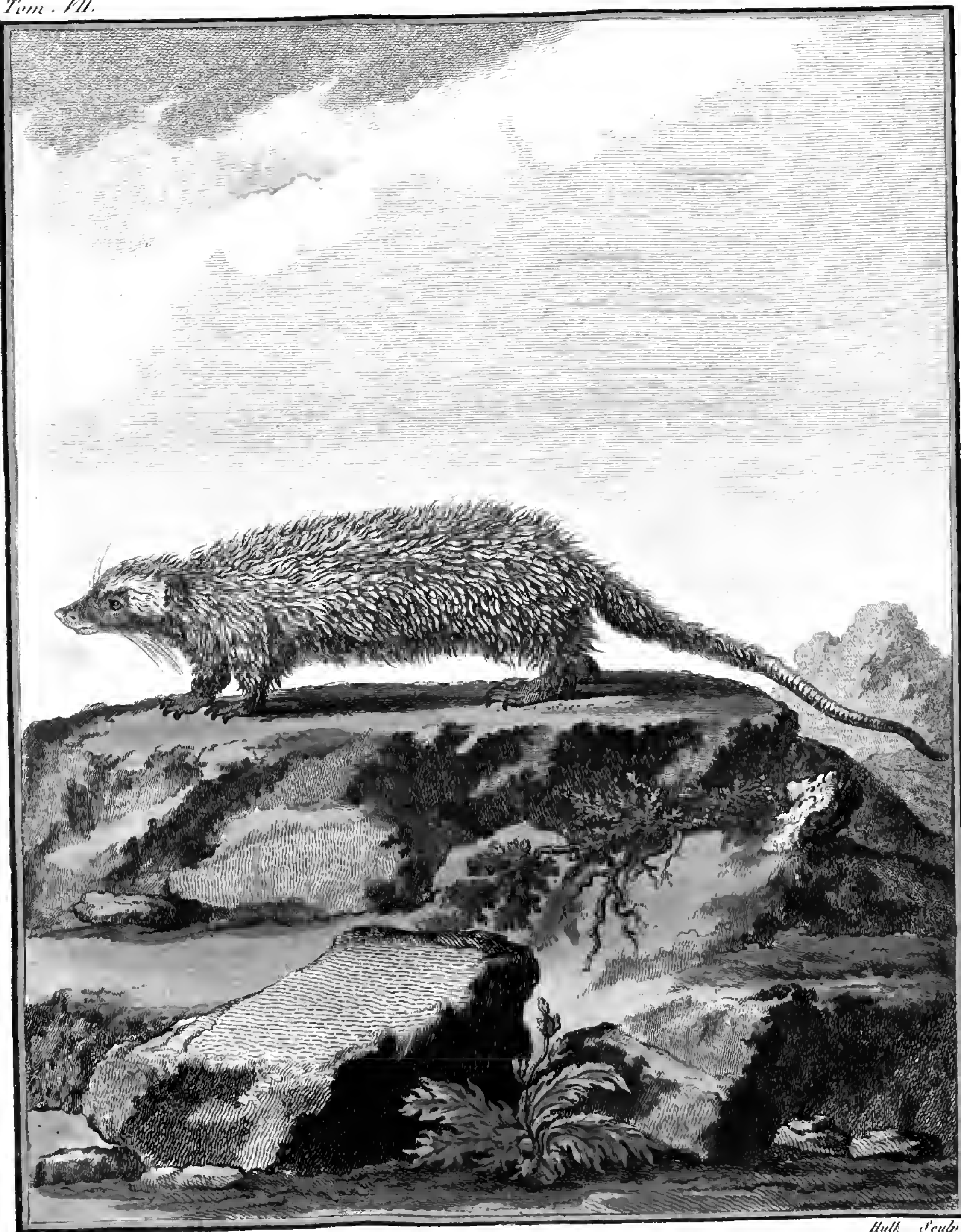
Dat dier heeft, gelijk alle die van zijne ſoort, welke de Natuur niet ſchijnt gewapend te hebben dan tot verdediging, ook een terugſtootend en wild inſtinct. Als men het nadert, ſtampt het op de pooten, zet zig op, en koomt zijne ſtekels bieden, die hij opzet en ſchudt. Het ſlaapt veel over dag en is niet wel wakker dan 's avonds; het eet zittende, en de appelen en andere pit-vrugten, die het met de tanden ſchilt, tusſchen zijne pooten vasthoudende; maar de ſteen-vrugten, vooral de abrikoozen, behaagen het meer; het eet ook meloenen en drinkt nooit.

DE LANGSTAERTIGE COENDOU.

Daar is nog een ander dier met ſtekels, dat ons niet bekend was, van Cayenne te Parijs gebragt met de verzameling van den Heer MALOUETTE, Intendant van die volkplanting. Het is grooter dan de Coendou.

	voet.	duim.	lijn.
Lengte van het eind van den ſmoel tot het begin van den ſtaert	2	0	6
Lengte van den ſtaert	1	5	6

Het is met zwarte en witte ſtekels bedekt op den kop, het lijf, de pooten en een gedeelte van den ſtaert, en zijn lange ſtaert onderſcheidt het van alle de andere ſoorten van dat geſlacht. De ſtaert heeft geen kwastjen of bosjen ſtekels aan het eind, gelijk die der andere ſtekel-varkens.

Hulk Sculp.

LE PORC-ÉPIC *à longue queue*

De middellijn van den ſtaert, aan zijn begin gemeeten, is van een en twintig lijnen; hij loopt al dunner en dunner, en eindigt in eene punt. Op dien ſtaert zijn geene andere ſtekels dan die van het eind van den romp, die zig tot het midden van den ſtaert uitſtrekken; hij is zwartachtig en met ſchubben bedekt van het midden tot het einde, en het onderſte van dien ſtaert tot aan het midden, dat is tot de plaats, tot welke zig de ſtekels uitſtrekken, is bedekt met kort ligt bruin hair. Het overige is boven en onder met ſchubben bezet.

De kop van deezen Coendou gelijkt meer naar dien van het Stekel-varken van Malacca dan naar dien van enig ander; hij is egter wat minder langwerpig; de grootſte knevel-hairen, die zwart zijn, hebben vier duimen vijf lijnen lengte.

De kaale ooren hebben op hunne randen enige ſtekels. Voor het overige heeft het de ſtekels zoo groot niet als het Italiaansch ſtekel-varken, en door dit kenmerk gelijkt het naar den Coendou. De punten van deeze ſtekels zijn wit, het midden zwart, en aan het begin zijn zij wit; dus heerscht het wit boven het zwart.

	voet.	duim.	lijn.
Lengte van de langſte ſtekels op het lijf	o	2	8
Op de voorſte pooten	o	1	6
Op de agterſte pooten	o	o	10

Tusſchen de ſtekels van boven, de voor- en agter-pooten zijn enige hairen twee en eenen halven duimen lang.

Daar zijn geene vliezen tusſchen de vingeren van de voorſte voeten, die vier in getal zijn. De agterſte hebben vijf vingeren, maar de duim ſteekt niet verre vooruit; die vingeren zijn met korte bruine hairen bedekt; de nagels zijn bruin, krom en tot gootjens gebogen.

Het is tot deezen langſtaertigen Coendou dat wij meenen te moeten t'huis brengen hetgeen de Heer ROUME DE SAINT-LAURENT geſchreven heeft in de aantekeningen, die hij ons wel heeft willen zenden over de voorwerpen, welke zijne rijke verzameling van natuurlijke hiſtorie uitmaaken. „ Deeze Coendou, zegt hij, die nog jong is, is mij van het Eiland Trinidad toegezonden; zijne lengte is omtrent een voet; de ſtaert is tien duimen lang; hij is met ſtekels bedekt tot op de helft van zijne lengte, daar zij, ſteeds korter wordende, eindigen; het overige van den ſtaert is bedekt met een graauw vel, vol dwarſche rimpels, die zeer digt bij elkanderen ſtaan en zeer diep zijn. De langſte ſtekels hebben omtrent twee en een vierde duimen lengte, zij zijn wit aan hun begin en aan hun eind, en zwart in het midden; het hair is niet zigtbaar dan op den buik, daar de ſtekels zeer kort zijn; de knevel-hairen zijn dun, zwart en hebben omtrent drie duimen lengte. De grootſte nagel van de vier vingeren van de voorſte voeten heeft vijf lijnen lengte, die van de agterſte voeten zijn van dezelfde lengte; hij heeft maar vier vingeren met nagelen aan de agterſte voeten,

„ met een wat langer knobbeltjen dan aan de voorste voeten. Deeze Coen-
„ dou verschilt van dien, in de Natuurlijke Historie van den Graaf DE
„ BUFFON beschreven, daarin, dat hij den staert langer naar evenredigheid
„ en gedeeltelijk kaal heeft; dat hij maar vier genagelde vingeren aan de
„ agterpooten heeft, dat zijne nagelen minder groot schijnen dan die van
„ het dier in dat werk afgebeeld, en dat hij het lijf niet met hairen, die lan-
„ ger zijn dan de stekels, bezet heeft: de punten van de stekels van deezen
„ zijn wit, en die van den eersten zijn zwart."

BIJVOEGZELEN EN VERBETERINGEN TOT HET ARTIJKEL VAN HET MARMELDIER VAN DE KAAP DE GOEDE HOOP.

(*XV Deel*, *bladz.* 213.)

Wij hadden dit dier den naam gegeeven van *Kaapsch Marmeldier* naar KOLBE en VOSMAER, omdat het indedaad enige gelijkenis met het Marmeldier heeft; het is egter niet van het geslacht der Marmotten, en heeft 'er de huishouding ook niet van; maar de Heer ALLAMAND heeft ons gemeld dat men dit dier *Klip-das* noemde en dat men het ook den naam van *Blaireau des rochers* gaf. Wij hebben het op nieuw laaten tekenen naar de afbeelding, die ons door dien vermaarden natuurkundigen is toegezonden, (*a*) en wij hebben den naam van *Klip-das* aangenoomen, omdat het dier indedaad noch van het geslacht der Marmeldieren, noch van dat der dassen is. (*b*)

De Graaf van MELLIN, dien wij reeds gelegenheid gehad hebben met lof te noemen, heeft mij eene plaat gezonden, die gegraveerd is naar de tekening, die hij zelf van het leevend dier gemaakt heeft, en hij heeft de goedheid gehad 'er verscheiden belangrijke waarneemingen bij te doen over deszelfs natuurlijke hebbelijkheden. Ziet hier het uittrekzel uit een brief, dien hij mij daarover geschreven heeft.

„ De Graaf DE BUFFON heeft in zijne *Bijvoegzelen tot de Natuurlijke*

(*a*) Dezelfde die reeds in het XV Deel, onder het No. LVII is ingelascht.
VERTAALER.

(*b*) De Heer DE BUFFON, de nederduitsche taal niet magtig zijnde, wist niet dat *blaireau des rochers* letterlijk *klip-das* betekent, en laat het dier dus juist dien naam, dien hij het wilde beneemen. VERTAALER.

„ *Historie*, XV Deel, bladz. 132, de historie van een diertjen gegeeven, „ dat hij den naam geeft van *Marmot van de Kaap de Goede Hoop.* Staa „ mij toe u te zeggen, mijn Heer de Graaf, dat dit dier in zijne huishouding „ geene gelijkenis met het Marmeldier heeft. Ik heb een wijfjen van de „ Kaap de Goede Hoop gekregen, dat nog leeft, en dat ik aan mijne zuster „ de Graavin BORKE gegeeven heb, die het thans zedert vier jaaren bezit. „ Ik heb het naar het leven afgeschilderd, en ik heb de eer u eene plaat te „ zenden, welke naar die tekening gegraveerd is, en die dat diertjen zeer „ natuurlijk vertoont. Die, welke in uw werk is, en welk naar die uit de „ *Specilegia Zoologica* van PALLAS gevolgd is, is niet gelijkende. De „ levenswijs van deeze diertjens is zoo droevig niet als de Heer VOSMAER „ zegt, het is integendeel vrolijk en lugtig van aart; dit hangt af van de „ wijze, waarop men het houdt. Geduurende de eerste weeken hield ik „ het altijd met een touwtjen aan zijn hokjen vastgebonden, en het bragt „ een groot gedeelte van de dagen en nachten door in een hoek van zijn „ hokjen gedoken; en wat kon het ook beter doen om de verveeling van de „ slavernij uittestaan! maar zedert men het toelaat vrij door de kamers te „ loopen, toont het zig geheel anders; het is niet alleen zeer mak, maar „ zelfs vatbaar voor verknogtheid. Het schept behagen om op de knieën „ van zijne meesteres te zijn, het onderscheidt haar van de andere, zoo „ dat, wanneer het in eene kamer is opgesloten en het haar hoort koomen, „ het haaren gang kent, de deur nadert, luistert, en, als zij heen gaat zonder „ bij hem te koomen, keert het droefgeestig en voetjen voor voetjen terug. „ Als men het roept, antwoordt het met een kleine niet onaangenaame „ schreeuw, en koomt spoedig bij dengeenen, die naar hem vraagt. Het „ springt zeer lugtig en juist; het is koudelijk en verkiest boven op de kag- „ chel te gaan leggen, waarop het in twee sprongen springt; het klautert „ niet; maar het springt zoo lugtig als eene kat, zonder ooit iets omverre te „ werpen. Het is gaerne bij het vuur, en alzoo de kagchel een van die „ kagchels is, die wij wind-kagchels noemen, die men door eene soort „ van schoorsteen, in den kagchel zelf gemaakt, en dien men met eene ijze- „ ren deur sluit, stookt, is het reeds gebeurd dat het in den kagchel gekro- „ pen is, terwijl het hout 'er in brandde; en alzoo men de deur agter hem „ had toegesloten, niet weetende dat het 'er in was, stond het geduurende „ enige minuuten eene zeer sterke hitte uit, tot dat het zijn neus door het „ klein ijzer deurtjen stak, dat in de groote deur is, en dat men open gelaa- „ ten had, om de lucht doortogt te geeven, waarop men het 'er aanstonds „ uit liet; schoon het zig aan de zijden het hair had afgebrand, heeft dat „ voorval het egter niet omzigtiger gemaakt, en het zoekt nog altijd digt „ bij het vuur te koomen. Dit diertjen is zeer zindelijk, zoo dat men het ge- „ wend heeft zig van een pot te bedienen, om 'er zijne vuiligheid in te doen „ en in te wateren; men bespeurde dat het, om zig te ontlasten, eene ge- „ maklijke plaats en eene bijzondere houding nodig had, want dan gaat het „ op zijne agterste pooten zitten, dezelve tegens eenen muur of iets dat

„ vast is, dat niet onder hem weg wijkt, laatende leunen, en het zet de „ voorste pooten op een stok of iets hoogs, zijnen bek met de tong lekkende, zoo lang het werk duurt. Men zoude zeggen dat het zig met moeite „ ontlast, en, om zijne neiging tot zindelijkheid waarteneemen, heeft men „ het een gemak, eene soort van stilletjen gemaakt, van hetwelk het zig altijd bedient.

„ Het voedt zig met groenten, met vrugten, met aardappelen, die het „ zeer gaerne zoo raauw als gekookt eet; het eet zelfs gerookt osfenvleesch, maar het eet geen ander vleesch dan dat, en nooit raauw; „ denklijk heeft men het geduurende zijnen overtogt over zee dat voedzel doen kennen, dat men egter dikwijls verwisselen moet, want het „ wordt het welhaast moede en het verliest zijne eet-lust, als men het „ verscheiden dagen lang hetzelfde voedzel geeft. Dan brengt het eenen „ geheelen dag zonder eeten door, maar des anderendaags haalt het zijne „ schade in; het eet de mos en de schors van de eiken, en weet behendig „ tot onder in den hout-bak te kruipen, om de bast van de blokken afteknaagen. Gemeenlijk drinkt het niet; men heeft het alleen dikwerf zien „ drinken, als het gezouten osfen-vleesch gegeeten had. Het wrijft zig in „ het zand als de hoenderen, om zig van het ongedierte, dat het hinderlijk is, te ontdoen, niet door zig 'er in te wentelen, als de honden en vossen, maar op eene geheel andere wijze als alle de andere viervoetige dieren, en even als de faisanten en patrijzen. Het is altijd zeer vlug het geheel jaar door, en het koomt mij al te wakker voor om te denken dat het „ een gedeelte van den winter in eenen staat van verdooving kan doorbrengen als het marmeldier of de relmuis. Ik kan ook niet zien dat het zig „ een hol in den grond kan graaven als de marmeldieren en dasfen, alzoo „ het geene kromme nagelen aan de vingeren heeft, en de vingeren ook „ niet sterk genoeg zijn voor een zoo ruuw werk. Het kan alleen in de spleeten der rotsen kruipen, om 'er zijne woonplaats te maaken, en om zig te „ bergen tegens de roof-vogelen, die het zeer vreest; ten minsten eike „ kraai, dien de onze ziet vliegen, als hij op het venster zit, welke plaats „ hij gaerne verkiest, ontrust hem; dan springt hij 'er terstond af en kruipt „ in zijn hokjen, waaruit hij eerst lang naderhand voor den dag koomt, als „ hij denkt dat het gevaar over is. Hij bijt niet fel, en schoon hij het „ poogt te doen, als men hem tergt, kan hij zig weinig met zijne tanden „ verweeren, zelfs niet tegens het Spaansch hondjen van zijne meesteres, „ dat, jaloers over de gunsten, die men hem bewijst, somtijds met hem „ oneenig wordt. Hij vindt waarschijnlijk in den staat van vrijheid zijn heil „ alleen in de vlugt, en in de vlugheid van zijne sprongen, talenten, die „ dat klein diertjen zeer nuttig zijn, dat, volgens de berichten der reizigers, „ de rotsen van het zuidlijk Afrika bewoont. Schoon hij zeer vet wordt, „ als men hem opgesloten of aan den band houdt, wordt hij weinig dikker „ dan een ander dier, dat wel gevoed wordt, zoo dra men hem volkoomen „ vrijheid geeft van te loopen en zig beweeging te geeven."

HET SIAMSCH OF CHINEESCH VARKEN.

(*XV Deel*, *bladz.* 84.)

De Varkens zijn, gelijk wij gezegd hebben, eene van die foorten van dieren die algemeenst over de waereld verfpreid zijn. De Heeren COOK en FORSTER hebben hen op de Societeit-Eilanden, op de Marquifen-Eilanden, op de Vrienden-Eilanden en op de Nieuwe Hebriden gevonden. „ Daar „ zijn, zeggen zij, op alle die eilanden van de Zuid-zee flechts twee foor-„ ten van tamme dieren, het varken en de hond. Het ras der Varkens is „ dat van Siam of van China; zij hebben het lijf en de pooten kort, den „ buik tot op den grond hangenden, de ooren regtop ftaande en zeer wei-„ nig borftels. Nooit heb ik varkens-vleesch gegeeten, zegt de Heer „ FORSTER, dat zoo fappig was en waarvan het vet zoo aangenaam van „ fmaak was; deeze hoedanigheid kan niet toegefchreven worden dan aan „ het uitmuntend voedzel dat zij genieten; zij voeden zig vooral met brood-„ vrugten, of versch, of met zuur-deeg van die vrugten, met ignamen „ enz. Daar zijn 'er veele op de Societeit-Eilanden; men ziet 'er bij „ bijna alle de hutten..... Zij zijn ook overvloedig op de Marquifen-Ei-„ landen en op Amfterdam, een van de Vrienden-Eilanden; maar zij zijn „ zeldzaamer op de Westlijke-Eilanden van de Nieuwe Hebriden." (*a*)

HET WILD ZWIJN VAN KAAP VERT.

(*XV Deel*, *bladz.* 84.)

Wij hebben in het XV Deel, bladz. 85 gezegd, dat het wild zwijn van Kaap Verd, van welks kaakebeenen de Heer DAUBENTON eene befchrijving gegeeven heeft, ons toefcheen hetzelfde dier te zijn als dat, van hetwelk wij in dat zelfde deel de afbeelding gegeeven hebben, onder den naam van *Amerikaansch Wild Zwijn*. Wij zijn thans wel verzeekerd dat deeze

(*a*) Zie FORSTER waarneemingen op zijne reize om de waereld, bladz. 233.

twee dieren twee zeer onderfcheiden foorten uitmaaken. Zij verfchillen indedaad van malkanderen door onderfcheiden aanmerklijke kenmerken, vooral in het zoo in als uitwendig maakzel van den kop, en bijzonderlijk door het gebrek aan fnijtanden, die het Afrikaansch wild zwijn altijd ontbreeken, terwijl men 'er zes in de onderfte kaak van het wild zwijn van Kaap Verd vindt, en twee in de bovenfte.

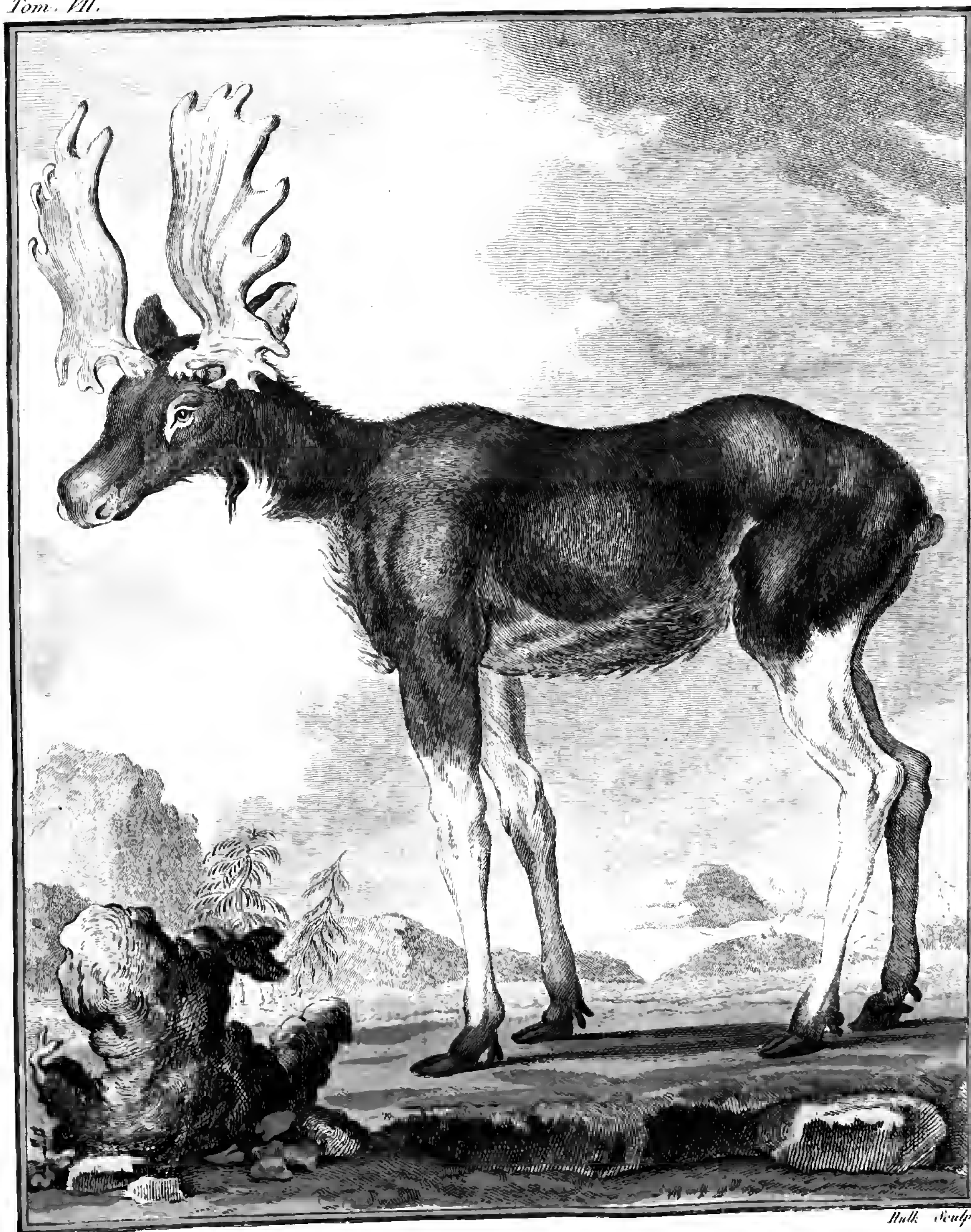
Het wild zwijn van Kaap Vert heeft den kop lang en den fmoel dun, in plaats dat dat van Afrika of Ethiopie den fmoel zeer breed en plat heeft. De ooren zijn regt, opftaande en puntig; de borftels, die 'er op zijn, zijn zeer lang, gelijk ook die op het lijf, bijzonderlijk op de fchouderen, den buik en de dijen, daar zij langer zijn dan op alle andere plaatfen. De ftaert is dun, eindigt in eene dikke bos borftels, en hangt flechts tot de dijen neder. Men vindt het niet alleen aan Kaap Verd, maar op de geheele westkust van Afrika tot aan de Kaap de Goede Hoop. (*a*) Het fchijnt dat het deeze foort van Wild Zwijn is, die de Heer ADANSON op Senegal gezien heeft, en die hij aanduidt onder den naam van *zeer groot wild zwijn van Afrika.*

BIJVOEGZEL TOT HET ARTIJKEL VAN DEN PECARI.

(*X Deel*, *bladz.* 12.)

Ik ben thans door verfcheiden getuigenisfen verzeekerd dat 'er indedaad twee onderfcheiden foorten in het geflacht der Pecaris of Tajacus zijn; de grootfte foort is die, van dewelke wij de afbeelding in het X Deel, Pl. III en IV gegeeven hebben; maar wij hebben 'er nog geenen van de tweede foort kunnen bekoomen. Men noemt dat dier *patira*, en het is over het algemeen veel kleiner dan de pecari. De patiras hebben in hunne jongheid eenen zwarten ftreep langs den rugge-graat; maar naar maate zij oud worden, worden zij bruin en bijna zwart over het geheele lijf. De patiras loopen, even als de pecaris, in groote troepen en men jaagt hen ook zoo; het eenigst verfchil behalven de grootte dat aanmerklijk is tusfchen deeze twee zoo nabuurige foorten, is dat de patira de pooten merklijk dunner heeft dan de pecari; dan alzoo zij zig niet met elkanderen vermengen, fchoon hetzelfde land bewoonende, moet men hen aanzien als twee zeer onderfcheiden foor-

(*a*) PENNANT, *Hift. Nat. des Quadrup.* Vol. I, p. 132.

L'ÉLAN.

foorten of ten minften rasfen, en deeze twee foorten of rasfen zijn de eenigfte die wel beftemd zijn. Wij hebben voor 's Konings Kabinet een opgeftopt vel van eenen jongen pecari van den ouderdom van drie weeken bekoomen, die veel kleiner is dan een fpeenvarken van denzelfden ouderdom, en welkers kleuren veel flaauwer zijn dan die van den volwasfen pecari, naar welken hij in alle andere kenmerken gelijkt.

BIJVOEGZEL TOT HET ARTIJKEL VAN DEN ELAND.

Wij geeven alhier de afbeelding van eenen mannetjens Eland, dien men in het jaar 1784 leevenden op de kermis van St. Germain gezien heeft; hij was nog geene drie jaaren oud. De fpiesfen van zijn gewei waren maar twee duimen lang; het laatfte was in het begin van de maand Januarij van hetzelfde jaar afgevallen, en alzoo het mij nodig voorkwam een denkbeeld te geeven van het gewei, als het dier volwasfen is, heb ik zijn' kop laaten verbeelden met het gewei 'er op, dat op Pl. IX van het XII Deel is afgebeeld. Dit jong dier was vijftig mijlen boven Moscou gevangen, en, naar het bericht van den man, die het liet zien, was zijne moeder eens of twee maalen grooter dan hetzelve op dien ouderdom van drie jaaren was. Het was reeds grooter dan een hert, en veel hooger op de pooten, maar het heeft de fierlijke gedaante van het hert, noch de edele en opgerigte houding van zijnen kop niet. Het fchijnt dat de Eland genoodzaakt zij zijnen kop laag te draagen door dien hij den hals zeer kort heeft, behalven dat zijn groot gewei ook zeer zwaar is. Bij het hert is het agter ftel hooger dan het voorftel; bij den Eland, integendeel, is het voor ftel hooger, en dat de hoogte van het voorfte van zijn lijf nog fchijnt te vermeerderen, is eene groote vleeschachtige verhevenheid op den rug boven de fchouderen, die met zwart hair bedekt is.

De pooten zijn lang en fijn van maakzel, de kogels breed, vooral de agterfte; de voeten zijn zeer fterk en de hoeven, die zwart zijn, raaken elkanderen met hunne einden, die dun en rond zijn. De twee fpoor-gezwellen van de voorfte pooten hebben twee duimen en negen lijnen lengte; zij zijn lang, regt en plat, en raaken elkanderen niet, maar derzelver einden raaken bijna den grond. Die van de agterfte pooten hebben twee duimen en negen lijnen lengte, in eene regte lijn; zij zijn plat, krom, twee duimen en vijf lijnen boven den grond verheven en raaken elkander agter den kogel. De ftaert is zeer kort en vormt flechts een' ftomp met hair bedekt.

De kop is langwerpig van gedaante, wat plat aan de zijden; het voorhoofd-been maakt eene holte tusfchen de oogen; de neus is van boven wat

bolrond; de punt van den neus is breed, plat, en is wat hol in het midden; de neus en neusgaten zijn graauwachtig. De bek heeft vier duimen en drie lijnen opening in eene regte lijn; hij heeft agt snijtanden in de onder-kaak en geene in de bovenste.

Het oog is uitpuilend, de regenboog kastanjebruin; de oog-appel maakt, half gesloten zijnde, eene horizontaale lijn; het bovenst ooglid is bol en met zwart hair bezet, de voorste hoek van het oog is open, en maakt, zig verlengende, eene soort van traan-put. Het oor is groot, regtop staande en eindigt in eene ronde punt; het is zwartachtig bruin van boven, en van binnen bezet met lange graauwachtige hairen aan het bovenste, en met zwartachtig bruine aan het onderste gedeelte.

Men ziet onder de kaaken eene groote vlok zwart hair; de hals is breed, kort en op het bovenst gedeelte met groote zwartachtige en op het onderste met graauw-rosachtige hairen bezet.

De kleur van het lijf van dit jong dier was donker bruin met vaal en graauw gemengd; zij was bijna zwart op de voeten en de koot, gelijk ook op den hals en het vleeschachtig gedeelte boven de schouderen. De langste hairen hadden vijf duimen en tien lijnen lengte; op den hals hadden zij zes duimen en zes lijnen lengte, op den rug drie duimen; die op het lijf waren graauw aan den wortel, bruin op hunne lengte, en vaal aan de einden.

De afmeetingen van deezen jongen Eland, waren in het laatst van Maart 1784 als volgt:

	voet.	duim.	lijn.
Lengte van het lijf, in eene regte lijn gemeeten, van het eind van den smoel tot den aars	6	2	4
Lengte over de kromte van het lijf gemeeten	7	8	0
Hoogte van het voor-stel	4	10	9
Hoogte van het agter-stel	4	9	2
Lengte van den kop van het eind van den smoel tot het begin van het gewei	1	4	3
Lengte van het eind van den smoel tot het agterhoofd	1	9	7
Lengte van het eind van den smoel tot het oog	0	11	3
Omtrek van den smoel, agter de neusgaten gemeeten	1	6	1
Omtrek van den bek	1	2	2
Afstand tusschen de hoeken van de onderste kaak	0	11	3
Afstand tusschen de neusgaten van onderen	0	3	4
Afstand tusschen de twee oogleden, als zij open zijn	0	0	11
Afstand tusschen den voorsten hoek en het eind der lippen	1	2	8
Lengte van het oog van den eenen hoek tot den anderen	0	1	6
Afstand tusschen den agtersten hoek en het oor	0	3	4
Afstand tusschen de voorste hoeken der oogen, in eene regte lijn gemeeten	0	6	10
Omtrek van den kop voor het gewei gemeeten	2	2	4
Afstand tusschen de twee spiesen van het gewei	0	4	7
Afstand tusschen het gewei en de ooren	0	1	11
Lengte der ooren	0	10	0
Lengte van het grondstuk over de buitenste kromte gemeeten	0	7	6
Afstand tusschen de twee ooren	0	4	8

	voet.	duim.	lijn.
Lengte van den hals	1	1	8
Omtrek bij den kop	2	0	3
Omtrek bij de ſchouderen	2	9	10
Hoogte der ſchouderen	3	10	9
Omtrek van het lijf agter de voorſte pooten gemeeten	4	4	8
Omtrek op de dikſte plaats	5	1	3
Omtrek voor de agterſte pooten gemeeten	4	9	3
Afſtand van het onderſte van den buik van den grond	2	7	5
Lengte van den ſtomp van den ſtaert	0	1	8
Omtrek van den ſtaert aan zijnen wortel	0	3	6
Lengte van de pijp in de voorſte pooten	0	10	9
Omtrek op de dunſte plaats	0	4	9
Omtrek van den kogel	0	9	3
Lengte van de koot	0	3	10
Omtrek van de koot	0	8	9
Lengte van het been van de knie-ſchijf tot de waade	1	5	7
Omtrek van de dije bij den buik	1	4	3
Lengte van de pijp	1	8	0
Omtrek van de pijp	0	9	3
Lengte van de ſpoor-gezwellen	0	2	9
Hoogte van de hoeven	0	2	3
Lengte van den voorvoet tot den hiel in de voorſte pooten	0	7	6
Lengte in de agterſte pooten	0	7	3
Breedte van de twee hoeven te zaamen genoomen in de agterſte voeten	0	4	1
Breedte in de agterſte pooten	0	3	4
Afſtand tuſſchen de twee hoeven	0	0	6
Omtrek van de twee hoeven te zaamen, aan de voorſte voeten gemeeten	0	10	10
Omtrek van die aan de agterſte voeten	0	9	10

VERVOLG VAN HET NIEUW BIJVOEGZEL TOT HET ARTIJKEL VAN DEN ELAND.

Verſcheiden reizigers hebben gezegd dat 'er in Noord-Amerika Elanden zijn van eene veel aanmerklijker grootte dan de Europiſche en zelfs die, welke men gemeenlijk in Amerika vindt. De Heer DUDLEY, (*a*) die der koninglijke maatſchappij van Londen eene zeer goede beſchrijving van den Orignal gezonden heeft, zegt dat zijne jagers eenen geſchoten hebben, die meer dan zes voeten hoog was.

(*a*) *Philoſ. Tranſact.* 1721 No. 368.

JOSSELYN (*a*) verzeekert dat men in Noord-Amerika Elanden gevonden heeft van twaalf voeten hoogte. De reizigers, die van die reusachtige Elanden gesprooken hebben, zeggen dat hun gewei zes voeten lang is, en, volgens JOSSELYN, zijn de einden van de twee stammen, twee vademen of tien of elf voeten van elkanderen verwijderd; LA HONTAN zegt dat 'er hoornen van Amerikaansche Elanden zijn, die tot drie- en vier honderd ponden weegen. (*b*) Alle deeze verhaalen kunnen vergroot zijn, of gegrond zijn op ongetrouwe berichten van de wilden, die beweeren dat 'er zeven- of agthonderd mijlen ten Zuid-Westen van het Fort York eene soort van Eland is, veel grooter dan de gewoone soort, en die zij *Waskesser* noemen; maar dat egter zoude kunnen doen denken dat die berichten niet geheel valsch zijn, is dat men in Ierland eene groote hoeveelheid zeer groote gegraaven hoornen gevonden heeft, die men aan de groote Elanden van Noord-Amerika, van welke JOSSELYN (*c*) gesprooken heeft, heeft toegeschreven, omdat 'er geen bekend dier is, dat men kan denken dat zulk een groot en zwaar gewei gedraagen heeft. Dit gewei verschilt van die van de Europische Elanden, of van de gewoone Amerikaansche Elanden daarin dat de stammen naar evenredigheid langer zijn; zij zijn van breeder en dikker scheuten voorzien, vooral boven aan. Zulk een gegraaven gewei, uit een paar stammen bestaande, had vijf voeten en vijf duimen lengte van deszelfs inplanting in den kop tot de punten; de scheuten hadden elf duimen lengte; de greep agttien duimen breedte, en de afstand tusschen de twee einden was van zeven voeten en negen duimen; maar dit ontzagchelijk gewei was nog zeer klein in vergelijking van de andere, die ook in Ierland gevonden zijn. De Heer WRIGHT heeft de afbeelding van een gegeeven, dat agt voeten lang was, en welks twee einden veertien voeten van malkanderen stonden. Die zeer groote gegraaven hoornen hebben misschien eene soort toebehoord, die zedert langen tijd niet meer bestaat, noch in de oude, noch in de nieuwe waereld; maar zoo 'er nog Elanden zijn, gelijk die, welke dit ontzagchelijk gewei gedraagen hebben, kan men gelooven dat het de Elanden zijn, welke de Indiaanen *Waskesser* noemen, en dan zouden de verhaalen van de Heeren DUDLEY, JOSSELYN en DE LA HONTAN volkoomen bevestigd zijn.

(*a*) JOSSELYN, *Voy. New Engl.* 88.
(*b*) *Voy. N. Americ.* I, 57.
(*c*) Ibid. 88.

NIEUW BIJVOEGZEL TOT DE ARTIJKELEN VAN HET HERT EN DEN RHEE.

(*XV Deel*, *bladz.* 103.)

Wij moeten bij de feiten, welke wij in de Natuurlijke Historie van deeze dieren, en in de bijvoegzelen XV Deel aangehaald hebben, nog enige andere belangrijke feiten voegen, die mij zijn medegedeeld door den Heer Graave van MELLIN, Kamerheer van Zijne Pruisfische Majesteit, die veele kundigheden bij eene uitmuntende schranderheid voegt, en die zig als een bekwaam waarneemer en een onvermoeid jager heeft bezig gehouden met alles wat betrekking heeft tot de wilde dieren van het land, dat hij bewoont; ziet hier wat hij mij schrijft over het hert en den rhee in zijnen brief, gedagtekend in het kasteel van Anizow bij Stettin den vijfden November 1784.

„ Gij zegt, mijn Heer de Graaf, in uwe Natuurlijke Historie van het „ hert VI Deel, bladz. 16. *De schaarschheid vertraagt dan de groeijing* „ *van het gewei en vermindert deszelfs grootte aanmerklijk; misschien* „ *zou het zelfs niet onmogelijk zijn door het voedzel veel te verminderen,* „ *dat voortbrengzel geheel te doen agterblijven, zonder zijne toevlugt tot* „ *het snijden te neemen.* Dat geval heeft plaats gehad, Mijn Heer, en ik „ kan u zeggen dat uwe onderstelling volkoomen is bewaarheid geworden. „ Daar wierd, in de maand Januarij, in eenen tuin, bij maan-licht een hert „ geschoten. De jager, die het geschoten had, zag het voor eene oude „ hinde aan, en was zeer verwonderd, toen hij het naderde, het voor een „ oud hert te herkennen, dat geen gewei had; hij onderzogt eerst de bal„ len, die in eenen goeden staat waren; maar den kop naderende, zag hij „ dat het onderst kaakbeen lang te vooren gedeeltelijk weg geschoten was. „ De wond was geneezen; maar de moeijelijkheid, welke het hert gehad „ had om zijn voedzel te gebruiken, had het van alle overtollig voedzel „ beroofd, en had de voortbrenging van het gewei volstrekt belet. Dat „ hert was zoo mager, dat het maar het vel over het vleesch had, en toen „ zijn gewei eens gevallen was, was het hem niet mogelijk geweest een an„ der te krijgen; de kroonen waren volstrekt zonder nieuw groei en enkel „ met een ruig vel bedekt, gelijk zij de eerste dagen na dat het hert het „ gewei heeft laaten vallen bevonden worden. Dit feit, dat misschien „ eenig is, is ten minsten zeer zeldzaam; het is gebeurd in den omtrek van

„ mijn landgoed, dat ik bewoon, en zou geregtelijk kunnen verklaard wor-
„ den, als men het vergde."

In eenen naderen brief geeft mij de Graaf de MELLIN verslag van enige proeven, die hij gedaan heeft met het gewei van de herten afte zaagen, het-geen hen, even als de lubbing, van het vermogen der voortteeling beroofd.

„ Het is klaar beweezen dat de ballen en eene overtolligheid van voed-
„ zel de oorzaaken zijn van de aangroeijing van het gewei van het hert, en
„ van dat van alle dieren, die gewei draagen, en dat dus het gewei de uit-
„ werking en de ballen en de overtolligheid de oorzaaken zijn. Maar wie
„ zou gedagt hebben dat 'er in het hert eene terugwerking ware van de uit-
„ werking naar de oorzaak, en dat, als men het gewei van het hert afzaagt,
„ zoo dra het weder aangegroeid is, dat is voor den bronstijd, men, voor
„ dat jaar, bij hetzelve de middelen om zig hervoortte brengen zoude te
„ niet doen? en egter is niets waarachtiger. Ik ben 'er dit jaar van over-
„ tuigd geworden door eene zeer aanmerkenswaerdige proefneeming: ik
„ had in het jaar 1782 in een dam-herten kamp, dat ik aan mijn kasteel
„ heb, een hert en eene hinde opgesloten, beiden van denzelfden ouder-
„ dom, en die beiden volmaakt tam waren. De uitgestrektheid van het
„ kamp is vrij groot, en daar is zoo groot een overvloed van gras, ondanks
„ de dam-herten, die 'er in loopen, dat het hert, onmiddelijk na het af-
„ vallen van de spiesſen een ander gewei kreeg (in 1782) van tien scheu-
„ ten, hebbende vijf scheuten op elken stam. Dit hert wierd gevaarlijk
„ voor degeenen, die in mijn kamp wandelden, waarom ik het de stam-
„ men regt onder de eerste scheut liet afzaagen, zoo dra het zig aan het
„ hout gewreven had. In den herfst wierd dit hert ritsig, schreeuwde
„ sterk, dekte de hinde, en gedroeg zig als een oud hert, maar de hinde
„ ontvong niet. Het volgend jaar (1783) kreeg het hert een sterker ge-
„ wei dan het voorig jaar; ik liet het weder afzaagen; het hert wierd we-
„ derom ritsig, maar zijne koppelingen waren niet vrugtbaar. De hinde,
„ die nooit geworpen had, was niet in het kamp gekoomen dan na dat het
„ hert zijne eerste spiesſen verloren had, het eenigst gewei, dat ik het niet
„ had laaten afzaagen. Het derde jaar 1784 was het hert grooter en ster-
„ ker dan het oudste hert van mijne bosschen, en droeg een gewei van zes
„ scheuten op elken stam, die ik het ook liet afzaagen, en schoon het ritsig
„ wierd, bragt het weder niets voort. Dit deed mij besluiten het in het
„ volgend jaar 1785 zijn gewei te laaten; omdat de staat van kracht, waarin
„ hetzelve en de hinde zig bevonden, mij deed twijfelen of niet misschien
„ hunne onvrugtbaarheid daaruit voortkwame dat ik het altoos het gewei
„ had laaten afzaagen, en het gevolg deed mij zien dat ik gelijk had; want
„ laatstleden herfst bespeurde ik dat de hinde de dekking van het hert maar
„ korten tijd duldde. Zij ontvong, en ik heb dit jaar 1786 een jong van
„ haar gekregen, dat nog leeft, en dat groot en sterk is; maar wat de hin-
„ de belangt, ik heb haar dit jaar in den brons-tijd verloren, naardien het

,, hert haar met zijne hoornen eene wonde heeſt toegebragt, waaraan zij
,, enige weeken daarna geſtorven is."

Ik heb in de natuurlijke hiſtorie van den Rhee maar van twee raſſen geſprooken, van welke het een vaal of liever ros is, grooter dan het tweede, en welks kleur min of meer donker bruin is; maar de Graaf DE MILLIN heeſt mij kennis gegeeven van een derde ras, welks kleur volkoomen zwart is.

,, Van de kleur van den Rhee ſpreekende (dus ſchrijft mij deeze beroem-
,, de waarneemer) noemt gij den *geheel zwarten* niet op, ſchoon gij XV
,, Deel, bladz. 107 gewag maakt van een geheel wit Rheetjen. Dit doet
,, mij denken dat gij miſſchien de *volſtandige geheel zwarte verſcheidenheid*
,, *onder de Rheeën* niet kent; zij beſtaat evenwel in eene zeer kleine pro-
,, vintie van Duitſchland, en nergens anders. Het is in een bosch, de *Lu-*
,, *cia* genaamd, in het Graafſchap Danneberg, den koning van Engeland
,, toebehoorende, als Hertog van Lunenburg dat deeze Rheeën gevonden
,, worden. Ik heb aan den Groot-meester van de bosſchen van Dannenberg
,, geſchreven om van die rheeën in mijn kamp te hebben, en ziet hier wat hij
,, mij geantwoord heeft: *De zwarte Rheeën zijn volkoomen van dezelfde*
,, *grootte en hebben dezelfde hoedanigheden als de vaale of bruine: het is*
,, *ondertusſchen eene ſtandhoudende verſcheidenheid, en ik geloof dat het de*
,, *Rhee en niet de Zeeg is die de kleur aan het jong geeft (hetzelfde heb*
,, *ik bij het damhert waargenoomen); want ik heb zwarte gezien, die*
,, *vaale jongen hadden. Ik heb waargenoomen dat in 1781 eene zwarte*
,, *zeeg twee reetjens had; het een vaal en het ander zwart; eene vaale*
,, *zeeg had twee zwarte rheetjens; eene andere vaale zeeg had een zwart*
,, *rheetjen, en twee zwarte zeegen daarentegens twee vaale rheetjens.*
,, *Daar zijn 'er die ſlechts zwartachtig zijn, maar de meeste zijn zoo*
,, *zwart als kolen. Daar is onder andere een Rhee, de fraaiſte van zijne*
,, *ſoort, die zoo zwart van kleur is als Oost Indiſche inkt en het gewei*
,, *geel heeft. Voor het overige heb ik veele poogingen aangewend om enige*
,, *van dezelve optevoeden, maar te vergeefsch; alle zijn zij geſtorven,*
,, *daar de vaale rheetjens, welke men mij gebragt heeft, gelukkig groot*
,, *zijn geworden. Hieruit beſluit ik dat de zwarte rhee tederer van ge-*
,, *ſteldheid is dan de vaale....* Welke mag de oorzaak zijn van eene zoo
,, ſtand houdende verſcheidenheid, die egter zoo verſpreid is?"

BIJVOEGZEL TOT HET ARTIJKEL VAN HET RENDIER.

Uittrekzel uit eenen brief van den Graaf VAN MELLIN, *Kamerheer van den Koning van Pruissen, gedagtekend uit het kasteel van Anizow, bij Stettin, den 15 November* 1784.

„ Ik heb de eer u deeze afbeelding te zenden van een mannetjens Rendier, dat ik naar het leven heb afgeschilderd; die van het wijfjen en het kalf verwagt ik dagelijks van mijnen plaatsnijder, en ik zal de eer hebben 'er u een afdruk van te zenden, zoo gij het verlangt. Het Rendier was, toen ik het afschilderde, maar twee jaaren oud en droeg zijn tweede gewei; daarom is het nog zoo breed van greep niet en niet met zoo veele takjens bezet als dat, hetwelk diezelfde Rendieren thans hebben. Gij moet ook aanmerken dat de plaatsnijder eene fout begaan heeft door den nederhangenden baard van het Rendier de gedaante van maanen te geeven, die men zoude zeggen dat van den anderen kant nederhongen. Zoo ik u dienst kan doen, mijn Heer, met gekleurde tekeningen in waterverw van die dieren, die ik met veel oplettendheid naar het leven vervaerdigd heb, zal ik u die met zeer veel vermaak zenden — Zijn Doorlugtige Hoogheid de Markgraaf van Brandenburg Schwedt FREDERIK HENDRIK, Neef van den Koning van Pruissen, heeft 'er uit Rusland en uit Zweden laaten koomen, en heeft mij vrijheid gegeeven om dezelve te tekenen, meeten en waarneemen. Ik heb in de Verhandelingen van de Maatschappij der Weetenschappen van Berlyn de waarneemingen, die ik gedaan heb, in het licht gegeeven, en ik heb de eer 'er u het voornaamste van medetedeelen. Daar zijn, gelijk gij in uwe bijvoegzelen XV Deel, bladz. 110 opmerkt, twee soorten, of liever twee verscheidenheden van het Rendier, de eene veel grooter dan de andere, beiden kenne ik. Het onderscheid tusschen deeze twee soorten is even zoo aanmerklijk als tusschen het Hert en het Damhert. De groote Rendieren, die van de grootte van onze herten zijn, zijn uit de provintie Mezeu, in het Gouvernement van Archangel gezonden, eene provintie, die vermaard is voor de fraaiste en grootste Rendieren van geheel Rusland; het zijn twee mannetjens en twee wijfjens, twee wijfjens en één mannetjen zijn uit Zweden gekoomen, die weinig grooter waren dan onze Damherten, dat is te zeggen, de wijfjens Rendieren, want het mannetjen is hier niet aangekoomen, zijnde op het schip gestorven. Ziet hier enige voornaame afmee-

„ tin-

„ tingen, die u met een opslag van het oog zullen doen zien, hoe veel „ de Russische Rendieren de Zweedsche in grootte te boven gaan.

	RUSSISCHE RENDIEREN.						ZWEEDSCH RENDIER.		
	MANNETJEN.			WIJFJEN.			WIJFJEN.		
	v.	d.	l.	v.	d.	l.	v.	d.	l.
„ Lengte van het lijf in eene regte lijn „ gemeeten van den smoel tot aan den „ aars	6	2	4	5	8	0	4	8	3
„ Hoogte van het voorstel . . .	3	10	6	3	5	8	2	10	6
„ Hoogte van het agterstel . . .	3	7	7	3	5	3	2	11	0
„ Omtrek van het lijf voor de dijen ge- „ meeten	3	9	8	3	8	3	2	11	6
„ Omtrek van het lijf in het midden .	5	3	0	4	9	0	3	4	0
„ Omtrek van het lijf agter de schoude- „ ren	4	4	0	3	5	6	3	0	0
„ Lengte van den kop tot den wortel van „ het gewei	1	4	0	1	1	5	1	0	0
„ Omtrek van den smoel agter de neusga- „ ten gemeeten	1	1	3	0	11	0	0	9	0
„ Lengte van den hals	1	1	7	1	4	10	1	1	0
„ Omtrek agter den kop . . .	2	4	4	1	4	1	1	2	0
„ Omtrek voor de schouderen . .	3	0	6	2	2	9	1	5	0

„ Dat zeer aanmerklijk is, en waarvan egter geen een Natuurkundige „ gewag maakt, is dat de kalveren der Rendieren reeds als zij geboren worden „ knobbeltjens hebben, en dat zij, als zij veertien dagen oud zijn, reeds „ kleine spiesjens hebben van een' duim lengte, zoo dat zij zig weinig tijds „ na hunne moeder aan het hout wrijven. De kalveren van de Russische „ Rendieren hadden het gewei eenen voet lang, en elke stam had drie scheu- „ ten, daar de Zweedsche integendeel korter spiessen hadden, die zig aan „ het eind in twee scheuten verdeelden. De afbeelding van het Damhert „ van Groenland, welke de Heer EDWARDS gegeeven heeft, schijnt mij „ toe die te zijn van een kalf van drie maanden op de kleur na, die geheel „ verschillende is. Het is zonderling dat de wijfjens, die bij haare aankomst „ met jong waren, en die zedert drie jaaren dat zij te Schwedt zijn, elk „ jaar een kalf geworpen hebben, niet dan wijfjens hebben voortgebragt; „ dus kan ik niet zeggen of de mannetjens kalveren langer en met meer tak- „ ken voorziene geweiden draagen dan de wijfjens, maar men kan zulks „ onderstellen uit het groot verschil, dat 'er is tusschen het gewei van het „ mannetjen en dat van het wijfjen. De kalveren koomen in Juny en July „ ter waereld en draagen geen liverei; zij zijn bruin, donkerer op den rug, „ en rosser aan de voeten, den hals en den buik; die kleur wordt egter el- „ ken dag zwarter, en na zes weeken hebben zij den rug, de schouderen, „ de zijden, het bovenste van den hals, het voorhoofd en den neus zwart „ graauw; het overige is geelachtig en de voeten zijn vaal. Ik heb gezegd

„ dat de kalveren zig terstond na de moeder aan het hout wrijven; dit „ geschiedt in de maand October en dan begint ook de bronstijd.

„ De mannetjens Rendieren vervolgen de wijfjens langen tijd eer zij haar „ kunnen dekken. De wijfjens van de Russische wierden veertien dagen „ vroeger ritsig dan die van de Zweedsche; daar was zelfs een wijfjen van „ de Russische kalveren, dat, schoon naauwlijks vijf maanden oud, zig in „ het begin van November, van het mannetjen liet dekken, en het volgend „ jaar een kalf voortbragt, dat zoo groot was als het ander. Dat bewijst „ dat de ontwikkeling van de teel-deelen van het Rendier spoediger ge- „ schiedt dan bij alle andere dieren van die grootte; misschien hebben ook „ de grootere warmte van onze luchtstreek en het overvloedig voedzel, „ dat zij hebben, den aanwas van die Rendieren bespoedigd. Zou onder- „ tusschen het gewei, dat de wijfjens Rendieren op den ouderdom van vijf „ maanden draagen, niet eenen overvloed van werktuiglijke deeltjens te „ kennen geeven, die eene spoediger ontwikkeling van de teeldeelen kan „ teweegbrengen? Het kan zelfs zijn dat de mannetjens kalveren in staat „ zijn op denzelfden ouderdom voortteteelen. Het gedrag van het manne- „ jens Rendier, dat ik geduurende den bronstijd waarnam, geleek meer „ naar dat van het Damhert dan naar dat van het Hert. Als hij het wijfjen „ naderde, liefkoosde hij het met zijne tong, ligtede den kop op en „ schreeuwde als het Damhert, maar met eene zwakker, schoon heescher, „ stem. Het deed te zelfden tijd zijne dikke lippen zwellen, en, 'er de „ lucht uitpersende, deed hij die tegens het tandvleesch trillen; toen boog „ hij de waade van zijne agterste pooten, en ik meende dat hij dus het wijf- „ jen dekken zoude, dat hem ook scheen te wagten; maar, in plaatse van „ zulks te doen, schoot hij veel zaadvogt uit, zonder zig te beweegen, „ waarna hij enige minuuten lang als aan de agterste pooten lam was en be- „ zwaarlijk kon gaan. Nooit heb ik hem over dag het wijfjen zien dek- „ ken, maar altijd des nachts; hij deed het langzaam en niet ter vlugt, ge- „ lijk de Herten en Damherten, die, gelijk ik dikwijls in mijne bosschen „ en in mijn kamp heb waargenoomen, al loopende op de hinden sprin- „ gen, haar staande houden, en haar somtijds zoo ruuwlijk met de voorste „ pooten knijpen, dat zij haar de spoorgezwellen door het vel steeken, en „ haar de zijden opkrabben, dat 'er het bloed uitkoomt. De bronstijd be- „ gint half October en eindigt in het laatst van November. De mannetjens „ Rendieren hebben geduurende dien tijd eene zeer sterke bokken-reuk.

„ Men heeft vergeefsche poogingen gedaan om huiden of damherten door „ het Rendier te laaten dekken. Het eerste Rendier, dat te Schwedt „ kwam, was verscheiden jaaren zonder wijfjen, en alzoo het ritsig scheen „ te worden, sloot men het met twee hinden en twee Damhinden in een „ kamp op, maar het dekte haar niet. Het volgend jaar gaf men het koeijen, „ die het volstandig weigerde, schoon het vrouwen aandeed en, hoe „ ouder het wierd, hoe woedender het in den bronstijd wierd. Het geeft „ niet alleen hevige stooten met het bovenste van zijne hoornen, maar het

„ flaat nog gevaarlijker met zijne voorste pooten. Het heugt mij dat het „ Rendier eens, uit de stad Schwedt gegaan zijnde, aangevallen wierd door „ eenen grooten vleeschhouwers hond; maar zonder vervaard te worden, „ steigerde het, en gaf den hond met zijne voorste pooten eenen zoo hevi- „ gen slag, dat hij op de plaats dood bleef liggen. Op dien tijd had hij „ geene hoornen. Omtrent kersmis en in het begin van het jaar, naar zij „ meer of min oud zijn, valt het gewei van de mannetjens af, en in de „ maand Augustus hebben zij een nieuw; de wijfjens daarentegens laaten „ haar gewei in de mei-maand vallen, en zij wrijven zig aan het hout in de „ maand October; zij hebben dan haar gewei geheel weder gekregen na „ vijf maanden, terwijl de mannetjens daar agt maanden aan besteeden: ook „ hebben de mannetjens, als zij over de vijf jaaren zijn, een gewei van eene „ ontzagchelijke lengte; de over-scheuten hebben breede greepen, gelijk „ ook het bovenste van de stammen, maar het hout is minder dik en broo- „ ser dan dat van het hert en het damhert. Het is misschien ook om het „ nog meer te bewaaren, als het nog teder is, dat de natuur het met een „ veel dikker vel bedekt heeft dan het nieuw groei van het hert; want het „ nieuw groei van het Rendier is veel dikker dan dat van het hert, en egter „ zijn, als het zig aan het hout gewreven heeft, de stammen veel dunner. „ Het Rendier kan weinig met de scheuten kwetsen, gelijk het hert doet, „ maar het stoot met de greepen van onderen naar boven, hetgeen GAS- „ TON PHŒBUS reeds wel aangemerkt heeft in de beschrijving, die hij „ van het Rendier geeft p. 97 van de *Venerie* van DUFOUILLOUX. Alle „ die de historie van het Rendier gegeeven hebben beweeren dat de melk, „ welke men van de wijfjens melkt, geen boter geeft; dit hangt, geloof „ ik, of van het voedzel af, of van de wijze, waarop de melk behandeld „ wordt. Ik liet de rendieren te Schwedt melken, en vond de melk uitmun- „ tende, hebbende eene smaak van nooten; ik nam 'er van mede in eene „ flesch, om die tot mijnent te laaten proeven, en ik was zeer verwonderd „ bij mijne aankomst te zien dat het hotsen van mijn rijdtuig, geduurende „ eenen weg van drie uuren, dien men moet afleggen om van Schwedt aan „ mijn kasteel te koomen, die melk in boter veranderd had; zij was wit, „ als schaapen-boter, en voortreflijk van smaak. Ik meen dan op die proef- „ neeming te mogen verzeekeren dat de melk van de rendieren zeer goede „ boter geeft, als zij gekarnd wordt terstond na dat zij gemolken is, want „ het is niet dan zuivere room. In Zweden beweert men dat de rendieren- „ melk eene garstige en onaangenaame smaak hebbe; hier heb ik het tegen- „ deel ondervonden; maar in Zweden zijn de weiden op verre na zoo goed „ niet als in Duitschland; hier graazen de rendieren op klaver-weiden, en „ men voedert hen met garst, want haver hebben zij altijd geweigerd; zel- „ den geeft men hun mos (*lichen rangiferinus*) die hier in eene kleine „ hoeveelheid in onze bosschen groeit, en zij eeten het gretig. Ik heb op- „ gemerkt dat het gekraak, dat de rendieren laaten hooren, als zij gaan, „ veroorzaakt wordt door het voorste deel van de hoeven, die tegens elkan-

„ deren ſtooten, en door de ſpoor-gezwellen, die tegens de hoeven ſtoo-
„ ten. Men kan zig daarvan overtuigen als men een' doek tusſchen de
„ voorſte deelen der hoeven legt, en als men de ſpoorgezwellen ook met
„ een' doek omwindt; dan houdt het gekraak op. Ik geloofde eerst, ge-
„ lijk ieder een, dat dit gekraak gevormd wierd tusſchen den kogel en de
„ knie, ſchoon mij zulks niet zeer mogelijk voorkwam; maar een tam hert,
„ dat ik in mijn herten-kamp heb, deed mij een diergelijk gekraak hoo-
„ ren, ſchoon doffer, als het mij op het gras en op de ſteentjens volgde,
„ en toen ik het van nabij gade ſloeg, zag ik zeer duidlijk dat het de voor-
„ ſte deelen der hoeven waren, die, tegens elkanderen klappende, dat ge-
„ kraak veroorzaakten. Deeze waarneeming op de Rendieren herhaalende,
„ ben ik overtuigd geworden dat het bij hen even eens is. Ik heb ook op-
„ gemerkt dat zij, zonder te gaan, hetzelfde gekraak doen hooren, als men
„ hun enige verrasſching of vrees doet gevoelen, door hen ſchielijk aante-
„ raaken; maar dat koomt daarvandaan dat zij, zig regtop houdende, de
„ hoeven altoos verwijderd en duidlijk vaneen geſcheiden hebben, en dat
„ zij, zoo dra zij verſchrikken, of den voet opligten om te gaan, de voor-
„ ſte deelen van de hoeven ſnel tegens elkanderen ſtooten en kraaken. Voor
„ het overige is het eene voor eenen Natuurkundige zeer merkwaerdige
„ zaak dat deeze rendieren blijven leeven en voortteelen in een land, daar
„ de luchtſtreek veel zagter is dan in hun vaderland, in een land, daar niet
„ veel ſneeuw valt, en daar de winters veel minder geſtreng zijn, terwijl
„ men reeds zedert de zesde eeuw te vergeefsch beproefd heeft hen in
„ Duitschland te naturalizeeren, ſchoon de luchtſtreek toen veel kouder en
„ de winters geſtrenger waren. Koning FREDERIK I van Pruisſen ont-
„ vong rendieren uit Zweden, die enige maanden na hunne aankomst ſtier-
„ ven, en egter waren 'er in dien tijd in Pommeren en in de Mark, gelijk
„ ook in den omtrek van Berlijn, veel meer moerasſen en veel meer bos-
„ ſchen, en het was 'er om die reden ook veel kouder dan tegenswoordig.
„ Het is tegenswoordig vijf jaaren dat die rendieren te Schwedt leeven en
„ zig vermenigvuldigen; digt bij dat ſtadjen woonende, en van Zijne Door-
„ lugtige Hoogheid verlof hebbende om dikwijls bij haar te koomen, heb
„ ik veelmaalen gelegenheid gehad om hen te zien en waarteneemen, en al-
„ les wat ik de eer gehad heb u omtrent die rendieren te zeggen is de vrugt
„ van die dikwijls herhaalde waarneemingen."

BIJVOEGZEL TOT HET ARTIJKEL VAN HET RENDIER.

Uittrekzel van een' brief van den Ridder DE BUFFON *aan den Graaf* DE BUFFON, *gedagtekend Ryssel den 30 Mey 1785.*

„ Daar zijn hier drie Rendieren aangekoomen, een mannetjen zes jaaren „ oud, een wijfjen drie jaaren oud, en een klein wijfjen een jaar oud. De „ man, die hen heeft en die hen voor geld vertoont, verzeekert dat hij hen „ in eene volks-bende van Laplanders, in het Zweedsch *Deger Forth Capel* „ genoemd, in de provintie *Wertu Bollo*, negentig mijlen (of twee hon- „ derd zeventig Fransche mijlen) van Stokholm, en agt mijlen (of vier en „ twintig fransche mijlen) van Uma gekogt heeft; hij heeft dezelve in de „ maand November van het voorleden jaar te Lubek ontscheept. Deeze „ drie fraaie dieren zijn zeer gemeenzaam; het jong vooral speelt als een „ hond met degeene, die het liefkoozen; zij zijn vet, zeer vrolijk en zeer „ welvaarende.

„ Ik heb die Rendieren, met het boek in de hand, vergeleken met de „ beschrijving, die gij 'er van geeft; zij is in alle deelen volmaakt. Het „ mannetjen heeft een gewei met dons bedekt, als het nieuwgroei van het „ hert, dat gewei is zeer warm op het gevoel, elke tak heeft zeventien dui- „ men lengte van het begin tot het eind, daar men twee scheuten begint te „ zien, die zig vormen met eenen ronden kop en niet met eenen puntigen, „ gelijk bij het hert. Die twee takken verdeelen zig in den hier nevens „ getekenden vorm; derzelver kromte is naar vooren gerigt; zij „ zijn even gelijk, en allerfraaist gegroeid; de twee scheuten, die „ digt bij den kop zijn, groeijen naar vooren en naderen den neus „ van het dier, worden plat en breed met zes kleine scheutjens, en „ alles vertoont de gedaante van eene hand met zes van een verwijderde „ vingeren, en het overige van het gewei schiet veele takken, die bijna „ alle naar vooren groeijen, voor zoo veel ik heb kunnen oordeelen naar „ eene zeer slegte tekening, die mij de eigenaar van die Rendieren heeft „ laaten zien van het laatste gewei van het Rendier, dat hij in Duitschland „ verkogt heeft. Dat gewei had vier voeten hoogte, en woog zeven en „ twintig ponden. Het eind van elken tak loopt uit in breede bladen, die „ kleine scheutjens draagen, gelijk die, welke digt bij den kop zijn. De

„ regelmaatigheid van het jong gewei, dat ik gezien heb, en zijn fraaie „ groei voorspellen dat het pragtig zal zijn.

„ Zij eeten hooi, waaruit zij de halmtjens, die zaad draagen, uitkippen; „ wilde suikerij, vrugten en roggebrood zijn het voedzel, dat zij bij voor- „ keur boven alle ander verkiezen. Als zij drinken willen, zetten zij eenen „ poot in den emmer, en zoeken het water troebel te maaken door 'er in te „ roeren; deeze gewoonte hebben zij alle drie, en zij laaten bijna altijd „ hunnen voet in den emmer staan, terwijl zij drinken.

„ Het wijfjen heeft twee verhevenheden, die de geboorte van een nieuw „ groei aankondigen; het kleine heeft die ook; ik heb het gewei van het „ wijfjen van voorleden jaar gezien; het is niet grooter dan het gewei van „ eenen rhee; het is krom, kwasterig en elke tak is zeer onregelmaatig van „ gedaante.

„ Ik heb alle de kenmerken, die gij opgeeft, in dezelve herkend, het ge- „ kraak van de voeten, als zij gaan, en vooral na dat zij eerst gerust heb- „ ben, het lang witachtig hair onder aan den hals, derzelver gedaante, die „ iets van den os en van het hert heeft, den kop, naar eenen osfen-kop „ gelijkende, even als de oogen, den zeer korten staert, naar dien van het „ hert gelijkende, het agterste van het kruis witachtig als dat van het hert; „ dit Rendier heeft in zijne beweegingen noch de logheid van den os, noch „ de vlugheid van het hert; maar het heeft de levendigheid van het laat- „ ste, door zijne gedaante getemperd, die niet zoo rank is. Ik heb hen „ zien herkaauwen; zij knielen om te gaan nederleggen; zij hebben een af- „ keer van honden; zij ontvlugten die met vrees, of zoeken hen met hunne „ voorste pooten te slaan; hun hair is vaal bruin van kleur; dat vaal ver- „ flaauwt tot in het witachtige onder den buik, ter wederzijde van den hals „ en agter het kruis.

„ Men ziet onder den binnensten hoek van elk oog eene langwerpige ope- „ ning, waarin men gemaklijk eene dikke penne-schaft zoude kunnen stee- „ ken; dit zijn ongetwijfeld de traan-putten van deeze dieren.

„ De twee spoorgezwellen, welke zij van agteren aan elk been hebben, „ zijn dik en zoo lang, dat de puntige hoorn, waarmede zij gewapend zijn, „ op den grond rust, als het dier gaat; in die plaatsing wijken de spooren „ van een, en het dier merkt altoos vier punten als het gaat, van welke de „ twee agterste vier of vijf lijnen diep in het zand gaan. Dit maakzel moet „ hun zeer nuttig zijn om zig in de sneeuw stevig op hunne pooten te hou- „ den.

„ Het mannetjen heeft vijf voeten en zes duimen lengte van het eind van „ den smoel tot het begin van den staert, en drie voeten en vier duimen „ hoogte van den schoen tot de schoft.

„ Het wijfjen heeft vier voeten en zes duimen lengte en drie voeten „ hoogte.

„ Het jong heeft vier voeten en eenen duim lengte en twee voeten, zeven „ duimen hoogte; het groeit op het gezigt.

„ Zij hebben agt kleine ſnijtanden van het ſchoonst verglaasd, en zeer
„ fraai geſchikt in het voorst eind van het onderst kaakbeen, ter wederzijde
„ vijf kiezen agter in den bek; tusſchen de kiezen en de ſnijtanden is 'er ter
„ wederzijde eene ledige ruimte, waarin geene tanden ſtaan. Het bovenst
„ kaakbeen heeft ook maar vijf kiezen aan elke zijde diep in den bek, maar
„ geene ſnijtanden.

„ De bronstijd is gelijk met die van de herten; het wijfjen is in de maand
„ November van het voorleden jaar vier mijlen van Upſal gedekt geweest.

„ Zie daar misſchien meer dan te veel over dieren, welke gij beter kent
„ dan ik, zonder dezelve ooit gezien te hebben; dan alzoo 'er tot nog toe
„ geene leevende in Frankrijk gekoomen zijn, heb ik gemeend dat mijne
„ waarneemingen u misſchien niet onaangenaam zouden wezen," enz.

NIEUW BIJVOEGZEL TOT HET ARTIJKEL VAN DEN GIRAFFE.

(*Ziet XIII Deel*, *bladz.* 1.)

Toen wij het eerſte bijvoegzel tot het artijkel van dat dier gaven, welks hoogte die van alle andere viervoetige dieren overtreft, hadden wij nog niets dan onvolkoomen berichten, zoo met opzigt tot deszelfs maakzel als omtrent zijne huishouding kunnen opzamelen. Met welk eene oplettendheid wij alles vergeleken hadden wat 'er door de oude en nieuwe natuur-beſchrijveren over de Giraffe geſchreven was, wisten wij egter nog niet of hij een gewei dan wel hoornen op den kop droege, en ſchoon de afbeelding, welke wij van dat dier gegeeven hebben (*a*) minder gebrekkig is dan alle, die men voor ons had uitgegeeven, hebben wij egter beſpeurd dat zij in veele opzigten niet naauwkeurig is. De Heer GORDON, een verlicht waarneemer, dien wij verſcheiden maalen met lof genoemd hebben, heeft eene tweede reis in de binnenlanden van Zuid-Afrika gedaan; hij heeft verſcheiden Giraffes gezien en gevangen, en, dezelve met oplettendheid onderzogt hebbende, heeft hij eene tekening van dezelve gezonden aan den Heer ALLAMAND, die ik heb laaten naſnijden. (*b*) Wij zullen 'er ver-

(*a*) DE BUFFON bedoelt de Plaat I 2 in het XIII Deel van deeze uitgave.

(*b*) Het zijn Pl. I 4 en I 5 van het XIII Deel. Zedert heeft LE VAILLANT eene nog betere afbeelding van het mannetjen en het wijfjen in zijne reize geleverd.
VERTAALER.

ſcheiden belangrijke bijzonderheden bijvoegen over de huishouding, en het maakzel van dit dier, dat wegens zijne grootte zoo aanmerkenswaerdig is.

(Hier volgt een uittrekzel van het Bijvoegzel tot het artijkel van den Giraffe, te vinden XIII Deel, bladz. 13 en verv.)

Einde van het negentiende Deel.

